

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuntien valtionosuuslain, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä eräiden muiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuntien valtionosuuslakia, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, lastensuojelulakia, ammattikorkeakoululakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia, teatteri- ja orkesterilakia, museolakia ja valtionavustuslakia.

Kuntien valtionosuuslain, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain säännöksiä valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon tarkistamisesta ehdotetaan muutettaviksi. Joka neljäs vuosi tehtävässä kustannustenjaon tarkistuksessa valtionosuuksien määräytymisperusteina käytettävät laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat tarkistettaisiin toteutuneiden kustannusten mukaisiksi ja valtio osallistuisi näiden määräytymisperusteiden mukaisiin kustannuksiin laissa säädettävällä prosenttiosuudella. Valtionosuusprosentteista säädettäisiin erikseen joka neljäs vuosi. Mainittuja valtionosuuden määräytymisperusteita tarkistettaisiin lisäksi vuosittain uudella kunnallisten peruspalveluiden kustannuskehitystä kuvaavalla täysimääräisellä indeksillä. Kustannustenjakoa koskevia säännöksiä sovellettaisiin ensimmäisen kerran määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2008. Uusi indeksin laskentatapa otettaisiin käyttöön vuoden 2006 alusta. Mahdollisuus kompensoida kustannustason muutos täyttä indeksiä alemmalla tasolla poistuisi vuoden 2008 alusta.

Kuntien valtionosuuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntien yleistä valtionosuutta korotettaisiin uudella kunnan asukasluvun merkittävään muutokseen perustuvalla

lisällä. Yleisen valtionosuuden saaristolaisän ja syrjäisyyslisän määräytymisperusteita ehdotetaan muutettaviksi ja liikenteen taajamallisä ehdotetaan korvattavaksi taajamarakennelissä. Esityksessä myös ehdotetaan, että kunnille myönnettävän harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen edellytyksenä olisi, että kunta laatii suunnitelman kunnan talouden tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien eräiden määräytymisperusteiden osalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusperusteena oleva syrjäisyyskerroin esitetään uudistettavaksi siten, että kerroin määräytyisi kuntien valtionosuuslaissa säädetyin paikallisen ja seudullisen väestöpohjan mukaan määräytyvän syrjäisyysluvun perusteella. Uutena määräytymisperusteena otettaisiin käyttöön vammaiskerroin, joka ottaisi huomioon vaikeavammaisten henkilöiden palveluista kunnalle aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi esityksen mukaan erillinen todellisiin kustannuksiin perustuva lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä korvattaisiin uudella lastensuojelun tarvetta kuvaavalla lastensuojelukertoimella.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakiin ehdotetaan tehtäväksi useita muutoksia. Perusopetuksen käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden perusteena käytettävien yksikköhintojen laskentatapaa ehdotetaan yksinkertaistettavaksi ja yksikköhintojen eri määräytymisperusteiden painoarvoa muutettavaksi. Perusopetuksen valtionosuuteen vaikuttava kouluverkkoisuus otettaisiin huomioon vain harvimmilla asutuissa kunnissa ja saaristokunnissa. Uute-

na perusopetuksen valtionosuuden porrastusperusteena otettaisiin käyttöön vieraskielisten oppilaiden määrä.

Toiminnan tuloksellisuus ehdotetaan otettavaksi ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen määrätymisperusteeksi. Koulutuksen järjestäjiä palkittaisiin tuloksellisuudesta, jossa otettaisiin huomioon opiskelijoiden sijoittuminen työelämään sekä korkea-asteen jatko-opintoihin, opintojen keskeyttämisen alentuminen, koulutuksen läpäisyaste sekä opetushenkilöstön kelpoisuus ja koulutuksen järjestäjän panostus henkilöstön kehittämiseen.

Ammattikorkeakoulujen rahoitus ehdotetaan muutettavaksi nykyistä vakaammaksi, laskennallisemmaksi ja kannustavammaksi. Rahoituksen perusteena käytettäisiin todellisen opiskelijamäärän sijasta opetusministeriön ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjän yhdessä ammattikorkeakoulun kanssa tekemän tavoitesopimuksen mukaista opiskelijamäärää. Ehdotuksen mukaan ammattikorkeakoulun valtionrahoituksen perusteena käytettävä yksikköhinta muodostuisi opiskelijoiden lukumäärän ja suoritettujen tutkintojen mukaan määräytyvästä osasta. Ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja ei enää laskettaisi tutkinnoittain. Ammatillista opettajankoulutusta varten myönnettäisiin valtionavustuksen sijasta valtionosuutta.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksessa ehdotetaan luovuttavaksi perustamiskustannuksiin myönnettävistä erillisistä valtionosuuksista, perustamishankkeista aiheutuneiden kustannusten perusteella tehtävästä niin sanotusta investointilisästä ja opetusministeriön vahvista-

man vuosivuokran perusteella tehtävästä yksikköhinnan korotuksesta. Niiden sijasta ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien kirjanpidon mukaiset poistot luettaisiin mukaan yksikköhinnan laskennassa käytettäviin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin.

Kirjastojen käyttökustannusten valtionosuuden perusteena käytettävän yksikköhinnan laskennassa käytettävästä asutusrakenneryhmyksestä ehdotetaan luovuttavaksi ja siirryttäväksi yhteen yksikköhintaan. Yksikköhintaa korotettaisiin kuitenkin harvimmalla asutuissa kunnissa. Lisäksi opetusministeriö voisi korottaa yksikköhintaa kirjastolle määrätyn erityisen tehtävän takia.

Teattereiden yksikköhintaan ehdotetaan tehtäväksi vuosittainen indeksitarkistus. Lisäksi teattereiden, museoiden ja orkestereiden valtionosuuden perusteena olevat yksikköhinnat ehdotetaan laskettavaksi kunkin laitoksen käyttökustannusten pohjalta joka neljäs vuosi.

Eräät koulutuksen ja kulttuuritoiminnan järjestäjille myönnettävät valtionavustukset ehdotetaan vähennettäväksi opetus- ja kulttuuritoimen yksikköhintojen perusteena käytettävistä kustannuksista.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivästä tammikuuta 2006. Kustannustenjaon tarkistusmenettelyn uudistamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin ensimmäisen kerran päätettäessä valtionosuuden perusteista vuodelle 2008. Esitykseen sisältyy uudistuksen voimaantulon vaikutuksia taasaavia siirtymäkauden järjestelyitä. Esitys liittyy vuoden 2006 valtion talousarvioesitykseen.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO.....	3
YLEISPERUSTELUT	6
1. Johdanto.....	6
2. Nykytila ja nykytilan arviointi	7
2.1. Kuntien valtionosuusjärjestelmän rakenne	7
Nykytila	7
Nykytilan arviointi	9
2.2. Kunnan yleisen valtionosuuden ja harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen määräytymisperusteet.....	10
Nykytila	10
Nykytilan arviointi	11
2.3. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden määräytymisperusteet.....	11
Nykytila	11
Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus.....	11
Lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä	13
Nykytilan arviointi	14
2.4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen määräytymisperusteet	15
Perusopetuksen rahoitus.....	15
Nykytila	15
Nykytilan arviointi	16
Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä.....	16
Nykytila	16
Nykytilan arviointi	19
Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitus	20
Nykytila	20
Nykytilan arviointi	21
Yleiset kirjastot.....	21
Nykytila	21
Nykytilan arviointi	21
Teatterit, orkesterit ja museot.....	22
Nykytila	22
Nykytilan arviointi	22
Eräiden opetusministeriön myöntämien valtionavustusten huomioon ottaminen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksessa.....	22
Nykytila	22
Nykytilan arviointi	23
Perustamishankkeisiin myönnetyn valtionosuuden palautusajan lyhentäminen.....	24
Nykytila	24
Nykytilan arviointi	24
Valtionavustuslain soveltamisalan laajentaminen.....	25
Nykytila ja sen arviointi.....	25
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	25
3.1. Tavoitteet.....	25

3.2.	Keskeiset ehdotukset	25
	Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistaminen	25
	Kuntien yleinen valtionosuus ja harkinnanvarainen rahoitusavustus	26
	Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus	27
	Opetus- ja kulttuuritoimen valtionrahoitus	28
	Yleistä	28
	Perusopetuksen rahoitus	28
	Ammatillisen koulutuksen rahoitus	29
	Ammattikorkeakoulujen rahoitus	30
	Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitusjärjestelmä	31
	Yleiset kirjastot	31
	Teatterit, orkesterit ja museot	31
	Eräiden opetusministeriön myöntämien valtionavustusten huomioon ottaminen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksessa	32
	Perustamishankkeisiin myönnetyn valtionosuuden palautusajan lyhentäminen	32
	Valtionavustuslain soveltamisalan laajentaminen	32
4.	Esityksen vaikutukset	32
4.1.	Taloudelliset vaikutukset	32
	Vaikutukset valtiontalouteen sekä valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon	32
	Vaikutukset kuntaryhmittäin ja alueellisesti vuoden 2005 tasolla	35
4.2.	Vaikutukset peruspalveluiden järjestämiseen	37
5.	Asian valmistelu	37
6.	Riippuvuus muista esityksistä	39
6.1.	Työmarkkinatukiudistus	39
6.2.	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	40
6.3.	Vapaan sivistystyön rahoitus	40
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	40
1.	Lakiehdotusten perustelut	40
1.1.	Kuntien valtionosuuslaki	40
1.2.	Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettu laki	46
1.3.	Lastensuojelulaki	50
1.4.	Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettu laki	50
1.5.	Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki	63
1.6.	Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki	63
1.7.	Ammattikorkeakoululaki	64
1.8.	Teatteri- ja orkesterilaki	64
1.9.	Museolaki	64
1.10.	Valtionavustuslaki	64
2.	Tarkemmat säännökset ja määräykset	64
2.1.	Kuntien valtionosuuslain nojalla annettavat säännökset	64
2.2.	Opetus- ja kulttuuritoimessa annettavat tarkemmat säännökset	65
3.	Voimaantulo	65

LAKIEHDOTUKSET	67
Laki	67
kuntien valtionosuuslain muuttamisesta	67
sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	70
lastensuojelulain 5 a—5 c §:n kumoamisesta.....	72
opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	73
ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 46 §:n muuttamisesta.....	82
ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 18 §:n 2 momentin kumoami- sesta.....	82
ammattikorkeakoululain 32 §:n 2 momentin ja 34 §:n kumoamisesta	82
teatteri- ja orkesterilain 6 a §:n muuttamisesta.....	83
museolain muuttamisesta.....	83
valtionavustuslain 3 §:n muuttamisesta	84
LIITE	85
RINNAKKAISTEKSTIT	85
Laki	85
kuntien valtionosuuslain muuttamisesta	85
sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	92
opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	100
ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 46 §:n muuttamisesta.....	121
valtionavustuslain 3 §:n muuttamisesta	121

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Vuoden 1993 alusta kuntien valtionosuusjärjestelmä uudistettiin kokonaisuudessaan. Tällöin siirryttiin tehtäväkohtaisista todellisiin kustannuksiin perustuvista valtionosuuksista laskennallisiin kustannuksiin perustuviin yleiskatteellisiin valtionosuuksiin. Uudistus koski sisäasiainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusministeriön hallinnonalan valtionosuusjärjestelmiä. Uudistuksen myötä kunnat ja muut valtionrahoituksen saajat saivat oikeuden päättää valtionosuuksien kohdentamisesta eri käyttötarkoituksiin, eivätkä valtionosuuksien laskentaperusteet enää oikeudellisesti sitoneet valtionosuuksien käyttöä. Valtionosuuksien laskennallisuus merkitsi myös sitä, että eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta kunnat eivät enää omilla päätöksillään voineet vaikuttaa valtionosuuksiensa määrään, mikä lisäsi kuntien kustannustietoisuutta. Valtionosuusprosentit perustuivat edelleen kuntien kantokykyluokitukseen.

Vuosien 1996 ja 1997 alusta laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään tehtiin merkittäviä rakenteellisia uudistuksia. Kuntien kantokykyluokituksesta luovuttiin ja se korvattiin kuntien verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella. Kuntakohtaisista valtionosuusprosentteista luovuttiin ja siirryttiin järjestelmään, jossa yksittäisen kunnan valtionosuus määräytyy siten, että valtionosuuksien perusteena käytettävien laskennallisten kustannusten ja yksikköhintojen perusteella lasketusta kunnan valtionosuuden perusteesta vähennetään kunnan omarahoitusosuus. Omarahoitusosuus asukasta kohden on kaikissa kunnissa yhtä suuri. Valtionosuusprosentti määrittelee valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa peruspalveluiden rahoituksessa koko maan tasolla.

Laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään on sen voimassaolon aikana tehty lukuisia muutoksia, joista valtaosa on koskenut sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden perusteena käytettävien laskennallisten kustannusten ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionrahoituksen perusteena käytettävien yksikköhintojen määrätymistapaa. Valtionosuusjär-

jestelmää on myös käytetty instrumenttina, kun julkista taloutta on tasapainotettu (julkisen talouden säästöpäätökset) sekä kun valtion ja kuntien välillä on toteutettu kustannusneutraalisti eräitä muita uudistuksia (esimerkiksi kunnille palautettujen arvonlisäverojen takaisinperinnästä luopuminen ja kunnallisverotuksessa toteutettujen vähennysten aiheuttamien tulonmenetysten kompensointi kunnille).

Kuntien valtionosuuksien määräytymisperusteiden jatkuva arviointi ja kehittäminen on osoittautunut tarpeelliseksi. Tämä johtuu siitä, että kuntien palvelu- ja kustannusrakenteissa sekä olosuhteissa (esimerkiksi ikääntyminen ja muuttoliike) tapahtuu koko ajan muutoksia. Valtionosuusperusteiden tulee seurata tapahtunutta kehitystä. Toisaalta valtionosuusjärjestelmä vaikuttaa kuntien hallukkuuteen vastata mainittuihin muutoksiin. Järjestelmän tulisi tukea kuntia niiden toteuttaessa tarpeellisia palvelurakenteen uudistuksia sen sijaan että vahvistaa voimassa olevia rakenteita.

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman mukaan Hallitus toteuttaa pitkäjänteistä ja vakaata kuntapolitiikkaa. Kunnallisten peruspalveluiden saatavuus ja laatu turvataan koko maassa kohtuullisella verolla ja maksurasitteella. Edellytykset kunnallisten peruspalveluiden järjestämiseksi turvataan huolehtimalla toimintakykyisestä ja elinvoimaisesta kuntarakenteesta sekä palveluiden kestävästä rahoituksesta. Kuntien rahoituspohja turvataan ja uusiin tehtäviin sekä entisten laajentamiseen osoitetaan riittävät voimavarat. Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää arvioidaan kokonaisuutena vuoteen 2005 mennessä.

Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmää kehitetään palvelurakenteiden ja tuottamistapojen uusimista sekä kuntien välistä yhteistyötä edistäväksi. Lisätään palveluiden tarve- ja olosuhdetekijöistä aiheutuviin kustannusrakenteiden erojen, suurimpien kaupunkien erityisolosuhteiden sekä muuttoliikkeen ja väestörakenteen muutosten huomioon ottamista valtionosuusjärjestelmässä. Sektorikohtaisia valtionosuuksia yhtenäistetään ja selkeytetään.

2. Nykytila ja nykytilan arviointi

2.1. Kuntien valtionosuusjärjestelmän rakenne

Nykytila

Valtio ja kunnat osallistuvat kunnallisten palveluiden rahoitukseen kuntien valtionosuusjärjestelmän mukaisesti. Kuntien valtionosuusjärjestelmä muodostuu kolmen hallinnonalan lainsäädännön kokonaisuudesta. Sisäasiainministeriö vastaa kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisesta kuntien yleisestä valtionosuudesta, verotuloihin perustuvasta valtionosuuksien tasauksesta ja ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa oleville kunnille myönnettävästä harkinnanvaraisesta rahoitusavustuksesta. Valtionosuusjärjestelmän muut osat ovat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) mukainen valtionosuus sekä opetusministeriön hallinnonalalla opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukainen valtionrahoitus.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä opetus- ja kulttuuritoimessa yksittäisen kunnan valtionosuudet määräytyvät siten, että laskennallisten kustannusten (STM) ja yksikköhintojen (OPM) perusteella kummallekin hallinnonalalle erikseen lasketusta valtionosuuden laskennallisesta perusteesta vähennetään kummallekin hallinnonalalle määritellyt kunnan omarahoitusosuudet. Laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat vaihtelevat eri ikäryhmissä (STM) ja eri koulutusmuodoissa (OPM). Laskennallisissa kustannuksissa ja yksikköhinnoissa otetaan myös huomioon erilaisia palveluiden kustannuksiin vaikuttavia olosuhde- ja muita tekijöitä, jotka vaihtelevat kunnittain. Kunnan omarahoitusosuudet sen sijaan on kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuret.

Järjestelmän perusajatus on, että vaihtelevilla yksikköhinnoilla ja laskennallisilla kustannuksilla kunnille kompensoidaan palveluiden järjestämiseen liittyvistä palvelutarve- ja olosuhdetekijöissä aiheutuvia kuntakohtai-

sia eroja. Kunnan verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella tasataan kuntien tulopohjassa olevia eroja kun taas tasasuuruksilla kunnan omarahoitusosuuksilla tasataan kuntien menoissa olevia eroja. Sektorikohtaiset valtionosuusprosentit kuvaavat tässä järjestelmässä vain osuuksia, joilla valtio ja kunnat rahoittavat palveluita koko maan tasolla. Valtionosuusprosentit eivät siten kuvaa valtion osallistumista yksittäisen kunnan peruspalveluiden rahoitukseen.

Valtionosuusjärjestelmän laskentaperusteiden sektorikohtaisesta eriytyneisyydestä huolimatta valtionosuusjärjestelmään perustuva valtionrahoitus on kunnille yleiskatteellista korvamerkitsemätöntä rahaa, jonka allokoinnista kunnan sisällä päättää kunta itse. Sektorikohtaiset valtionosuudet kytkeytyvät muutoinkin tiiviisti toisiinsa. Tämä tapahtuu erityisesti kunnan verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen sekä valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistusten kautta.

Kuntien valtionosuuslain mukaisessa verotuloihin perustuvassa valtionosuuksien tasausjärjestelmässä jokaiselle kunnalle turvataan asukasta kohden laskennallisesti verotulo, joka on 90 prosenttia maan keskimääräisestä verotulosta asukasta kohden (tasausraja). Kunnat, joiden asukasta kohden laskettu verotulo alittaa tämän tasausrajan, saavat tasauslisää niin paljon, että niiden laskennallinen verotulo ylittää tasausrajan. Kunnan valtionosuuteen tehdään puolestaan tasausvähennys, jos kunnan asukasta kohden lasketut verotulot ylittävät tasausrajan. Tasausvähennys on 40 prosenttia kunnan asukasta kohden lasketun laskennallisen verotulon ja tasausrajan erotuksesta. Kunnan laskennallista verotuloa laskettaessa otetaan huomioon kunnallisvero, kunnan osuus yhteisöveron tuotosta ja kiinteistövero. Mainitut tasauslisät ja tasausvähennykset otetaan huomioon maksettaessa sektorikohtaisia valtionosuuksia valtion talousarviossa olevien valtionosuusmäärärahojen mukaisessa suhteessa.

Valtion ja kuntien välinen kustannustenjako perustuu kuntien valtionosuuslakiin, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettuun lakiin. Kustannusten jako perustuu opetus- ja

kuultuuri-toimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sektorikohtaisiin laissa säädettyihin valtionosuusprosentteihin sekä määrävuosin tehtäviin valtionosuuden perusteena käytettävien yksikköhintojen (OPM) ja laskennallisten kustannusten (STM) tarkistuksiin (kustannustenjaon tarkistus). Kuntien valtionosuuslain mukainen kuntien yleinen valtionosuus ei ole kustannustenjaon tarkistuksen piirissä.

Valtionosuusprosentti on opetustoimessa ja kirjastossa 57 lukuun ottamatta eräitä vapaan sivistystyön oppilaitoksia, joissa se on korkeampi. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosentti on 32,99. Opetustoimen ja kirjaston valtionosuusprosentti on kuitenkin käytännössä edellä mainittua alempi, koska opetustoimen ja kirjaston osalta kuntien rahoitusosuutta korotetaan 1990-luvulla toteutettujen julkisen talouden säästöpäätösten takia sekä valtiolle lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta ja ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta aiheutuvien kustannusten perusteella. Opetustoimen ja kirjastojen todellinen valtionosuusprosentti on tällä hetkellä noin 45. Sosiaali- ja terveydenhuollossa julkisen talouden säästöt on voimassa olevassa lainsäädännössä sen sijaan toteutettu alentamalla valtionosuusprosenttia.

Mainitut 1990-luvulla tehdyt julkisen talouden säästöt toteutettiin opetustoimessa ja kirjastossa vuoteen 1995 saakka alentamalla valtionosuuden perusteena käytettäviä yksikköhintoja. Tarkoituksena oli viestittää kunnille tarvetta tehostaa palveluiden järjestämistä ja alentaa kustannuksia. Nämä säästöt on sittemmin purettu nostamalla yksikköhintojen tasoa toteutuneiden kustannusten mukaisiksi. Vuodesta 1996 julkisen talouden säästöt kohdennettiin kuntatalouteen yleensä ilman tarkoitusta puuttua eri sektoreiden palveluiden järjestämiskustannuksiin. Vuodesta 1996 valtionosuusleikkausten tarkoituksena oli toteuttaa valtion ja kuntien välinen kokonaistaloudellinen järjestely, jossa valtionosuuksia vähennettiin pysyvästi valtionvelan ja kuntien kasvaneiden verotulojen vuoksi. Vähennys oli kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri ja se toteutettiin vähentämällä kuntien valtionosuuksia pysyvästi eri hallinnonalojen valtionosuusmäärärahojen

suhteessa. Valtionosuuksien vähennykset toteutettiin eri hallinnonaloilla teknisesti osittain eri tavoin.

Laskennalliset kustannukset tarkistetaan toteutuneen kustannustenjaon mukaisiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa joka neljäs vuosi ja yksikköhinnat opetustoimessa ja kirjastossa joka toinen vuosi. Opetusministeriön hallinnonalan yksikköhintojen tarkistus tapahtuu samaan aikaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannustenjaon tarkistuksen kanssa joka neljäs vuosi.

Tietyt kustannukset on jätetty kustannustenjaon tarkistuksen ulkopuolelle. Tällaisia ovat kummallakin hallinnonalalla perustamiskustannukset, arvonlisäveron osuus, laskennalliset korot ja poistot sekä lainanhoitokustannukset. Kuntien valtionosuuslain mukaan opetus- ja kulttuuri-toimessa kustannustenjaon tarkistus ei koske muusta kulttuuri-toimesta kuin kirjastosta aiheutuvia kustannuksia. Kustannustenjaon tarkistusta ei toteuteta myöskään siltä osin kun kustannustason arvioitu muutos on kuntien valtionosuuslain 3 §:n 2 kohdan mukaisesti otettu huomioon täyttää määrää pienempänä. Kuten edellä on todettu, kuntien valtionosuuslain mukainen kuntien yleinen valtionosuus ei ole kustannustenjaon tarkistuksen piirissä.

Kustannustenjako pyritään pitämään ennallaan myös kustannustenjaon tarkistusvuosien välillä. Laskennallisiin valtionosuusperusteisiin tehdään vuosittain kustannustason muutoksen edellyttämät tarkistukset sekä ne tarkistukset, jotka aiheutuvat toiminnan laadun ja laajuuden muutoksista.

Valtionosuusperusteisiin tehdään vuosittain kustannustason muutoksen edellyttämät tarkistukset. Kustannustason muutos lasketaan siten, että kaksi kolmasosaa siitä aiheutuu kunnan ansiotason ja kunnan palkkasidonnaisten maksujen muutoksesta ja yksi kolmasosa yleisen hintatason muutoksesta. Kuntien valtionosuuslain mukaan kustannustason muutokset otetaan huomioon enintään täyteen ja vähintään puoleen määrään kustannustason arvioidusta muutoksesta.

Jos kunnille annetaan kustannustenjaon tarkistuksen välillä olevina vuosina uusia tehtäviä tai niiden entisiä tehtäviä laajennetaan, arvioidaan kunnille näistä tehtävistä aiheutuvat lisäkustannukset, ja yksikköhintoja

ja laskennallisia kustannuksia korotetaan valtionosuustehtävien arvioidun laadun ja laajuuden muutosten perusteella jo uudistuksen voimaantulo vuoden alusta. Mikäli valtionosuustehtävien laadun ja laajuuden muutosten arvio poikkeaa toteutuneesta, oikenee tämä poikkeama seuraavan kustannustenjaon tarkistuksen yhteydessä.

Nykytilan arviointi

Valtionosuusjärjestelmää voidaan pitää perusrakenteeltaan toimivana, eikä sitä ole tarkoitus tässä vaiheessa muuttaa. Valtionosuusjärjestelmään on kuitenkin tarkoitus tehdä kahdessa vaiheessa laajuudeltaan merkittäviä muutoksia. Tähän esitykseen sisältyvät ensimmäisessä vaiheessa vuoden 2006 alusta voimaan tulevat muutokset. Tällöin tarkistetaan eräitä valtionosuusperusteita, tehdään järjestelmän selkeyttä ja kannustavuutta parantavia muutoksia sekä uudistetaan valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta koskevat säännökset.

Voimassa oleva valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistusmekanismi ei ole toiminut ennakoitulla tavalla. Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta (nelivuotistarkistus) ei ole laskennallisen valtionosuusjärjestelmän tultua voimaan vuodesta 1993 kertaakaan toteutettu sellaisena kuin pysyvä lainsäädäntö olisi edellyttänyt. Valtionosuusjärjestelmää uudistettiin vuoden 1997 alusta, jolloin kustannustenjaon vertailupohjaksi säädettiin mainittu uuden lainsäädännön voimaantuloajankohta. Nelivuotistarkistus piti uuden järjestelmän mukaan toteuttaa ensimmäisen kerran vuoden 2001 valtionosuuksissa. Kustannustenjaon tarkistus säädettiin toteutettavaksi pysyvistä lainsäädännöstä poiketen siten, että 433 miljoonan euron tarkistus maksettiin kunnille kahdessa erässä vuosien 2001 ja 2002 aikana (50 prosenttia kumpanakin vuonna). Vuoden 2005 valtionosuuksissa toteutettavaksi tarkoitettu kustannustenjaon tarkistus, yhteensä 502 miljoonaa euroa, maksetaan kunnille vuoden 2005 alusta voimaan tulleen lain mukaisesti neljän vuoden aikana vuosina 2005–2008 siten, että valtionosuuksia lisätään vuonna 2005 yhteensä 136 miljoonalla eurolla sekä

lisäksi vuosina 2006 ja 2007 kumpanakin vuonna kumulatiivisesti 86 miljoonalla eurolla ja loput 194 miljoonaa euroa maksetaan vuonna 2008.

Voimassa olevaan kustannustenjaon tarkistusmekanismiin liittyy useita ongelmia. Toteutettaessa kokonaisvaltainen kustannustenjaon tarkistus joka neljäs vuosi valtionosuu- den perusteena olevat yksikköhinnat ja laskennalliset kustannukset jäävät välivuosien aikana yleensä käytännössä toteutuneita kustannuksia pienemmiksi, minkä vuoksi kustannustenjako muuttuu kunnille epäedulliseksi. Nelivuotistarkistuksessa kustannustenjaon tarkistusvuodelle on tämän vuoksi kasaantunut suuria ennakoimattomia yksikköhintojen ja laskennallisten kustannusten korotuspaineita, mikä on omiaan vaikeuttamaan erityisesti valtion taloussuunnittelua.

Kustannustenjaon tarkistus tehdään automaattisesti lakiin perustuen, mitä voidaan pitää jäykkänä menettelynä. Järjestelmä ei ota riittävästi huomioon kansantalouden ja julkisen talouden kokonaistilannetta eikä kustannusten kehityksen taustalla olleita syitä. Käytännössä tarpeellisiksi katsotut joustot kustannustenjaossa on pitänyt toteuttaa säätämällä lailla poikkeuksia voimassa olevaan pysyväksi tarkoitettuun kustannustenjaon tarkistusmekanismiin.

Kustannustenjaon tarkistusta käsitellään lisäksi hallinnollisesti eri tavoin eri hallinnonaloilla. Toteutuneiden kustannusten selvitysmenettely ja kustannustenjaon tarkistuksen tiheys on erilainen eri hallinnonaloilla. Kustannustenjaon tarkistuksen pohjana olevat kustannustiedot ovat eri hallinnonaloilla eri vuosilta. Opetustoimessa ja kirjastossa käytetään vuotta uudempia tietoja kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa, minkä vuoksi opetustoimen ja kirjaston tiedot perustuvat valtion talousarviota laadittaessa arviointiin.

Kuntien valtionosuuslakiin sisältyvä mahdollisuus tehdä lakisääteinen kustannustason tarkistus täysimääräistä kustannusten kehitystä pienempänä on koettu epäoikeudenmukaiseksi, koska indeksin leikkaus kohdistuu kaikkiin kuntiin riippumatta siitä, miten taloudellisesti ne ovat toimintansa järjestäneet. Kunnat eivät myöskään voi omalla toiminnallaan vaikuttaa suureen osaan kustannustason muutoksen syistä. Esimerkiksi palkka-

usmenojen kasvu perustuu valtaosaltaan kuntia sitoviin työ- ja virkaehtosopimuksiin.

Nykyinen indeksi ei myöskään kuvaa riittävästi kunnallisten peruspalveluiden järjestämisessä tapahtuvaa kustannuskehitystä, vaan indeksiin vaikuttavat yleisen hintatason muutoksen kautta peruspalveluiden kustannuskehityksen kannalta epäolennaiset tekijät. Nykyinen ansiotason ja yleisen hintatason kiinteä painorakenne indeksissä ei ota huomioon valtiosuuslainsäädännön alaan kuuluvien tehtävien kustannusrakenteessa tapahtuvia muutoksia. Painorakenteen tulisi olla joustava ja heijastaa mahdollisimman hyvin kuntien palvelurakennetta. Esimerkiksi tavaroitten ja palvelujen ostojen suhteellinen osuus kuntien menoissa on viime vuosina lisääntynyt. Kuluttajahintaindeksi myös mittaa nykymuodossaan huonosti kuntatalouden ostojen hintojen kehitystä. Kuluttajahintaindeksi soveltuu paremmin kotitalouksien ostovoiman kehityksen mittaamiseen kuin kunnallistalouden menojen kustannuskehityksen todentamiseen.

Todelliseen kustannustenjakoon vaikuttavista seikoista on säädetty laeissa useassa eri paikassa, minkä vuoksi todellista kustannustenjakoa on vaikea hahmottaa. Valtiosuusprosentit antavat virheellisen kuvan kustannustenjaosta, koska kuntien omarahoitussuosuuksia on korotettu julkisessa taloudessa toteutettujen säästöjen sekä eräiden valtiosuusjärjestelmään kuulumattomien teki-
joiden vuoksi.

2.2. Kunnan yleisen valtiosuuden ja harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen määräytymisperusteet

Nykytila

Kuntien valtiosuuslain mukainen kunnan yleinen valtiosuus muodostuu perusosasta ja olosuhdelisistä. Perusosa määräytyy keskimääräisen asukaskohtaisen euromäärän ja kunnan asukasluvun tulona. Perusosaa korotetaan olosuhdelisien perusteella. Niitä ovat saaristolaisia, syrjäisyyslisä, liikenteen taajamaisia ja kielilisiä. Saaristo- tai syrjäisyyslisää maksetaan kunnalle vaihtoehtoisesti sen mukaan, kumpi niistä on kunnalle edullisempi.

Tehtäväkohtaisista valtiosuosuuksista poiketen yleisen valtiosuuden pohjana ei ole laskennallisia kustannuksia, eikä siihen kohdisteta valtiosuuslain mukaista kustannustenjaon tarkistusta. Keskimääräiseen euromäärään tehdään kuitenkin kustannustason tarkistus.

Saariston kehityksen edistämisestä annetussa laissa (494/1981) tarkoitettut kunnat, joiden väestöstä vähintään puolet asuu ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, saavat saaristolaisena euromäärän, joka on yleisen valtiosuuden perusosa kuusinkertaisena, muut saaristokunnat euromäärän, joka on yleisen valtiosuuden perusosa kolminkertaisena ja saaristo-osakunnat euromäärän, joka on saaristossa asuvien määrä kerrottuna 150 prosentilla yleisen valtiosuuden keskimääräisestä euromäärästä.

Syrjäisyyslisää maksetaan syrjäisyysluvun perusteella. Syrjäisyysluku määräytyy paikallisen ja seudullisen väestöpohjan mukaan lasketuista indekseistä. Kunnat, joiden paikallisen ja seudullisen väestöpohjan perusteella määräytyvä syrjäisyysluku on 1,50 tai sitä suurempi, saavat syrjäisyyslisänä yleisen valtiosuuden perusosan kuusinkertaisena ja kunnat, joiden syrjäisyysluku on 1,00–1,49 saavat yleisen valtiosuuden perusosan viisinkertaisena. Kunnat, joiden syrjäisyysluku on 0,50–0,99 saavat em. perusosan kolminkertaisena.

Kielilain mukaiset kaksikieliset kunnat ja saamelaiten kotiseutualueen kunnat saavat kielilisen, joka on 10 prosenttia yleisen valtiosuuden perusosasta.

Taajamassa asuvien henkilöiden määrän perusteella maksetaan liikenteen taajamaisia kunnille, joiden taajamaväestön määrä ylittää 40 000 asukasta. Lisän määrä saadaan kertomalla taajamassa asuvien henkilöiden määrä 45 prosentilla yleisen valtiosuuden keskimääräisestä euromäärästä.

Harkinnanvaraista rahoitusavustusta voidaan kuntien valtiosuuslain mukaan myöntää kunnalle, joka ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Sen arvioinnissa otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet. Valtionapuviranomainen voi asettaa avustuksen myöntämiselle ja käytölle kunnan talou-

den tervehdyttämistä koskevia ehtoja. Avustusta on haettava elokuun loppuun mennessä.

Harkinnanvarainen avustus perustuu ensisijaisesti kunnan taloudellisen liikkumavaran arvioinnille tilinpäätöstietojen perusteella. Arvioinnissa käytettävät tunnusluvut kuvaavat kunnan rahoituksen riittävyyttä ja kunnan vakavaraisuutta. Avustus kohdistuu pääsääntöisesti kuntiin, joille on tyypillistä mm. pieni asukasmäärä, asukasluvun väheneminen, epäedullinen väestörakenne, syrjäinen sijainti, korkea menotaso, elinkeinoelämän häiriöt, työttömyys, kunnan velkaantuminen ja korkea tuloveroprosentti. Yleensä kunnan rahoituksen riittävyys ja vakavaraisuus on myös heikentynyt pysyvästi.

Nykytilan arviointi

Voimassa oleviin yleisen valtionosuuden määräytymisperusteisiin ei kohdistu suuria muutospaineita. Nykyisiin olosuhdelisiin ehdotetaan kuitenkin tehtäväksi eräitä muutoksia, jotka ottavat kuntien palveluiden järjestämiseen liittyvät olosuhdetekijät nykyistä tarkemmin huomioon.

Hallitusohjelmassa todetaan, että muuttoliikeen ja väestörakenteen muutosten huomioon ottamista lisätään valtionosuusjärjestelmässä.

Kunnan asukasluvun muutos aiheutuu muuttoliikkeestä sekä syntyvyydestä ja kuolleisuudesta. Kunnan asukasluku vaikuttaa nykyisin tehtäväkohtaisiin valtionosuuksiin, kunnan omarahoitusosuuteen sekä valtionosuuksien tasauksen määrään. Erityisen voimakas väestön väheneminen vinouttaa kunnan väestörakennetta epäedulliseen suuntaan, mutta palvelujen tarjonnan vähentämistä ei voida toteuttaa samassa aikataulussa ja samassa suhteessa. Toisaalta erityisen voimakas väestönkasvu aiheuttaa sen, että kunnan palvelujen kysyntä kasvaa nopeammin kuin kunnat tulot. Väestönkasvu lisää investointitarpeita kunnassa.

Väestön ikärakenne tulee sinänsä otetuksi huomioon esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmittäisten laskennallisten kustannusten määrittelyssä ja oppilasmäärän kautta myös opetuksen valtionosuuksissa. Asukasluvun vähenemistä käytetään omana valtionosuusperusteena mm. Ruotsissa.

Suomessa peruste sisältyi valtionosuusjärjestelmään 1990-luvun alussa.

Täsmällistä raja-arvoa sille, kuinka suuri asukasluvun muutos on kunnan talouden hallittavuuden ja vakauden kannalta ongelmallinen, ei voida asettaa. Eräiden arvioiden mukaan noin yhden prosentin pysyvä muutos vuosittain ei vielä aiheuta kunnan talouden sopeutumisen kannalta ongelmia.

Kaikista harvimmin asutut kunnat ja eräät saaristokunnat ovat taloudellisissa vaikeuksissa, eikä nykyisellä syrjäisyydellisellä ja saaristolaisella ole kyetty riittävästi kompensoimaan vaikeista olosuhteista näille kunnille aiheutunutta taloudellista rasitusta.

Harkinnanvaraista rahoitusavustusta on vuosina 1996 ja 1997 toteutetun valtionosuusuudistuksen jälkeen myönnetty vuosittain keskimäärin noin 100 kunnalle. Avustuksesta on muodostunut usealle kunnalle valtionosuuden jatke, jota kunta on saanut useana vuotena. Avustus ei ole toivotulla tavalla ohjannut kuntia uudistamaan palveluidensa järjestämistapoja ja tehostamaan toimintaansa. Harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen vaikuttavuutta olisikin tarpeen lisätä myöntämällä avustusta nykyistä harvemmillä kunnilla ja edellyttämällä kunnalta toimenpiteitä taloutensa tervehdyttämiseksi.

Laissa säädetty velvollisuus hakea avustusta elokuun loppuun mennessä on osoittautunut joustamattomaksi menettelyksi, joka viivyyttää tarpeettomasti hakemuksen käsittelyä ja avustuspäätöksiä.

2.3. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden määräytymisperusteet

Nykytila

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus

Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä on kunnilla. Lainsäädäntö velvoittaa kunnat järjestämään sosiaali- ja terveyspalveluja asukkailleen, mutta ei sääntele yksityiskohtaisesti toiminnan laajuutta, sisältöä eikä järjestämistapaa. Kunnat voivat järjestää palvelut omana toimintana, yhteistyössä muiden kuntien kanssa, olemalla jäsenenä kuntayhtymässä tai ostamalla palvelut valti-

olta, muilta kunnilta tai yksityisiltä. Lisäksi eräitä palveluja voidaan järjestää palvelusetelin avulla. Toiminnassa voi olla kuntakohtaisia eroja paikallisten olosuhteiden ja väestön tarpeiden mukaan. Tämä korostaa kunnallisten luottamushenkilöiden ja muiden päättäjiin vastuuta siitä, että palvelujen taso ja laatu vastaavat kuntalaisten tarpeita.

Kuntien tehtäväksi säädetty sosiaali- ja terveyspalvelut rahoitetaan pääosin kuntien keräämillä veroilla sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudella ja asiakasmaksuilla. Julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden kuten muidenkin kunnallisten peruspalveluiden toteuttaminen edellyttää riittäviä voimavaroja. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (jäljempänä STVOL) mukaan kunnan tulee osoittaa voimavaroja valtionosuuden perusteena olevaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Laki ei kuitenkaan määrittele voimavarojen määrää. Lähtökohtana tulisi olla, että toimintaan osoitettavat voimavarat takaisivat palveluja käyttäville tasavertaiset palvelut asuinpaikasta, sosiaalisesta asemasta ja kielestä riippumatta.

Kunnille vuosittain suoritettava sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus määräytyy laskennallisten, palvelujen kustannuksiin vaikuttavien tekijöitä kuvaavien perusteiden mukaan. Kunnan valtionosuus lasketaan sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten ja toisaalta määrättävän omarahoitusosuuden erotuksena. Laskennalliset kustannukset määritellään erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon määrätymisperusteiden ja kunnan syrjäisyyden perusteella. Määrätymisperusteita ovat kunnan asukasluku, ikärakenne, työttömyys, asukkaiden sairastavuus sekä palvelu- ja jalostusaloilla toimivien osuus työllisestä työvoimasta eli niin sanottu työssäkäyntikerroin.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määräämiseksi tarvittavat sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset koko maassa saadaan pääosin kuntien talous- ja toimintatilastosta. Vuosittain annettavassa valtionneuvoston asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroista vahvistetaan varainhoitovuodelle sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden perusteena olevien käyttökustannusten koko-

naismäärää koskeva arvio, kunnan valtionosuuden laskennassa käytettävät laskennalliset kustannukset asukasta ja työtöntä kohden sekä kunnan omarahoitusosuus asukasta kohden.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden perusteena olevien kustannusten määrittelyssä kunnan asukasluku ja ikärakenne otetaan sekä sosiaali- että terveydenhuollon osalta huomioon siten, että ikäryhmittäiset (5 ikäryhmää) laskennalliset kustannukset kerrotaan kunnan asianomaiseen ikäryhmään kuuluvien asukkaiden lukumäärällä. Sosiaalihuollon palvelutarpeeseen ja kustannuksiin vaikuttaa merkittävästi lasten päivähoitopalvelujen tarve. Tämän vuoksi 0—6-vuotiaiden sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset kerrotaan työssäkäyntikerroinilla. Työssäkäyntikerroin saadaan kunnan palvelu- ja jalostusaloilla toimivan väestön suhteellisen osuuden mukaan. STVOL 15 §:n mukaan työssäkäyntikerroin lasketaan jakamalla palvelu- ja jalostusaloilla toimivien kunnan asukkaiden ja kunnan työllisen työvoiman osamäärä koko maan vastaavalla osamäärällä. Kerrointa määriteltäessä käytetään kolme vuotta ennen toimintavuoden alkua alkavan vuoden työssäkäyntitietoja.

Työttömyyden vaikutus kustannuksiin lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty laskennallinen kustannus kunnan asukasluvulla ja työttömyyskerroinilla. Työttömyysasteen mukaan määräytyvä kerroin saadaan jakamalla kunnan työttömyysprosentti koko maan työttömyysprosentilla. Tämän lisäksi myös työttömien absoluuttinen määrä vaikuttaa valtionosuuksiin, kun kunnan työttömien lukumäärä kerrotaan työtöntä kohden erikseen määritellyllä laskennallisella kustannuksella.

Sairastavuuden perusteella määräytyvät kustannukset lasketaan kertomalla erikseen asukasta kohden määritelty euromäärä kunnan asukasluvulla ja sairastavuuskerroinilla. Sairastavuuskerroin lasketaan STVOL 14 §:n mukaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevien alle 55-vuotiaiden ikä- ja sukupuolivakioidun lukumäärän perusteella. Jos kunnan alle 55-vuotiaiden ikä- ja sukupuolivakioitu työkyvyttömyyseläkeläisten määrä suhteessa 16–54-vuotiaisiin asukkaisiin on sama kuin koko maassa, on kerroin yksi. Jos kunnassa työky-

vyttömyyseläkkeellä olevien ja 16—54-vuotiaiden lukumäärän suhde ylittää koko maan keskiarvon, korotetaan kerrointa ja jos suhde alittaa koko maan keskiarvon, alennetaan kerrointa siten, että kerroin vastaa kunnan ja koko maan eroa. Kerrointa määriteltäessä käytetään neljä vuotta ennen toimintavuotta alkavan kolmivuotisjakson työkyvyttömyystietoja.

Valtionosuuden perusteena olevat kunnan laskennalliset kustannukset saadaan laskeamalla yhteen sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset. Mikäli kunnalle on vahvistettu syrjäisyyskerroin, kerrotaan edellä kuvatulla tavalla saatu summa tällä kertoimella. Valtioneuvoston päätöksessä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden laskennassa käytettävistä syrjäisyyskertoimista (1364/1996) on määrätty ne kunnat, joilla on syrjäisyyskerroin ja kunkin kunnan kertoimen suuruus STVOL 16 §:n perusteella. Päätöksessä on säädetty 1,15 kerroin 11 kunnalle, 1,05 kerroin 22 kunnalle ja 1,10 saaristokuntakerroin 6 kunnalle (yhteensä 39 kuntaa). Syrjäisyyskerroin voidaan määrätä kunnalle, jonka vuonna 1994 maksamat syrjäiseutulisät olivat vähintään 3 prosenttia kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksista ja kunnallisen virkaehtosopimuksen mukaiset kunnan syrjäiseutupisteet olivat vähintään 2. Korkeampi kerroin (1,15) voidaan määrätä kunnalle, jonka syrjäiseutupisteet olivat vähintään 5. Jos saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettun saaristokunnan asukkaista vähintään puolet asui toimintavuotta edeltävän vuoden alussa ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, on tällaisen kunnan syrjäisyyskerroin 1,10.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien perusteena olevien tekijöiden painoarvot sosiaali- ja terveydenhuollossa ovat seuraavat (2005):

Sosiaalihuolto	%	%
0—6-vuotiaat (sis. työsäkätitekiäjän)	15,5	
7—64-vuotiaat	11,0	
65—74-vuotiaat	2,3	
75—84-vuotiaat	8,9	
85 vuotta täyttäneet	7,1	

Ikäryhmittäiset yhteensä		44,8
Sosiaalihuolto	%	%
Työttömyysasteen mukainen osuus		1,7
Työttömien lukumäärän mukainen osuus		1,0
Sosiaalihuolto yhteensä		47,5

Terveydenhuolto	%	%
0—6-vuotiaat	1,9	
7—64-vuotiaat	21,7	
65—74-vuotiaat	5,7	
75—84-vuotiaat	7,1	
85 vuotta täyttäneet	3,6	
Ikäryhmittäiset yhteensä		40,0
Sairastavuus		12,2
Terveydenhuolto yhteensä		52,2
Syrjäiseutukorotus (kohdistuu sekä sosiaali- että terveydenhuoltoon)		0,3

Lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä

Lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä on tullut voimaan maaliskuun alusta 1999. Järjestelmän tarkoituksena on ollut tasata kuntien suuria lastensuojelun kustannuksia erityishuoltopiireittäin jäsenkuntien kesken. Lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmästä, kunnille maksettavien tasauskorvausten perusteista sekä tasausjärjestelmän rahoituksesta säädetään lastensuojelulaisissa (683/1983). Järjestelmän rahoituksen suhteesta sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmään säädetään puolestaan STVOL 4 a luvussa.

Lastensuojelulain perusteella jokaisen kunnan tulee kuulua tasausjärjestelmän piiriin taloudellisen rasituksen tasaamiseksi sekä voimavarojen ohjaamiseksi siten, että lastensuojelun asiakkaat saavat tarkoituksenmukaiset ja oikea-aikaiset palvelut. Kunnalla on oikeus saada tasausjärjestelmästä korvauksena 70 prosenttia sellaisista kustannuksista,

jotka aiheutuvat hoitosuunnitelmaan kirja-
tuista lastensuojelutoimenpiteistä ja jotka
ylittävät perhekohtaisesti kunnan omavastuu-
rajan 25 000 euroa vuodessa. Erityishuolto-
piirin kuntayhtymä voi myös päättää, että
kunnan omavastuuraja on mainittua alempi
tai suurempi taikka kunnalle omavastuurajan
ylittävistä kustannuksista suoritettava kor-
vaus on edellä todettua suurempi.

Valtio osallistuu tasausjärjestelmän rahoit-
ukseen siten, että valtion korvaus on puolet
tasauksen arvioidusta kokonaismäärästä.
Laskettaessa korvausta käytetään kaksi vuot-
ta ennen toimintavuotta alkaneen vuoden
kunnille maksettujen tasauskorvausten mää-
rää. Kuntayhtymien osuudet määräytyvät
puoliksi sosiaalihuoltolain 5 a §:n 2 momen-
tissa tarkoitettujen erityishuoltopiirien jäsen-
kuntien alle 21-vuotiaiden asukkaiden luku-
määrän perusteella ja puoliksi erityishuolto-
piirien jäsenkunnilleen maksamien tasaus-
korvausten perusteella. Kunnat rahoittavat
tasauksen siltä osin kuin edellä mainittu val-
tion korvaus ei sitä kata. Jollei toisin ole so-
vittu, kunnan rahoitusosuus määräytyy kun-
tayhtymän jäsenkuntien kesken niiden alle
21-vuotiaiden asukkaiden lukumäärän perus-
teella.

Nykytilan arviointi

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus-
järjestelmä on periaatteeltaan aidosti lasken-
nallinen ja mahdollistaa erilaiset palveluiden
järjestämistavat ja myös kuntien yhteistyön
palvelujen tuottamiseen käytännössä. Järjes-
telmä on myös kannustava siten, että kunnat
hyötyvät palvelujen kustannustehokkaasta to-
teutuksesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon
valtionosuusjärjestelmän määräytymisperus-
teiden yleiset vaatimukset ovat edelleen pe-
rusteltuja eikä määräytymisperusteiden pää-
periaatteita ole tämänhetkisen arvion perus-
teella syytä muuttaa. Nykyjärjestelmässä on
kuitenkin eräitä tarkistamistarpeita.

Nykyisen lainsäädännön mukainen syrjäi-
syyskerroin on jäänyt ajastaan jälkeen, koska
käytännössä kunnallisten syrjäseutulisten jär-
jestelmä on lakannut olemasta voimassa. Ny-
kyisin kunnat maksavat palkanlisää sosiaali-
ja terveydenhuollon henkilöstöryhmille, esi-
merkiksi lääkäreille, kunnan syrjäisyydestä

riippumatta. Syrjäisyyskertoimen käytön
taustalla on se lähtökohta, että keskimääräistä
pidemmistä välimatkoista kunnan palvelupis-
teiden ja asukkaiden välillä aiheutuu keski-
määräistä suurempia kustannuksia. Esimer-
kiksi vaikeavammaisten ihmisten kuljetus-
palvelut ovat subjektiivisia oikeuksia, jolloin
vastaava kuntien palvelujen järjestämisvas-
tuu on ehdoton. Ikäihmisten palvelujen ta-
voitteena on tukea mahdollisimman pitkälle
kotona asumista, mikä edellyttää kotipalvelu-
jen ja kotisairaanhoidon lisääntyvää käyttöä.
Myös näiden palveluiden järjestämisestä ai-
heutuu kunnille tosiasiallisesti merkittäviä
kustannuksia. Eräissä sosiaali- ja terveystal-
veluissa (esim. kertaluonteisissa erikoissai-
raanhoidon toimenpiteissä) pidempien väli-
matkojen aiheuttamat lisäkustannukset eivät
ole yhtä merkittäviä, mutta kokonaisuudes-
saan syrjäisyyttä tai kunnan sisäistä asukas-
rakennetta on edelleen pidettävä perusteltuna
sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden
määräytymisperusteena.

Nykyinen valtionosuusjärjestelmä ei ota
riittävästi huomioon vaikeasti vammaisten
henkilöiden palveluista kunnille aiheutuvia
erityisen suuria kustannuksia. Vammaispal-
veluiden kustannukset ovat viime vuosina
kasvaneet vuositasolla runsaat kymmenen
prosenttia. Kasvavaan ikääntyvään väestöön
liittyvä toimintakyvyn aleneminen lisää
vammaispalveluiden tarvetta jatkossakin.
Vammaisetuuksien saajien lukumäärä vuon-
na 2003 on ollut noin 220 000 henkilöä ja
kehitysvammalaitoksissa on noin 2 700 vai-
keasti vammaista henkilöä. Vammaisetuuksi-
en saajien lukumäärä tulee jatkossakin kas-
vamaan. Nykyinen valtionosuusjärjestelmä ei
tarvittavassa määrin huomio kunnille moni-
ja vaikeavammaisten henkilöiden palveluista
syntyviä merkittäviä kustannuksia.

Lastensuojelun nykyinen suurten kustan-
nusten tasausjärjestelmä on osoittautunut
kustannuksiltaan vaikeasti ennakoitavaksi ja
alueellisesti eriarvoiseksi. Kokemukset ta-
sausjärjestelmän toimivuudesta osoittavat, et-
tä tasausjärjestelmä ei ole tehokkaasti tuke-
nut juuri pienempien kuntien toimintaa. Sen
hallinnointi ja tarvittavien tietojen keräämi-
nen on myös edellyttänyt merkittävää työ-
panosta, mikä aiheuttaa kustannuksia.

2.4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen määräytymisperusteet

Perusopetuksen rahoitus

Nykytila

Perusopetuksen käyttökustannuksia varten myönnettävä rahoitus määräytyy oppilasmäärän ja oppilasta kohden opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain, jäljempänä rahoituslaki, 17 §:n nojalla määrätyn yksikköhinnan perusteella. Kullekin kunnalle määrätään oma yksikköhintansa. Tätä yksikköhintaa sovelletaan perusopetuksen lisäksi myös perusopetuslain mukaisessa lisäopetuksessa ja maahanmuuttajille järjestettävässä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa. Esiopetuksen rahoitukseen sovelletaan yksikköhintaa, joka on 91 prosenttia opetuksen järjestäjän perusopetuksen yksikkö hinnasta (pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden osalta yksikköhinta on kuitenkin sama kuin perusopetuksen yksikköhinta). Yksikköhinnat määrätään ennalta seuraavaa varainhoitovuotta varten.

Vuonna 2005 perusopetuksen keskimääräinen yksikköhinta on 5 043 euroa oppilasta kohti. Kuntakohtaisesti yksikköhinta vaihtelee noin 4 000 eurosta yli 10 000 euroon. Eräiden vaikeimmin kehitysvammaisille oppilaille opetusta antavien yksityisten yhteisöjen yksikköhinta on yli 23 000 euroa oppilasta kohti.

Yksikköhinnan suuruuteen vaikuttavat kunnan asukastiheys, kunnan kouluverkon rakenne eli koulujen lukumäärä ja koko, oppilaiden määrä vuosiluokilla 1—6 ja vuosiluokilla 7—9, erityisopetukseen siirrettyjen oppilaiden määrä ja ruotsinkieliseen opetukseen osallistuvien määrä. Saaristokuntien yksikköhintaa korotetaan vaikeiden kulkuyhteyksien takia. Yksikköhinnat pyrkivät seuraamaan kunkin kunnan perusopetuksen kustannusrakennetta. Yksikköhintarahoitusta ei kuitenkaan ole korvamerkittyä, vaan kukin kunta päättää itsenäisesti varojen kohdentamisesta eri tehtäviin.

Perusopetuksen yksikköhinta lasketaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun asetuksen (806/1998), jäljempänä rahoitusasetus, 1—3 §:n mukaan kahden eri

euromäärän painotettuna keskiarvona. Kunnan asukastiheyden mukaan laskettavan euromäärän vaikutus on 60 prosenttia ja perusopetuksen tunnusluvun mukaan laskettavan euromäärän vaikutus 40 prosenttia. Kunnat jaetaan yksikköhintoja laskettaessa asukastiheydensä perusteella viiteen eri ryhmään. Tunnusluvun mukaista euromäärää laskettaessa otetaan huomioon edellä mainitut kunnan kouluverkon rakenne, oppilaiden määrä vuosiluokilla 1—6 ja vuosiluokilla 7—9 sekä erityisopetukseen siirretyt oppilaat.

Tunnusluvun mukaista euromäärää laskettaessa kouluverkon rakenne otetaan huomioon ensinnäkin siten, että yksikköhintaa korotetaan pienissä alle 80 oppilaan kouluissa vuosiluokilla 1—6 opetusta saavien oppilaiden perusteella. Lisäksi yksikköhintaa korotetaan kunnassa, joka järjestää samankielistä perusopetusta alle 180:lle vuosiluokkien 7—9 oppilaalle näiden oppilaiden osalta. Muuten yksikköhintaa laskettaessa vuosiluokkien 1—6 oppilaiden painoarvo on pienempi kuin vuosiluokkien 7—9 painoarvo, koska opetuksesta aiheutuvat kustannukset ovat viimeksi mainituilla vuosiluokilla korkeammat. Yksikköhintaa korotetaan lisäksi tunnusluvun ulkopuolella niiden oppilaiden osalta, jotka saavat 11-vuotiseen oppivelvollisuuteen perustuvaa erityisopetusta. Yksikköhintaan tehtävä korotus saadaan näiltä osin kermotalla valtakunnallinen keskimääräinen yksikköhinta kahdella ja vaikeimmin kehitysvammaisten osalta 3,5:llä.

Kuntayhtymän yksikköhinta määräytyy samalla tavalla kuin kunnan yksikköhinta. Asukastiheys määräytyy kuitenkin jäsenkuntien asukastiheyksien painotettuna keskiarvona sen mukaan, kuinka paljon oppilaita kustakin jäsenkunnasta on osallistunut opetukseen.

Jos oppilas on täyttänyt 18 vuotta (aikuisopiskelija), yksikköhinta on edellä selostetusta poiketen 60 prosenttia asianomaisen opetuksen järjestäjän yksikkö hinnasta. Alempi yksikköhinta perustuu siihen, että aikuisopiskelijoilla suoritettavien opintojen määrä on pienempi kuin oppivelvollisilla.

Yksityisten opetuksen järjestäjien yksikköhinta määräytyy sen kunnan perusopetuksen yksikköhinnan perusteella, jossa opetus pääasiassa järjestetään. Uusien 31 päivänä hei-

näkuuta 1998 jälkeen toimintansa aloittaneiden perusopetuksen järjestäjien yksikköhinta on kuitenkin 90 prosenttia sijaintikunnan yksikkö hinnasta.

Opetusministeriö voi lisäksi hakemuksesta harkinnanvaraisesti korottaa opetuksen järjestäjän yksikköhintaa. Harkinnanvarainen korotus tulee kysymykseen lähinnä silloin, kun opetuksen järjestäjän kustannukset hyväksyttävästä syystä, kuten erityisen koulutustehtävän tai poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi, ovat merkittävästi opetuksen järjestäjän yksikköhintaa korkeammat. Vuonna 2004 opetusministeriö korotti erityisestä syystä yhteensä 53 kunnan ja 21 yksityisen yhteisön perusopetuksen yksikköhintaa.

Vuonna 2003 peruskouluja oli yhteensä 3 524. Näistä 1 120 (32 prosenttia) oli alle 50 oppilaan, 666 (19 prosenttia) 50—99 oppilaan, 1057 (30 prosenttia) 100—299 oppilaan, 557 (16 prosenttia) 300—499 oppilaan ja 124 (3 prosenttia) vähintään 500 oppilaan kouluja. Vuodesta 1999 vuoteen 2003 peruskoulujen määrä on laskenut 263 koululla.

Peruskoulujen perustaminen, lakkauttaminen ja yhdistäminen perustuu kuntien omiin päätöksiin. Perusopetuslain 6 §:n mukaan opetus tulee järjestää kunnassa siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämipaikkojen sijainti ja liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Perusopetuslain 32 §:n mukaan oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta tai oppilas on otettu tai siirretty erityisopetukseen, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia. Muussa tapauksessa oppilaalle tulee järjestää majoitus ja täysihoito.

Nykytilan arviointi

Nykyiset perusopetusta varten myönnettävän rahoituksen laskentaperusteet kuvaavat varsin hyvin erilaisten kuntien perusopetuksen kustannusten eroja ja opetuksen järjestäjät ovat katsoneet rahoitusjärjestelmän toimivan melko hyvin. Perusopetuksen yksikköhinnat ovat jääneet kuitenkin jälkeen toteutuneista kustannuksista.

Nykyistä järjestelmää on arvostelu lasken-

nan monimutkaisuudesta ja siitä, etteivät kunnat pysty etukäteen laskemaan tulevan rahoituksen määrää. Lisäksi arvostelua on esitetty siitä, että kunnat pystyvät omilla kouluverkkoo koskevilla päätöksillään vaikuttamaan rahoituksen määrään, mikä on vastoin valtionosuusjärjestelmän yleisiä periaatteita. Nykyisen järjestelmän, jossa koulun lakkauttamisesta koituvat säästöt eivät kunnan tunnusluvun alenemisen myötä tule kokonaan kunnan hyväksi, on katsottu jarruttavan koulujen lakkauttamista ja yhdistämistä sielläkin, jossa taloudellisesti ja toiminnallisesti järkevän koulunpidon edellytykset ovat poistuneet.

Maahanmuuttajista ja muista vieraskielisistä oppilaista aiheutuu kunnille lisäkustannuksia monikulttuurisuuden lisääntyessä. Lisäkustannuksia aiheutuu esimerkiksi uskonnonopetuksen, tukiopetuksen ja oman äidinkielen opetuksen järjestämisestä. Nykyinen rahoitusjärjestelmä ei kohdistu rahoitusta niille opetuksen järjestäjille, joilla on keskimääräistä enemmän vieraskielisiä oppilaita. Vuonna 2002 vieraskielisten peruskouluikäisten asukkaiden määrä oli runsaat 18 000.

Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä

Nykytila

Maassamme on 29 opetusministeriön hallinnonalalla toimivaa ammattikorkeakoulua. Ammattikorkeakouluista seitsemän on kuntien ja yksityisten kuntayhtymien sekä kahdeksan osakeyhtiöiden ja kolme säätiöiden ylläpitämiä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien määrä on yhteensä 181. Näistä 29 on kuntien, 56 kuntayhtymien ja 95 yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämiä. Valtio ylläpitää viittä erityisoppilaitosta ja Saamelaisalueen koulutuskeskusta minkä lisäksi valtion liikelaite ylläpitää yhtä ammatillista oppilaitosta.

Ammattikorkeakouluja koskeva lainsäädäntö uudistettiin vuonna 2003. Uusi ammattikorkeakoululaki (351/2003) ja valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista (352/2003) tulivat voimaan 1 päivänä elokuuta 2003. Uudistuksessa ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmä säilyi ennallaan.

Ainoastaan eräitä rahoitusta koskevia käsitteitä ammattikorkeakoululaissa tarkistettiin.

Ammattikorkeakoulujen käyttö- ja perustamiskustannuksiin myönnettävästä valtionrahoituksesta säädetään ammattikorkeakoululain lisäksi rahoituslaissa sekä rahoitusasetuksessa. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 46 §:n mukaan laissa tarkoitettua koulutusta varten myönnetään rahoitusta perustamishankkeisiin ja käyttökustannuksiin siten kuin rahoituslaissa säädetään.

Rahoituslain mukainen ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen käyttökustannusten rahoitus määräytyy ammattikorkeakoulun ja ammatillisen koulutuksen järjestäjän opiskelijamäärien ja opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Rahoituksen perusteena olevat opiskelijamäärät lasketaan kaksivaiheisesti. Myönnettäessä valtionrahoitusta seuraavalle varainhoitovuodelle opiskelijamäärinä käytetään varainhoitovuotta edeltävän vuoden toteutuneita opiskelijamääriä. Varainhoitovuoden lopussa myönnetty valtionrahoitus tarkistetaan varainhoitovuonna toteutuneen keskimääräisen opiskelijamäärän mukaiseksi, mutta toteutuneet opiskelijamäärät eivät vaikuta varainhoitovuodelle määrättyihin yksikköhintoihin.

Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen yksikköhintojen laskennan perustana ovat valtioneuvoston vahvistamat ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen keskimääräiset yksikköhinnat.

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka toinen vuosi ammattikorkeakoulututkinnoittain siten, että kuhunkin tutkintoon johtavasta koulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltäneenä vuonna kaikissa ammattikorkeakouluissa aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan tutkintoa suorittavien ja valtionosuuden myöntämisen perusteena käytettävien opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna.

Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vastaavasti joka toinen vuosi koulutusaloittain siten, että kunkin koulutusalan koulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltäneenä vuonna kaikille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset

jaetaan kunkin koulutusalan koulutusta saaneiden opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon oppisopimuskoulutuksesta tai ammatillisesta lisäkoulutuksesta aiheutuneita kustannuksia eikä kyseistä koulutusta saaneita opiskelijoita.

Jos tutkintoon johtavasta koulutuksesta tai koulutusalan koulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole mahdollista selvittää, lasketaan yksikköhinta asianomaiseen tutkintoon johtavan koulutuksen arvioitujen kokonaiskustannusten perusteella tai ammatillisessa koulutuksessa määrätään koulutusalan arvioitujen kustannusten perusteella.

Ammattikorkeakoulun yksikköhintoja voidaan porrastaa, sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään, ottamalla huomioon tutkintoon johtavien koulutusohjelmien ja muiden opetusjärjestelyjen kustannuksissa olevat olennaiset erot. Rahoitusasetuksen mukaan ammattikorkeakoulun yksikköhinnat ovat korkeammat kuin yksikköhinnat muussa samaan tutkintoon johtavassa koulutuksessa tekniikan ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa palopäällystön koulutusohjelmassa, sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa hammastekniikan koulutusohjelmassa ja samaan tutkintoon johtavassa rikosseuraamusalan koulutusohjelmassa sekä kulttuurialan ammattikorkeakoulututkintoon johtavissa esittävän taiteen ja tanssinopettajan koulutusohjelmissa ja musiikin koulutusohjelmissa. Lisäksi yksikköhintaa korotetaan niiden opiskelijoiden osalta, joille annetaan erityisiä opetustai oppilashuoltopalveluita opiskelijan vammaan tai siihen rinnastettavan syyn takia. Opetusministeriö voi lisäksi erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa harkinnanvaraisesti.

Ammatillisen koulutuksen yksikköhintoja porrastetaan, sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään, erityisopetuksen ja muiden olennaisesti koulutuksen kustannuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella. Lukuun ottamatta matkailu-, ravitsemis- ja talousalaa kaikilla ammatillisen koulutuksen koulutusaloilla on porrastettavaa koulutusta. Porrastukset vaihtelevat 15 prosentista 100 prosenttiin. Erityisopetuksena järjestetyssä koulutuksessa yksikköhinnat ovat kaikilla aloilla 50 prosenttia korkeammat kuin muus-

sa alan koulutuksessa ja erityisoppilaitoksissa tätä korkeammat. Yksikköhintoja korotetaan lisäksi majoitusedun saaneiden opiskelijoiden osalta. Opetusministeriö voi lisäksi koulutuksen järjestämisluvassa määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa harinnanvaraisesti.

Kun ammattikorkeakoulu järjestää kahteen tai useampaan tutkintoon johtavaa koulutusta tai ammatillista koulutusta järjestetään kahdella tai useammalla koulutusaloilla yksikköhinnaksi määrätään ammattikorkeakoulussa eri tutkintoja suorittavien ja ammatillisessa koulutuksessa eri koulutusaloilla opiskelevien opiskelijoiden määrien ja yksikköhintojen perusteella laskettu opiskelijamäärällä painotettu keskiarvo. Ammatillisten erikoistumisopintojen yksikköhinta on sama kuin ammattikorkeakoululle määrätty yksikköhinta.

Jos koulutusta järjestetään toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa, voidaan ammattikorkeakoulun ja ammatillisen koulutuksen järjestäjän yksikköhintaa korottaa vuokratilakustannusten perusteella jakamalla ministeriön valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistama vuosivuokra ammattikorkeakoulun tai ammatillisen koulutuksen järjestäjän opiskelijamäärällä. Korotuksesta päättää opetusministeriö ja korotuksessa otetaan huomioon maksettavaan vuokraan sisältyvä osuus pääomakustannuksista.

Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta on 80 prosenttia ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Opetusministeriö määrää vuosittain valtion talousarvion rajoissa oppisopimuskoulutuksena järjestetyn ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat. Niinikään ammatillisen lisäkoulutuksen, lukuun ottamatta erikoisoppilaitosten järjestämää koulutusta ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävää lisäkoulutusta, yksikköhinnat opiskelijatyövuotta kohden lasketaan ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan perusteella. Yksikköhintojen porrastamisesta eri hintaryhmiin on säädetty rahoitusasetuksessa.

Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintojen kokeilusta annettu laki (645/2001) tuli voi-

maan vuoden 2002 alusta. Kokeilu päättyy heinäkuun lopussa 2005. Jatkotutkintoon johtavan koulutuksen rahoituksessa on noudatettu ammatillisten erikoistumisopintojen rahoitusta koskevia rahoituslain säännöksiä. Kokeilussa on ollut mukana 24 ammattikorkeakoulua. Ammattikorkeakoululakia on muutettu 10.6.2005 annetulla lailla (/2005) siten, että ammattikorkeakoulututkinnon ohella ammattikorkeakoulussa voidaan suorittaa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot. Samanaikaisesti on rahoituslain 20 §:n 1 momenttia muutettu (/2005) siten, että laskettaessa yksikköhintoja ammattikorkeakoulututkinnoittain ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena. Lait tulevat voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Valtion vuoden 2005 talousarviossa ammattikorkeakoulujen laskennalliset käyttökustannukset on arvioitu noin 686 miljoonaksi euroksi ja käyttökustannuksiin myönnettäviin valtionosuuksiin on varattu noin 310 miljoonaa euroa. Käyttökustannusten rahoituksen perusteeksi vahvistettu ammattikorkeakoulujen keskimääräinen yksikköhinta vuonna 2005 on 6 408,62 euroa opiskelijaa kohti.

Viiden ammattikorkeakoulun yhteydessä toimii ammatillinen opettajakorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle myönnetään rahoituslain nojalla vuosittain opettajankoulutusta varten valtionavustusta. Valtionavustukset vastaavat likimäärin opettajankoulutuksesta aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Vuoden 2005 valtion talousarviossa opettajankoulutuksen valtionavustuksiin on varattu 10,6 miljoonaa euroa.

Ammatillisen peruskoulutuksen käyttökustannusten opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tuloon perustuvaa rahoitusta on vuodesta 2002 lähtien täydennetty tuloksellisuuteen perustuvalla valtionavustuksella. Tuloksellisuusrahoitus jakautuu määrällisiin indikaattoreihin perustuvaan tulosrahoitukseen sekä laatupalkintoon. Ne muodostavat tuloksellisuusrahoituksen kokonaisuuden, jonka tavoitteena on kannustaa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä koulutuksen laadun ja tuloksellisuuden kehittämiseen. Tuloksellisuus-

rahoituksen avulla ammatillisen koulutuksen järjestäjiä kannustetaan toimiin mm. työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen edistämiseksi ja koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseksi sekä opetushenkilöstön kelpoisuuden ja osaamisen kehittämiseksi.

Tuloksellisuuden arviointiin osallistuvat kaikki ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjät. Laatupalkinnot jaetaan vuosittain hakemusten perusteella. Laatupalkintojen keskeisenä tavoitteena on tukea ja kannustaa ammatillisen koulutuksen järjestäjien perustehtäviin liittyvää laadun ja tuloksellisuuden arviointia ja toiminnan kehittämistä sekä leviättää parhaita toimintakäytäntöjä muiden koulutuksen järjestäjien käyttöön.

Tulosrahaa on jaettu vuosina 2002—2004 noin 2,2 miljoonaa euroa 15—18 koulutuksen järjestäjälle vuosittain. Laatupalkintoina on myönnetty noin 250 000 euroa. Vuonna 2004 laatupalkinto myönnettiin kolmelle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle.

Valtion vuoden 2005 talousarviossa ammatillisen peruskoulutuksen laskennallisten käyttökustannusten on arvioitu olevan noin 1 059 miljoonaa euroa ja käyttökustannuksiin myönnettäviin valtionosuuksiin on varattu noin 425 miljoonaa euroa. Käyttökustannusten rahoituksen perusteeksi vahvistettu ammatillisen koulutuksen keskimääräinen yksikköhinta vuonna 2005 on 7 640,28 euroa.

Nykytilan arviointi

Ammatillisen koulutuksen laskennallinen rahoitusjärjestelmä ei riittävästi kannusta koulutuksen järjestäjää tulokselliseen ja yhteiskunnallisesti vaikuttavaan toimintaan. Opiskelijamäärään perustuvaa rahoituksen osaa olisi tarpeen pienentää ja lisätä tulokselliseen toimintaan perustuvaa rahoitusta. Nykyisissä rahoitusperusteissa ei ole huomioitu koulutuksen järjestäjän toiminnan tuloksellisuutta.

Ammattikorkeakoulujen nykyinen rahoitusjärjestelmä heijastelee ammattikorkeakoulujärjestelmän perustamisvaihetta ja vastaa rakenteeltaan ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmää. Järjestelmä poikkeaa olennaisesti yliopistojen rahoitusjärjestelmästä. Rahoituksen periaatteet poikkeavat myös

olennaisesti eurooppalaisten korkeakoulujen erilaisista rahoitusperiaatteista.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmää on useissa yhteyksissä esitetty muutettavaksi. Opetusministeriön asettama selvitysmies, professori Pentti Meklin esitti opetusministeriölle helmikuussa 2000 valmistuneessa selvityksessään muun muassa, että ammattikorkeakoulujen rahoituksessa tulisi siirtyä ensisijaisesti suoriteperusteiseen rahoitusmalliin, jossa rahoitus määräytyisi valmistuneiden määrän tai muun vastaavan suoritteen perusteella. Myös OECD:n kesäkuussa vuonna 2003 julkistamassa ammattikorkeakoulujärjestelmän arvioinnissa suositeltiin siirtymistä kannustavampaan järjestelmään.

Nykyistä ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmää on eri yhteyksissä arvosteltu myös muun muassa siitä, ettei nykyinen järjestelmä ole erityisen läpinäkyvä ja että yksikköhinnan muodostuminen on laskentateknisesti monimutkainen prosessi. Ongelman muodostaa myös vaikeus verrata yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusta toisiinsa. Nykyisen opiskelijakohtaisen yksikköhinnan on katsottu soveltuvan parhaiten homogeneisiin yksialaisiin ammattikorkeakouluihin. Tutkintokohtaisen laskennan lukuisine porrastuksineen on katsottu tukeutuvan liikaa menneisyyteen ja siirtävän menneisyyden rahoitusrakenteita tulevaisuuteen.

Nykyinen pelkästään opiskelijamäärään perustuva yksikköhintajärjestelmä ei kannusta ammattikorkeakouluja riittävästi tehokkaaseen toimintaan, eikä se kannusta riittävästi ammattikorkeakouluja huolehtimaan opiskelijoiden valmistumisesta.

Rahoituksen kohdentumisella ammattikorkeakoulujen kesken ei ole yliopistojen rahoituksen tavoin kytkentää ammattikorkeakoulujen toiminnan tuotoksiin, suoritettuihin tutkintoihin, eikä koko ajan laajenevaan tutkimus- ja kehitystyöhön sekä aluekehitystyöhön.

Tutkintokohtaisen yksikköhinnan määrittämisen on katsottu vaikeuttavan ammattikorkeakoulujen tavoitteellista johtamista. Laskennassa käytettyjen eri alojen yksikköhintojen on katsottu rahoituksen käyttötarkoitussidonnaisuuden puuttumisesta huolimatta kuuluvan kullekin alalle sellaisenaan. Tästä

on eräissä tapauksissa ollut seurauksena strategisen johtamisen tilan kaventuminen.

Opettajankoulutus on vakiintunut osa viiden ammattikorkeakoulun toimintaa. Koulutus järjestetään samoissa tiloissa muun ammattikorkeakouluopetuksen kanssa. Nykyinen muusta ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmästä poikkeava menettely, jossa rahoitus myönnetään valtionavustuksena valtion talousarvioon varatun määrärahan rajoissa, on johtanut käytännössä opettajankoulutuksen toteutuneisiin kustannuksiin nähden alibudjetointiin. Rahoituksen määrässä ei ole voitu esimerkiksi ottaa riittävässä määrin huomioon opettajankoulutuksen edellyttämistä investoinneista aiheutuneita kustannuksia.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitus

Nykytila

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen järjestämisen edellyttämien tilojen hankintaan voidaan rahoituslain mukaan myöntää erikseen valtionosuutta.

Toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai niitä vastaavaa toimenpidettä ja näihin toimenpiteisiin liittyvää irtaimen omaisuuden hankintaa pidetään perustamishankkeena, jos toimenpiteen arvioidut kokonaiskustannukset ovat pääsääntöisesti vähintään 320 000 euroa. Tätä pienemmät hankkeet luetaan käyttökustannuksiksi, ja niihin myönnetään valtionosuutta käyttökustannusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijakohtaisten yksikköhintojen kautta.

Maa-alueen hankkimista ei ammattikorkeakoulu ja ammatillista koulutusta varten hankittavaa maatilaa ja harjoitusmetsää lukuun ottamatta pidetä perustamishankkeena.

Käytännössä monet koulutuksen järjestäjät toteuttavat säädetyt kriteerit täyttäviä perustamishankkeita hakematta tai saamatta niihin valtionosuutta. Tällaisista hankkeista aiheutuvia kustannuksia ei saa ilmoittaa käyttökustannusten rahoituksen perusteena käytettävien opiskelijakohtaisten yksikköhintojen kus-

tannustietoihin.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 18 §:n mukaan lain mukaisen koulutuksen edellyttämien toimitilojen rakentamista, hankintaa ja peruskorjausta voidaan tukea määrältään harkinnanvaraisella valtionavustuksella. Tällöinkin avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeen arvioidut kokonaiskustannukset ovat vähintään 320 000 euroa.

Perustamishankkeeseen myönnetään valtionosuutta 25–50 prosenttia hankkeelle vahvistetusta valtionosuuden laskennallisesta perusteesta. Valtionosuus määräytyy kunnan tasatun asukasta kohti lasketun verotulon perusteella.

Rahoituslain mukaan valtionosuus voidaan maksaa joko rakentamisaikaisena rahoituksena hankkeen arvioituna toteutusaikana tai jälkirahoituksena hankkeen valmistumista seuraavan kalenterivuoden alusta seitsemän vuoden aikana.

Perustamishankkeista aiheutuvia kustannuksia ei oteta huomioon ammatillisen koulutuksen eikä ammattikorkeakoulujen opiskelijakohtaisia yksikköhintoja laskettaessa, koska niitä rahoitetaan erikseen niihin myönnettävällä valtionosuudella.

Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle maksettavaan käyttökustannusten rahoitukseen lisätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 46 §:n 3 momentin mukaan maksatusvaiheessa niin sanottu investointilisä, jolla kunnat osallistuvat laskennallisesti perustamishankkeiden kokonaiskustannuksiin. Investointilisan suuruus opiskelijaa kohden on 4,3 prosenttia ammatillisen koulutuksen/ammattikorkeakoulun käyttökustannusten keskimääräisistä yksikköhinnoista. Jos ammatillisen koulutuksen järjestäjän tai ammattikorkeakoulun ylläpitäjän yksikköhintaa on korotettu erillisellä vuokralla, investointilisää alennetaan päällekkäisen rahoituksen välttämiseksi. Investointilisää vastaava summa otetaan huomioon kuntien rahoitusosuutta laskettaessa.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yksikköhintojen laskemista koskevan 19 ja 20 §:n mukaan, jos koulutusta järjestetään toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa, kou-

lutuksen järjestäjälle tai ammattikorkeakoululle määrättyä yksikköhintaa voidaan korottaa euromäärällä, joka lasketaan jakamalla opetusministeriön valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistama vuosivuokra opiskelijoiden määrällä. Yksikköhintaan erillisten vuokrien perusteella tehtävä korotus on vaihtoehto perustamishankkeeseen myönnettävälle valtionosuudelle. Tämän vuoksi yksikköhinnan korottaminen on tullut kysymykseen vain rajoitetusti ja sellaisten vuokratilojen perusteella, jotka laajuudeltaan ovat verrattavissa tiloihin, joihin voitaisiin myöntää perustamishankkeen valtionosuutta.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/1992) nojalla voitiin vuokraan myöntää siirtymäkauden ajan erillistä valtionosuutta edellyttäen, että oppilaitos toimi pääasiassa vuokratiloissa. Vuoden 1994 alusta voimaan tulleella rahoituslain muutoksella (718/1993) luovuttiin erillisestä vuokraan myönnettävästä valtionosuudesta. Sen sijaan, jos oppilaitos toimi pääasiassa vuokratiloissa, yksikköhintaa voitiin vuosittain korottaa opetusministeriön valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistaman vuosivuokran perusteella. Oppilaitoksen katsottiin toimivan pääasiassa vuokratiloissa, jos sen käytössä olevista tarpeellisista tiloista vähintään puolet oli vuokratiloja. Vuoden 1998 alusta muutettiin laissa säädettyjä edellytyksiä korottaa yksikköhintaa vuosivuokran perusteella siten, että yksikköhintaa voidaan korottaa, jos oppilaitos toimii toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa. Tarkoituksena oli, että erillisten vuokrien perusteella tehty yksikköhintojen korotukset säilyvät ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen ylläpitojärjestelmään tehtävistä muutoksista, kuten oppilaitosten yhdistämisestä, riippumatta, jos edellä mainitut kriteerit täyttyvät.

Opetusministeriön päätöksen mukaisesti 12 ammattikorkeakoulun yksikköhintaa on vuonna 2005 korotettu vuokratilakustannusten perusteella. Korotukset ovat yhteensä noin 6,0 miljoonaa euroa. Vastaavasti 28 ammatillisen koulutuksen järjestäjän yksikköhintaa on korotettu vuokratilakustannusten perusteella. Korotukset ovat yhteensä noin 7,7 miljoonaa euroa.

Nykytilan arviointi

Investointien nykyinen rahoitusmalli on koettu ongelmalliseksi. Rahoituksen määrä on katsottu riittämättömäksi. Tämän lisäksi erityisen suurena ongelmana on pidetty sitä, että investointirahoituksen ennakoitavuus on ollut esimerkiksi perustamishankerahoitukseen varattujen määrärahojen riittämättömyyden takia hankalaa ja hankkeita on valtion rahoituksen ajoittumisen johdosta jouduttu siirtämään toiminnan kannalta huonompaan ajankohtaan. Lisäksi tilakustannusten erilainen kohtelu esimerkiksi rakentamis- ja vuokraamistapauksissa on johtanut epätarvokituksenmukaisiin ratkaisuihin, koska päätöksen perusteena ei ole ollut välttämättä pelkästään ratkaisun tarkoituksenmukaisuus ja edullisuus, vaan myös erilaisiin ratkaisuihin mahdollisesti liittyvä erilainen valtion tuki.

Yleiset kirjastot

Nykytila

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §:n mukaan kirjaston asukaskohtaiset yksikköhinnat lasketaan asutusrakenteeltaan erilaisia kuntia varten joka toinen vuosi jakamalla asutusrakenteeltaan samankaltaisille kunnille kirjaston ylläpidosta yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneet kustannukset näiden kuntien asukasmäärällä. Asukastiheyden mukaan määräytyviä ryhmiä on viisi. Saaristokunnat kuuluvat asukastiheydestään riippumatta ryhmään 1 ja maakuntakirjastokunnat ryhmään 5. Keskuskirjastolle ja maakuntakirjastoille asetuksella määrättyjen valtakunnallisten ja alueellisten tehtävien hoito rahoitettiin vuonna 1979 voimaan tulleessa valtionosuusjärjestelmässä osana järjestelmää. Nykyisin rahoitus hoidetaan harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla. Keskuskirjasto- ja maakuntakirjastotehtävistä aiheutuvat menot sisältyvät yksikköhintojen laskemisen perusteena olevaan kustannuspohjaan.

Nykytilan arviointi

Asutusrakenneryhmitys otettiin aikanaan

käyttöön, koska katsottiin, että asukastiheydellä olisi merkittävä vaikutus kunnan kirjastotoimen menojen vaihteluun eri kunnissa. Koska kirjastopalvelujen järjestämistä ei lainsäädännössä tarkemmin määritellä, ei tällaista vaikutusta todellisuudessa ole. Jokaisessa asutusrakenneryhmässä on erittäin suuri menojen hajonta. Kuntien kirjastorahoitus ei kuvaa eri olosuhteissa syntyviä todellisia kustannuseroja vaan kirjastotoimen yleistä laadullista ja määrällistä tasoa.

Lisääntyvä kuntien välinen yhteistyö, kuntien yhdistyminen ja yhteiset kirjastolaitokset puoltaisivat yhtenäisempään yksikköhintajärjestelmään siirtymistä.

Keskuskirjasto- ja maakuntakirjastojen osalta on selvitetty, voitaisiinko erityistehtävistä aiheutuvat menot korvata asianomaisille kunnille korottamalla niiden yksikköhintaa.

Teatterit, orkesterit ja museot

Nykytila

Teattereiden, museoiden ja orkestereiden ylläpitäjille myönnetään rahoitusta osana opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmää. Rahoitus määräytyy laitokselle vahvistetun laskennallisen henkilötyövuosien määrän ja laskennallista henkilötyövuotta kohden vahvistetun yksikköhinnan perusteella. Opetusministeriö päättää henkilötyövuosien määrästä valtion talousarvion rajoissa.

Opetusministeriö vahvistaa rahoituslain 28 ja 29 §:n nojalla museoiden ja orkestereiden yksikköhinnaksi niitä varten edelliselle vuodelle vahvistetun yksikköhinnan tarkistettuna arvioitujen kustannustason ja valtion toimenpiteistä aiheutuvien toiminnan muutosten mukaisesti. Teattereiden yksikköhinnan opetusministeriö vahvistaa saman lain 30 §:n nojalla vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Teattereiden yksikköhinnan vahvistusmenetely muuttui muista taidelaitoksista poikkeavaksi vuoden 1997 alusta lukien.

Valtionosuuden lisäksi laitoksille voidaan myöntää harkinnanvaraista valtionavustusta. Valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävälle teattereille ja orkestereille voidaan myöntää avustusta muun muassa alueteatteri-, lastenteatteri- ja tanssiteatteritoimintaan tai kier-

tuotoimintaan sekä lisäksi ruotsinkieliseen teatteritoimintaan.

Nykytilan arviointi

Opetusministeriö selvitti vuonna 2003 teattereiden valtionosuusjärjestelmän toimivuutta (OPM:n työryhmien muistioita ja selvityksiä 2003:13). Valtion vuoden 2004 talousarvion käsittelyn yhteydessä valtiovarainvaliokunta totesi mietinnössään (VaVm 41/2004 vp), että teattereiden henkilötyövuosien vajeen lisäksi tulisi selvittää myös mahdollisuudet palauttaa niin sanottu indeksipykälä rahoituslaikiin koskemaan myös teattereita.

Koska yksikköhintoja ei ole laskettu kunkin laitosten omien käyttökustannusten pohjalta, ovat hinnat jääneet huomattavasti jälkeen todellisista kustannuksista. Nykyinen yksikköhinta on teattereilla arviolta 33 prosenttia, museoilla arviolta 42 prosenttia ja orkestereilla arviolta 30 prosenttia alhaisempi kuin mitä todellisten kustannusten pohjalta laskettava yksikköhinta olisi. Teattereiden yksikköhintojen jälkeen jääneisyyteen vaikuttaa myös se, ettei yksikköhintoihin ole tehty vuoden 1996 jälkeen indeksitarkistuksia. Yksikköhintojen jälkeensä jääneisyys vaikeuttaa taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua ja kehittämistä, erityisesti yksityisillä taide- ja kulttuurilaitoksilla.

Eräiden opetusministeriön myöntämien valtionavustusten huomioon ottaminen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksessa

Nykytila

Perusopetuksen, lukion, ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulujen, taiteen perusopetuksen ja vapaan sivistystyön käyttökustannuksiksi luetaan asianomaisia koulutusmuotoja koskevien lakien (toimintalait) mukaisen toiminnan kustannukset. Kirjaston käyttökustannuksista luetaan kaikki kuntien ylläpitämien kirjastojen toiminnasta aiheutuvat menot. Rahoituslain 23 §:ssä luetellaan eräitä kustannuseriä, joita ei pidetä rahoituksessa huomioon otettavina kustannuksina. Mukaan ei lueta perustamishankkeesta aiheu-

tuvia kustannuksia, perusopetusta lukuun ottamatta opiskelijoiden kuljetuksesta aiheutuvia kustannuksia, arvonlisäveron osuutta tavaroitten ja palveluiden hankintahinnassa, lainojen hoitokustannuksia, laskennallisia korkoja ja poistoja, kustannuksia, joihin myönnetään erikseen lakiin perustuvaa valtionrahoitusta eikä muita kuin välittömiä hallinnon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Rahoituslain 23 § koskee soveltuvin osin myös kirjastojen kustannusten laskemista.

Muussa kuin edellä mainitussa opetus- ja kulttuuritoiminnassa rahoitus ei perustu suoraan toiminnan kustannuksiin, eikä niihin siitä syystä sovelleta mainittuja kustannuksia koskevia säännöksiä ja periaatteita. Rahoituksen perusteena olevat yksikköhinnat määräytyvät tällöin joko edellisen vuoden yksikköhintojen pohjalta taikka valtion talousarvion mukaan.

Tulojen osalta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksessa noudatetaan niin sanottua bruttoperiaatetta. Bruttoperiaatteen mukaan koulutus- ja kulttuuripalveluiden järjestäjien laeissa tarkoitettua toimintaa varten saamat muut tulot eivät vähennä järjestäjille rahoituslain nojalla myönnettävän rahoituksen määrää. Tuloja vastaavia kustannuksia ei toisin sanoen nettouteta.

Euroopan yhteisöjen (EU) rakennerahastoista myönnetyn tuen ja EU:lta saadun suoran tuen osalta noudatetaan kuitenkin käytäntöä, jossa asianomaisen koulutusmuodon ja kirjastotoiminnan kustannuksiksi luetaan ainoastaan toiminnan järjestäjän oma osuus EU-rahoitteisen toiminnan kustannuksista. EU:lta saatua tukea ja sitä vastaavaa kansallista tukea vastaavaa osuutta kustannuksista ei saa opetushallinnon ohjeiden mukaan ilmoittaa rahoituksessa huomioon otettaviksi toiminnan kustannuksiksi.

Opetus- ja kulttuuritoimessa edellä todettujen eri koulutusmuotojen mukaista koulutusta ja kirjastotoimintaa varten myönnetään valtionosuusrahoituksen lisäksi erilaisia valtionavustuksia. Osa valtionavustuksista myönnetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin ja ammattikorkeakoululakiin sisältyvien säännösten nojalla ja osa suoraan valtion talousarvion perusteella.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisia avustuksia koskeva

säännös sisältyy lain 42 §:ään. Pykälän 1 momentin mukaan yksityiselle koulutuksen ja muun toiminnan järjestäjälle voidaan myöntää ylimääräistä valtionavustusta perustamishankkeeseen ja käyttökustannuksiin valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Pykälän 2 momentin mukaan toiminnan kehittämiseksi järjestettävää kokeilua, toimintaan liittyviä tarpeellisia erityistehtäviä ja toiminnan käynnistämistä varten voidaan myöntää valtionavustusta valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Ammattikorkeakoululain 33 §:n 1 momentin mukaan opetusministeriö voi myöntää ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle hankerahoitusta ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

Myös suoraan talousarvion nojalla myönnetty avustukset voivat kohdistua edellä todettujen toimintalakien mukaisiin kustannuksiin.

Vuonna 2004 mainittujen säännösten nojalla myönnettyjen valtionavustusten määrä toiminnoittain on seuraava:

Toiminta	milj. euroa
yleissivistävä koulutus	8,2
ammattillinen koulutus	3,5
ammattikorkeakoulut	15,1
kirjasto	1,5
yhteensä:	28,3

Nykytilan arviointi

Nykyistä järjestelmää on arvosteltu siitä, että edellä todettujen toimintalakien mukaisen toiminnan kustannukset, joihin myönnetään erikseen valtionavustusta, voidaan ilmoittaa myös valtionosuusrahoituksen piiriin kuuluviksi kustannuksiksi. Samaa toimintaa varten myönnetään näin ollen sekä lakisääteistä valtionosuutta että harkinnanvaraista valtionavustusta. Kustannukset ovat mukana myös kuntien rahoitusosuutta laskettaessa.

Epäkohta tulee esille erityisesti mainittujen rahoituslain 42 §:n ja ammattikorkeakoululain 33 §:n 1 momentin nojalla myönnettyjen

avustusten osalta, koska mainittujen säännösten nojalla myönnetty tuki kohdistuu pääsääntöisesti kokonaan valtionosuusrahoituksen piiriin kuuluvaan toimintaan. Sen sijaan esimerkiksi suoraan talousarvion perusteella myönnettävä tuki kohdistuu yleensä tarkoituksiin, joita valtionosuusrahoituksella ei muutoin voida kattaa tai se kuuluu vain osittain valtionrahoituksen piiriin kuuluvaan toimintaan ja tuen jakaminen valtionrahoituksen piiriin kuuluvan toiminnan ja muun toiminnan kesken ei ole selkeää. Tämän lisäksi on erilaisia muita avustuksia, joiden käyttötarkoitus ei ole määriteltävissä valtionosuustoimintaan kuuluvaksi.

EU:lta tulevan tuen ja sitä vastaavan kansallisen tuen osalta noudatettu käytäntö ei perustu selkeään lain säännökseen, vaan opetushallituksen asiasta antamiin ohjeisiin.

Perustamishankkeisiin myönnetyn valtionosuuden palautusajan lyhentäminen

Nykytila

Rahoituslain 49 §:n 1 momentin mukaan opetusministeriö voi määrätä perustamishankkeeseen saadun valtionosuutta ja -avustusta vastaavan suhteellisen osan hankittuun omaisuuteen käyvästä arvosta palautettavaksi kokonaan tai osaksi valtiolle, jos omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan. Jos valtionosuuden myöntämisestä on kulunut 30 vuotta, palautusta ei määrättäisi suoritettavaksi. Valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamiseen ja yksityistämiseen liittyen valtio on luovuttanut koulutuksen järjestäjille pääosin koulutuksessa tarpeelliset kiinteistöt ja irtaimistot. Luovutettuun omaisuuteen luovutus sopimuksen perusteella kohdistuu vastaava palautusvelvollisuus kuin valtionosuuteen luovutusajankohdalla voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Luovutusajankohtana voimassa olleen lainsäädännön perusteella kunnallisille koulutuksen järjestäjille luovutettuun omaisuuteen kohdistuvalla velvoitteella ei ole enim-

mäismääräaika, mutta yksityisille luovutetun omaisuuden osalta määräaika on 30 vuotta.

Nykytilan arviointi

Viime vuosina perustamishankkeisiin myönnetty valtionosuuksien palautukset ovat pääosin kohdistuneet pieniin, kouluverkon kehittämisen yhteydessä lakkautettuihin haja-asutusalueella sijaitseviin 1—6 luokkien peruskouluihin. Lakkautettujen koulujen sijainnista ja tiloista johtuen myyntihinnat ovat jääneet hyvin alhaisiksi, joissain tapauksissa ei ole saatu lainkaan hyväksyttävissä olevia tarjouksia. Koska palautus määräytyy käyvän arvon perusteella, alhaisiksi jääneistä myyntihinnoista johtuen määrätty palautukset ovat vuositasolla jääneet muutamaa kymmeniä tuhansiin euroihin. Lisäksi joissakin tapauksissa mahdollinen palautus on hidastanut tai epätarkoituksenmukaisesti ohjannut kouluverkon tarkoituksenmukaista kehittämistä.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamishankkeiden valtionosuuksien palautuksiin liittyvät asiat ovat kohdistuneet lähinnä koulutuksen järjestämisen kehittämiseen ja toiminnan tehostamiseen, jolloin on luovuttu koulutuksen kannalta epätarkoituksenmukaisista tiloista. Järjestelyt ovat useimmiten edellyttäneet korvaavien tilojen järjestämistä muualle joko peruskorjaamalla tai rakentamalla, jolloin opetusministeriö ei ole vaatinut palausta suoritettavaksi, vaan muuten palautettavaksi määrättävissä oleva valtionosuus on siirretty tähän uuteen hankkeeseen. Palautus on määrätty suoritettavaksi vain joissakin tapauksissa ja tällöinkin on ollut kyse valtion luovuttamista kiinteistöistä, joiden osalta ei palautusaikaan esitetä muutosta. Lisäksi rakennukset ja kiinteistöt, joiden valtionosuuskäytöstä on luovuttu, ovat useimmiten sijainneet siten, ettei tällaisilla rakennuksille ole juuri kysyntää, myynti on osoittautunut vaikeaksi ja myyntihinta on jäänyt alhaiseksi.

Muiden toimintojen perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten palautusta koskevat asiat ovat olleet satunnaisia eikä palautusajan lyhentämisellä siten ole mainittavaa vaikutusta.

Valtionavustuslain soveltamisalan laajentaminen

Nykytila ja sen arviointi

Vuoden 2001 alusta voimaan tullutta valtionavustuslakia (688/2001) ei sovelleta rahoituslain eikä vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisiin valtionosuuksiin eikä -avustuksiin. Säännösten puuttuessa rahoituslain mukaisia valtionavustuksia koskeviin päätöksiin on jouduttu ottamaan valtionavustuslakiin sisältyviä säännöksiä vastaavia asioita päätösten ehdoiksi. Rahoituslakiin ei myöskään sisälly säännöksiä tarkastuksesta, valvonnasta, maksatuksen keskeytyksestä, takaisinperinnästä ja virka-avusta. Säännösten selkeyttäminen sekä valtionosuuksien että -avustusten osalta on käytännössä todettu tarpeelliseksi tulkintaongelmien välttämiseksi, erityisesti yksityisiä koulutuksen järjestäjiä ajatellen.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Esityksellä on neljä keskeistä tavoitetta. Sektorikohtaisten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuden määräytymisperusteiden uudistamisella edistetään ensinnäkin palveluiden kestävää rahoitusta. Valtionosuuden määräytymisperusteiden tulisi mahdollisimman hyvin kuvata palveluiden järjestämisen todellisia rahoitustarpeita. Esityksellä pyritään tältä osin myös reagoimaan niihin toimintaympäristön muutoksiin, joita on tapahtunut vuosina 1996 ja 1997 toteutetun valtionosuus uudistuksen jälkeen. Nykyiset valtionosuuden määräytymisperusteet ovat osin vanhentuneet.

Toiseksi valtionosuuden määräytymisperusteiden uudistamisella pyritään poistamaan kuntien välisen yhteistyön rakenteellisia esteitä. Eräät nykyisistä valtionosuuden määräytymisperusteista kannustavat kuntia järjestämään palveluita yksin ja pienissä yksiköissä. Tämä johtaa usein sekä palveluiden laadun että talouden näkökulmasta epätarkoi-

tuksenmukaisiin ratkaisuihin. Esitetyt valtionosuuden määräytymisperusteiden muutokset liittyvät tältä osin kiinteästi tarpeeseen lisätä taloudellisuutta ja tuottavuutta kunnallisissa peruspalveluissa, mikä on esityksen kolmas perustavoite.

Esityksen neljäs tavoite on lisätä valtionosuusjärjestelmän ennakoitavuutta ja selkeyttä. Tämä tavoite koskee erityisesti valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon sääntelyä. Kustannustenjaosta säädetään nykyään laeissa useassa eri paikassa, minkä vuoksi todellista kustannustenjakoa on vaikea hahmottaa. Nykymuotoinen kustannustenjaon tarkistusmenettely on myös johtanut ennakoimattomiin valtionosuuksien lisäystarpeisiin kustannustenjaon nelivuotistarkistusten yhteydessä, mikä on vaikeuttanut valtion taloussuunnittelua.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistaminen

Kuntien valtionosuuslain, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain säännöksiä valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon tarkistamisesta ehdotetaan muutettavaksi. Joka neljäs vuosi tehtävässä kustannustenjaon tarkistuksessa valtionosuuksien perusteena käytettävät laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat tarkistettaisiin automaattisesti lain nojalla toteutuneiden kustannusten mukaisiksi ja valtio osallistuisi näiden määräytymisperusteiden mukaisiin laskennallisiin kustannuksiin laissa säädettävällä prosentiosuudella. Valtionosuusprosentteista säädetäisiin erikseen joka neljäs vuosi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa. Koska kustannustenjaon tarkistus on valtion ja kuntien välinen kokonaistaloudellinen järjestely, sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusministeriön hallinnonalojen valtionosuusprosenttien määrittelyä koskevista hallinnonalakohtaisista laeista annettaisiin yksi yhteinen hallituksen esitys.

Esityksen mukaan valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen piiriin kuuluisivat samat kunnalliset palvelut kuin nykyisinkin. Näin ollen esimerkiksi kuntien yleisessä valtionosuudessa ja muussa kulttuuritoimessa kuin kirjastoissa ei jatkossakaan toteutettaisi kustannustenjaon tarkistusta.

Kustannustenjaon tarkistuksesta säädettäisiin laissa sekä valtionosuuden perusteena käytettävien laskennallisten kustannusten ja yksikköhintojen että valtionosuusprosentin osalta. Laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat perustuisivat lakisääteisesti todellisiin kustannuksiin kuten nykyisinkin. Ne kuvaisivat todellisia palveluiden yksikkökustannuksia riippumatta siitä miltä osin kustannukset ovat aiheutuneet valtion toimenpiteistä tai kuntien omista toimenpiteistä.

Valtionosuusprosentista säädetään aina erikseen lailla tarkistettaessa valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa. Lainsäädäntöön ei enää otettaisi pysyvää kiinteää valtionosuusprosenttia niille palveluille, jotka ovat kustannustenjaon tarkistusmenettelyn piirissä. Kustannustenjaon ulkopuolisilla tehtävillä sen sijaan olisi jatkossakin kiinteä valtionosuusprosentti.

Kustannustenjaon tarkistuksen yhteydessä toteutettavassa valtionosuusprosentin määrittelyssä lähdetäisiin liikkeelle tarkistusta edeltäneinä vuosina voimassa olleista valtionosuusprosentteista. Valtionosuusprosenttien määrittäminen tapahtuisi peruspäätöksessä poikkialueellisesti tehtävän kokonaisarviointin pohjalta päätettäessä valtiontalouden kehityksestä hallituskaudelle. Määrittelyssä otettaisiin huomioon useita eri tekijöitä, kuten rahoituksen riittävyys lakisääteisten kunnallisten palveluiden järjestämiseen erityyppisissä kunnissa, palveluiden kehittämistarpeet, julkisen talouden kokonaistilanne, kuntatalouden kokonaistilanne ja kuntatalous erilaisissa kunnissa sekä kustannusten kehitykseen vaikuttavat tekijät.

Kustannustenjaon tarkistusmenettelyn uudistamiseen liittyen ehdotetaan luovuttavaksi mahdollisuudesta ottaa kustannustason muutos huomioon valtionosuuden perusteena käytettävissä laskennallisissa kustannuksissa ja yksikköhintoissa täyttää määrää alempana. Valtionosuuden perusteena käytettäviin laskennallisiin kustannuksiin ja yksikköhintoi-

hin tehtäisiin siten vuosittain automaattisesti täydet indeksitarkistukset. Indeksien määrittelyä ehdotetaan samalla muutettavaksi kuntasektorin kustannustason kehitystä nykyistä paremmin vastaavaksi.

Laskennallisiin kustannuksiin ja yksikköhintoihin tehtäisiin nykyiseen tapaan vuosittain myös ne tarkistukset, jotka aiheutuvat valtion toimenpiteistä seuraavista toiminnan laadun ja laajuuden arvioituista muutoksista, kuten kunnille annetuista uusista tai laajennetuista tehtävistä. Toiminnan laajuuden ja laadun arvioidut muutokset otettaisiin huomioon seuraavien vuosien valtionosuusperusteissa. Jos arviot poikkeavat toteutuneista kustannuksista, tulisi erotus otetuksi huomioon tarkistettaessa valtionosuuden perusteita toteutuneiden kustannusten mukaisiksi seuraavassa kustannustenjaon tarkistuksessa.

Kustannustenjaon tarkistus otettaisiin huomioon tarkistusta seuraavien vuosien valtionosuuksissa. Tarkistusta edeltävien vuosien valtionosuuksiin ei taannehtivasti puututtaisi. Niihin olisi kuitenkin vuosittain tehty täydet indeksikorotukset kustannuskehitystä kuntasektorilla nykyistä paremmin kuvaavalla indeksillä.

Valtionosuusjärjestelmää ehdotetaan samalla selkeytettäväksi siten, että erillisistä kustannustenjakoon vaikuttavista kuntien omarahoitusosuuksien korotuksista ja alenemisista luovutaan ja otetaan ne huomioon muuttamalla valtionosuusprosentteja.

Tarkoituksena on, että kustannuksia seurattaisiin ja ne selvitetäisiin joka vuosi, vaikka kustannustenjakoa ei tarkistettaisikaan vuosittain. Myös kustannuskehityksen syitä selvitetäisiin nykyistä systemaattisemmin, jotta palveluiden järjestämistä voitaisiin tehostaa valtionosuusjärjestelmästä erillisillä toimenpiteillä.

Kuntien yleinen valtionosuus ja harkinnanvarainen rahoitusavustus

Kuntien valtionosuuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntien yleistä valtionosuutta korotettaisiin uudella kunnan asukasluvun merkittävään muutokseen perustuvalla kertoimella. Korotus koskisi kuntia, joiden asukasluvun muutos kolmena viimeisenä

vuotena on ollut yhteensä vähintään kuusi prosenttia. Korotus määräytyisi siten, että kunnan yleisen valtionosuuden perusosa kerrotaan mainituissa kunnissa luvulla 1,39.

Yleisen valtionosuuden saaristolisen ja syrjäisyyssisen määräytymisperusteita ehdotetaan muutettavaksi ja liikenteen taajamalisia ehdotetaan korvattavaksi taajamarakennellessä.

Saaristolisen määrää ehdotetaan korotettavaksi sekä saaristokunnissa että niissä saaristo-osakunnissa, joissa kunnan saaristo-osassa asuvan väestön määrä on vähintään 1 200 asukasta. Esityksessä ehdotetaan, että saaristolisi olisi yleisen valtionosuuden perusosa seitsenkertaisena (nykyisin kuusinkertaisena) kunnissa, joiden väestöstä vähintään puolet asuu ilman kiinteää kulkuyhteyttä mantereeseen ja yleisen valtionosuuden perusosa nelinkertaisena (nykyisin kolminkertaisena) muissa saaristokunnissa. Mainituissa saaristo-osakunnissa saaristolisi olisi puolestaan kunnan yleisen valtionosuuden perusosan suuruinen. Muissa saaristo-osakunnissa saaristolisi olisi, kuten nykyisinkin, saaristossa asuvien määrän ja yleisen valtionosuuden keskimääräisen euromäärän tulo kerrottuna luvulla 1,5. Lisäksi ehdotetaan, että kaikki saaristolisia saavat saaristo-osakunnat olisivat nykyisestä poiketen oikeutettuja samanaikaisesti myös syrjäisyyssisään.

Syrjäisyyssisää ehdotetaan korotettavaksi kaikkein harvimmoin asutuissa kunnissa eli kunnissa joissa asukastiheys maaneliökilometriä kohden on enintään 0,5. Syrjäisyyssisä olisi yleisen valtionosuuden perusosa yhdeksänkertaisena. Liikenteen taajamalisia ehdotetaan korvattavaksi taajamarakennellessä, jonka määrä alenisi taajamissa asuvien määrän kasvaessa.

Harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen vaikuttavuuden lisäämiseksi, palveluiden järjestämistapojen uudistamisen edistämiseksi ja toiminnan tehostamiseksi avustuksen myöntämisen edellytykseksi ehdotetaan säädettäväksi, että kunta laatii suunnitelman kunnan talouden tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Avustusta myös myönnettäisiin jatkossa nykyistä harvemmille kunnille. Valtionapuviranomainen määräisi avustuksen hakuajan, eikä hakuajasta enää säädettäisi laissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmän laskennallisten kustannusten määräytymistekijöihin esitetään tehtäväksi tarkennuksia. Esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon syrjäisyyserrointa ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaa paremmin tämän päivän tarpeita. Nykyinen sosiaali- ja terveydenhuollon palkkoihin sisältyviin syrjäseutulisiin perustuva syrjäisyyserroin esitetään korvattavaksi uudella kunnan syrjäisyyden ja asukasrakenteen huomioon ottavalla kertoimella. Esityksessä ehdotetaan syrjäisyyserrointa muutettavaksi siten, että kerroin määräytyisi kuntien valtionosuuslaissa säädetyin paikallisen ja seudullisen väestöpohjan mukaan määräytyvän syrjäisyyssluvun perusteella. Saaristokuntien syrjäisyyserroin määräytyisi edelleen vastavasti kuin voimassa olevassa laissa.

Yleisenä tavoitteena on valtionosuusjärjestelmän säilyttäminen mahdollisimman yksinkertaisena. Tästä johtuen kokonaan uusien määräytymisperusteiden käyttöönottoon on valmistelussa suhtauduttu pidättyvästi. Toisaalta valtionosuusjärjestelmän tarkistamisen avulla voidaan ottaa aiempaa paremmin huomioon esimerkiksi kuntakohtaisia eroja palvelujen järjestämistarpeissa ja kustannuksissa.

Uutena määräytymisperusteena esitetään kerrointa, joka määrättäisiin vaikeavammaisten henkilöiden suhteellisen väestöosuuden perusteella. Esitetyllä mallilla ei voida kattaa kuin osittain vaikeavammaisten henkilöiden palveluista aiheutuvia kustannuksia. Toisaalta kertoimella voitaisiin saavuttaa kuntakohtaisesti riittävän merkittäviä vaikutuksia, jotta sen käyttöönottoa voidaan pitää perusteltuna. Kerroin laskettaisiin jakamalla kunnan vaikeasti vammaisten henkilöiden suhteellinen osuus koko maan vastaavalla osuudella. Laskentaperusteena käytettäisiin niiden henkilöiden määrää, jotka saavat Kansaneläkelaitoksen myöntämää vammaistukea, eläkkeensaajien hoitotukea tai lapsen hoitotukea sekä niiden henkilöiden määrää, jotka ovat vammaisuuden johdosta laitoshoidossa.

Lastensuojelun suurten kustannusten erillinen tasausjärjestelmä ehdotetaan korvattavaksi lastensuojelukertoimella. Tasausjärjes-

telmästä luopuminen merkitsisi, että järjestelmään varattu määräraha (noin 55 miljoonaa euroa) palautettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusperusteisiin käytettäväksi lastensuojelutoimen kautta. Kerroin saataisiin jakamalla kunnan huostaan otettujen lasten suhteellinen osuus koko maan vastaavalla osuudella. Kerroin kuvaisi lastensuojelun tarvetta kunnassa.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionrahoitus

Yleistä

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuden määräytymisperusteiden uudistuksilla pyritään edistämään palveluiden kestävä rahoitusta sekä selkeyttämään ja yksinkertaistamaan rahoitusjärjestelmää. Uudistuksilla pyritään myös parantamaan koulutuksen tuloksellisuutta ja ohjausvaikutusta. Perusopetuksen yksikköhintojen laskentatapaa ehdotetaan järjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi yksinkertaistettavaksi ja yksikköhinnan eri määräytymistekijöiden painoarvoa muutettavaksi.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän uudistamisen tavoitteena on nykyistä vakaampi, laskennallisempi ja kannustavampi rahoitus. Tavoitteena on parantaa ammattikorkeakoulujen toimintaedellytyksiä niin, että ne voivat menestyksellisesti hoitaa korkeakoulutasoista opetustehtävänsä sekä kansallista ja alueellista innovaatiotehtäväänsä. Rahoituksen vakaus parantaisi ammattikorkeakoulujen kykyä pitkäjänteiseen kehittämiseen ja henkilöstöpolitiikkaan, lisäksi ennakoitavuutta ja helpottaisi sekä valtion että ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien talousarviovalmistelua. Suuremmalla laskennallisuudella pyrittäisiin muun ohella siihen, etteivät yksittäisten ammattikorkeakoulujen kustannukset vaikuttaisi nykyisellä tavalla rahoituksen perusteena oleviin yksikköhintoihin ja niiden porrastuksiin. Suuremmalla kannustavuudella tavoitellaan tehokkuuden ja tuottavuuden kasvua. Ammattikorkeakoulujen kannattaisi entistä enemmän sijoittaa opiskelijoiden tuki- ja ohjauspalveluihin, millä taas on suora vaikutus koulutuksen läpäisyasteeseen ja tutkintojen määrään.

Valtioneuvoston hyväksymän vuosien

2003—2008 koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan ammatillisen koulutuksen keskeisiä kehittämistavoitteita on koulutuksen laadun, työelämävastaavuuden ja vaikuttavuuden parantaminen. Suunnitelman mukaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää kehitetään tuloksellisuuteen ja kannustavuuteen perustuvana siten, että koulutuksen tuloksellisuus otetaan huomioon käyttökustannusten rahoituksen osana.

Tulosrahoituksen kehittämisen lähtökohtana on rahoitusjärjestelmän ohjausvaikutuksen vahvistaminen ja hyvistä tuloksista palkitseminen. Nykyisen kaltainen laskennallinen rahoitusjärjestelmä ei riittävästi kannusta koulutuksen järjestäjää tulokselliseen ja yhteiskunnallisesti vaikuttavaan toimintaan. Rahoitusuudistuksella halutaan pienentää opiskelijamäärään perustuvaa rahoituksen osaa ja lisätä tulokselliseen toimintaan perustuvaa rahoitusta.

Kirjastojen yksikköhintajärjestelmän muutosten tarkoituksena on turvata mahdollisimman tasavertaiset kirjastopalvelut maan eri osissa sekä helpottaa uusien hallintorakenteiden ja kuntien välisen yhteistyön toteuttamista. Teattereiden, orkestereiden ja museoiden yksikköhintajärjestelmän muutosten tavoitteena on turvata tasokkaat ja alueellisesti tasavertaiset palvelut. Edelleen tavoitteena on helpottaa toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua ja kehittämistä.

Perusopetuksen rahoitus

Perusopetuksen yksikköhintojen laskentatapaa ehdotetaan järjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi yksinkertaistettavaksi ja yksikköhinnan eri määräytymistekijöiden painoarvoa muutettavaksi. Kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa saamansa rahoituksen määrään vähennettäisiin.

Asukastiheyden ja tunnusluvun perusteella määräytyvän euromäärän laskennassa luovutaisiin joka toinen vuosi tehdystä regressioanalyysiin perustuvasta asukastiheyden ja tunnuslukujen sekä oppilasta kohden lasketujen kustannusten riippuvuuden tarkastelusta. Nykyisen määrittelytavan sijasta yksikköhinnan eri osatekijöille määriteltäisiin lainsäädännössä kertoimet, joiden muuttaminen tapahtuisi lainsäädäntöä muuttamalla. Ker-

toimet määriteltäisiin siten, että ne kuvaisivat hyvin eri tekijöiden vaikutusta perusopetuksen kustannuksiin.

Yksikköhintojen määräytymisperusteet säilyisivät muutoin nykyisellään. Uutena yksikköhintaan vaikuttavana tekijänä otettaisiin kuitenkin käyttöön vieraskielisten oppilaiden määrä. Maahanmuuttajista ja muista vieraskielisistä oppilaista aiheutuu kunnille lisäkustannuksia monikulttuurisuuden lisääntyessä. Lisäkustannuksia aiheutuu esimerkiksi uskonnonopetuksen ja tukiopetuksen järjestämisestä.

Perusopetuksen oppilaskohtaisen yksikköhinnan porrastamisessa käytettäisiin siten seuraavia perusteita:

- Asukastiheys
- kunnan kouluverkko
- 7–9 luokilla (ylä-aste) olevien oppilaiden lukumäärä
- Vaikeimmin kehitysvammaisten (EHA2) oppilaiden lukumäärä
- Muiden pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien erityisoppilaiden lukumäärä
- Muiden erityisoppilaiden lukumäärä
- Ruotsinkielisten oppilaiden lukumäärä
- Vieraskielisten oppilaiden lukumäärä
- Saaristoisuus
- Kaksikielisyys.

Edellä mainittujen perusteiden mukaan lasketut yksikköhinnat tasattaisiin keskimääräisen yksikköhinnan mukaiseksi erillisellä tassauskertoimella.

Esityksen mukaan asukastiheys vaikuttaisi yksikköhinnan suuruuteen vain niissä kunnissa, joissa kunnan asukastiheys on alle 40 asukasta neliökilometrillä.

Kouluverkon vaikutusta yksikköhintaan vähennettäisiin. Kouluverkkotekijä otettaisiin huomioon vain harvimmassa asuttujen kuntien ja saaristokuntien osalta, joissa koulutuksen saavutettavuuden takia joudutaan ylläpitämään laajaa kouluverkkoa pienilläkin oppilasmäärillä. Näissä useimmiten alenevan oppilasmäärän kunnissa kouluverkkotekijän huomioon ottaminen hidastaisi myös rahoituksen vähenemistä oppilasmäärän pienentyessä ja antaisi näin ollen enemmän aikaa toimintojen sopeuttamiseen.

Kouluverkkotekijä otettaisiin huomioon,

jos kunnan asukastiheys on alle neljä asukasta neliökilometrillä. Kouluverkkotunnus olisi liukuva välillä 3—4 asukasta neliökilometrillä. Kuntia, joiden asukastiheys on alle neljä asukasta neliökilometrillä, oli vuonna 2004 yhteensä 52 ja saaristokuntia 14. Näissä kunnissa on yhteensä runsaat 27 300 oppilasta, mikä on hieman alle 5 prosenttia perusopetuksen koko oppilasmäärästä.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus

Esityksessä ehdotetaan muutoksia ammatillisen koulutuksen yksikköhinnan määräytymisperusteisiin ja investointien rahoitusjärjestelmään.

Tuloksellisuus ehdotetaan otettavaksi ammatillisen koulutuksen käyttökustannusten laskennallisen rahoituksen porrastusperusteeksi. Liittämällä tulosrahoitus osaksi laskennallista rahoitusta lisättäisiin rahoitusjärjestelmän ohjausvaikutusta. Uudistuksella pienennettäisiin opiskelijamäärään perustuvaa rahoituksen osaa ja lisättäisiin tulokselliseen toimintaan perustuvaa rahoitusta. Ammatillisen koulutuksen rahoitus perustuisi kuitenkin edelleen pääosin opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tuloon perustuvaan rahoitukseen. Kokonaisrahoituksesta jaettaisiin toiminnan tuloksellisuuteen perustuen enintään kaksi prosenttia. Tulusrahoituksen saajien määrä kasvaisi toteuttamistavasta johtuen olennaisesti. Kun ylimääräisenä avustuksena myönnettyä tulosrahoitusta on saanut 15—18 koulutuksen järjestäjää, esityksen mukaan tulosrahoitusta saisi 2/3 koulutuksen järjestäjästä.

Koulutuksen järjestäjiä palkittaisiin tuloksellisuudesta, jossa otettaisiin huomioon opiskelijoiden sijoittuminen työelämään sekä korkea-asteen jatko-opintoihin, opintojen keskeyttämisen alentuminen, koulutuksen läpäisyaste sekä opetushenkilöstön kelpoisuus ja koulutuksen järjestäjän panostus henkilöstön kehittämiseen ja ammattitaidon uudistamiseen. Tuloksellisuutta ei mitattaisi yhden tekijän, vaan useamman tekijän muodostaman kokonaisuuden perusteella. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi yksikköhinnan korottamisesta tuloksellisuuden perusteella, tuloksellisuuteen osoitettavasta rahoitusosuudesta ja tuloksellisuutta kuvaavista tekijöistä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa asetuksessa säädettäisiin tarkemmin tulosrahoituksen laskemisesta.

Laatupalkinto esitetään säilytettäväksi edelleen erillisenä teemaperusteisena avustuksena.

Ammattikorkeakoulujen rahoitus

Esityksessä ehdotetaan muutoksia perusteisiin, joiden mukaan valtionosuus jakautuu ammattikorkeakoulujen kesken, investointien rahoitusjärjestelmään sekä ammatillisen opettajankoulutuksen rahoitukseen. Ammattikorkeakoulujen rahoitus säilyisi edelleen osana kuntien valtionosuusjärjestelmää.

Kustannuspohja, jonka perusteella yksikköhinta lasketaan, kattaisi edelleen ammattikorkeakoulun lähes kaikki toiminnot maksullista palvelutoimintaa lukuun ottamatta. Nykyiseen tapaan siihen tulisi opetukseen liittyvien menojen lisäksi muun muassa tutkimus- ja kehitystyön menot. Valtioneuvosto vahvistaisi edelleen ammattikorkeakoulujen keskimääräisen yksikköhinnan, jonka perusteella laskettaisiin ammattikorkeakoulukohtaiset yksikköhinnat. Yksittäisen ammattikorkeakoulun yksikköhinta määräytyisi kahden tekijän perusteella. Rahoituksen määräytymisen perusteena olisi tavoitesopimukseen perustuva koulutusaloittainen laskennallinen opiskelijamäärä sekä kahden edellisen vuoden aikana suoritettujen tutkintojen määrä.

Valtioneuvoston vahvistettavaksi tuleva yksikköhinta laskettaisiin kustannuspohjaluodolle sovitun laskennallisen opiskelijamäärän avulla. Yksittäisen ammattikorkeakoulun rahoitus laskettaisiin edellä esitetyllä tavalla opiskelijamäärän ja suoritettujen tutkintojen perusteella ja se määräytyisi kullekin ammattikorkeakoululle vahvistettavan yksikköhinnan ja laskennallisen opiskelijamäärän tulona.

Tavoitesopimuksen mukainen opiskelijamäärä rahoituksen perusteena tekisi mahdolliseksi luopua järjestelmästä, jossa opiskelijamäärä jälkikäteen tarkistetaan varainhoitovuoden toteutuneen opiskelijamäärän mukaiseksi. Rahoituksen määräytymisperusteet olisivat tiedossa seuraavalle vuodelle ja tästä syystä rahoitus voitaisiin myöntää suoraan lopullisena. Rahoitusmalli helpottaisi sekä

valtion talousarvion sekä ammattikorkeakoulun talousarvion laadintaa. Otettaessa tavoitesopimusten opiskelijamäärä käyttöön luovutettiin tutkintokohtaisesta rahoituksesta porrastuksineen, mikä myös yksinkertaistaisi järjestelmää. Myös nykyisistä keskimääräistä kalliimpien koulutusohjelmien huomioon ottamisesta rahoituksessa luovutettiin. Tämä olisi välttämätöntä, koska muutoin koulutusohjelmien opiskelijamäärästä jouduttisiin erikseen sopimaan, mikä merkitsisi tarpeentonta tiukennusta sopimuskäytäntöön. Rahoituksen väljyys jättäisi ylläpitäjälle ja ammattikorkeakoululle enemmän liikkumatilaa rahoituksen kohdentamisessa.

Uusi rahoitusmalli poistaisi opiskelijamäärän yllättävien muutosten vaikutukset rahoitukseen. Muutokset saattavat olla seurausta esimerkiksi työmarkkinatilanteen muutoksista ja opiskelijoiden ennalta arvaamattomasta poissaolo-oikeuden käytöstä. Eräät ammattikorkeakoulut ovat parantaneet taloudellista tilannettaan ottamalla sovittua enemmän uusia opiskelijoita. Tarve puuttua ylitäyttöihin poistuisi esityksen myötä.

Tavoitesopimuksen mukaiset nuorten koulutuksen aloituspaikat kerrottaisiin koulutusaloittain ja erikseen ammatillisen opettajankoulutuksen osalta asianomaisen koulutusalan tutkintojen keskimääräistä laajuutta kuvaavalla kertoimella. Aikuiskoulutuksena suoritettavan koulutuksen, eli ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen sekä erikoistumisopintojen opiskelijoiden määrä, otettaisiin huomioon tavoitesopimuksessa todetun opiskelijamäärän mukaisena.

Kannustavuuden saavuttamiseksi suoritettujen tutkintojen määrää tulee painottaa riittävästi. Suoritettujen tutkintojen perusteella jaettaisiin 30 prosenttia rahoituksen kokonaismäärästä. Tutkintojen määränä laskennassa käytettäisiin yksikköhinnan määräämistä edeltävän kahden vuoden aikana suoritettujen tutkintojen määrien keskiarvoa. Tutkintojen määriä laskettaessa painotettaisiin tutkintoja niiden laajuutta kuvaavilla kertoimilla.

Opetusministeriö voisi edelleen harkintansa mukaan korottaa erityisestä syystä yksittäisen ammattikorkeakoulun yksikköhintaa.

Ammatillisen opettajankoulutuksen rahoitus-

tus on nykyään kokonaan valtion vastuulla. Esityksen mukaan myös jatkossa opettajan-koulutuksen rahoitus säilyisi valtion vastuulla. Opettajankoulutuksen kustannukset sisällytettäisiin kustannuspohjaan ja valtioneuvoston vahvistamaan keskimääräiseen yksikköhintaan samalla tavalla kuin ammattikorkeakoulun muut toiminnot, mutta opettajan-koulutuksen opiskelijoita ja koulutuksen kustannuksia ei otettaisi huomioon kunnan rahoitusosuutta laskettaessa. Opettajankoulutusta käsiteltäisiin koulutusalaan rinnastettava lohkona, jolla olisi oma kustannuspohjansa. Liikenneopettajankoulutusta, joka poikkeaa merkittävästi muusta ammatillisesta opettajankoulutuksesta, rahoitettaisiin nykyiseen tapaan valtionavustuksilla.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitusjärjestelmä

Esityksessä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitusjärjestelmä uudistettaisiin kokonaisuudessaan. Erillisistä perustamiskustannuksiin myönnettävistä valtionosuuksista ja opetusministeriön hyväksymiin erillisiin vuokriin myönnettävästä valtionosuudesta sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjille maksettavasta niin sanotusta investointilisästä luovuttaisiin. Myöskään niin sanottujen pienten hankkeiden (alle 320 000 euroa) kustannuksia ei otettaisi enää huomioon yksikköhintoja laskettaessa, vuosikuluja lukuun ottamatta. Investointien tuki sisällytettäisiin yksikköhintaan siten, että investointeihin liittyvät ammattikorkeakoulun ylläpitäjän ja ammatillisen koulutuksen kirjanpidon mukaiset poistot otettaisiin huomioon kustannuspohjassa. Uusi rahoitusjärjestelmä olisi mahdollisimman neutraali sen suhteen, toimivatko ammattikorkeakoulut ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät omilla tai vuokratiloissa. Samalla luovuttaisiin nykyisestä osittain keinotekoisesta käyttökustannusten ja perustamishankkeiden erottelusta. Samassa yhteydessä luovuttaisiin erillisestä ammatillisen aikuiskoulutuksen perustamishankkeiden valtionavustusjärjestelmästä. Perustamishankejärjestelmän uudistus heijastuu lisäksi ammatillisen

lisäkoulutuksen rahoituksen määräytymisperusteisiin.

Merkittävä osa ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen tiloista on saatu valtiolta lahjoituksena valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisen yhteydessä. Niillä ei siten ole taseissa arvoa, eikä niistä voida tehdä poistoja. Myös perustamishankkeisiin myönnetty valtionosuus pienentää tasearvoja. Näistä syistä ammattikorkeakouluja ja ammatillisen koulutuksen järjestäjiä koskevien poistojen määrä on nykyistä rahoitustasoa alhaisempi. Rahoituksen turvaamiseksi yksikköhintaan taattaisiin siirtymäkaudeksi korotus, joka säilyttäisi investointeja varten myönnettävän rahoituksen vuoden 2005 valtion talousarvion tasolla.

Yleiset kirjastot

Kirjastojen asutusrakenneryhmitukseen perustuvasta kustannusten laskemisesta ehdotetaan luovuttavaksi. Valmistelun yhteydessä tehtyjen laskelmien perusteella harvimminkin asuttujen kuntien yksikköhinta laskisi asukastiheysporrastuksen poistumisen johdosta 12—20 prosenttia nykyisestä. Tämän perusteella ehdotetaan, että kirjaston yksikköhinta olisi 20 prosenttia korkeampi kunnissa, joiden asukastiheys on enintään 2 ja saaristokunnissa sekä 10 prosenttia korkeampi kunnissa, joiden asukastiheys on yli 2 mutta alle 5.

Lisäksi opetusministeriö voisi kunnalliselle kirjastolle kirjastolain nojalla määrättyjen erityistehtävien (keskuskirjasto, maakuntakirjastot) perusteella korottaa kyseisen kunnan kirjaston yksikköhintaa. Korotus määritettäisiin siten, että se kattaisi kunnille määrätyn erityisen tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Määrittäessään korotuksen tasoa opetusministeriö selvittäisi mainitut kustannukset joka neljäs vuosi yhdessä kyseisten kirjastojen ylläpitäjien kanssa.

Teatterit, orkesterit ja museot

Teattereiden yksikköhintaan ehdotetaan tehtäväksi vuosittain indeksitarkistukset vastaavalla tavalla kuin orkestereille ja museoille. Lisäksi teattereiden, museoiden ja orkes-

tereiden rahoitusjärjestelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtionosuuden perusteena olevat yksikköhinnat laskettaisiin joka neljäs vuosi taide- ja kulttuurilaitosmuodoittain toteutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten pohjalta.

Edelleen teatteri- ja orkesterilakia muutettaisiin niin, että harkinnanvaraista valtionavustusta voidaan osoittaa myös kehittämistoimintaan. Museolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös erikoismuseoille myönnettävästä valtionavustuksesta.

Eräiden opetusministeriön myöntämien valtionavustusten huomioon ottaminen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksessa

Päällekkäisen rahoituksen poistamiseksi rahoituslain 42 §:n, ammattikorkeakoululain 33 §:n 1 momentin, teatteri- ja orkesterilain 6 a §:n 2 ja 3 momentin sekä museolain 4 a §:n nojalla valtionrahoituksen piiriin kuuluvaa toimintaa varten myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä ehdotetaan vähennettäväksi asianomaisen toiminnan kokonaiskustannuksista (nettoutus). Muutos alentaisi sekä valtionosuuden että kuntien rahoitusosuuden määrää.

Opetusministeriö tekisi vähennyksen asianomaisen toiminnan kustannuspohjasta kustannusten laskemisvuonna asianomaista toimintaa varten myönnettyjen avustusten määrän mukaisesti.

EU:lta tulevan ja sitä vastaavan kansallisen rahoituksen osalta nykyinen soveltamiskäytäntö ehdotetaan kirjoitettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin.

Perustamishankkeisiin myönnetyn valtionosuuden palautusajan lyhentäminen

Perustamishankkeeseen saadun valtionosuuden ja -avustuksen palauttamiselle säädettyä määräaikaähdotetaan lyhennettäväksi 30 vuodesta 15 vuoteen. Ehdotus vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muutosta (716/2002), joka tuli voimaan vuoden 2003 alusta. Lisäksi valtionapuviranomaisen harkintavaltaa päättää palautuksen suuruudesta sekä siitä, ettei palautusta määrätä suoritetta-

vaksi, ehdotetaan tarkennettavaksi. Ehdotuksella ei puututtaisi valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisen ja yksityistämisen yhteydessä valtion korvauksetta luovuttamien kiinteistöjen luovutussopimuksilla sovittuihin palautusehtoihin. Valtion oppilaitosten kunnallistamisen yhteydessä vuosina 1993—1997 tehdyissä luovutussopimuksissa viitattiin tuolloin voimassa olleen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (705/1992) 44 §:ään, jonka mukaan palautusvelvollisuudelle ei ole määritelty rajaa. Valtion oppilaitoksia yksityistettäessä oli voimassa nykyinen rahoituslaki, jolloin palautusvelvollisuus on 30 vuotta. Yksityistettyjen valtion oppilaitosten määrä on vähäinen.

Valtionavustuslain soveltamisalan laajentaminen

Vuoden 2001 alusta voimaan tullutta valtionavustuslakia (688/2001) ei sovelleta rahoituslain eikä vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisiin valtionosuuksiin eikä -avustuksiin. Säännösten puuttuessa rahoituslain mukaisia valtionavustuksia koskeviin päätöksiin joudutaan ottamaan valtionavustuslakiin sisältyviä säännöksiä vastaavia asioita päätösten ehdoiksi.

Valtionavustuslain säännökset valvonnasta, takaisinperinnästä, maksatuksen keskeytyksestä, tietojensaannista ja virka-avusta ehdotetaan sisällytettäväksi erillisinä rahoituslakiin, jolloin ne koskisivat sekä valtionosuuksia että -avustuksia. Muilta osin rahoituslain mukaisten valtionavustusten osalta viitattaisiin valtionavustuslakiin.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset valtiontalouteen sekä valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon

Esitysten taloudelliset vaikutukset liittyvät vuoden 2006 alusta voimaantuleviksi tarkoitettuihin lainmuutoksiin, jotka koskevat kuntien valtionosuuslakia, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä eräitä muita

niihin liittyviä lakeja. Nämä muutokset on tarkoitus toteuttaa siten, että valtion ja kuntien välinen kustannustenjakko ei kokonaistasona muutu.

Kuntien valtionosuuslakiin tehdään eräitä muutoksia. Yleiseen valtionosuuteen ehdotetaan suuren asukasluvun muutoksen perusteella korotusta, joka lisää valtionosuusmenoja lähes 10 miljoonalla eurolla. Syrjäisyyslisän korotus harvaanasuimmille kunnille lisää valtionosuusmenoja 987 000 eurolla sekä saaristokuntien ja saaristo-osakuntien valtionosuuksiin tehtävät muutokset 3 324 000 eurolla. Kokonaisuutena edellä lueteltujen muutosten perusteella valtionosuusmenot kasvavat 14 334 000 euroa. Näiden toimenpiteiden rahoittamiseksi yleisen valtionosuuden määrää pienennetään 2,74 euroa asukasta kohden. Liikenteen taajamaliisä muutetaan taajamarakennelisiäksi, minkä aiheuttamat kuntakohtaiset muutokset tasapainotetaan lisää saavien kuntien kesken.

Kuntien valtionosuudesta annettua asetusta on tähän esitykseen liittyen tarkoitus muuttaa siten, että kunnan verotuloihin perustuvassa valtionosuuksien tasauksessa voimallisten ja ydinvoimallisten laskennallinen kiinteistövero lasketaan yleisen kiinteistöveroprosentin mukaisesti. Tästä aiheutuva 2 479 000 euron suuruinen valtion menojen kasvu rahoitetaan pienentämällä kuntien yleistä valtionosuutta 0,48 eurolla asukasta kohti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien eräiden määrääntymisperusteiden osalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusperusteena käytettävä syrjäisyyskerroin uudistettaisiin siten, että kerroin määrääntyisi kuntien valtionosuuslain mukaan määrääntyvän syrjäisyysluvun perusteella. Syrjäisyyskorotusta saavien kuntien määrä lisääntyy nykytilanteeseen verrattuna. Näiden kuntien laskennallisten kustannusten lisäys, noin 18 miljoonaa euroa, rahoitetaan alentamalla 0,15 prosentilla sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmittäisiä kustannuksia. Uutena määrääntymisperusteena otettaisiin käyttöön vammaiskeroin, joka ottaisi huomioon vaikeavammaisten henkilöiden palveluista kunnalle aiheutuvia kustannuksia. Uuden vammaiskertoimen kustannusvaikutus on

noin 60 miljoonaa euroa. Sitä vastaavasti vähennettäisiin sosiaalihuollon ikäryhmittäisiä kustannuksia noin prosentilla. Lisäksi esityksen mukaan erillinen todellisiin kustannuksiin perustuva lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä korvattaisiin uudella lastensuojelun tarvetta kuvaavalla lastensuojelukertoimella. Tämä toteutetaan siirtämällä nykyisen lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän valtionosuus, noin 55 miljoonaa euroa, uuteen lastensuojelukertoiin.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi useita muutoksia. Nämä perusopetukseen, kirjastoihin, ammatilliseen peruskoulutukseen ja ammattikorkeakouluihin kohdistuvat muutokset toteutetaan pääosin kustannusneutraalisti valtion ja kuntien kesken. Ammatillisen opettajankoulutuksen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden rahoitukseen ehdotetut muutokset kuitenkin lisäävät valtionosuuksia. Eräiden valtionavustusten vähentäminen opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuden perusteena käytettävien yksikköhintojen laskentapohjista puolestaan vähentää valtionosuuksia.

Ammattikorkeakoulujen ammatillinen opettajankoulutus rahoitetaan nykyään valtionavustuksella. Valtionavustusrahoitus on johtanut käytännössä opettajankoulutuksen toteutuneisiin kustannuksiin nähden alibudjettiin. Kustannusten kasvun perusteella opettajankoulutuksen rahoitustarve nousee vuoden 2005 talousarvion määrärahaan verrattuna 2,0 miljoonaa euroa vuoden 2003 kustannustasossa.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen valtionosuusrahoituksessa esitetään luovuttavaksi erillisestä investointirahoituksesta. Tilojen ja laitteiden rakentamisesta ja hankkimisesta syntyvät perustamiskustannukset otetaan huomioon käyttökustannusten yksikköhintarahoituksessa ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kirjanpitoon perustuvien poistojen kautta. Alkuvaiheessa poistojärjestelmä ei kuitenkaan tuota kaikkien poistuvien erien suuruista rahoitusta. Merkittävä osa ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen kiinteistöistä on saatu lahjoituksena valtiolta, eikä niillä ole tasearvoa. Myös perustamishankkeisiin

myönnettyt valtionosuudet pienentävät ta-searvoja. Tämän vuoksi siirtymäkaudeksi ehdotetaan otettavaksi käyttöön vuoden 2005 rahoitustason mukainen järjestely.

Teattereiden yksikköhintaan tehtävä indeksikorotus lisäisi valtionosuutta vuoden 2006 ennakoitun kustannustason muutoksen perusteella noin 0,55 miljoonalla eurolla. Valtionosuuden perusteena käytettävän yksikköhinnan laskeminen kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon toteutuneiden kustannusten pohjalta lisäisi vuodesta 2008 valtionosuutta vuoden 2004 tasolla siirtymäsäännöksen mukaisesti vuosille 2008—2010 jaksotettuna arviolta teattereille yhteensä 11,7 miljoonalla eurolla, orkestereille yhteensä 5,1 miljoonalla eurolla ja museoille yhteensä 13,1 miljoonalla eurolla.

Valtionavustusten suuruisen euromäärän vähentäminen kokonaiskustannuksista laskettaessa valtionosuuden perusteena käytettäviä yksikköhintoja vuodelle 2008 alentaisi teattereita, orkestereita ja museoita lukuun ottamatta vuoden 2004 avustusten perusteella arvioituna opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti laskettavia valtionosuuden perusteita yhteensä noin 29 miljoonalla eurolla. Valtionosuudet alenisivat siten noin 13 miljoonalla eurolla.

Perusopetuksen kouluverkkotekijän vaikutusta pienennettäisiin siten, että se otettaisiin huomioon vain kaikkein harvimmin asutuissa kunnissa ja saaristokunnissa. Kouluverkkotekijän muutos ei vähennä valtionosuuden kokonaisuutta, vaan aikaisemmin kouluverkon perustella jaettu valtionosuus jaettaisiin muiden porrastusten perusteella. Tällöin asukastiheyden merkitys kasvaa, mikä ohjaa valtionosuutta pääsääntöisesti samoille kunnille kuin kouluverkkotekijä. Perusopetuksen uudeksi porrasperusteeksi esitetty vieraskielisten oppilaiden lukumäärä parantaa niiden kuntien tilannetta, joissa on vieraskielisiä peruskouluikäisiä lapsia.

Tuloksellisuuden ottaminen käyttökustannusten laskennallisen rahoituksen määräytymisperusteeksi muuttaisi yksittäisen ammatillisen koulutuksen järjestäjän rahoituksen määrää. Ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus perustuisi kuitenkin edelleen pääosin opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tuloon perustuvaan rahoitukseen. Kokonaisrahoituk-

sesta jaettaisiin toiminnan tuloksellisuuteen perustuen enintään kaksi prosenttia (vajaa 20 miljoonaa euroa). Tämä rahoitusosuus otettaisiin yksikköhintalaskennassa ensin kaikilta niiltä ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä, joita tulosrahoitus koskisi.

Erillisiin vuokriin myönnettävästä valtionosuudesta luopuminen vähentää niiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien rahoitusta, jotka toimivat merkittävässä määrin vuokratiloissa. Eräissä tapauksissa muutos on niin suuri, että yksikköhintaan jouduttaneen ainakin alkuvaiheessa tekemään harkinnanvarainen korotus huomattavien vuokratilustusten johdosta.

Yksikköhinnan uudet määräytymisperusteet ja laskentatapa muuttaisivat yksittäisten ammattikorkeakoulujen rahoituksen määrää. Eri osatekijät saattavat täysin kumota toisensa ja vasta kaikkien osien summa muodostaa kokonaisuuden. Lopulliseen uuteen rahoitukseen vaikuttavat yksikköhinnan perustan muuttumisen lisäksi investointien uusi rahoitusmalli sekä viiden ammattikorkeakoulun kohdalla opettajankoulutuksen ottaminen mukaan yksikköhintarahoitukseen.

Koelaskelma, jossa ovat mukana yksikköhinnan perustan muutos, opettajankoulutuksen mukaantulo ja investointien rahoituksen muutos näyttää, että rahoitus kaiken kaikkiaan lisääntyy 16 ammattikorkeakoululla ja vähenee 13 ammattikorkeakoululla. Viiden prosentin tai sen ylittävään korotukseen ylittää yhdeksän ammattikorkeakoulua. Neljän ammattikorkeakoulun rahoitus vähenee viisi prosenttia tai enemmän.

Ammattikorkeakoulukohtaisia muutoksia pienennetään ottamalla rahoituslakiin siirtymäsäännös, joka rajoittaa rahoituksen muutoksen määrää kolmen vuoden ajan lain voimaantulosta.

Kirjastojen yksikköhinnan ehdotettu laskentatavan muutos ja siitä aiheutuvat yksikköhinnan muutokset eivät muuta kirjastojen valtionosuusrahoituksen kokonaisuutta. Keskuskirjaston ja maakuntakirjastojen sama korotus olisi noin prosentti kirjastojen koko kustannuspohjasta, eli yhteensä noin 2 miljoonaa euroa. Tämä rahoitusosuus otettaisiin yksikköhintalaskelmassa ensin kaikilta kunnilta yhteisestä kustannuspohjasta. Summalla korotettaisiin keskuskirjastoa ja maa-

kuntakirjastoja ylläpitävien kuntien yksikköhintaa kyseisille kirjastoille harkinnan mukaan erityistehtävistä aiheutuvien lisäkustannusten pohjalta.

Valtionosuusperusteiden tarkistaminen muuttaa kuntien valtionosuuksia asukaskohteisesti laskettuna. Muutokset valtiokuntasuhteessa ovat pääsääntöisesti koko maan tasolla kustannusneutraaleja, kuntakohteisesti valtionosuuksien määrä kuitenkin muuttuu. Kuntatalouden vakauden turvaamiseksi ja liian suurten äkillisten muutosten välttämiseksi muutos rajataan menetyksen osalta – 50 euroon ja lisäysten osalta +100 euroon asukasta kohden vuodessa vuosina 2006—2008. Kuntakohtaisten muutosten perusteella vuonna 2006 tasauslisät olisivat 6,2 miljoonaa euroa ja tasausvähennykset – 13,2 miljoonaa euroa, mikä merkitsee valtionosuusmenojen pienentymistä yhteensä 7,0 miljoonalla eurolla. Vuonna 2007 valtionosuusmenot vähenevät 1,5 miljoonalla eurolla ja vuonna 2008 ne lisääntyvät 217 641 eurolla.

Vaikutukset kuntaryhmittäin ja alueellisesti vuoden 2005 tasolla

Kuntakohtaisia vaikutuksia koskevat laskelmat on tehty vuoden 2005 valtionosuusten tasolla. Laskelmat sisältävät muutokset yleiseen valtionosuuteen, valtionosuuksien tasaukseen, sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin, perusopetuksen ja kirjaston rahoitukseen sekä kansalaisopistojen valtionosuuksiin. Kansalaisopistojen valtionosuuden määräytymisperusteiden muuttamisesta eduskunnalle annetaan erikseen hallituksen esitys. Kokonaislaskelmissa ei ole otettu huomioon ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen rahoituksen muutoksia.

Kokonaismuutoksen perusteella tehtyjen koelaskelmien mukaan esitysten toteutusten yhteisvaikutus olisi vuoden 2005 tasolla negatiivinen 268 kunnassa ja positiivinen 148 kunnassa.

Esitysten toteutuksen kokonaisvaikutukset ovat positiiviset alle 10 000 asukkaan sekä yli 100 000 asukkaan kuntaryhmissä. Asukasta kohti laskettavat positiiviset vaikutukset ovat suurimmat alle 2 000 asukkaan kuntaryhmässä. Pienimpien kuntaryhmien talouskehitys on vuosikatteen muutoksen perusteella viime vuosina ollut heikoin. Tätä kuvaa seuraava taulukko:

Taulukko 1. Vuosikatteen muutos kuntaryhmittäin 2003—2004

Asukasluku	Vuosikate 2003		Vuosikate 2004		Vuosikatteen muutos 03-04	
	miljoonaa euroa	euroa/asukas	miljoonaa euroa	euroa/asukas	miljoonaa euroa	euroa/asukas
alle 2 000	13	126	-3	-25	-16	-151
2 001—6 000	99	148	43	64	-56	-84
6 001—10 000	98	167	46	78	-52	-89
10 001—20 000	118	181	60	93	-58	-88
20 001—40 000	178	186	129	134	-49	-52
40 001—100 000	157	209	153	203	-4	-6
yli 100 000	574	391	669	453	95	62
Koko maa	1 238	238	1098	211	-140	-27

Taulukko 2. Esitysten kokonaisvaikutus kuntien tuloihin vuoden 2005 tasolla kunnan koon mukaan

Asukasluku	Muutos vuoden 2005 tasolla		
	miljoonaa euroa	euroa/asukas	(euroa/asukas ilman * lastensuojelukerrointa)
alle 2000	1,7	20,5	(25,9)
2001—6000	7,3	11,9	(25,7)
6001—10000	3,6	5,9	(18,2)
10001—20000	-11,0	-16,6	(-7,9)
20001—40000	-13,0	-13,6	(-12,1)
40001—100000	-2,0	-2,7	(-7,7)
yli 100000	16,3	10,9	(-2,8)
Yhteensä	2,8	0,6	

Alueellisesti tarkastellen suurimmat vähennykset kohdistuisivat Etelä-Pohjanmaan, Kanta-Hämeen, Satakunnan ja Pirkanmaan kuntiin. Myös seitsemällä muulla maakunnalla muutos on negatiivinen nykyiseen val-

tionosuusjärjestelmään verrattuna. Asukasta kohti laskettu suurin positiivinen muutos kohdistuisi Lappiin, Kainuuseen ja Pohjois-Karjalaan.

Taulukko 3. Esitysten kokonaisvaikutus kuntien tuloihin vuosien 2005 tasolla maakunnittain

Maakunta	Muutos vuoden 2005 tasolla		
	miljoonaa euroa	euroa/asukas	(euro/asukas ilman * lastensuojelukerrointa)
Uusimaa	11,0	8,1	(-3,8)
Itä- Uusimaa	1,2	12,7	(14,5)
Varsinais-Suomi	-4,0	-8,5	(-2,9)
Satakunta	-4,2	-18,0	(-9,9)
Kanta- Häme	-3,4	-20,5	(-15,9)
Pirkanmaa	-7,3	-16,0	(-12,2)
Päijät-Häme	-1,4	-7,4	(-14,7)
Kymenlaakso	-2,0	-10,8	(-11,3)
Etelä- Karjala	-1,4	-10,4	(-8,9)
Etelä- Savo	0,1	1,6	(9,1)
Pohjois- Savo	0,7	2,6	(-0,1)
Pohjois- Karjala	4,7	27,9	(26,3)
Keski- Suomi	2,9	10,8	(10,5)
Etelä- Pohjanmaa	-4,9	-25,4	(-10,3)
Pohjanmaa	-1,0	-5,1	(14,8)
Keski- Pohjanmaa	0,3	4,7	(10,6)
Pohjois- Pohjanmaa	-0,3	-1,0	(3,1)
Kainuu	3,5	41,8	(51,0)
Lappi	8,4	44,8	(48,8)
Yhteensä	2,8	0,6	

*) Taloudelliset vaikutukset ilman lastensuojelukerrointa on otettu vertailulaskelmaksi, koska kertoimen myötä kumoutuvan lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän kuntakohtaisia taloudellisia vaikutuksia ei ole voitu selvittää.

Esitysten vaikutusta kuntien tulojen muutokseen kuvaa seuraava taulukko:

Taulukko 4. Kuntien tulojen muutos vuoden 2005 tasolla

Muutos, euroa/ asukas	Vuoden 2005 tasolla kuntien lukumäärä
Vähennys	268
Yli 300	0
201–300	1
101–200	6
0-100	261
Lisäys	148
0–100	101
101–200	33
201–300	10
yli 300	4
Yhteensä	416

Kokonaisuutena esitysten toteutus parantaa rahoitustasapainoa erityisesti niissä kunta-ryhmissä, joiden talouden kehitys viime vuosina on ollut heikointa. Menetykset ovat suurelta osin alle 100 euroa asukasta kohti. Vain seitsemällä kunnalla ne ovat tätä suurempia.

4.2. Vaikutukset peruspalveluiden järjestämiseen

Ehdotetut muutokset valtionosuuksien määräytymisperusteisiin lisäävät määräytymisperusteiden ja palveluiden kustannusten taustalla olevien olosuhde- ja palvelurakennetekijöiden keskinäistä vastaavuutta. Näin ollen esityksessä ehdotetut muutokset parantavat kuntien ja muiden palveluiden järjestäjien edellytyksiä suoritua palveluvelvoitteistaan.

Edellä tarkoitettuja muutoksia ovat yleisessä valtionosuudessa uusi asukasluvun muutokseen perustuva olosuhdelisä sekä syrjäisyyslisän ja saaristolisän laskentaan ehdotetut muutokset. Opetus- ja kulttuuritoimessa palveluiden järjestämisedellytyksiä parantavat esimerkiksi vieraskielisten oppilaiden määrän huomioiminen perusopetuksen yksikköhinnassa sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnan laskentatavan muutos. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tällaisia uudistuksia ovat uusi vammaiskeroin

ja syrjäisyyskertoimen laskentatavan uudistus.

Ehdotetut valtionosuuden määräytymisperusteiden muutokset eräiltä osin kannustavat kuntia uudistamaan palvelurakenteitaan ja lisäämään kuntien välistä yhteistyötä. Tällaisia ovat esimerkiksi perusopetuksen ja kirjaston yksikköhintojen laskentatapaan ehdotetut muutokset sekä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien uusi rahoitusjärjestelmä. Tuloksellisuuden huomioiminen ammatillisen koulutuksen yksikköhinnoinnissa ja suoritettujen tutkintojen määrän ottaminen huomioon ammattikorkeakoulujen yksikköhinnoinnissa kannustavat koulutuksen järjestäjiä kehittämään toimintaansa ja tuottamaan laadukkaampia koulutuspalveluita. Tätä kautta myös koulutuksen vaikuttavuus paranee ja toiminta tehostuu.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien uusi rahoitusjärjestelmä antaisi paremmat edellytykset suunnitelmalliselle investointitoiminnalle, kun hankkeiden toteutus ei ole sidoksissa valtion rahoitussuunnitelmaan ja siten ne voidaan toteuttaa toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisimpana ajankohtana.

5. Asian valmistelu

Esitykseen sisältyvät ehdotukset on valmisteltu pääosin kuntien rahoitus- ja valtion-

osuusjärjestelmän arvioimiseksi ja tarvittavien muutosesitysten valmistelua varten asetetun johtoryhmän ehdotusten pohjalta. Johtoryhmä antoi esityksensä kuntien rahoitus- ja valtionosuusperusteiden tarkistamiseksi 15 päivänä joulukuuta 2004 (sisäasiainministeriön julkaisuja 52/2004). Johtoryhmän apuna toimi valmisteleva työryhmä. Lisäksi valtionosuusjärjestelmän hallinnonalakohtaisia erityiskysymyksiä selvitettiin tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusministeriön asettamissa asianomaisia hallinnonaloja koskevissa alaryhmissä. Valmistelussa olivat edustettuina sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö sekä Suomen kuntaliitto.

Mainitun johtoryhmän työn kuluessa hallitus teki eräitä keskeisiä uudistuksen valmisteluun vaikuttaneita linjauksia. Joulukuussa 2003 päätettiin, että yhteisövero säilyy kuntan tulona. Alennettaessa yhteisöverokantaa vuodesta 2005 kuntien veromenetykset kompensoitiin korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuottoon vastaavasti. Valtiontalouden kehyksiä vuosille 2005—2008 koskevan hallituksen päätöksen mukaan valtionosuuslainsäädäntöä muutetaan pysyvästi siten, että lakisääteisestä määrävuosin tehtävästä nykyuotoisesta valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta luovutaan vuoteen 2006 mennessä. Muun ohella tästä syystä kuntien rahoitus- ja valtionosuus uudistuksen valmisteluajkaa jatkettiin siten, että uudistus voi tulla voimaan vuotta suunniteltua myöhemmin vuoden 2006 alusta.

Esitykseen sisältyvien ehdotusten jatkovalmistelu on tapahtunut ministeriöiden välisenä yhteistyönä. Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistus on tarkoitus toteuttaa kaksivaiheisesti. Tähän esitykseen sisältyvät vuoden 2006 alusta voimaan tulevat ensimmäisen vaiheen muutokset valtionosuusperusteiden tarkistamiseksi sekä valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistusmenettelyä koskevien säännösten uudistamiseksi. Toisessa vaiheessa rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän rakenteita varaudutaan uudistamaan siten, että järjestelmä yksinkertaistuu, lisää tuottavuutta ja kannustaa kuntien yhteistoiminnan lisäämiseen.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestel-

män uudistamiseksi opetusministeriö asetti marraskuussa vuonna 2000 työryhmän, jonka tehtävänä oli kehittää ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmää nykyistä oikeudenmukaisemmaksi, kannustavammaksi sekä nykyistä paremmin korkeakoulun infrastruktuurin tarpeita vastaavaksi. Työryhmän tuli määrittää, miten kokonaisrahoitus jaetaan perusrahoituksen sekä hankerahoituksen, tuloksellisuusrahoituksen ja ammattikorkeakoululaitoksen yhteisten menojen kesken, ja miten perusrahoituksen ja muun rahoituksen jakosuhdetta voidaan tarvittaessa muuttaa. Rahoitustyöryhmä sai muistionsa valmiiksi tammikuussa vuonna 2002.

Ammattikorkeakoululainsäädännön uudistusta valmistelut työryhmä, joka sai työnsä päätökseen toukokuussa 2002, sisällytti ehdotuksiinsa myös rahoitustyöryhmän tekemästä rahoitusta koskevat muutosehdotukset. Valmistelussa korostui valtionosuusjärjestelmän kokonaisuuden säilyttäminen ja näin perusrahoitukseen liittyvät säännökset kirjoitettiin edelleen osaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Hallituksen esityksen laatimisvaiheessa rahoitusta koskevat ehdotukset poistettiin esityksestä, ammattikorkeakoululakiin sisällytettyjä säännöksiä lukuun ottamatta.

Ammattikorkeakoululain hyväksymisen yhteydessä helmikuussa 2003 eduskunta hyväksyi lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi nykyistä kannustavammaksi niin, että ammattikorkeakoulujen mahdollisuudet kehittyä korkeakoulutasoista opetustehtävää hoitaviksi turvataan ja että ne siten voivat menestyksellisesti hoitaa myös kansallista ja alueellista innovaatiotehtäväänsä. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmaan otettiin maininta, jonka mukaan ammattikorkeakoulujen rahoitus uudistetaan kannustavammaksi. Hallitusohjelman mukaan ammatillista opettajankoulutusta laajennetaan ja myös sen rahoitus uudistetaan.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusta koskevan esityksen jatkovalmistelu on tehty virkamiestyönä opetusministeriössä. Opetusministeriö on järjestänyt kuulemistilaisuuksia, joihin on kutsuttu muun ohella Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry:n,

Suomen Kuntaliitto ry:n, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry:n, Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto—SAMOK ry:n ja työmarkkinoiden keskusjärjestöjen edustajia. Opetusministeriö on neuvotellut ehdotuksista erikseen Suomen Kuntaliiton kanssa.

Ammatillisen koulutuksen sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannusten erillisestä valtionosuusjärjestelmästä luopumista on valmisteltu eri yhteyksissä. Muun muassa joulukuussa 2000 ehdotuksensa jättänyt opetusministeriön työryhmä (OPM:n työryhmien muistioita 2:2001) ehdotti, että lukiassa, ammatillisessa koulutuksessa, ammattikorkeakouluissa ja taiteen perusopetuksessa luovutaan erillisestä investointien rahoitusjärjestelmästä ja että perustamishankkeiden rahoitus kytketään osaksi käyttökustannusten yksikköhintajärjestelmää.

Opetushallitus käynnisti 1.12.2000 opetusministeriön toimeksiannosta ammatillisen peruskoulutuksen tuloksellisuusrahoitushankkeen. Selvitystyö tehtiin vuoden 2001 aikana selvitysmies Kauko Niinikosken avustuksella. Selvitystä johti opetusministeriön asettama ohjausryhmä. Selvitysmiehen raportti valmistui lokakuussa 2001.

Tulosrahoituksen perusteena käytettävien mittareiden perusteiden ja laskentatekniikan tarkentamista varten asetettu opetusministeriön, Opetushallituksen, Tilastokeskuksen ja koulutuksen järjestäjien asiantuntijoista koostunut kehittämistyöryhmä jätti ehdotuksensa 28.3.2002. Näiden ehdotusten pohjalta tulosrahoituksen valmistelua jatkoi edelleen Opetushallituksessa työryhmä. Opetusministeriö asetti 2 päivänä toukokuuta 2002 Ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoitusta koskevan neuvottelukunnan. Sen tehtävänä on tukea opetusministeriötä tuloksellisuusrahoitusmallin kehittämisessä ja käyttöönottamisessa. Tämän lisäksi neuvottelukunnan tehtävänä on edistää tuloksellisuusrahoituksen liittyvää tiedotusta. Neuvottelukunnan toimikausi päättyy 31 päivänä joulukuuta 2005.

Esitys on kokonaisuudessaan käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

6. Riippuvuus muista esityksistä

6.1. Työmarkkinatukiudistus

Eduskunnalle annetaan vuoden 2006 valtion talousarvioesitykseen liittyen erillinen esitys työmarkkinatukea koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti tähän esitykseen sisältyvien ehdotusten kanssa vuoden 2006 alusta. Työmarkkinatukiudistuksessa on tarkoitus siirtyä järjestelmään, jossa valtio ja kunnat rahoittavat yhtä suurilla osuuksilla kustannukset, jotka aiheutuvat yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneille maksettavasta ns. passiivituesta ja toimeentulotuen normitetusta osasta. Tämä edellyttää, että toimeentulotuen normitettu osuus irrotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmästä.

Työmarkkinatukiudistus on tarkoitus toteuttaa siten, että valtion ja kuntien välinen kustannustenjakoa ei muutu. Tarkoituksena on myös, että työmarkkinatukiudistuksella ei ole merkittävää vaikutusta yksittäisten kuntien talouteen. Työmarkkinatukiudistuksesta kunnille vuonna 2006 korvattava lisämeno olisi yhteensä 180 miljoonaa euroa, mikä vastaa nykyistä työmarkkinatuen aktiivointitasoa. Aktiivointitason noustessa nykyisestä 20 prosentista tavoitetilan mukaiseen 30 prosenttiin kunnille korvattava lisämeno laskisi 165 miljoonaan euroon vuonna 2007 ja lopulliseen 150 miljoonan euron tasoon vuodesta 2008.

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon säilyttäminen muuttumattomana ja uudistusten kuntakohtaisten vaikutusten tasaaminen edellyttävät muutoksia sekä kuntien valtionosuuslakiin että sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettuun lakiin. Kuntien valtionosuuslain 7 §:ssä säädettyä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen tasausrajaa on tarkoitus nostaa nykyisestä 90 prosentista 91 prosenttiin keskimääräisestä laskennallisesta verotulosta asukasta kohden. Kuntien valtionosuuslakiin on myös tarkoitus ottaa säännökset, jotka likipitäen täysimääräisesti tasaavat työmarkkinatukiudistuksen vaikutukset yksittäisten kuntien talouteen. Lisäksi uudistus edellyttää, että myös tähän esitykseen sisältyvän sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja val-

tionosuudesta annetun lain 18 §:n säännöksiä kuntien ja valtion osuudesta laskennallisiin sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin muutetaan siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosenttia nostetaan.

6.2. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallitus antaa eduskunnalle vuoden 2006 talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta korotetaan 0,48 prosenttiyksiköllä. Pääosin valtionosuuden korotus liittyy Kansallisen terveydenhuollon hankkeen ja Sosiaalialan kehittämishankkeen tavoitteiden toteuttamiseen. Määrärahan mitoituksessa otetaan huomioon noin 59 miljoonaa euroa lainmuutoksen johdosta.

6.3. Vapaan sivistystyön rahoitus

Hallitus antaa erikseen eduskunnalle esityksen laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta. Laki tulisi voimaan samanaikaisesti tähän esitykseen sisältyvien lakien kanssa. Esityksessä ehdotetaan muun ohella muutettavaksi kansalaisopistojen, kesäyliopistojen ja kansanopistojen valtionosuuden määräytymisperusteita. Kansalaisopistojen asutusrakenneryhmytykseen perustuvasta kustannusten laskemistavasta ehdotetaan luovuttavaksi. Yksikköhinta laskettaisiin valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin yksikköhinnan porrastamisesta tiheimmin asutuissa kunnissa. Tarkoitus on säätää, että kansalaisopiston yksikköhinta olisi 15 prosenttia muita korkeampi, jos opiston sijaintikunnan asukastiheys on yli 100. Kuntatalouteen vaikuttavana tekijänä kansalaisopiston yksikköhinnan laskentatavan muutos on otettu huomioon tämän esityksen taloudellisissa vaikutuksissa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Kuntien valtionosuuslaki

2 luku

Valtion ja kuntien välinen kustannustenjako

3 §. *Valtionosuuksien vahvistamisperusteet.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi perusteista, joita noudatetaan vahvistettaessa kunkin varainhoitovuoden valtionosuuden perusteena käytettävät laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat tai niiden perusteena olevat keskimääräiset euromäärät. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistusmenettelyn uudistamisen edellyttämät muutokset. Kustannustenjaon tarkistuksen toteuttamisesta säädetään tarkemmin 6 §:ssä, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 18 ja 18 a §:ssä sekä ope-

tus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 9 §:ssä.

Pykälän 1 kohta vastaa sisällöltään voimassa olevaa lainsäädäntöä. Sen mukaan valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun muutoksista aiheutuvat kustannukset otettaisiin arvioidun suuruusina vuosittain huomioon vahvistettaessa seuraavan varainhoitovuoden valtionosuusperusteita. Lain 4 §:n mukaan valtionosuustehtävän laajuuden ja laadun muutos otetaan huomioon, jos se aiheutuu asianomaista valtionosuustehtävää koskevas- ta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä, sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarojen päätöksestä taikka valtion talousarviosta. Valtionosuustehtävän laajuuden ja laadun muutokset perustuvat siten valtion kunnille tai muille valtionrahoituksen saajille antamiin uusiin tai aikaisemmasta laajennettuihin velvoitteisiin.

Pykäläehdotuksen 2 kohdan mukaan valtionosuusperusteita vahvistettaessa otettaisiin

vuosittain huomioon kustannustason arvioidut muutokset. Kustannustason muutos tulee ehdotuksen mukaan ottaa huomioon täysimääräisenä. Samalla kustannustason muutoksen määräytymistapaa ehdotetaan muutettavaksi 4 §:n 2 momentin perusteluissa ehdotetulla tavalla. Voimassa olevan lain mukaan kustannustason muutos on voitu ottaa huomioon enintään täyteen ja vähintään puoleen määrään kustannustason arvioidusta muutoksesta.

Pykäläehdotuksen 3 kohdan mukaan seuraavan varainhoitovuoden valtionosuusperusteissa otettaisiin vuosittain huomioon vahvistamisvuotta edeltäneenä vuonna toteutuneen kustannustason muutoksen ja asianomaiselle vuodelle arvioidun kustannustason muutoksen erotus. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Menettelystä säädetään nykyään tässä esityksessä kumottavaksi ehdotetussa 5 §:ssä.

Pykälän 4 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen ottamisesta huomioon seuraavan varainhoitovuoden valtionosuusperusteissa. Valtionosuuden perusteina käytettäviä laskennallisia kustannuksia ja yksikköhintoja tarkistettaisiin kustannustenjaon tarkistuksessa samalla tavalla kuin nykyisinkin.

4 §. *Valtionosuustehtävien ja kustannustason muutos.* Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi. Siinä säädetään valtionosuusperusteissa huomioon otettavan kustannustason muutoksen määrittelystä. Kustannustason muutosta kuvaavan indeksin määrittelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi nykyistä paremmin kuntien peruspalveluiden kustannusten todellista kehitystä.

Voimassa olevan lain mukaan kustannustason muutos lasketaan siten, että kaksi kolmasosaa siitä aiheutuu kunnan ansiotason ja kunnan palkkasidonnaisten maksujen muutoksesta ja yksi kolmasosa yleisen hintatason muutoksesta. Kuntien valtionosuudesta annetun asetuksen (1271/1996) mukaan kunnan ansiotason muutoksena pidetään tällöin Tilastokeskuksen julkaiseman kunnan palkansaajien ansiotasoindeksin muutosta. Palkkasidonnaisina maksuina pidetään kuntien maksamiin palkkoihin liittyviä kuntien työntantajina suorittamia kansaneläke-, sairausvakuutus-, työttömyysvakuutus- ja eläkemaksu-

ja. Asetuksen mukaan yleisen hintatason muutoksen mittaaminen perustuu Tilastokeskuksen julkaisemaan kuluttajahintaindeksin muutokseen.

Esityksessä ehdotetaan, että kustannustason muutos määräytyy jatkossa uuden peruspalveluiden hintaindeksin mukaisesti. Indeksillä perustuisi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen käyttömenoilla painotettuun kustannustason muutokseen. Indeksillä laskemisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Peruspalveluiden hintaindeksin tuottaa ja julkaisee Tilastokeskus.

Ehdotettu peruspalvelujen hintaindeksi ottaa nykyisiä indeksejä paremmin huomioon kuntatalouden ostojen kehityksen ja vähentää kuluttajahintaindeksin satunnaisesta vaihtelusta aiheutuvia ongelmia. Peruspalvelujen hintaindeksi myös kuvaa paremmin ja mittaa luotettavammin valtionosuustehtävien kustannuksissa tapahtuvia muutoksia, koska jokaiselle menolajille pyritään löytämään mahdollisimman hyvin sen hintakehitystä kuvaava hintaindeksi. Myös palvelurakenteen ja hintasuhteiden muutos tulee paremmin otetuksi huomioon, koska ehdotetussa peruspalvelujen hintaindeksissä painorakenne ei olisi nykyisellä tavoin kiinteä, vaan Tilastokeskus tarkistaisi sen määräajoin. Nykyiseen valtionosuusindeksiin verrattuna ehdotettu peruspalvelujen hintaindeksi takaa kunnille vähintään samantasoisien kustannusten noususta aiheutuvan korotuksen.

5 §. *Toteutuneiden muutosten huomioon ottaminen.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Pykälän mukaan seuraavan varainhoitovuoden valtionosuusperusteissa otetaan vuosittain huomioon valtionosuusperusteiden vahvistamisvuotta edelliselle vuodelle arvioitujen valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun sekä kustannustason muutosten ja mainitun vuoden toteutuman erotus.

Valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun muutoksen osalta arvion ja toteutuman erotusta ei ehdotuksen mukaan enää otettaisi huomioon vuosittain vahvistettaessa valtionosuusperusteita seuraavalle varainhoitovuodelle. Kunnille annettavien uusien tai kunnilta poistuvien tehtävien taloudelliset vaikutukset tulee uudistuksia tehtäessä arvioida mahdollisimman hyvin. Uudistusten vaikutukset ote-

taan arvion mukaisena huomioon valtionosuusperusteissa sen vuoden alusta, jona uudistus toteutetaan. Mikäli toteutuneet kustannukset poikkeavat arviosta, tulee erotus otetuksi huomioon joka neljäs vuosi tehtävässä kustannustenjaon tarkistuksessa. Kustannustenjaon tarkistusvuonna toiminnan laajuuden ja laadun muutosten toteutuneet vaikutukset kustannuksiin tulevat kustannuspohjien kautta automaattisesti otetuksi valtionosuusperusteissa huomioon.

Kustannustason muutoksen arvion ja toteutuman erotus valtionosuusperusteiden vahvistamisvuotta edelliseltä vuodelta otettaisiin jatkossakin vuosittain huomioon vahvistettaessa valtionosuusperusteita seuraavalle varainhoitovuodelle. Tästä ehdotetaan säädettäväksi tähän esitykseen sisältyvässä 3 §:n 3 kohdassa.

6 §. Kustannustenjaon tarkistaminen. Pykälään sisältyvät valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistamista koskevat säännökset ehdotetaan uudistettaviksi. Pykälän otsikkoa ehdotetaan samalla muutettavaksi uudistettua sisältöä vastaavasti. Nykyään kustannustenjaon tarkistaminen on pykälän otsikossa nimetty kustannustenjaon säilyttämiseksi, koska kustannustenjako aina tarkistusvuonna palautetaan kuntien valtionosuuslain voimaantulohetkellä vuoden 1997 alussa vallinneeseen valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon mukaiseen tilanteeseen. Ehdotuksen mukaan kustannustenjakoa ei enää pysyvästi kiinnitettäisi tietyn hetken mukaiseen tilanteeseen, vaan se määräytyisi joka neljäs vuosi säädettävän valtionosuusprosentin mukaan. Kustannustenjakoa voitaisiin näin ollen tarkistusvuonna myös muuttaa.

Kustannustenjaon tarkistuksesta säädettäisiin kuntien valtionosuuslain lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

Ehdotuksen mukaan kustannustenjaon tarkistaminen suoritettaisiin, kuten nykyisinkin, joka neljäs vuosi. Kustannustenjaon tarkistus liittyy kiinteästi hallituskauden alussa laadittavaan peruspalveluohjelmaan ja vaalikauden menokehyksiin. Opetustoimessa ja kirjastossa ehdotus tarkoittaa luopumista nykyisestä

menettelystä, jossa valtionosuuden määräytymisperusteina käytettävät yksikköhinnat on laskettu edellisenä vuotena toteutuneiden kustannusten perusteella joka toinen vuosi.

Kustannustenjaon tarkistuksen piiriin kuuluisivat samat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen palvelut kuin nykyisinkin. Kustannustenjaon tarkistus ei jatkossakaan koskisi perustamishankkeista eikä muusta kulttuuritoimesta kuin kirjastoista aiheutuvia kustannuksia eikä laskennallisia korkoja, lainanhoitokustannuksia, poistoja tai muita vastaavia eriiä. Myöskään kuntien valtionosuuslain mukainen yleinen valtionosuus ei kuuluisi kustannustenjaon tarkistuksen piiriin.

Pykäläehdotuksen mukaan kustannustenjako valtion ja kuntien välillä tarkistetaan valtakunnallisesti yhtenä kokonaisuutena ja se kattaisi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustoimen ja kirjaston palvelut. Joka neljäs vuosi toteutettava kustannustenjaon tarkistus pitäisi sisällään kaksi peruselementtiä. Ensinnäkin valtionosuuden perusteena käytettävät laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat tarkistettaisiin nykyiseen tapaan toteutuneiden kustannusten mukaisiksi tarkistusvuotta seuraavan varainhoitovuoden alusta. Toiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusprosentteista säädettäisiin neljäksi vuodeksi kerrallaan mainitun varainhoitovuoden alusta.

Tarkistusvuosien välillä laskennallisiin kustannuksiin ja yksikköhintoihin tehtäisiin vuosittain täysimääräinen kustannustason muutokseen perustuva indeksitarkistus, jota on selostettu tarkemmin 3 ja 4 §:n perusteissa. Voidaan arvioida, että siirtyminen vuosittain toteutettaviin täysimääräisiin ja kuntien peruspalveluiden kustannuskehitystä nykyistä paremmin kuvaaviin indeksitarkistuksiin vähentää kustannustenjaon tarkistusten yhteydessä toteutettavien valtionosuuksien kompensoinnin tarvetta.

Valtionosuusprosenttien määrittäminen tapahtuisi kokonaisarvioinnin pohjalta ja siinä otettaisiin huomioon useita eri tekijöitä, kuten rahoituksen riittävyys lakisääteisten kunnallisten palveluiden järjestämiseen, määrittelyhetkellä voimassa oleva valtionosuusprosentti, palveluiden kehittämistarpeet, peruspolve-

lujen kustannuskehitykseen vaikuttaneet tekijät, vallitseva valtion ja kuntien taloudellinen tilanne sekä tulevien vuosien näkymät ja haasteet. Lain voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan ensimmäinen uusimuotoinen tarkistus ehdotetaan toteutettavaksi vuonna 2007 vuoden 2008 valtionosuuksiin.

Valtionosuuden mitoitusperusteina käytettävien laskennallisten kustannusten ja yksikköhintojen perusteena olevien toteutuneiden kustannusten laskentatapa ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun laissa sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säilytettäväksi pääosin entisellään. Opetustoimessa ja kirjastossa yksikköhinnat laskettaisiin kuitenkin kustannustenjaon tarkistusvuonna vuotta nykyistä vanhempien kustannustietojen perusteella, jolloin kustannustiedot olisivat kaikilla hallinnonaloilla samalta vuodelta. Opetustoimen ja kirjaston yksikköhintojen taso olisi tällöin myös tiedossa valmisteltaessa valtion talousarviota seuraavalle vuodelle.

Tarkoituksena on, että opetus- ja kulttuuritoimen yksikköhintojen perusteena olevat kustannukset lasketaan ja sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset selvitetään joka vuosi, vaikka kustannustenjakoa ei tarkistetaakaan vuosittain.

8 §. Yleisen valtionosuuden määräytyminen. Pykälän 3 momenttiin on lisätty viittaus uuteen 12 a §:ään, jossa säädettäisiin uudesta kunnan asukasluvun muutokseen perustuva kunnan yleisen valtionosuuden olosuhdelisistä. Momenttia on 9 §:n perusteluihin viitaten muutettu myös siten, että saaristo-osakunnille maksettaisiin nykyisestä poiketen samanaikaisesti sekä saaristo- että syrjäisyyslisää.

9 §. Saaristolisa. Pykälän säännöksiä saaristokunnille ja saaristo-osakunnille myönnettävästä saaristolisasta ehdotetaan muutettavaksi. Samalla saaristo-osakunnille myönnettävää saaristolisää koskevat säännökset ehdotetaan erotettavaksi omaksi 2 momentiksi.

Saaristolisää ehdotetaan saaristoisuudesta aiheutuvien lisäkustannusten kattamiseksi nostettavaksi siten, että saaristolisa olisi yleisen valtionosuuden perusosa seitsenkertaisena (nykyisin kuusinkertaisena) kunnissa, joi-

den väestöstä vähintään puolet asuu ilman kiinteää kulkuyhteyttä mantereeseen ja yleisen valtionosuuden perusosa nelinkertaisena (nykyisin kolminkertaisena) muissa saaristokunnissa.

Ehdotuksen mukaan lisä olisi nykyistä suurempi myös niissä saaristo-osakunnissa, joissa kunnan saaristo-osissa asuvien määrä on poikkeuksellisen korkea. Korotettua lisää saisivat kunnat, joiden saaristo-osissa asuu vähintään 1 200 asukasta. Asutusrakenne ja liikenneyhteydet ovat näissä kunnissa poikkeuksellisen vaikeat. Kulkuyhteyksissä joudutaan turvautumaan usein lossiliikenteseen. Näissä saaristo-osakunnissa saaristolisa olisi kunnan yleisen valtionosuuden perusosan suuruinen. Muissa saaristo-osakunnissa saaristolisa olisi, kuten nykyisinkin, saaristossa asuvien määrän ja yleisen valtionosuuden keskimääräisen euromäärän tulo kerrottuna luvulla 1,5. Lisäksi ehdotetaan, että kaikki saaristolisää saavat saaristo-osakunnat olisivat nykyisestä poiketen oikeutettuja samanaikaisesti myös 10 §:ssä tarkoitettuun syrjäisyyslisään.

10 §. Syrjäisyyslisä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädetään kaikkein harvimmilla asuville kunnille määriteltävästä nykyistä suuremmasta syrjäisyyslisästä. Pykäläehdotuksen mukaan kunnan syrjäisyyslisä on yleisen valtionosuuden perusosa yhdeksänkertaisena, jos kunnan asukastiheys maaneliökilometriä kohden on varainhoitovuotta edeltävän vuoden alussa enintään 0,5. Näihin kuntiin ei siten sovellettaisi pykälän 1 momentin mukaista paikallisen ja seudullisen väestöpohjan perusteella määräytyviin syrjäisyyslukuihin perustuvaa syrjäisyyslisää, joissa korkein mahdollinen lisä on yleisen valtionosuuden perusosa kuusinkertaisena.

11 §. Taajamarakennelisa. Nykyinen liikenteen taajamalisa ehdotetaan pykälässä muutettavaksi taajamarakennelisäksi. Taajamarakennelisa laskettaisiin, kuten nykyinen liikenteen taajamalisaakin, taajamaväestön määrän perusteella. Taajamarakennelisa vastaa liikenteen taajamalisa myös siltä osin, että lisään olisivat oikeutettuja kunnat, joiden taajamaväestön määrä on vähintään 40 000 asukasta.

Taajamarakennelisa lasketaan taajamassa

asuvan väestön määrän ja yleisen valtionosuuden keskimääräisen euromäärän tulosta. Taajamarakennelisiä ehdotetaan porrastettavaksi taajamaväestön määrän perusteella siten, että lisä saadaan kertomalla edellä mainittu tulo kertoimella, joka on 0,75 taajamaväestön ollessa 40 000—99 999, 0,7 taajamaväestön ollessa 100 000—199 999 ja 0,01 taajamaväestön ollessa 200 000 tai enemmän. Nykyisessä liikenteen taajamalisässä kerroin on kaikissa yli 40 000 taajama-asukkaan kunnissa 0,45.

Ehdotetussa taajamarakennelisen määrittelyssä on otettu huomioon kunnan taajamaasteisuudesta aiheutuvat lisäkustannukset, kuten joukkoliikennekustannukset sekä muiden tähän esitykseen sisältyvien valtionosuusperusteiden muutosten kokonaisvaikutus kuntien talouteen.

12 a §. Asukasluvun muutokseen perustuva lisä. Pykälä on kokonaan uusi. Siinä ehdotetaan säädettäväksi uudesta yleisen valtionosuuden olosuhdelisistä, joka perustuu kunnan asukasluvun muutokseen.

Pykäläehdotuksen mukaan kunnan yleistä valtionosuutta korotettaisiin, jos kunnan asukasmäärä on varainhoitovuotta edeltävän kolmen vuoden aikana muuttunut yhteensä vähintään kuudella prosentilla. Korotukseen olisivat oikeutettuja kunnat, joiden asukasmäärä on mainittuna ajanjaksona joko lisääntynyt tai vähentynyt mainitulla prosentimäärällä. Asukasluvun muutoksena otettaisiin huomioon kuolleisuus, syntyvyys ja muutto-liike. Lisä laskettaisiin siten, että kunnan yleisen valtionosuuden perusosa kerrottaisiin luvulla 1,39.

Ehdotettu olosuhdelisä on perusteltu, koska erityisen voimakas väestön väheneminen viinouttaa kunnan väestörakennetta epäedulliseen suuntaan, mutta palvelujen tarjonnan vähentämistä ei voida toteuttaa samassa aikataulussa ja samassa suhteessa. Väestön kasvaessa kunnan palvelujen kysyntä ja investointitarpeet puolestaan kasvavat nopeammin kuin kunnat tulot. Ehdotettu olosuhdelisä kohdentaa voimavaroja taantuville väestöä menettäville alueille ja kasvukeskuksiin.

13 §. Rahoitusavustus. Poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien perusteella kunnalle myönnettävän harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen myön-

tämisehtoja ehdotetaan pykälässä tiukennettäväksi. Ehdotuksen tarkoituksena on lisätä avustuksen vaikuttavuutta, edistää palveluiden järjestämistapojen uudistamista kunnissa ja tehostaa kuntien toimintaa.

Harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen myöntämiseksi pykälän 1 momentissa säädetty edellytykset säilyisivät nykyisinä. Avustusta voidaan siten myöntää kunnalle, joka ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarvetta arvioitaessa voitaisiin jatkossakin ottaa huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi. Sen mukaan rahoitusavustuksen myöntämisen ehtona olisi jatkossa kunnan hyväksymä suunnitelma taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Suunnitelma tulisi liittää avustushakemukseen. Valtionapuviranomainen voisi nykyisen tapaan asettaa avustuksen myöntämiseksi ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Rahoitusavustus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

Ehdotuksen taustalla on se, että monille kunnille on myönnetty harkinnanvaraista rahoitusavustusta useina vuosina peräkkäin ja kunnat ovat mieltäneet avustukset eräänlaiseksi valtionosuuden jatkeeksi. Useat kunnat ovat myös rakentaneet talousarvionsa sen oletuksen varaan, että niille myönnetään harkinnanvaraista rahoitusavustusta. Ehdotulla harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen myöntämisehtojen tiukennuksella kuntia pyritään ohjaamaan uudistamaan palvelu- ja kustannusrakenteitaan siten, että niiden toimintaedellytykset pitkällä aikavälillä paransivat.

Rahoitusavustuksen edellytyksenä olevan kunnan talouden tasapainottamista koskevan suunnitelman tulisi olla kunnan hyväksymä ja kunnan tulisi sitoutua noudattamaan suunnitelmaa. Laissa ei ehdoteta säädettäväksi, mikä kunnan toimielin suunnitelman hyväksyy. Talouden tervehdyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ovat kuitenkin useimmiten luonteeltaan sellaisia, että ne talousarvioasiana edellyttävät kunnanvaltuuston päätöstä.

Sisäasiainministeriö seuraisi toimenpiteiden toteutumista käsitelleessään kunnan rahoitusavustushakemuksia seuraavina vuosina. Rahoitusavustus voitaisiin seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voitaisiin myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu. Suunnitelman noudattamatta jättäminen ei sen sijaan muodostaisi perustetta jo myönnetyn avustuksen takaisinperinnälle.

16 §. *Valtionosuuden ja rahoitusavustuksen myöntäminen sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vahvistaminen.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että laissa ei enää säädettäisi 13 §:ssä tarkoitetun rahoitusavustuksen hakuajankohdasta. Voimassa olevan lain mukaan rahoitusavustusta on haettava valtionapuviranomaisena toimivalta sisäasiainministeriöltä varainhoitovuoden elokuun loppuun mennessä. Ehdotuksen mukaan sisäasiainministeriö päättäisi avustuksen hakuajoista. Ehdotus lisäisi avustusmenettelyn joustavuutta.

27 §. *Yleisen valtionosuuden perusteena oleva keskimääräinen euromäärä vuonna 2006.* Nykyisin pykälässä säädetään keskimääräisestä euromäärästä vuonna 1997 ja keskimääräiseen euromäärään eri vuosina tehdyistä vähennyksistä sekä vuonna 1997 julkisen talouden säästöpäätösten perusteella kuntien yleisen valtionosuuteen tehdyistä vähennyksistä. Nämä vähennykset sekä 29 §:n 2 momentissa tarkoitetut kuntien yleiseen valtionosuuteen vuonna 1998 tehdyt julkisen talouden säästöt on otettu huomioon pykälässä ehdotetussa keskimääräisessä euromäärässä vuodelle 2006 ja mainitusta vuodesta yleiseen valtionosuuteen tehtävissä vähennyksissä.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetusta yleisen valtionosuuden perusteena käytettävästä keskimääräisestä euromäärästä vuonna 2006. Pykäläehdotuksen mukaan keskimääräinen euromäärä olisi mainittuna vuonna 27,75 euroa asukasta kohden. Mainittu euromäärä muodostaisi perustan myös seuraaville vuosille vahvistettaville keskimääräisille euromäärille, joissa lisäksi otetaan huomioon vuosittain kustannustason muutos.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnille myönnettävästä yleisestä valtionosuudesta

vähennettäisiin kaikkien kuntien osalta vuodesta 2006 lukien 10,75 euroa asukasta kohden. Tällä vähennyksellä ensinnäkin estetään valtionosuuksien määrän kasvu, joka muuten aiheutuisi 9—11 ja 12 a §:ssä tarkoitetuista yleisen valtionosuuden olosuhdelisien laskentaperusteisiin vuodesta 2006 ehdotetuista muutoksista sekä muutoksesta, joka aiheutuisi voimallaitosten kiinteistöveron ehdotetusta uudesta käsittelytavasta laskettaessa verotuloihin perustuvaa valtionosuuden tasausta. Vähennys on tällä perusteella 3,22 euroa asukasta kohden. Vähennyksestä 7,53 euroa asukasta kohden johtuu kuntien yleiseen valtionosuuteen julkisen talouden säästöpäätösten vuoksi vuosina 1997 ja 1998 tehdyistä vähennyksistä.

29 §. *Valtionosuudet vuodesta 1998 lukien.* Pykälä ehdotetaan 27 §:n perusteluihin viitaten kumottavaksi tarpeettomana. Pykälässä säädetyt vuodesta 1998 toteutetut valtionosuuksien vähennykset pysyvät yleisen valtionosuuden osalta voimassa mainitun 27 §:n nojalla. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen osalta pykälässä tarkoitettut vähennykset on toteutettu pysyvästi mainittuja toimintoja koskevassa valtionosuussäännöksissä.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 1 momentin mukaan laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 2006 alusta.

Ehdotettuja säännöksiä, jotka koskevat valtionosuuksien vahvistamisperusteita ja kustannustenjaon tarkistamista, sovellettaisiin kuitenkin voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan ensimmäisen kerran vasta määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2008. Siihen asti mainituilta osin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Näin ollen esimerkiksi kustannustason muutos voitaisiin vuoteen 2007 saakka ottaa valtionosuusperusteissa huomioon täyttämää alempana, kuitenkin vähintään puoleen täydestä kustannustason muutoksesta.

Voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentissa tarkoitettu uusi peruspalveluiden hintaindeksi otettaisiin käyttöön ensimmäisen kerran jo vuoden 2006 valtionosuusperusteissa.

Voimaantulosäännöksen 4—6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siirtymäkauden järjestelystä, jossa kolmen vuoden ajan lieven-

netään valtionosuusmuutoksia, joita kunnille aiheutuu tästä laista sekä tähän hallituksen esitykseen sisältyvästä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta annetusta laista sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetussa laissa perusopetuksen ja kirjastojen valtionosuusperusteisiin ehdotetuista muutoksista. Lisäksi otetaan huomioon ne kansalaisopistojen valtionosuusperusteiden muutokset, jotka aiheutuvat eduskunnalle erikseen annettavasta hallituksen esityksestä vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamiseksi. Ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulujen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuden määräytymisperusteisiin ehdotettuja muutoksia ei sen sijaan otettaisi huomioon siirtymäkauden järjestelyssä.

Siirtymäkauden aikana vuosina 2006—2008 tasattaisiin ehdotetuista valtionosuusperusteiden muutoksista kunnille tulevia valtionosuuksien vähennyksiä ja lisäyksiä. Voimaantulosäännöksen 5 momentissa valtionosuuksien vähennys rajataan ehdotuksen mukaan vuonna 2006 enintään 50, vuonna 2007 enintään 100 ja vuonna 2008 enintään 150 euroon asukasta kohden. Ehdotetuista valtionosuusperusteiden muutoksista kunnalle tuleva valtionosuuden lisäys rajattaisiin enintään 100 euroon vuonna 2006, enintään 200 euroon vuonna 2007 ja enintään 300 euroon vuonna 2008.

Voimaantulosäännöksen 6 momentin mukaan ehdotetuista valtionosuusperusteiden muutoksista kunnille aiheutuvat valtionosuuksien lisäykset ja vähennykset sekä niiden tasaukset vuosina 2006—2008 määriteltäisiin kerralla lopullisesti muutosten tullessa voimaan. Laskenta perustuu ehdotuksen mukaan tällöin vertailuun, jossa vuodelle 2005 tuolloin voimassa olleiden määräytymisperusteiden mukaisesti laskettuja valtionosuuksia verrataan valtionosuuksiin, jotka olisi myönnetty, jos ehdotetut uudet valtionosuuksien määräytymisperusteet olisivat olleet voimassa jo vuonna 2005.

Voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaan siirtymäkauden tasausten edellyttämiin valtionosuuksien lisäysten maksamiseen ja vähennysten perimiseen sekä niiden kohdentamiseen eri hallinnonaloille sovellettaisiin

kuntien valtionosuuslain 17 §:ää. Valtionosuuksien vähennykset ja lisäykset kohdennettaisiin siten eri hallinnonaloille samassa suhteessa kuin mitä asianomaisten hallinnonalojen valtionosuusmäärärahat ovat valtion talousarviossa. Vähennykset ja lisäykset tulisivat maksuun kuukausittain valtionosuuksien hallinnonalakohtaisten maksutuserien yhteydessä.

1.2. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettu laki

11 §. Laskennalliset kustannukset. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi valtionosuuden laskentatavan muutoksen johdosta siten, että laskennassa otettaisiin huomioon uusina määräytymistekijöinä vaikeavammaisten henkilöiden lukumäärä sekä lastensuojelun tarve kunnassa.

12 §. Kunnan valtionosuus. Pykälän 1 momentissa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määräytymisperusteista. Momenttiin sisältyvään määräytymistekijöiden luetteloon lisättäisiin uusina valtionosuuksien määräytymistekijöinä vaikeavammaisten henkilöiden määrä ja lastensuojelun tarve.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi laskentasäännöt uusien määräytymistekijöiden perusteella määriteltävien laskennallisten kustannusten huomioon ottamisesta valtionosuuksissa. Vammaisuuden perusteella määräytyvä laskennallinen kustannus saataisiin kertomalla asukasta kohden määrätty euromääräinen lukuarvo kunnan asukkaiden määrällä ja jäljempänä 15 a §:ssä tarkoitettulla vammaiskertoimella. Lastensuojelun perusteella määräytyvä laskennallinen kustannus saataisiin kertomalla asukasta kohden määrätty euromääräinen lukuarvo kunnan asukasluvulla ja jäljempänä 15 b §:ssä tarkoitettulla lastensuojelukertoimella.

15 §. Päivähoitokerroin. Pykälässä säädetään lasten päivähoidon aiheuttamia erilaisia kustannuksia huomioon ottavasta kertoimesta. Esityksessä ehdotetaan kertoimen nimen muuttamista työssäkäyntikertoimesta päivähoitokertoimeksi.

15 a §. Vammaiskerroin. Pykälän 1 mo-

mentissa säädettäisiin uudesta määräytymisperusteesta, joka ottaisi huomioon kunnassa asuvien vaikeavammaisten henkilöiden palveluista aiheutuvat kustannukset yksinkertaisella tilastotietoihin perustuvalla uudella kertoimella. Kerroin laskettaisiin jakamalla kunnan vaikeasti vammaisten henkilöiden suhteellinen osuus koko maan vastaavalla osuudella.

Mallissa otettaisiin vaikeavammaisten henkilöiden palveluista aiheutuvat lisäkustannukset kunnassa huomioon erityisellä kertoimella. Uudessa mallissa laskentaperusteeksi esitetään niiden henkilöiden määrää, jotka saavat Kansaneläkelaitoksen myöntämää vammaistukea, eläkkeensaajien hoitotukea tai lapsen hoitotukea sekä niiden henkilöiden määrää, jotka ovat vammaisuuden johdosta laitoshoidossa. Laskentaperusteessa vammaistukilain mukaista vammaistukea saavina otettaisiin huomioon henkilöt, jotka saavat vammaistukea, korotettua vammaistukea, erityisvammaistukea ja suojattua vammaistukea. Vastaavasti kansaneläkelain mukaista eläkkeensaajan hoitotukea saavien määrää laskettaessa otetaan huomioon ne henkilöt, jotka ovat saaneet eläkkeen saajan hoitotukea, korotettua hoitotukea, erityishoitotukea sekä suojattua eläkkeensaajan hoitotukea. Kerrointa laskettaessa ei esityksen mukaan otettaisi huomioon edellä todettujen lakien perusteella ruokavaliokorvausta saaneiden henkilöiden määrää.

Vaikeavammaisten henkilöiden suhteellisen osuuden vaikutus laskennallisiin kustannuksiin laskettaisiin kertomalla asukasta kohden määrätty laskennallinen kustannus kunnan asukasluvulla ja vammaiskertoimella. Vammaiskerroin määriteltäisiin jakamalla kunnan vaikeasti vammaisten henkilöiden suhteellinen osuus koko maan vastaavalla osuudella. Käytännössä vaikeavammaisten henkilöiden suhteelliset osuudet jakautuvat kunnittain siten, että vaikeavammaisia henkilöitä on vähimmillään 0,39-kertaisesti ja enimmillään 2,1-kertaisesti koko maan suhteelliseen osuuteen verrattuna. Valtaosassa kuntia kertoimen arvot sijoittuisivat kuitenkin huomattavasti suppeammalle vaihteluvälille.

Lähtökohtana on, että määräytymisperusteiden mukaan otettaisiin huomioon ainoastaan

tavanomaista suuremmat vammaisuudesta kunnille aiheutuvat kustannukset, koska se ottaisi paremmin huomioon niiden pienten kuntien erityistilanteen, joissa vammaisten henkilöiden palveluiden kustannuksilla on erityisen suuria vaikutuksia. Myös vammais- palvelulaissa on subjektiivisina oikeuksina turvattu erikseen säädetyt vaikeavammaisten henkilöiden palvelut, joista käytännössä aiheutuvat myös suurimmat kustannukset. Edellä mainituin perustein valtiosuuskerroin on rajoitettu niihin vaikeavammaisiin henkilöihin, joiden mahdollisuudet opiskella tai sijoittua työelämään ovat erittäin rajalliset ja edellyttävät mittavia tukitoimia. Vammais- palvelujen toteutumista koskevien selvitysten perusteella voidaan myös arvioida, että tällä hetkellä vammais- palvelut toteutuvat suurissa kunnissa keskimäärin selvästi paremmin kuin pienissä kunnissa. Malli on myös yksinkertainen ja luotettava saatavilla olevan tilastotiedon vuoksi.

Kertoimen mitoituksen perusteena on laskelmassa 60 miljoonan euron taso, mikä vastaisi noin prosentin osuutta sosiaalihuollon laskennallisista kustannuksista.

15 b §. *Lastensuojelukerroin.* Pykälässä säädettäisiin uudesta sosiaali- ja terveydenhuollon valtiosuuden määräytymisperusteesta, joka ottaisi huomioon kunnassa olevan lastensuojelun tarpeen tilastotietoihin perustuvalla yksinkertaisella kertoimella. Uusi määräytymisperuste perustuisi lastensuojelulain (683/1983) mukaisten lasten huostaanottojen lukumääriin kunnissa. Uusi lastensuojelukerroin korvaisi erillisen lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän.

Lastensuojelukerroin laskettaisiin jakamalla kunnassa huostaan otettujen lasten määrä kunnan asukasmäärällä. Näin saatu osamäärä jaettaisiin vastaavalla koko maan osamäärällä. Lasten huostaanottojen lukumäärää koskevat tiedot saataisiin Stakesin lastensuojelutilastosta, jonka tiedot kerätään vuosittain. Lastensuojelutilastoista on saatavissa huostaanottojen lukumäärää koskevat tiedot yksityisyyden suojan vuoksi vain silloin, kun kunnassa olisi huostaanottoja vähintään viisi vuodessa. Huostaanottojen laskennallinen lukumäärä olisi kaksi niissä kunnissa, joissa huostaanottojen lukumäärä vuodessa jää alle viiden.

Uusi määrätymisperuste otettaisiin rahoituksen osalta huomioon siten, että valtion talousarviossa oleva lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän menoihin osoitettu määräraha palautettaisiin kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksiin. Vuodelle 2006 varattu määräraha on noin 55 miljoonaa euroa.

16 §. Syrjäisyyskerroin. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon ylimääräisiä, poikkeuksellisista olosuhdetekijöistä johtuvia kustannuksia voitaisiin ottaa huomioon suhteellisen yksinkertaisen, kunnan asutusrakenteen mukaan määräytyvän kertoimen perusteella. Esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmässä otettaisiin käyttöön pääosin samat syrjäisyyden määrätymisperusteet kuin nykyisin on kuntien yleisessä valtionosuudessa. Erona olisi muun muassa se, että saaristokuntien osalta käytettäisiin edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmässä käytössä olevaa rajauksista. Tämä tarkoittaisi muun muassa sitä, että saaristo-osakunnille ei annettaisi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmässä korotettua valtionosuutta. Perusteena tälle rajaukselle on se, ettei ole olemassa riittävää tutkimukseen perustuvaa näyttöä sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä aiheutuvista tavanomaista korkeammista kustannuksista saaristo-osakunnissa. Kokonaisuutena esitys kuitenkin yhdenmukaistaisi merkittävästi syrjäisyyteen perustuvia valtionosuuden määrätymisperusteita eri hallinnonaloilla.

Pykälän 1 momentin mukaan syrjäisyyskerroin olisi 1,05, 1,08, 1,10 tai 1,17. Lisäksi lainkohtaan sisällytettäisiin nykyiseen tapaan valtionneuvoston asetuksen antamista koskeva valtuussäännös. Valtionneuvoston asetuksella säädettäisiin voimassa olevan lainsäädännön tavoin ne kunnat, joilla on syrjäisyyskerroin. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella määriteltäisiin kunkin kunnan syrjäisyyskerroimen suuruus.

Pykälän 2 momentin mukaan syrjäisten kuntien määrittelyssä käytettäisiin samoja raja-arvoja kuin sisäasianministeriön hallinnonalalla kuntien yleisessä valtionosuudessa eli syrjäisimmiksi lasketaan kunnat, joiden syrjäisyysluku on vähintään 1,50. Toisen ryhmän muodostaisivat kunnat, joiden syrjäi-

syysluku olisi 1—1,49 ja alimman syrjäisyysryhmän kunnat, joiden syrjäisyyspisteet olisivat 0,5—0,99. Voimassa olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmässä kaikkein suurimman syrjäisyyskerroimen saaneita kuntia oli yhteensä 11 ja vähemmän syrjäisien ryhmään kuuluvia kuntia 22. Uusien määrittelyjen mukaan syrjäisimpien ryhmään kuuluisi 13 kuntaa, keskimäiseen ryhmään 15 ja alimpaan syrjäisyysryhmään 34 kuntaa. Syrjäisyyskerroin olisi kaikkein syrjäisimmille kunnille 1,17, seuraavaan ryhmään kuuluville kunnille 1,08 ja alimpaan ryhmään kuuluville 1,05. Saaristokunnille syrjäisyyskerroin säilyisi voimassa olevan lain mukaisena ja se olisi 1,10.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin saaristokuntien syrjäisyyskerroimesta. Saaristokerroimen osalta järjestelmä pysyisi ennallaan. Saaristoon liittyvät lisät maksettaisiin kuten ennenkin kuudelle saaristokunnalle. Edellä mainitut saaristokunnat määritellään erikseen saariston kehittämisestä annetun lain (494/1981) 9 §:n 1 momentissa. Mikäli kunta olisi oikeutettu syrjäisyyskerroimeen sekä saaristokuntana että pykälän 2 momentissa tarkoitettujen syrjäisyyslukujen perusteella, kunnan syrjäisyyskerroin määriteltäisiin sen mukaan, kumpi niistä olisi kunnalle edullisempi.

Kertoimen mitoituksen perusteena on laskelmissa 53 miljoonan euron taso, mikä vastaisi noin 0,4 prosentin osuutta sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisista kustannuksista.

16 a §. Kertoimien laskenta eräissä tapauksissa. Pykälässä säädetään kertoimen laskemisesta sellaisen tilanteen varalta, että käytössä ei ole yksittäisiä kertoimia koskevia säännösten edellyttämän ajankohdan mukaisia kertoimien laskennassa käytettäviä tilastotietoja. Esityksessä ehdotetaan pykäläviitauksiin lisättäväksi viittaukset myös uusiin kerroimiin. Muutos olisi tekninen.

16 b §. Eräiden kertoimien määrätyminen ja työttömien lukumäärän huomioon ottaminen kuntajakoa muutettaessa. Pykälän 1 momentissa säädetään valtionosuuksien laskemisesta kuntien valtionosuuslain 22 a §:n tarkoittaman kuntajaon muutoksen yhteydessä. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että 1 momenttiin lisättäisiin

myös viittaus uusiin kertoimiin. Muutos olisi tekninen.

17 §. Kunnan omarahoitusosuus. Pykälässä säädetään kunnan omarahoitusosuudesta. Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, koska tarkoituksena on vuoden 2006 alusta lukien luopua erillisistä valtion ja kuntien kustannustenjakoon vaikuttavista kuntien omarahoitusosuuden alentamisista ja korottamisista sekä lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmästä.

18 §. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus. Pykälään sisältyvät säännökset valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistamista ehdotetaan uudistettavaksi. Ehdotuksen mukaan kustannustenjakoa ei enää pysyvästi kiinnitettäisi tietyn hetken mukaiseen tilanteeseen, vaan se määräytyisi joka neljäs vuosi säädettävän valtionosuusprosentin mukaan. Tämä tarkoittaisi sitä, että kustannustenjakoa voitaisiin näin ollen tarkistusvuonna myös muuttaa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten jakautumisesta kunnan ja valtion kesken. Koska uusi kustannustenjakoa koskeva tarkistusmenettely otettaisiin käyttöön vuonna 2008, pykälässä ehdotetaan säädettäväksi vuosien 2006 ja 2007 valtionosuudesta. Kustannusten jaossa valtion ja kuntien kesken on otettu huomioon myös STVOL 45 a §:n ehdotetusta kumoamisen vaikutukset, jonka vuoksi valtionosuusprosenttia tulisi alentaa 0,77 prosenttiyksiköllä.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus-säännös kuntien valtionosuuslakiin, jossa säädettäisiin tarkemmin kustannustenjaon tarkistusmenettelystä.

18 a §. Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten tarkistaminen. Pykälässä säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten tarkistamisesta osana valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusmenettelyä. Pykälän 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien perusteena olevat laskennalliset kustannukset tarkistettaisiin toteutuneiden kustannusten mukaisiksi. Lainkohdassa säädettäisiin myös siitä, missä laajuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien perusteena olevien erityislakien mukaisten toimintojen järjestämisestä ai-

heutuvat käyttökustannukset otettaisiin huomioon tarkistuksessa. Tältä osin lainkohta vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä (STVOL 18 §:n 2 momenttia).

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vuosittaisen kustannustason muutoksen huomioimisesta valtionosuuden perusteena olevissa laskennallisissa kustannuksissa. Kustannustason muutos huomioitaisiin vuosittain siten kuin kuntien valtionosuuslain 3 §:ssä säädetään. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan tehtäväksi viittaussäännös kuntien valtionosuuslain mainittuun säännökseen.

4 a luku

Lastensuojelun suurten kustannusten tasaus

Luku ja siihen sisältyvät lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmää koskevat 30 a—30 c § ehdotetaan kumottavaksi, koska lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä korvattaisiin uudella valtionosuuden määräytymistekijäksi otettavalla lastensuojelukertoimella. Lastensuojelukertoimesta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyvässä 15 b §:ssä.

45 a §. Omarahoitusosuuden alentaminen ja korottaminen. Pykälässä säädetään kunnan omarahoitusosuuden korottamisesta erällä sellaisilla muusta lainsäädännöstä aiheutuville perusteilla, jotka vaikuttavat kuntien sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisen kustannuksiin. Lisäksi kuntien omarahoitusosuutta on alennettu kuntien verotulojen menetyksen kompensaatona.

Esityksessä ehdotetaan valtionosuusjärjestelmää yksinkertaistettavaksi siten, että omarahoitusosuuden alentamista ja korottamista koskeva erityissäännös kumotaan ja erityissäännöksen vaikutus kuntien valtionosuuksiin otettaisiin huomioon valtionosuusprosenttia muuttamalla. Erityissäännöksen kumoamisen vuoksi valtionosuusprosenttia tulisi alentaa 0,77 prosenttiyksiköllä.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 1 momentin mukaan laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 2006 alusta.

Ehdotettuja säännöksiä, jotka koskevat sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten jaon tarkistamista valtion ja kuntien välillä sekä laskennallisten kustannusten tarkistamista,

sovellettaisiin kuitenkin voimaantulosään-
nöksen 2 momentin mukaan ensimmäisen
kerran vasta määrättäessä valtionosuuksia
vuodelle 2008. Siihen asti mainituilta osin
sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa
ollutta 18 §:ää lukuun ottamatta mainitun py-
kälän 1 momenttia, jossa säädetään sosiaali-
ja terveydenhuollon valtionosuusprosentista.
Esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuol-
lon valtionosuusprosentista säädettäisiin uu-
dessa 18 §:n 1 momentissa ja sen on tarkoitus
tulla voimaan ja sovellettavaksi vuoden 2006
alusta lukien.

1.3. Lastensuojelulaki

5 a §. *Suurten kustannusten tasausjärjes-
telmä.* **5 b §.** *Tasauskorvauksen perusteet.*
5 c §. *Tasausjärjestelmän rahoitus.* Pykälissä
säädetään lastensuojelun suurten kustannus-
ten tasausjärjestelmästä, tasauskorvauksen
perusteista sekä tasausjärjestelmän rahoituk-
sesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtion-
osuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä
ehdotetaan, että nykyinen lastensuojelun
suurten kustannusten tasausjärjestelmä kor-
vattaisiin uudella valtionosuuden määräyty-
mistekijällä, lastensuojelukertoimella. Las-
tensuojelukertoimesta säädettäisiin esityksen
mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon suun-
nittelusta ja valtionosuudesta annetun lain
15 b §:ssä.

1.4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituk- sesta annettu laki

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentti si-
sältää luettelon niistä säädöksistä, joiden mu-
kaiseen toimintaan myönnetään tämän lain
mukaista valtionosuutta ja -avustusta. Pykä-
län 1 momentin 5 kohdassa mainittu ammat-
tikorkeakouluopinnoista annettu laki korva-
taan ammattikorkeakoululailla. Lisäksi luet-
teloon lisätään ammattikorkeakoululain
kanssa samanaikaisesti hyväksytty laki am-
matillisesta opettajankoulutuksesta. Amma-
tillisen opettajankoulutuksen rahoitusta ehdo-
tetaan muutettavaksi siten, että opettajankou-
lutusta varten myönnettäisiin valtionavustuk-
sen sijasta valtionosuutta. Tästä olisi poikke-
uksena liikenneopettajankoulutuksesta ane-
tun asetuksen (358/2003) mukainen liikenne-

opettajankoulutus, jota varten myönnettäisiin
rahoitusta edelleenkin rahoituslain 43 §:n 1
momentin mukaisena valtionavustuksena.

Pykälään lisätään uusi 5 momentti. Amma-
tillisen koulutuksen, ammatillisen aikuiskou-
lutuksen ja ammattikorkeakoulujen rahoituk-
sesta luovutaan perustamiskustannuksiin
myönnettävistä erillisistä valtionosuuksista ja
-avustuksista. Lisäksi luovutaan 46 §:n 3
momentissa säädetyistä perustamishankkeesta
aiheutuneiden kustannusten perusteella teh-
tävästä niin sanotusta investointilisästä sekä
nykyisen 19 §:n 5 momentin ja 20 §:n 5 mo-
mentin nojalla opetusministeriön vahvista-
man vuosivuokran perusteella tehtävästä yk-
sikköhinnan korotuksesta. Myöskään kustan-
nuksiltaan alle 320 000 euron suuruisia niin
sanottuja pieniä hankkeita ei saisi enää mer-
kitä yksikköhinnan laskemisessa käytettäviin
kustannuksiin, jollei kysymys ole kirjanpidon
mukaisista vuosikuluista. Niiden sijasta eh-
dotetaan ammatillisen koulutuksen ja ammat-
tikorkeakoulujen yksikköhintoja korotetta-
vaksi kaikkien asianomaisen koulutuksen jär-
jestäjien kirjanpidon mukaan laskettuja pois-
toja vastaavalla euromäärällä siten kuin eh-
dotetussa 19 §:n 1 momentissa ja 20 §:n 2
momentissa säädetään.

Muutoksilla pyritään siihen, että rahoitus-
järjestelmä olisi mahdollisimman neutraali
sen suhteen, toimiiko ammattikorkeakoulu ja
amatillisen koulutuksen järjestäjä omista-
missaan tiloissa tai vuokratiloissa. Mainitulla
tavalla laskettuun rahoituksen perusteeseen ja
sen mukaiseen rahoitukseen sovellettaisiin,
mitä muualla laissa käyttökustannusten ra-
hoituksesta säädetään.

9 §. *Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja
kirjaston käyttökustannuksista.* Pykälä ehdo-
tetaan muutettavaksi kokonaan. Pykälän 1
momentissa säädetään, minkä suuruisella
prosenttiosuudella kunnat osallistuvat 8 ja
9 §:ssä säädettyihin opetustoimen ja kirjaston
käyttökustannuksiin. Pykälän 1 momentin
perusteella kuntien rahoitusosuus on 43 pro-
senttia mainituista kustannuksista. Kuntien
rahoitusosuuden suuruus osoittaa käänteisesti
valtionosuuden määrän, joka on opetustoi-
men ja kirjaston osalta siten 57 prosenttia ra-
hoituksen perusteena käytettävästä euromää-
rystä. Pykälän 4 momentin mukaan kuntien
rahoitusosuuteen lisätään kuitenkin eria, joi-

den perusteella kuntien rahoitusosuus on käytännössä 54,25 prosenttia mainituista opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksista. Valtionosuus on vastaavasti 45,75 prosenttia vuonna 2005.

Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistamismekanismi ehdotetaan uudistettavaksi. Opetustoimen ja kirjaston rahoituksen perusteena käytettävät yksikköhinnat perustuivat nykyiseen tapaan todellisiin kustannuksiin, mutta kuntien rahoitusosuudesta säädettäisiin pysyvän prosentin sijasta määräajaksi kerrallaan. Prosentti säädettäisiin aina erikseen lailla tarkistettaessa valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa. Kustannustenjaon tarkistuksen yhteydessä säädettävä kuntien rahoitusosuusprosentti valmisteltaisiin peruspalveluohjelmamenettelyn yhteydessä ja prosentin suuruus perusteltaisiin sitä koskevassa hallituksen esityksessä. Yksikköhinnat laskettaisiin toteutuneiden kustannusten pohjalta joka toisen vuoden sijasta joka neljäs vuosi. Lisäksi toteutuneiden kustannusten osalta siirryttäisiin käyttämään vuotta vanhempia kustannustietoja, mikä parantaisi ennakoitavuutta kuntien ja valtiontalouden kehyksiä ja talousarviota laadittaessa.

Opetustoimen ja kirjaston keskimääräisten yksikköhintojen laskemiseen sovellettavia kuntien valtionosuuslain säännöksiä muutettaisiin samalla siten, että kustannustason muutoksia kuvaavien indeksien puolitusmahdollisuudesta luovuttaisiin. Lisäksi indeksin määrittelyä muutettaisiin opetustoimen ja kirjaston kustannustason kehitystä paremmin kuvaavaksi. Toiminnan laajuuden ja laadun muutokset otettaisiin yksikköhintoja laskettaessa huomioon nykyiseen tapaan.

Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan kuntien rahoitusosuusprosentti olisi 54,70 vuosina 2006 ja 2007.

Kuntien rahoitusosuuden määrittelyssä otettaisiin huomioon pykälän 2 ja 3 momenttien lisäksi julkisen talouden säästöjen toteuttamiseksi kuntien rahoitusosuuteen tehty kunnan pykälän nykyiseen 4 momenttiin sisältyneet erilliset kunnan rahoitusosuuteen lisättävät erät. Tällaisia ovat ensinnäkin julkisen talouden tasapainottamiseksi toteutettujen valtionosuuksien vähennysten perusteella kunnan rahoitusosuuteen asukasta kohden vuosittain lisättävä euromäärä, joka saadaan

kun 103,10 euroa muutetaan varainhoitovuoden arvioituun kustannustasoon. Rahoitusosuuteen lisättäisiin edelleen valtiolle lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta ja ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta aiheutuvien kustannusten perusteella kunnan asukasta kohden vuosittain euromäärä, joka saadaan kun 5,72 euroa muutetaan varainhoitovuoden arvioituun kustannustasoon. Jotta valtion ja kuntien välinen kustannustenjako ei muuttuisi ehdotetun ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen tilakustannusten uuden rahoitusmallin takia nykyisestä, ehdotetaan kunnan rahoitusosuuteen lisättäväksi myös valtiolle ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen tilakustannusten rahoituksesta aiheutuvien kustannusten perusteella kunnan asukasta kohden vuosittain euromäärä, joka saadaan, kun 6,52 euroa kunnan asukasta kohden muutetaan varainhoitovuoden arvioituun kustannustasoon. Kaksi ensimmäistä mainittua euromäärää on laskettu vuoden 1998 ja viimeksi mainittu euromäärä vuoden 2005 kustannustasossa.

Pykälän 2 momentti vastaisi 3 kohtaa lukuun ottamatta nykyistä 2 momenttia. Momentin 3 kohta poistettaisiin tarpeettomana, koska ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamishankkeista aiheutuvat kustannukset ehdotetaan otettavaksi huomioon yksikköhintoihin perustuvassa rahoituksessa siten kuin 19 §:n 1 momentissa ja 20 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi.

Pykälän 3 momentin rakennetta ehdotetaan muutettavaksi siten, että kunnan rahoitusosuutta laskettaessa huomioimatta jätettävät erät jaettaisiin numeroiduiksi kohdiksi. Ammatillista opettajankoulutusta varten myönnettäisiin nykyisen koulutuksen kustannuksia likimäärin vastaavan valtionavustuksen sijasta valtionosuutta. Valtionosuuden määrä laskettaisiin siten kuin 20 §:ssä säädetään. Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon säilyttämiseksi ennallaan ammatillisen opettajankoulutuksen opiskelijoita ja kustannuksia ei otettaisi huomioon kuntien rahoitusosuutta 9 §:n mukaan laskettaessa. Tästä otettaisiin pykälän 3 momentin 3 kohtaan nimenomainen säännös.

10 §. *Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoi-*

minnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin. Edellä 9 §:n perusteluissa mainitut kuntien asukasta kohden lasketut valtionosuuden leikkaukset on käytännössä ulotettu rahoituslain mukaisille eri toiminnoille, muun muassa lain 10 ja 14 §:n mukaisiin toimintoihin. Koska uudessa järjestelmässä kustannustenjakoa tarkastellaan valtionosuusprosenttien kautta, tämä edellyttää, että myös valtionosuusprosentit muutetaan vastaamaan todellista tilannetta. Tämän vuoksi kunnan rahoitusosuus kulttuuritoimen ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin olisi 63 prosentin sijasta 70,30 prosenttia.

11 §. Ammatillisen lisäkoulutuksen käyttökustannusten rahoitus. Pykälän 3 momentin mukaan ammatilliseen lisäkoulutukseen myönnettävän rahoituksen suuruus on 90 prosenttia koulutuksen järjestäjälle vahvistettavien opiskelijatyövuosien ja opiskelijatyövuotta kohden määrätyn yksikköhintojen tulosta. Yrityksen tai yhteisön henkilöstön kehittämiseksi järjestettävässä koulutuksessa rahoitus on 50 prosenttia vastaavilla perusteilla lasketusta opiskelijatyövuosien ja yksikköhintojen tulosta. Ammatillisessa koulutuksessa esitetään luovuttavaksi erillisen valtionosuuden myöntämisestä ammatillisen koulutuksen perustamishankkeisiin sekä lain 46 §:n 3 momentin perusteella rahoitukseen lisättävästä niin sanotusta investointilisästä ja siirryttäväksi poistojen kautta tapahtuvaan perustamishankjärjestelmään.

Ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuuden laskemisen perusteena käytetään rahoituslain 22 §:n mukaan ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Eri koulutusalojen yksikköhintoja ei kuitenkaan peruskoulutuksesta poiketen tasata keskihintaan, vaan porrastukset on tehty suoraan keskihintaan. Tästä johtuen ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat ovat peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa korkeammat. Valtionosuusrahoituksen kokonaisuuden rajoissa on pysytty alentamalla vastaavasti valtionosuuden perusteena käytettävien suoritteiden (opiskelijatyövuosien) määrää. Ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat nousisivat jäljempänä ehdotetun perustamishankkeiden rahoitusjärjestelmän uudistuksen seurauksena keskimääräisen yksikköhinnan noustessa. Noudatetun rahoitusme-

nettelyn vuoksi rahoituksen taso lisäkoulutuksessa ei sinänsä nousisi, mutta suoritteina olevien opiskelijatyövuosien määrää joudutaisiin alentamaan tarpeettoman paljon.

Koska perustamishankkeiden hankekohtaisesta rahoittamisesta valtionavustuksin esitetään luovuttavaksi myös lisäkoulutuksen osalta, valtion perustamishankerahoituksen osuus ammatillisen perusopetuksen yksikköhinnan korotukseen eli ns. takuukorotus jäisi peruskoulutuksen hinnan kautta vaikuttamaan myös lisäkoulutuksen yksikköhintaan ja korvaa näin kumottavan valtionavustusrahoituksen. Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnan noususta vajaa neljä prosenttia perustuisi kuntien rahoitusosuuden perustamishankkeiden rahoitukseen eli ns. investointilisän ottamisesta huomioon ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnassa, kun se nykyisin otetaan huomioon erillisenä rahoitusosuutena. Tämä investointilisa ei ole sisällynyt lisäkoulutuksen valtion rahoitusperusteisiin. Näin investointilisän osuutta ei sisällytettäisi ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintaan. Sen erottaminen yksikköhinnasta on kuitenkin teknisesti vaikeasti toteutettavissa ja sen vuoksi investointilisän jättäminen pois ehdotetaan tehtäväksi lisäkoulutuksen valtionosuusprosentteja alentamalla. Edellä mainituista syistä ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuusprosentteiksi ehdotetaan 87 ja 48.

14 §. Valtionosuus liikuntatoiminnan ja nuorisotyön käyttökustannuksiin. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi edellä 10 §:n perusteluihin viitaten siten, että liikuntatoiminnan ja nuorisotyön valtionosuusprosentti muutetaan nykyisestä 37 prosentista 29,70 prosentiksi, mikä vastaa tosiasiallista tilannetta jo nykyisin.

16 §. Keskimääräiset yksikköhinnat. Pykälän 1 momenttiin sisältyvät viittaukset opetustoimen rahoituksessa sovellettaviin kuntien valtionosuuslain säännöksiin on muutettu vastaamaan tässä esityksessä mainitun lain 3,4 ja 6 §:ään ehdotettuja muutoksia.

17 §. Perusopetuksen yksikköhinnat. Perusopetuksen rahoituksen perusteena käytettävät yksikköhinnat perustuisivat nykyiseen tapaan todellisiin kustannuksiin. Pykälän 1 momenttiin tehtävän muutoksen perusteella yksikköhinnat laskettaisiin kuitenkin valta-

kunnallisten kokonaiskustannusten perusteella nykyisen joka toisen vuoden sijasta joka neljäs vuosi. Lisäksi laskennan pohjana siirryttäisiin käyttämään vuotta nykyistä vanhempia kustannustietoja. Yksikköhinnan laskennassa käytettäviä kustannuksia tarkistettaisiin nykyisen tapaan kustannustason sekä toiminnan laadun ja laajuuden muutosten mukaisesti siten kuin kuntien valtiosuulaisissa säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettyä yksikköhintojen porrastusperusteiden laskentatapaa yksinkertaistettaisiin ja yksikköhinnan eri määräytymistekijöiden painoarvoa muutettaisiin. Uutena porrastusperusteena otettaisiin käyttöön vieraskielisten oppilaiden lukumäärä. Maahanmuuttajista ja muista vieraskielisistä oppilaista aiheutuu kunnille lisäkustannuksia monikulttuurisuuden lisääntyessä. Lisäkustannuksia aiheutuu esimerkiksi uskononopetuksen ja tukiopetuksen järjestämisestä, mitä eivät nykyiset yksikköhintojen porrastusperusteet ota huomioon.

Asukastiheyden ja tunnusluvun perusteella määräytyvän euromäärän laskennassa luovutettaisiin joka toinen vuosi lasketusta regressioanalyysiin perustuvasta asukastiheyden ja tunnuslukujen sekä oppilasta kohden lasketujen kustannusten riippuvuuden tarkastelusta. Nykyisen määrittelytavan sijasta yksikköhinnan eri osatekijöille määriteltäisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua valtioneuvoston asetuksessa kertoimet, joiden muuttaminen tapahtuisi lainsäädäntöä muuttamalla. Kertoimet määriteltäisiin siten, että ne mahdollisimman hyvin kuvaisivat eri tekijöiden vaikutusta perusopetuksen kustannuksiin.

Perusopetuksen oppilaskohtaisen yksikköhinnan porrastamisessa käytettäisiin pykälän 2 momentin perusteella seuraavia perusteita: asukastiheys, kouluverkkotekijä, 7—9 luokilla (ylä-aste) olevien oppilaiden lukumäärä, vaikeimmin kehitysvammaisten (EHA2) oppilaiden lukumäärä, muiden pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien erityisoppilaiden lukumäärä, muiden erityisoppilaiden lukumäärä, ruotsinkieliseen opetukseen osallistuvien oppilaiden lukumäärä, vieraskielisten oppilaiden lukumäärä, saaristoisuus sekä kaksikielisyys. Edellä mainittujen perusteiden mukaan lasketut yksikköhinnat tasattai-

siin keskimääräisen yksikköhinnan mukaisesti erillisellä tasauskertoimella. Pykälän 2 momentissa säilyisi edelleen mahdollisuus siihen, että opetusministeriö voisi erityisestä syystä korottaa perusopetuksen yksikköhintaa.

Tarkoituksena olisi säätää valtioneuvoston asetuksella, että asukastiheys vaikuttaisi yksikköhinnan suuruuteen vain niissä kunnissa, joissa kunnan asukastiheys on alle 40 asukasta neliökilometrillä. Yksikköhinnan määräytymisperusteena käytettäisiin asukastiheyden luonnollista logaritmia.

Tarkoituksena olisi säätää valtioneuvoston asetuksella, että kouluverkkotekijä otettaisiin huomioon, jos kunnan asukastiheys on alle neljä asukasta neliökilometrillä. Kouluverkkotunnus olisi liukuva välillä 3—4 asukasta neliökilometrillä. Kuntia, joiden asukastiheys on alle neljä asukasta neliökilometrillä, oli vuonna 2004 yhteensä 52 ja saaristokuntia 14. Näissä kunnissa oli yhteensä runsaat 27 300 oppilasta, mikä on hieman alle 5 prosenttia perusopetuksen koko oppilasmäärästä.

Pykäläehdotuksen mukaan kouluverkkotekijän määritelmä olisi sama kuin nykyisin, eli porrastusperusteena olisivat 1—6 vuosiluokkien osalta alle 80 oppilaan koulut ja alle 180:lle samankieliselle 7—9 vuosiluokkien oppilaalle järjestetty opetus.

18 §. Lukion yksikköhinnat. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin vastaavat muutokset kuin perusopetuksen yksikköhintoja koskevan 17 §:n 1 momenttiin. Myös lukion yksikköhintojen laskennassa siirryttäisiin nelivuotistarkistukseen sekä käyttämään vuotta vanhempia kustannustietoja.

19 §. Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat. Ammatillisen koulutuksen yksikköhintojen todellisten kustannusten pohjalta tapahtuvassa laskennassa siirryttäisiin perusopetuksen ja lukiokoulutuksen tapaan joka neljäs vuosi tapahtuvaan laskentaan. Lisäksi siirryttäisiin käyttämään nykyistä vuotta vanhempia kustannustietoja. Tätä koskeva tarkistus tehtäisiin pykälän 1 momenttiin.

Pykälän 1 momentin mukaisesti valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin lisättäisiin nykyisestä poiketen ammatillisen koulutuksen järjestäjien ammatillisen koulutuksen toimintaan liittyvät kirjanpitoon perustuvat poistot. Samanaikaisesti luovutettaisiin lain 5

luvussa säädetyn erillisen valtionosuuden myöntämisestä ammatillisen koulutuksen perustamishankkeisiin sekä lain 46 §:n 3 momentin perusteella rahoitukseen lisättävästä niin sanotusta investointilisästä. Myöskään kustannuksiltaan alle 320 000 euron suuruisia niin sanottuja pieniä hankkeita ei saisi merkittä yksikköhinnan laskemisessa käytettäviin kustannuksiin, jollei kysymys ole kirjanpidon mukaisista vuosikuluista. Maksetut vuokrat luettaisiin edelleenkin kustannuspohjaan, mutta erillisistä vuokria varten myönnettävästä yksikköhinnan korotuksista luovutettiin. Esityksen mukaan siirtymäkautena turvattaisiin perustamishankkeiden rahoituksen säilyminen valtion vuoden 2005 talousarvion tasolla korottamalla yksikköhintaa poistuvien erien perusteella lasketulla ns. takuusummalla. Muutos vaikuttaisi välillisesti myös niihin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisiin euromääriin, joiden määrittelyssä käytetään ammatillisen koulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Tällaisia ovat oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta, opiskelijatyövuotta kohden määrättävä ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinta ja perusopetuksen, lukion ja ammatillisen koulutuksen majoituslisä sekä eräät porrastusperusteet. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin poistojen huomioon ottamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädetään ammatillisen koulutuksen yksikköhinnan porrastamisesta. Uutena porrastusperusteena käyttöön otettaisiin koulutuksen järjestäjän toiminnan tuloksellisuus. Tuloksellisuutta mitattaisiin työllistymisen, jatko-opintoihin siirtymisen, koulutuksen keskeyttämisen alentumisen ja opintojen suoritusajan sekä henkilöstötuloksellisuuden (pätevät opettajat ja henkilöstön kehittäminen) perusteella. Pykälän 2 momentissa säädetäisiin, että tuloksellisuuden perusteella määräytyvä osuus olisi enintään kaksi prosenttia yksikköhintojen laskennassa käytettävien kustannusten määrästä.

Tulosrahoitus laskennallisen rahoituksen osana perustuisi rahoituksessa tuloksellisuutta kuvaaviin tulosrahoitusmittareihin ja niitä yhdistävän tulosrahoitusindeksin muodostamaan kokonaisuuteen. Tuloksellisuutta ei mitattaisi yhden tekijän perusteella, vaan use-

amman tekijän muodostaman kokonaisuuden perusteella. Tuloksellisuusindeksin mittareiden tiedot pohjautuvat Tilastokeskuksen henkilöperusteeseen aineistoon ja Opetushallituksen kustannuskyselyn yhteydessä kysytyyn tietoon.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin tulosrahoituksen määräytymisperusteista. Lisäksi säädettäisiin, että toiminnan tuloksellisuuden perusteella yksikköhinnan korotus tehdään kahdelle kolmasosalle koulutuksen järjestäjistä tulosrahoitusindeksin mukaisessa järjestyksessä. Asetuksessa säädettäisiin tuloksellisuutta kuvaavien tekijöiden painoarvoista tulosrahoitusindeksiä laskettaessa.

Työllistymismittari kuvaa valmistuneiden sijoittumista työelämään. Koulutuksen järjestäjien vertailussa toimintaympäristöjen alueelliset erot otetaan huomioon siten, että kunkin järjestäjän työllistymismittarin laskennassa lähtökohtana on valmistuneen opiskelijan asuinkunnan/kotipaikan seutukunnan nuorten työllisyystilanne. Tulosrahoituksessa "neutraloidaan" myös erityisopetuksen työllistymistä heikentävä vaikutus. Mittarin painoarvo indeksiä laskettaessa olisi 40 prosenttia. Jatko-opiskelumittari kuvaa valmistuneiden sijoittumista korkea-asteen opiskeluun. Jatko-opiskelumittarin laskennassa otetaan huomioon ylioppilaiden ja erityisopiskelijoiden erilainen siirtymisalttius jatko-opiskeluun. Tämä ero vakioidaan siten, että erilaisen oppilasaineuksen omaavia koulutuksen järjestäjiä voidaan verrata. Mittarin painoarvo olisi 15 prosenttia.

Keskeyttämismittari kuvaa opiskelijoiden opintojen loppumista koulutusjärjestelmässä tutkintoa suorittamatta tai työllistymättä. Mittariin sisältyvät myös oppisopimusopiskelijat. Mittarin painoarvo olisi 14 prosenttia. Läpäisymittari kuvaa tutkinnon laajuutta vastaavassa ajassa, kolmessa vuodessa, valmistuneiden opiskelijoiden osuutta aloittaneista. Mittarin painoarvo olisi 14 prosenttia.

Opettajien kelpoisuusmittari kuvaa koulutuksen järjestäjien muodollisesti pätevien opettajien osuutta. Mittarin painoarvo olisi 11 prosenttia. Henkilöstön kehittämismittari kuvaa koulutuksen järjestäjän taloudellista panostamista henkilöstönsä ammattitaidon uudistamiseen ja ylläpitämiseen. Henkilöstön

osaamisella on vahva vaikutus toiminnan tuloksellisuuteen. Erityisesti opettajien työelämäosaaminen ja työkyvyn ylläpitäminen ovat tärkeitä. Mittarin painoarvo olisi 6 prosenttia.

Edellä kuvatuista mittareista yhdistetään tulosrahoitusindeksi. Mitä suurempi indeksin arvo on, sitä parempaa tulosta se järjestäjälle osoittaa. Koulutuksen järjestäjät asetetaan järjestykseen tulosrahoitusindeksin perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan yksikköhintojen porrastamisesta erityisopetuksen ja muihin kustannuksiin olennaisesti vaikuttavien tekijöiden perusteella säädetään valtioneuvoston asetuksella. Yksikköhintoja korotetaan majoitusedun perusteella. Majoitusedun korotusperusteet ja eräät erityisopetuksen porrastusperusteet perustuvat ammatillisen koulutuksen keskimääräiseen yksikköhintaan. Takuusumman keskihintaa korottavan vaikutuksen johdosta edellä mainittujen yksikköhinnan korotusten ja porrastusten mahdolliset muutostarpeet arvioidaan.

Siirryttäessä uuteen perustamishankkeiden rahoitusjärjestelmään luovuttaisiin muun ohella opetusministeriön hyväksymiin erillisiin vuokriin myönnettävästä valtionosuudesta. Vuokratkustannusten takia yksikköhintaan tehtäviä korotuksia koskeva pykälän 5 momentti ehdotetaan tästä syystä kumottavaksi.

Pykälän 7 momentissa säädettyä oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnan määräytymisprosenttia esitetään muutettavaksi oppisopimuskoulutuksen rahoituksen säilyttämiseksi nykytasolla. Edellä 2 momentin perusteluihin viitaten oppisopimuskoulutuksen yksikköhinnan määräytymisprosentti esitetään muutettavaksi 80 prosentista 77 prosenttiin ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta.

20 §. *Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat.* Pykälä ehdotetaan uudistettavaksi kokonaan. Yksikköhinnat laskettaisiin monilta osin nykyisistä säännöksistä poikkeavalla tavalla ja ne olisivat nykyistä laskennallisempia. Uusi yksikköhintojen laskentatapa muutaisi ammattikorkeakoulujen rahoituksen nykyistä vakaammaksi ja ennustettavammaksi. Toisaalta rahoitusperusteet kannustaisivat nykyistä enemmän toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen.

Pykälän 1 momentin perusteella yksikköhintojen laskemisen perustana olisivat ammattikorkeakoulujen valtakunnalliset kokonaiskustannukset. Yksikköhinnat laskettaisiin näiden kustannusten perusteella perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tapaan joka neljäs vuosi. Yksikköhintojen laskennassa siirryttäisiin lisäksi käyttämään nykyistä vuotta vanhempia kustannustietoja. Kustannuksiin saataisiin lukea, kuten nykyisinkin, ammattikorkeakoululain mukaisesta toiminnasta aiheutuvat menot. Muutoksena nykytilaan myös ammatillisen opettajankoulutuksen menot luettaisiin kustannuksiin liikenneopettajan koulutusta lukuun ottamatta. Rahoituslain 23 §:ssä säädetäisiin, mitä kustannuksia ei otettaisi huomioon yksikköhintoja laskettaessa. Kustannuksia ei selvitetäisi enää tutkinnoittain.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin mukaisesti valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin lisättäisiin nykyisestä poiketen ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien ammattikorkeakoulun toimintaan liittyvät kirjanpitoon perustuvat poistot. Samanaikaisesti luovuttaisiin toisaalta lain 5 luvussa säädetyn erillisen valtionosuuden myöntämisestä ammattikorkeakoulujen perustamishankkeisiin sekä lain 46 §:n 3 momentin perusteella rahoitukseen lisättävästä niin sanotusta investointilisästä. Myöskään kustannuksiltaan alle 320 000 euron suuruisia niin sanottuja pieniä hankkeita ei saisi merkitä yksikköhinnan laskemisessa käytettäviin kustannuksiin, jollei kysymys ole kirjanpidon mukaisista vuosikuluista. Maksetut vuokrat luettaisiin edelleenkin kustannuspohjaan, mutta erillisistä vuokria varten myönnettävästä yksikköhinnan korotuksista luovuttaisiin. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin 2 momentin mukaan säätää tarkemmin poistojen huomioon ottamisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan yksikköhinnat määrättäisiin, nykyiseen tapaan, rahoituksen perusteena olevien kustannusten mukaan rajattuna.

Pykälän 4 momentissa säädetään ammattikorkeakoulukohtaisten yksikköhintojen määrittämisestä ja laskemisesta. Rahoituslain 16 §:n 2 momentin perusteella opetusministeriö määrää yksikköhinnat. Yksikköhintoja käytettäisiin ammattikorkeakoulujen vuosittaisen rahoituksen jakamiseen ammattikor-

keakoulujen ylläpitäjien kesken. Yksikköhintojen laskemisen pohjana olisivat 1 ja 2 momentin mukaan määräytyvät valtakunnalliset kokonaiskustannukset, joita on 16 §:n mukaisesti tarkistettu toiminnan mahdollisen laajuuden ja laadun sekä kustannustason arvioidun muutoksen takia. Yksikköhinnat määrätäisiin, kuten nykyisinkin, opiskelijaa kohden.

Ammattikorkeakoulukohtainen yksikköhinta muodostuisi kahdesta laskennallisesta osasta. Ne olisivat opiskelijoiden lukumäärän mukaan määräytyvä osa ja suoritettujen tutkintojen määrän mukaan määräytyvä osa. 70 prosenttia rahoituksen kokonaisuudesta jaettaisiin opiskelijoiden lukumäärän perusteella ja 30 prosenttia suoritettujen tutkintojen määrän perusteella. Ammattikorkeakoulukohtainen yksikköhinta määräytyisi sen mukaan, mikä on asianomaisen ammattikorkeakoulun opiskelijamäärän osuus kaikkien ammattikorkeakoulujen kokonaisopiskelijamäärästä ja mikä on asianomaisessa ammattikorkeakoulussa suoritettujen tutkintojen määrän osuus kaikissa ammattikorkeakouluissa suoritettujen tutkintojen määrästä.

Opiskelijoiden lukumäärän mukainen osuus määrättäisiin koulutusaloittain. Ammattikorkeakoulun koulutusaloista säädetään ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä. Koulutusalat ovat humanistinen ja kasvatusala, kulttuuriala, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, luonnontieteiden ala, tekniikan ja liikenteen ala, luonnonvara- ja ympäristöala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousala.

Yksikköhinnan laskemisesta säädetään pykälän 4 momentin nojalla tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään muun muassa, miten opiskelijamäärä ja suoritettujen tutkintojen määrä lasketaan. Opiskelijamäärät olisi tarkoitus laskea ammattikorkeakoululain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetun opetusministeriön sekä ammattikorkeakoulun ja sen ylläpitäjän välillä tehdyn sopimuksen mukaisten aloituspaikkamäärien sekä aikuiskoulutuksen opiskelijamäärän perusteella. Opiskelijamäärät kerrottaisiin koulutusaloittain asianomaisen koulutusalan tutkintojen keskimääräistä laajuutta kuvaavalla kertoimella 3,5 tai 4. Tutkintojen

määrän osalta laskennassa käytettäisiin yksikköhinnan määräämistä edeltävän kahden vuoden aikana suoritettujen tutkintojen määrien keskiarvoa. Tutkintojen määriä laskettaessa painotettaisiin tutkintoja niiden laajuutta kuvaavilla kertoimilla 3,5 tai 4. Asetuksella olisi tarkoitus säätää myös, että jos ammattikorkeakoulussa järjestetään kahteen tai useampaan koulutusalaan kuuluvaa koulutusta tai muun koulutuksen ohella ammatillista opettajankoulutusta, opiskelijamäärän mukaan määräytyväksi yksikköhinnan osuudeksi määrättäisiin eri koulutusaloihin kuuluvaa koulutusta ja ammatillista opettajankoulutusta suorittavien opiskelijoiden määrien sekä koulutusaloitteen ja erikseen ammatillisista opettajankoulutusta varten laskettujen kustannusten perusteella laskettu painotettu keskiarvo.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin nykyisenkaltainen valtuutuslainsäädännön, jonka mukaan opetusministeriö voi harkintansa mukaan erityisestä syystä korottaa ammattikorkeakoulun yksikköhintaa. Yksikköhinnan harkinnanvarainen korotus ei, kuten ei nykyisinkään, lisää valtionrahoituksen määrää, mutta se vaikuttaa perusrahoituksen kohdentamiseen ammattikorkeakoulujen kesken. Yksikköhinnan harkinnanvarainen korotus on useana vuonna myönnetty ruotsinkielisille ammattikorkeakouluille, joilla koulutusvastuu vuoksi on laaja koulutustarjonta ja pieni potentiaalinen opiskelijamäärä. Näin on edelleen tarkoitus menetellä, ottaen myös huomioon koulutusalojen kustannusrakenteen erot. Tarkoituksena on, että yksikköhinnan harkinnanvaraista korotusta käytettäisiin tarvittaessa myös uuden lainsäädännön käyttöönotosta johtuvien rahoituksen määrää koskevien muutosten tasoittamiseen siirtymäkauden aikana. Yksikköhinnan harkinnanvaraista korotusta voitaisiin käyttää myös vammaisten tai muusta syystä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetuksen järjestämisestä aiheutuvien korkeiden kustannusten perusteella. Yksikköhinnan harkinnanvarainen korotus tehdään yleensä hakemuksesta.

Pykälän 5 momentti vastaa nykyistä rahoituslain 20 §:n 6 momenttia. Pykälän 1 momentin mukaiset ammattikorkeakouluissa aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset ja 2 momentin mukaisten poistojen

määrä selvitetään joka neljäs vuosi ja ne ovat yksikköhintojen laskemisen perusteena neljän vuoden ajan. Ammattikorkeakouluille määrättäisiin yksikköhinnat vuosittain.

21 §. *Taiteen perusopetusopetuksen yksikköhinnat.* Pykälän 2 momenttiin tehtävän muutoksen perusteella yksikköhinnat laskettaisiin valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella nykyisen joka toisen vuoden sijasta joka neljäs vuosi. Lisäksi laskennan pohjana siirryttäisiin käyttämään vuotta nykyistä vanhempia kustannustietoja.

23 §. *Yksikköhintoja laskettaessa huomiotona jätettävät kustannukset.* Euroopan yhteisöjen talousarviosta tulevaa rahoitusta koskeva soveltamiskäytäntö ehdotetaan kirjoitettavaksi pykälään lisättävään uuteen 2 momenttiin. Nykyisen käytännön mukaan tämän lain nojalla rahoitettaviksi käyttökustannuksiksi saadaan lukea vain ne kustannukset, joita Euroopan yhteisöjen talousarviosta myönnettävä ja sitä vastaava valtion talousarvion mukainen erillinen kansallinen rahoitus ei kata.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan päällekkäisen rahoituksen poistamiseksi rahoituslain 42 §:n ja ammattikorkeakoululain 33 §:n 1 momentin nojalla valtionrahoituksen piiriin kuuluvaa toimintaa varten myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä vähennettäisiin asianomaisen toiminnan kokonaiskustannuksista (nettoutus). Muutos alentaisi sekä valtionosuuden että kuntien rahoitusosuuden määrää. Opetusministeriö tekisi vähennyksen asianomaisen toiminnan kustannuspohjasta kustannusten laskemisvuonna asianomaista toimintaa varten myönnettyjen avustusten määrän mukaisesti.

Nettoutus ei koskisi ammattikorkeakoululain 33 §:n 2 momentin nojalla toiminnan tuloksellisuuden perusteella myönnettävää tuloksellisuusrahoitusta vastaavaa euromäärää eikä pelkästään valtion talousarvion perustuvia valtionavustuksia.

Voimassa olevan lain mukaan laskennallisia poistoja ei osin oteta huomioon laskettaessa käyttökustannusten valtionosuuden perusteena käytettäviä yksikköhintoja. Koska ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamishankkeista aiheutuvat kustannukset otettaisiin huomioon poistojen kautta yksikköhintoihin perustuvassa rahoituksessa siten kuin 19 §:n 1 momentissa ja 20 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, joka mahdollistaa tämän menettelyn.

23 b §. *Opetustoimen yksikköhintojen laskeminen vuosina 2005—2007.* Pykälän 1 ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi sen johdosta, että yksikköhinnat laskettaisiin toteutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten pohjalta seuraavan kerran vasta vuodelle 2008 eikä vuodelle 2007.

24 §. *Kirjastojen yksikköhinnat.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Kirjastojen asutusrakenneryhmytykseen perustuvasta kustannusten laskemisesta luovuttaisiin ja siirryttäisiin yhteen kustannuspohjaan ja yksikköhintaan. Yksikköhintaa kuitenkin porrastettaisiin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävällä tavalla harvaan asutuissa kunnissa ja saaristokunnissa. Näissä kunnissa kustannukset ovat kustannusselvitysten mukaan keskimääräistä korkeammat. Tarkoituksena olisi säätää, että harvaan asuttuina kuntina pidettäisiin kuntia, joiden asukastiheys on alle viisi asukasta neliökilometrillä. Yksikköhinta olisi 20 prosenttia korkeampi kunnissa, joiden asukastiheys on enintään 2 sekä saaristokunnissa ja 10 prosenttia korkeampi kunnissa, joiden asukastiheys on yli 2, mutta alle 5.

Lisäksi opetusministeriö korottaisi pykälän 2 momentin mukaan sellaisen kunnan yksikköhintaa, jonka kirjasto on määrätty hoitamaan yleisten kirjastojen keskuskirjaston tai maakuntakirjaston tehtäviä. Korotus määritettäisiin siten, että se kattaisi kunnille määrätyn erityisen tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Määrittäessään korotuksen tasoa opetusministeriö selvittäisi mainitut kustannukset joka neljäs vuosi yhdessä kyseisten kirjastojen ylläpitäjien kanssa. Opetusministeriö voisi lisäksi korottaa kunnan yksikköhintaa myös muun kirjastolle määrätyn erityisen tehtävän perusteella. Pykälään sisältyisi viittaussäännös lain 16 §:ään keskimääräisen yksikköhinnan vahvistamisesta. Yksikköhinnat määräisi opetusministeriö. Yksikköhinnat on määrättävä niin, että yksikköhintojen mukaisesti lasketut rahoituksen perusteena käytettävät euromäärät yhteenlaskettuina vastaavat keskimääräisen yksikköhinnan perusteella laskettavia eu-

romääriä.

Myös kirjaston yksikköhintojen laskennassa siirryttäisiin käyttämään vuotta vanhempia kustannustietoja.

Pykälän 3 momentin perusteella kustannuspohjasta vähennettäisiin vastaavasti kuin 23 §:ssä säädetään lain 42 §:n nojalla kirjastotointoa varten myönnettyjä valtioavustuksia vastaava euromäärä.

24 a §. *Kirjaston yksikköhinnan laskeminen vuosina 2005—2007.* Kirjastojen yksikköhinnan jaksotussäännökseen tehtäisiin edellä 23 b §:ään ehdotettua muutosta vastaava muutos yksikköhintojen laskentavuoden siirtymisen vuoksi.

28 §. *Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat.* Museoiden, teattereiden ja orkestereiden laskennallista henkilötyövuotta kohden määrättyjen yksikköhintojen määräytymistapa ehdotetaan muutettavaksi ja yksikköhintojen laskemisesta ehdotetaan säädettäväksi yhtenäisesti tässä pykälässä. Yksikköhinnat laskettaisiin joka neljäs vuosi laitosmuodoittain toteutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoihin, myös teattereiden, tehtäisiin lakisääteisesti kustannustason muutoksesta sekä valtion toimenpiteistä johtuvat toiminnan laajuuden ja laadun muutokset.

Laitosmuodoittain kustannukset laskettaisiin lain voimaantulosäännöksen 4 momentin mukaan kuitenkin ensimmäisen kerran vasta vuodelle 2008. Kussakin laitosmuodossa omaan yksikköhintaan siirryttäisiin lisäksi vuosien 2008—2010 aikana jaksotetusti. Tämä toteutettaisiin siten, että lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan laskettavia yksikköhintoja verrataan tässä esityksessä ehdotetulla tavalla taide- ja kulttuurilaitosmuodoittain toteutuneiden kustannusten perusteella laskettaviin yksikköhintoihin. Erotuksesta otetaan vuoden 2008 yksikköhinnoissa huomioon 33 prosenttia, vuoden 2009 yksikköhinnoissa 66 prosenttia ja vuonna 2010 siirryttäisiin toteutuneiden kustannusten perusteella laskettuihin yksikköhintoihin.

Yksikköhintojen laskennan perusteena käytettävien kustannusten laskentaan sovellettaisiin 23 §:n säännöksiä yksikköhintaa laskettaessa huomiotta jätettävistä kustannuksista. Kustannuspohjasta vähennettäisiin samaa

toimintaa varten asianomaisena vuotena myönnettyjä rahoituslain sekä teatteri- ja orkesterilain 6 a §:n 2 momentin sekä museolain 4 a §:n valtionavustuksia vastaava euromäärä.

29 §. *Orkestereiden yksikköhinta.* Edellä 28 §:n kohdalla esitettyihin perusteluihin viitaten pykälä kumottaisiin.

30 §. *Teattereiden yksikköhinta.* Edellä 28 §:n kohdalla esitettyihin perusteluihin viitaten pykälä kumottaisiin.

31 §. *Perustamishanke.* Koska ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamishankkeista aiheutuvat kustannukset ehdotetaan otettavaksi huomioon käyttö-kustannusten yksikköhintoihin perustuvassa rahoituksessa siten kuin 19 §:n 1 momentissa ja 20 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, pykälän 2 ja 3 momentista poistetaan ammatillista koulutusta ja ammattikorkeakouluja koskevat maininnat.

43 §. *Liikenneopettajankoulutukseen sekä saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen myönnettävä valtionavustus.* Pykälän 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulujen ylläpitäjille myönnetään erillistä valtionavustusta opettajankoulusta varten. Kuten edellä todetaan, ammatillista opettajankoulutusta varten ehdotetaan myönnettäväksi valtionavustuksen sijasta valtionosuutta. Liikenneopettajankoulutus, jota annetaan Hämeen ammattikorkeakoulussa, poikkeaa kustannuksiltaan ja laajuudeltaan muusta opettajankoulutuksesta. Liikenneopettajankoulutusta varten ehdotetaan nykyiseen tapaan myönnettäväksi pykälän 1 momentin mukaista valtionavustusta, joka likimäärin vastaisi koulutuksen kustannuksia. Pykälän otsikkoa muutettaisiin niin, että pykälä koskee ammatillisesta opettajankoulutuksesta vain liikenneopettajankoulutusta.

44 §. *Oppilas-, opiskelija- ja tutkintomäärien laskeminen.* Pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän nykyisten 1 ja 2 momenttien teksti kirjoitettaisiin uuteen 1 momenttiin. Pykälän 1 momenttiin otettaisiin ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen perusteena olevan opiskelijamäärien laske- mista selventävä säännös. Pykälän mukaan varainhoitovuoden ennakollinen rahoitus määräytyy nykyiseen tapaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen

opiskelijamäärän mukaan. Mikäli ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvan kokonaisopiskelijamäärä on tuolloin ylittynyt, ennakollinen rahoitus määräytyisi kuitenkin ehdotuksen mukaan enintään järjestämisluvan kokonaisopiskelijamäärän mukaisena. Pykälän nykyiseen 1 momenttiin sisältyvä asetuksenantovaltuutus korvattaisiin pykälän 4 momenttiin sisältyvällä oppilas-, opiskelija- ja tutkintomäärien laskemista koskeva valtuutussäännöksellä.

Pykälän 2 momentin mukaan ammattikorkeakoulujen rahoituksessa luovutettiin 20.1. ja 20.9. laskentapäivien mukaisten opiskelijamäärien laskemisesta. Sen sijaan rahoituksen laskemisessa käytettävä opiskelijamäärä määräytyisi ammattikorkeakoululain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tavoitesopimukseen kirjattujen aloituspaikkojen ja aikuiskoulutuksen opiskelijamäärän mukaan. Rahoituksen laskemisessa käytettävä opiskelijamäärä olisi lopullinen, eikä todellisia opiskelijoiden määrissä tapahtuneita muutoksia otettaisi huomioon jälkikäteen. Samaa laskennallista opiskelijamäärää käytettäisiin myös yksikköhintojen opiskelijakohtaisia osuuksia laskettaessa. Muutos parantaisi rahoituksen määrän ennakoitavuutta. Opiskelijamäärän laskemisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Rahoitusasetukseen on tarkoitus ottaa säännökset, joiden mukaan rahoituksen laskentaperusteena käytettävä ammattikorkeakoulun laskennallinen opiskelijamäärä saataisiin siten, että ammattikorkeakoululain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettujen sopimuksen mukaiset aloituspaikkojen määrät varainhoitovuonna kerrottaisiin koulutusaloittain asianomaisella koulutusaloilla suoritettavien tutkintojen keskimääräistä laajuutta kuvaavalla kertoimella. Kulttuurialan, tekniikan ja liikenteen alan sekä luonnonvara- ja ympäristöalan aloituspaikat kerrottaisiin luvulla 4 sekä humanistisen ja kasvatustieteiden, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan, luonnontieteiden alan, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan aloituspaikat luvulla 3,5. Tähän opiskelijamäärään lisättäisiin tavoitesopimuksen mukainen aikuiskoulutuksena järjestettävään ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon,

erikoistumisopintoja suorittavien sekä ammatillisen opettajankoulutuksen opiskelijamäärä. Aikuiskoulutuksena järjestettävään ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen ja erikoistumisopintojen laskennalliset opiskelijat sijoitettaisiin eri koulutusaloille siinä suhteessa, kun mainittuja opiskelijoita on yksikköhinnan määräämisvuonna eri koulutusaloille kuuluvissa opinnoissa.

Opiskelijamäärän lisäksi rahoituksen määrään vaikuttaisi ammattikorkeakouluissa suoritettujen tutkintojen määrä. Tutkintojen määrien laskemisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Rahoitusasetukseen olisi tarkoitus ottaa säännökset, joiden mukaan rahoituksen laskentaperusteena käytettävänä suoritettujen tutkintojen määränä pidettäisiin yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä kahtena vuonna suoritettujen ja tutkintojen laajuutta kuvaavien kertoimien mukaan painotettujen tutkintojen määrien keskiarvoa. Samaa laskennallista tutkintojen määrää käytettäisiin myös yksikköhintojen tutkintojen määrän mukaan määräytyviä osuuksia laskettaessa.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin nykyisin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun asetuksen 19 §:n 2 momenttiin sisältyvä säännös, jonka mukaan voidaan jättää myöntämättä niiden oppilaiden ja opiskelijoiden osalta, joita ei ole ilmoitettu valtionapuviranomaiselle säädetyssä määräajassa.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin nykyisin pykälän 3 momenttiin sisältyvä oppilas- ja opiskelijamäärien laskemista koskeva asetuksenantovaltuutus. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin rahoituksen määräytymisen perusteena käytettävien oppilas-, opiskelija- ja tutkintomäärien laskemisesta.

45 §. Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen. Ammattikorkeakoulujen rahoituksen laskemisessa käytettäisiin tavoitesopimusten mukaisia opiskelijamääriä, eikä niitä tarkistettaisi, kuten perusopetuksessa, lukio-koulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa, laskentapäivien todellisen opiskelijamäärän mukaan. Tästä ammattikorkeakouluja koskevasta muuhun oppilas- ja opiskelijamääriin perustuvasta rahoituksesta poik-

keavasta menettelystä otettaisiin maininta pykälän 2 momenttiin. Samoin pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevaa lainsäädäntöä tarkentava säännös siitä, että rahoitusta tarkistettaessa ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjän rahoituksen määrä olisi enintään koulutuksen järjestämisluvassa määrätyn kokonaisopiskelijamäärän mukainen. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvassa määrätään ammatillisen peruskoulutuksen vuotuinen kokonaisopiskelijamäärä ja siihen sisältyvä näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen enimmäismäärä. Ehdotuksen mukaan varainhoitovuoden rahoitusta tarkistettaessa arvioitaisiin koulutuksen järjestäjän kokonaisopiskelijamäärän ylittymistä.

46 §. Rahoituksen maksaminen käyttökustannuksiin. Pykälän 3 momentissa säädetään niin sanotun investointilisen maksamisesta ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjille. Koska ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamishankkeista aiheutuvat kustannukset ehdotetaan otettavaksi huomiioon käyttökustannusten yksikköhintoihin perustuvassa rahoituksessa, siten kuin 19 §:n 1 momentissa ja 20 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, pykälän 3 momentti kumottaisiin. Samalla pykälän 5 ja 6 momentteja muutettaisiin poistamalla säännöksistä tarpeettomana kunnan valtionosuuden perusteeseen lisättävä ns. investointilisen osuus.

47 a §. Maksatuksen keskeytys. Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin valtionapuviranomaisen oikeudesta määrätä tämän lain mukaan myönnettävän valtionosuuden tai avustuksen maksatus keskeytettäväksi. Maksatuksen keskeyttämistä koskevat säännökset on katsottu opetus- ja kulttuuritoimessa tarpeellisiksi, koska rahoitus perustuu monilta osin tosiasiallisen toiminnan määriin ja koska toiminnan järjestäjänä on myös monia yksityisiä yhteisöjä ja säätiöitä, joiden toiminnan edellytykset voivat olosuhteiden myötä muuttua ja joiden toiminta saattaa esimerkiksi taloudellisten syiden takia loppua kokonaan.

Maksatuksen keskeytys on väliaikainen turvaamistoimi, jossa maksatus keskeytetään asian tarkemman selvityksen ajaksi. Selvittämisen jälkeen valtionapuviranomaisen on

tehtävä päätös maksatuksen jatkamisesta tai maksamisen lopettamisesta ja mahdollisesta takaisinperinnästä. Maksatuksen keskeyttämisestä on tehtävä hallinnollinen päätös. Päätökseen saa hakea oikaisua 56 §:n perusteella.

Maksamisen keskeyttämisen perusteet vastaavat valtioavustuslain (688/2001) 19 §:ssä säädettyjä valtionavustuksen maksatuksen keskeyttämisen perusteita. Pykälän 1 kohdan mukaan myös asianomaista toimintaa koskevien säännösten olennainen rikkominen voi johtaa maksatuksen keskeyttämiseen.

49 §. Perustamishankkeeseen suoritettun valtionosuuden palautus. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Perustamishankkeeseen saadun valtionosuuden palauttamiselle säädettyä määräaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi 30 vuodesta 15 vuoteen. Ehdotus vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muutosta (716/2003), joka tuli voimaan vuoden 2004 alusta. Ehdotuksella ei puututtaisi valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisen ja yksityistämisen yhteydessä valtion korvauksetta luovuttamien kiinteistöjen luovutussopimuksilla sovittuihin palautusehtoihin. Valtion oppilaitosten kunnallistamisen yhteydessä vuosina 1993—1997 tehdyissä luovutussopimuksissa viitattiin tuolloin voimassa olleen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (705/1992) 44 §:ään, jonka mukaan palautusvelvollisuudelle ei ole määritelty rajaa. Valtion oppilaitoksia yksityistettäessä oli voimassa olleen rahoituslain muutoksen (1151/1996) perusteella palautusvelvollisuus on 30 vuotta. Yksityistettyjen valtion oppilaitosten määrä on vähäinen.

Lisäksi valtionapuviranomaisen harkintavaltaa päättää palautuksen suuruudesta sekä siitä, ettei palautusta määrätä suoritettavaksi, ehdotetaan tarkennettavaksi. Pykälän 1 momentissa ei säädettäisi enää, että valtionosuutta vastaava suhteellinen osa määrättäisiin kokonaisuudessaan tai osaksi palautettavaksi. Näin valtionapuviranomainen voisi päättää kaikki asiaan liittyvät seikat huomiioon ottaen, ettei palautusta tarvitse lainkaan suorittaa. Lisäksi muutoksena nykyiseen säännökseen verrattuna, jos omaisuus luovutetaan toiselle, joka käyttää omaisuutta valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan, tästä

luovutuksesta johtuva palautus voidaan jättää määräämättä, jos luovuttaja omaisuuden luovutuksen yhteydessä sitoutuu vastaamaan palautusehdoista myös luovutuksen jälkeen tai jos luovutuksen saaja sitoutuu vastaaviin omaisuuden luovuttajaa koskeviin palautusehtoihin.

Pykälän 1 momenttia vastaavaa palautusaikaa koskeva muutos tehtäisiin myös vakuutuskorvausta ja muuta korvausta koskevaan 2 momenttiin. Pykälän 3 momentissa ilmaus asianomainen ministeriö korvattaisiin ilmauksella valtionapuviranomainen. Muilta osin momentin sisältö vastaisi nykyistä 3 momenttia

54 §. Tietojen toimittaminen, tarkastusoikeus ja virka-apu. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2—4 momentti. Momenteissa säädettäisiin tarkastusoikeudesta ja virkaavusta.

Pykälän nykyisen 1 momentin mukaan rahoituksen saavat ovat velvollisia toimittamaan valtionapuviranomaiselle rahoituksen määräämistä varten tarpeelliset tiedot. Valtionapuviranomaisen oikeudesta tarkastaa tietojen oikeellisuus ei ole nykyisessä laissa erityisiä säännöksiä. Ottaen huomioon, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus perustuu pitkälti tosiasiallisen toiminnan määrään ja järjestäjinä on niin kuntia, kuntayhtymiä kuin yksityisiä yhteisöjä ja säätiöitäkin, rahoitukseen liittyvien tarkastusten tekeminen on katsottu kuitenkin käytännössä tarpeelliseksi. Tarkastuksia on tehty vuosittain ja ne ovat koskeneet niin rahoituksen perusteena olevia kustannuksia kuin oppilaiden, opiskelijoiden ja muiden rahoituksen perusteena olevien suoritteiden määriä. Tarkastajina ovat olleet opetushallituksen virkamiehet. Yleensä tarkastuksen toteuttamisesta on päätetty opetusministeriössä.

Pykälän 2 momentilla vahvistettaisiin nykyinen tarkastuskäytäntö. Nykyisin tarkastuksen toimittaminen perustuu rahoituksen saajan suostumukseen. Pykälän 2 ja 3 momenttiin otettaisiin varmuuden vuoksi säännökset tarkastajien oikeudesta päästä tarkastettaviin tiloihin ja saada tarkastuksen kohteena oleva aineisto haltuunsa. Lisäksi 4 momenttiin otettaisiin säännökset opetusministeriön ja opetushallituksen oikeudesta saada poliisi- ja ulosottoviranomaisilta tarvitta-

essa virka-apua. Pykälän 2—4 momentin säännökset vastaisivat soveltuvin osin valtionavustuslain 16—18 §:ää.

57 b §. Valtionavustuslain eräiden säännösten soveltaminen. Pykälä on uusi. Valtionavustuslain 3 §:n 2 momentin mukaan valtionavustuslakia ei sovelleta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädettyyn valtionosuuteen ja -avustukseen. Tästä on ollut seurauksena, että lain nojalla tehtyihin valtionavustusta koskeviin päätöksiin on jouduttu ottamaan lukuisa määrä sellaisia ehtoja, jotka vastaavat valtionavustuslakiin sisältyviä säännöksiä. Koska ei ole mitään erityisiä perusteita sille, ettei valtionavustuslakia voitaisi soveltaa myös tämän lain nojalla myönnettäviin valtionavustuksiin, ehdotetaan pykälään otettavaksi viittaus valtionavustuslakiin. Myös valtionavustuslain 3 §:n 2 momenttiin joudutaan tekemään lain soveltamisalaa koskeva vastaava muutos.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 2006 alusta. Lakia sovellettaisiin ennakkollisesti jo vuoden 2005 syksyllä vuoden 2006 keskimääräisiä yksikköhintoja vahvistettaessa ja yksikköhintoja määrättäessä.

Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan lain 17—21 ja 24 §:n säännöksiä, jotka koskevat yksikköhintojen laskemista toteutuneiden kustannusten pohjalta, sovellettaisiin kuitenkin ensimmäisen kerran laskettaessa ja määrättäessä yksikköhintoja vuodelle 2008.

Voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan valtionosuuden vahvistamisperusteista, valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaosta sekä kustannustason määrittelystä on voimassa, mitä tähän esitykseen sisältyvässä kuntien valtionosuuslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 ja 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi.

Voimaantulosäännöksen 4 momentin mukaan museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat laskettaisiin ja määrättäisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti vuosina 2006 ja 2007. Kustannukset laskettaisiin ja yksikköhinnat määrättäisiin kunkin laitosten todellisten kustannusten perusteella ensimmäisen kerran vasta vuodelle 2008. Lisäksi vuosina 2008 ja 2009 yksikköhinnat ehdotetaan

laskettavaksi siten, että aikaisempien säännösten mukaan laskettavia yksikköhintoja verrataan tämän lain mukaisesti laskettaviin yksikköhintoihin. Vuoden 2008 yksikköhinnassa erotuksesta otetaan huomioon 33 prosenttia ja 66 prosenttia vuonna 2009.

Voimaantulosäännöksen 5 momentissa säädetään ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitusjärjestelmän uudistamiseen liittyvistä siirtymäkauden järjestelyistä. Tiloista ja kalustosta

sekä muusta omaisuuden rakentamisesta ja hankkimisesta syntyvät perustamiskustannukset otettaisiin huomioon yksikköhintarahoituksessa ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien kirjanpitoon perustuvien poistojen kautta. Ammattikorkeakouluilla ja ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on perustamishankkeisiin liittyviä poistoja vielä selvästi investointien nykyistä rahoitustasoa vähemmän:

Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen poistojen määrä vuosina 2000—2003:

	2000 (1 000 €)	2001 (1 000 €)	2002 (1 000 €)	2003 (1 000 €)
Ammattikorkeakoulujen poistot	22 619	23 664	29 466	32 402
Ammatillisen koulutuksen poistot	57 192	56 517	57 788	65 520

Merkittävä osa ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen kiinteistöistä on saatu lahjoituksena valtiolta. Myös perustamishankkeisiin myönnetty valtionosuudet pienentävät tasearvoja. Tämän vuoksi on välttämätöntä säätää siirtymäkaudeksi nykyisen rahoitustason mukainen korotus yksikköhintaan. Nykyisen rahoitustason mukaiseksi euromääräksi on laskettu ammatillisen koulutuksen osalta 831,32 euroa opiskelijaa kohti ja ammattikorkeakoulujen osalta 487,31 euroa laskennallista opiskelijaa kohti. Jos ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien kirjanpidon mukaisten poistojen määrä jää tätä pienemmäksi, keskimääräistä yksikköhintaa korotettaisiin toteutuneiden poistojen ja mainittujen euromäärien välisellä erotuksella. Mainittuja euromääriä laskettaessa on mukaan otettu poistojärjestelmään siirryttäessä poistuvat rahoituserät, joita ovat investointilisä, nykyisin käyttökustannuksiin luettavat alle 320 000 euron ns. pienet hankkeet ja vuoden 2005 valtion talousarvion mukainen perustamiskustannusten valtion rahoitus. Koska vuoden 2003 kustannusten pohjalta laskettuihin yksikköhintoihin sisältyy mainittujen pienten hankkeiden osuus, vuosina 2006 ja 2007 keskimääräistä yksikköhintaa korotettaisiin tämän vuoksi vähemmän, ammatillisen koulutuksen osalta 393,31 euroa opiskelijaa kohti ja ammattikorkeakoulujen osalta 303,15 euroa laskennallista opiskelijaa kohti. Val-

tioneuvoston asetuksella säädettäisiin euromäärien huomioon ottamisesta ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yksikköhinnoissa. Momentin mukainen siirtymäkausi kestäisi vuoteen 2015 saakka. On todennäköistä, että poistojen määrä edellä mainituista syistä kasvaa jatkossakin hitaasti. Poistojen kehitystä seurataan ja tarvittaessa siirtymäkautta ehdotetaan jatkettavaksi. Myös vuokratiloissa tapahtuvia muutoksia seurataan. Mainitut euromäärät on laskettu vuoden 2005 kustannustasossa ja niitä tarkistettaisiin vuosittain kustannustason arvioidun muutoksen mukaisesti. Jotta valtion ja kuntien välinen kustannustenjako ei muuttuisi nykyisestä, kunnan rahoitusosuuteen lisättäisiin kuntien rahoitusosuutta laskennallisesti vastaava euromäärä 5,51 euroa.

Voimaantulosäännöksen 6 momentin mukaan ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyt ja vuosittain maksettavat perustamishankkeiden valtionosuudet vähennettäisiin keskimääräisiä yksikköhintoja laskettaessa. Valtion perustamishankkeisiin maksamasta hankekohtaisesta rahoituksesta aiheutuvan yksikköhintaan tehtävän vähennyksen johdosta kunnan rahoitusosuutta korotetaan, jotta valtion ja kuntien välinen kustannusjako muuttuisi. Korotuksen suuruus on 1,26 euroa asukasta kohti vuosina 2006—2007. Korotus pienenee hankekohtaisen rahoituksen pienentyessä ja päättyy noin vuonna 2013.

Voimaantulosäännöksen 7 momentin mu-

kaan 23 §:n 3 momentin ja 24 §:n 4 momentin säännöksiä, jotka koskevat koulutuksen järjestäjille myönnettyjen eräiden valtionavustusten vähentämistä valtionosuuden perusteena käytettävien yksikköhintojen laskennan perusteena käytettävistä kustannuksista, sovellettaisiin vasta määrättäessä yksikköhintoja vuodelle 2008 vuoden 2005 kustannusten perusteella.

Voimaantulosäännöksen 8 momenttiin otettavilla säännöksillä rahoitusuudistuksen aiheuttamat muutokset ammattikorkeakoulun yksikköhintaan rajattaisiin vuosina 2006—2008. Ensimmäisenä vuonna opiskelijaa kohti laskettu yksikköhinta voisi olla enintään kolme prosenttia pienempi tai viisi prosenttia suurempi kuin vuoden 2005 opiskelijaa kohti määrätty yksikköhinta vuoden 2006 keskimääräisen yksikköhinnan tasoon muutettuna. Vuonna 2007 yksikköhinta voisi olla enintään kuusi prosenttia pienempi tai kahdeksan prosenttia suurempi ja vuonna 2008 enintään yhdeksän prosenttia pienempi tai yksitoista prosenttia suurempi kuin vuoden 2005 opiskelijaa kohti lasketun rahoituksen määrä asianomaisen vuoden keskimääräisen yksikköhinnan tasoon muutettuna. Ammattikorkeakoulun vuoden 2005 rahoituksen määränä käytettäisiin lain 44 §:n 1 momentin mukaisella opiskelijamäärällä laskettua rahoitusta, koska rahoituksen tarkistamista koskevaa, lain 45 §:n perusteella tehtävää päätöstä ei vuoden 2006 yksikköhintoja määrättäessä vielä ole käytettävissä. Vuoden 2005 laskennallista opiskelijaa kohden muunnetun rahoituksen määrässä otettaisiin huomioon myös rahoitukseen maksatusvaiheessa lisättävä niin sanottu investointilisä. Kun ammatillisen opettajankoulutuksen kustannukset ovat olleet ja olisivat edelleenkin kokonaan valtion vastattavina, ei opettajankoulutuksen vaikutusta yksikköhintaan otettaisi vertailussa huomioon. Myöskään yksikköhinnan harkinnanvaraisia korotuksia ei vertailua tehtäessä otettaisi huomioon vuoden 2005 yksikköhinnassa eikä uudessa yksikköhinnassa.

Voimaantulosäännöksen 9 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa myönnettyyn rahoitukseen sovelletaan nykyisiä rahoitusta koskevia säännöksiä. Momentissa säädettäisiin selvyuden vuoksi vielä erikseen perustamishankkeeseen suoritetun valtionosuuden

palauttamista koskevan opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain 49 §:n soveltamisesta.

Ehdotuksella ei puututtaisi valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisen ja yksityistämisen yhteydessä valtion korvauksetta luovuttamien kiinteistöjen luovutussopimuksilla sovittuihin palautusehtoihin. Kunnille ja kuntayhtymille luovutettujen kiinteistöjen palautusvelvollisuudelle ei ole luovutussopimuksissa määritelty takarajaa. Vähäinen määrä kiinteistöistä luovutettiin yksityisille ylläpitäjille. Niiden palautusvelvollisuudeksi määriteltiin silloin voimassa olevan rahoituslain mukaisesti 30 vuotta. Voimaantulosäännöksen 10 momenttiin otettaisiin tätä koskeva säännös.

Voimaantulosäännöksen 11 momentin perusteella ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä tarvittaviin vuoden 2006 rahoitusta koskeviin toimenpiteisiin.

1.5. Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki

46 §. Rahoitus. Ammatillisessa koulutuksessa ehdotetaan luovuttavaksi erillisestä perustamishankkeisiin myönnettävästä valtionosuudesta. Tämän vuoksi pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan perustamishankkeiden rahoitusta koskeva maininta.

1.6. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki

18 §. Rahoitus. Pykälän 2 momentin mukaan ammatillisen aikuiskoulutuksen perustamishankkeeseen on voitu myöntää valtionavustuksia rahoituslain säännösten mukaisesti. Vuosina 2000—2005 ammatilliseen aikuiskoulutuksen perustamishankkeisiin on osoitettu valtionavustusta vuosittain keskimäärin noin 550 000 euroa. Perustamishankkeiden valtionavustusten viime vuosien vähäisen tason takia avustusjärjestelmä ei ole enää muodostanut todellista investointien rahoitusmahdollisuutta. Ammatillisessa koulutuksessa ehdotetaan luovuttavaksi erillisestä perustamishankkeisiin myönnettävästä valtionosuudesta ja perustamishankkeista aiheutuvat kustannukset otettaisiin huomioon yk-

sikköhintarahoituksessa ammatillisen koulutuksen järjestäjien kirjanpitoon perustuvien poistojen kautta sen mukaan kuin rahoituslain 19 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi. Ammatillisella lisäkoulutuksen valtionosuuden laskennan pohjana on ammatillisen koulutuksen keskimääräinen yksikköhinta. Poistoihin perustuva järjestelmä muodostaisi näin ollen tulevaisuudessa kaiken ammatillisen koulutuksen osalta investointien rahoitusjärjestelmän. Tämän vuoksi ammatillisen aikuiskoulutuksen perustamishankkeiden erillisestä valtionavustuksesta ehdotetaan luovuttavaksi ja pykälän 2 momentti kumottavaksi.

1.7. Ammattikorkeakoululaki

32 §. Perusrahoitus. Kun erillisestä ammattikorkeakoulujen perustamishankkeisiin myönnettävästä valtionosuudesta luovuttaisiin, pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Perustamishankkeista aiheutuvat kustannukset otettaisiin huomioon ammattikorkeakoulujen yksikköhintaan tehtävällä korotuksella sen mukaan kuin rahoituslain 20 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi.

34 §. Ammatillisen opettajankoulutuksen rahoitus. Kun ammatilliseen opettajankoulutukseen myönnettävän valtionavustuksen sijasta opettajankoulutusta varten myönnettäisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaan valtionosuutta vastaavasti kuin muuhun ammattikorkeakouluissa järjestettävään koulutukseen, pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Liikenneopettajankoulutusta varten myönnettäisiin valtionavustusta rahoituslain 43 §:n 1 momentin nojalla.

1.8. Teatteri- ja orkesterilaki

6 a §. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan opetusministeriö voisi myöntää valtionavustusta teattereiden ja orkestereiden toiminnan kehittämistä varten. Kehittämisavustusten määrä riippuisi valtion talousarvioon tarkoitukseen otetun määrärahan suuruudesta.

1.9. Museolaki

4 a §. Lakiin lisättäisiin uusi 4 a §, jonka

mukaan opetusministeriö voi valtion talousarvion rajoissa myöntää valtionavustusta erikoismuseoiden erityistehtävien hoitamista varten.

1.10. Valtionavustuslaki

3 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin lisättäväksi ehdotetun 57 b §:n perusteluihin viitaten pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että valtionavustuslakia voidaan soveltaa myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla myönnettäviin valtionavustuksiin. Momentista on myös poistettu viittaus jo aikaisemmin kumottuun kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annettuun lakiin (560/1975).

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

2.1. Kuntien valtionosuuslain nojalla annettavat säännökset

Esitys edellyttää, että kuntien valtionosuudesta annettua asetusta muutetaan siltä osin, kun siinä säädetään kustannustason muutoksen määrittelystä ja kiinteistöveron ottamisesta huomioon laskettaessa kuntien verotuloihin perustuvaa valtionosuuksien tasausta.

Kuntien valtionosuuslain 4 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että määriteltäessä valtionosuusperusteita seuraavalle varainhoitovuodelle sovellettaisiin uutta peruspalveluiden hintaindeksiä. Samalla luovuttaisiin nykyisestä kuntien ansiotason ja yleisen hintatason muutokseen perustuvasta indeksistä. Viimeksi mainitun indeksin laskemisesta säädetään tarkemmin kuntien valtionosuudesta annetun asetuksen 1 §:ssä. Mainittua asetuksen säännöstä on tarkoitus muuttaa siten, että siinä annettaisiin tarkemmat säännökset uuden peruspalvelun hintaindeksi määrittelystä.

Osana rahoitus- ja valtionosuusperusteiden tarkistamisen kokonaisuutta voimalaisokuntien asemaa verotuloihin perustuvassa valtionosuuden tasauksessa ehdotetaan muutettavaksi. Kuntien valtionosuuslain 7 §:n mu-

kaan mainitussa tasauksessa otetaan kunnan laskennallista verotuloa laskettaessa huomioon kunnallisvero, kunnan yhteisövero-osuus ja kiinteistövero siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Kuntien valtionosuudesta annetun asetuksen 2 a §:n 2 momentin mukaan kunnan laskennallinen kiinteistövero saadaan tällöin kertomalla kunnan kiinteistöverolaissa (654/1992) tarkoitettujen kiinteistöjen kiinteistölajeittaisten verotusarvojen yhteismäärät kaikkien kuntien kiinteistölajeittaisilla verotusarvoilla painotetuilla keskimääräisillä kiinteistöveroprosenteilla. Voimalaitokset ovat tässä laskennassa oma kiinteistörajinsa. Asetusta on tältä osin tarkoitus muuttaa siten, että valtionosuuksien tasauksessa käytettävä kiinteistöverotulo laskettaisiin voimalaitoskuntien osalta voimalaitosten oman laskennallisen veroprosentin sijasta tätä alemman yleisen keskimääräisen kiinteistöveroprosentin mukaisesti. Tämä lisäisi voimalaitoskuntien rahoitusta, mikä on otettu huomioon tämän esityksen taloudellisissa vaikutuksissa.

2.2. Opetus- ja kulttuuritoimessa annet- tavat tarkemmat säännökset

Rahoituslakia koskevassa esityksessä ehdotetaan, että valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä perusopetuksen yksikköhintojen porrastusten suuruudesta, yksikköhintojen tarkemmasta laskemisesta sekä siitä mitä kuntia pidetään harvimmoin asuttuina (17 §:n 2 ja 4 momentti). Rahoituslain 19 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin ammatillisen koulutuksen tuloksellisuutta kuvaavien tekijöiden painoarvoista tulosrahoitusindeksiä laskettaessa. Lisäksi säädettäisiin, että toiminnan tuloksellisuuden perusteella yksikköhinnan korotus tehdään kahdelle kolmasosalle koulutuksen järjestäjistä. Edelleen valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin nykyiseen tapaan tarkemmin yksikköhinnan laskemisesta ja poistojen huomioon ottamisesta valtakunnallisissa kokonaiskustannuksissa.

Ehdotetun rahoituslain 20 ja 44 §:n nojalla ammattikorkeakoulujen yksikköhintojen sekä rahoituksen laskentaperusteena käytettävien opiskelijamäärien ja suoritettujen tutkintojen määrien laskemisesta säädettäisiin valtioneu-

voston asetuksessa. Tämä edellyttäisi muutoksia ainakin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun asetuksen 12 ja 15 §:ään. Opiskelijamäärien ja suoritettujen tutkintojen määrien laskemisesta otettaisiin asetukseen uusi 19 a §. Tarkoitus on säätää, että opiskelijamäärät kerrottaisiin koulutusaloittain ja erikseen ammatillisen opettajankoulutuksen osalta asianomaisen koulutusalan tutkintojen keskimääräistä laajuutta kuvaavalla kertoimella 3,5 tai 4. Tutkintojen määrän osalta laskennassa käytettäisiin yksikköhinnan määräämistä edeltävän kahden vuoden aikana suoritettujen tutkintojen määrien keskiarvoa. Tutkintojen määriä laskettaessa painotettaisiin tutkintoja niiden laajuutta kuvaavilla kertoimilla 3,5 tai 4. Asetuksella olisi tarkoitus säätää myös, että jos ammattikorkeakoulussa järjestetään kahteen tai useampaan koulutusalaan kuuluvaa koulutusta tai muun koulutuksen ohella ammatillista opettajankoulutusta, opiskelijamäärän mukaan määräytyväksi yksikköhinnan osuudeksi määrättäisiin eri koulutusaloihin kuuluvaa koulutusta ja ammatillista opettajankoulutusta suorittavien opiskelijoiden määrien sekä koulutusaloitaisten ja erikseen ammatillista opettajankoulutusta varten laskettujen kustannusten perusteella laskettu painotettu keskiarvo. Perustamishankkeita koskevan uudistuksen takia tulisi lisäksi muuttaa asetuksen 20 a §:ää.

Ehdotetun rahoituslain 24 §:n mukaisesti kirjastojen porrastusten suuruudesta harvaan asutuissa kunnissa ja saaristokunnissa sekä siitä, mitä kuntia pidetään harvaan asuttuina, säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Tarkoitus on säätää, että yksikköhinta olisi 20 prosenttia korkeampi kunnissa, joiden asukastiheys on enintään 2 ja saaristokunnissa sekä 10 prosenttia korkeampi kunnissa, joiden asukastiheys on yli 2 mutta alle 5.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivästä tammikuuta 2006. Lakeja sovellettaisiin ensimmäisen kerran määrättäessä valtionosuusperusteita ja myönnettäessä valtionosuutta vuodelle 2006.

Esityksessä muutettavaksi ehdotettua kuntien valtionosuuslain 3 §:ää valtionosuuksien vahvistamisperusteista ja 6 §:ää kustannus-

tenjaon tarkistamisesta sovellettaisiin kuitenkin ensimmäisen kerran vasta määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2008. Mainitut säännökset muodostavat kokonaisuuden, jolla valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistamista koskeva menettely uudistetaan mainitusta ajankohdasta lukien. Kustannustenjaon tarkistuksen osalta sovellettaisiin mainittuun ajankohtaan saakka lain voimaan

tullessa voimassa olleita säännöksiä mukaan lukien säännöstä, jonka mukaan kustannustason muutos voidaan valtionosuusperusteissa ottaa huomioon vähintään puoleen ja enintään täyteen määrään toteutuneesta kustannustason muutoksesta. Kuntien valtionosuuslain 4 §:n 2 momentissa ehdotettu uusi peruspalveluiden hintaindeksi otettaisiin käyttöön vuoden 2006 alusta.

*Lakiehdotukset***1.****Laki****kuntien valtionosuuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 4 §:n 3 momentti sekä 5 ja 29 §, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 3 momentti laissa 1102/1997, *muutetaan* 3 §, 4 §:n 2 momentti, 6 §, 8 §:n 3 momentti, 9 ja 11 §, 13 §:n 2 momentti, 16 §:n 3 momentti ja 27 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 § osaksi mainitussa laissa 1102/1997, 9 § laissa 1360/2001, 16 §:n 3 momentti mainitussa laissa 1102/1997 sekä 27 § osaksi viimeksi mainitussa laissa ja laissa 1061/1998; sekä *lisätään* 10 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1360/2001, uusi 2 momentti ja lakiin uusi 12 a § seuraavasti:

3 §

Valtionosuuksien vahvistamisperusteet

Keskimääräiset euromäärät tai laskennalliset kustannukset, joita käytetään valtionosuuksien perusteena tai valtionosuuksien määräämisen perusteena, vahvistetaan vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten. Tällöin otetaan huomioon:

- 1) valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun arvioidut muutokset 4 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla;
- 2) kustannustason arvioidut muutokset 4 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla;
- 3) vahvistamisvuotta edeltäneen varainhoitovuoden toteutuneen kustannustason muutoksen ja 2 kohdan mukaisesti mainitulle vuodelle tehdyn arvion erotus; sekä
- 4) ne tarkistukset, jotka 6 §:n mukaisesti tehdään joka neljäs vuosi valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistamiseksi.

4 §

Valtionosuustehtävien ja kustannustason muutos

 Kustannustason muutos määräytyy peruspalveluiden hintaindeksin mukaisesti. Indeks-

perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen käyttömenoilla painotettuun kustannustason muutokseen siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

6 §

Kustannustenjaon tarkistaminen

Kustannustenjako valtion ja kuntien välillä tarkistetaan valtakunnallisesti yhtenä kokonaisuutena joka neljäs vuosi siten kuin 2—4 momentissa säädetään.

Kustannustenjaon tarkistuksessa tehtäväkohtaiset valtionosuuden perusteena käytettävät laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat sekä niiden määräämisen perusteena käytettävät keskimääräiset euromäärät tarkistetaan toteutuneiden kustannusten mukaisiksi siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa (733/1992) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998) säädetään. Perustamishankkeista ja muusta kulttuuritoimesta kuin kirjastotoimesta aiheutuvia kustannuksia, arvonlisäveroä sekä laskennallisia korkoja, lainanhoitokustannuksia, poistoja tai muita vastaavia eräi ei lueta laskennallisiin kustannuksiin,

jollei siitä mainituissa laeissa erikseen toisin säädetä.

Valtio osallistuu 2 momentissa tarkoitettuihin laskennallisiin kustannuksiin ja yksikköhintoihin prosenttiosuuksilla, joista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen laskennallisten kustannukset ja yksikköhinnat määrätään sekä 3 momentissa tarkoitettujen valtionosuusprosentit säädetään varainhoitovuodelle ja kolmelle sitä seuraavalle vuodelle.

8 §

Yleisen valtionosuuden määräytyminen

Näin saatuun euromäärään lisätään 9—12 ja 12 a §:ssä määriteltyjen olosuhdelisien mukaan määräytyvät euromäärät. Saaristotai syrjäisyyslisää maksetaan kunnalle vaihtoehtoisena sen mukaan, kumpi niistä on kunnalle edullisempi. Saaristo-osakunnalle maksetaan kuitenkin samanaikaisesti sekä saaristo- että syrjäisyyslisää.

9 §

Saaristolisä

Saariston kehityksen edistämiseksi annetussa laissa (494/1981) tarkoitettujen kunnat, joiden väestöstä vähintään puolet asuu ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, saavat saaristolisänä euromäärän, joka on yleisen valtionosuuden perusosa seitsenkertaisena ja muut saaristokunnat euromäärän, joka on yleisen valtionosuuden perusosa nelinkertaisena.

Edellä 1 momentissa mainitussa laissa tarkoitettujen saaristo-osakunnat saavat saaristolisänä euromäärän, joka saadaan kertomalla saaristossa asuvien määrän ja yleisen valtionosuuden keskimääräisen euromäärän tulo luvulla 1,5. Jos saaristo-osassa asuu vähintään 1 200 asukasta, kunnalle myönnetään saaristolisänä kunnan yleisen valtionosuuden perusosaa vastaava euromäärä.

10 §

Syrjäisyyslisä

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kunta, jonka asukastiheys maaneliökilometriä kohden varainhoitovuotta edeltävän vuoden alussa on enintään 0,5, saa syrjäisyyslisänä euromäärän, joka on yleisen valtionosuuden perusosa yhdeksänkertaisena.

11 §

Taajamarakennelisä

Kunnalle, jonka taajamaväestön määrä on vähintään 40 000, myönnetään taajamassa asuvan väestön määrän perusteella taajamarakennelisää, joka saadaan kertomalla taajamassa asuvan väestön määrän ja yleisen valtionosuuden keskimääräisen euromäärän tulo seuraavilla kertoimilla:

taajamaväestön määrä	kerroin
40 000—99 999	0,75
100 000—199 999	0,70
200 000—	0,01

Taajamassa asuvan väestön määrän laskentaperusteista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

12 a §

Asukasluvun muutokseen perustuva lisä

Kunnat, joiden asukasluvun muutos kolmena varainhoitovuotta edeltävänä vuonna on ollut yhteensä vähintään kuusi prosenttia, saavat asukasluvun muutokseen perustuvana lisänä euromäärän, joka on yleisen valtionosuuden perusosa kerrottuna luvulla 1,39.

13 §

Rahoitusavustus

Rahoitusavustuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista

toimenpiteistä. Suunnitelma tulee liittää avustushakemukseen. Valtionapuviranomainen voi asettaa avustuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Rahoitusavustus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

16 §

Valtionosuuden ja rahoitusavustuksen myöntäminen sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vahvistaminen

Rahoitusavustusta on haettava valtionapuviranomaisen päättämään ajankohtaan mennessä.

27 §

Yleisen valtionosuuden perusteena oleva euromäärä

Vuonna 2006 yleisen valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen euromäärä on 27,75 euroa asukasta kohden.

Kunnalle myönnettävästä yleisestä valtionosuudesta vähennetään vuodesta 2006 lukien 10,75 euroa kunnan asukasta kohden vuosina 1997 ja 1998 toteutettujen julkisen talouden säästöpäätösten sekä vuodesta 2006 voimaan tulevien yleisen valtionosuuden määräytymisperusteiden muutosten vuoksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Tämän lain 3 §:ää valtionosuuksien vahvistamisperusteista ja 6 §:ää kustannustenjaon tarkistamisesta sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2008. Määrättäessä valtionosuuksia vuosille 2006 ja 2007 sovelletaan mainituilta osin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain 4 §:n 2 momentissa säädettyä peruspalveluiden hintaindeksiä sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2006.

Tämän lain voimaan tullessa voimaan tuleiden valtionosuusperusteiden muutosten aiheuttamaa muutosta kunnan valtionosuuksiin tasataan vuosina 2006—2008 siten kuin tässä momentissa sekä 5 ja 6 momentissa säädetään. Tasausta laskettaessa otetaan huomioon valtionosuusperusteiden muutokset, jotka aiheutuvat tästä laista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta annetusta laista (/2005). Lisäksi otetaan huomioon perusopetuksen ja kirjaston valtionosuusperusteiden muutokset, jotka aiheutuvat opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetusta laista (/2005) sekä kansalaisopiston valtionosuusperusteiden muutokset, jotka aiheutuvat vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta annetusta laista (/2005).

Edellä 4 momentissa tarkoitettujen valtionosuusperusteiden muutosten vuoksi valtionosuuksia menettävän kunnan valtionosuuksia lisätään siten, että menetys asukasta kohden on enintään 50 euroa vuonna 2006, enintään 100 euroa vuonna 2007 ja enintään 150 euroa vuonna 2008. Valtionosuuksia lisää saavan kunnan valtionosuuksia puolestaan vähennetään siten, että valtionosuuksien lisäys asukasta kohden on enintään 100 euroa vuonna 2006, enintään 200 euroa vuonna 2007 ja enintään 300 euroa vuonna 2008. Valtionosuuksien lisäysten maksamisesta ja vähennysten perimisestä sekä kohdentamisesta eri hallinnonaloille on voimassa, mitä kuntien valtionosuuslain 17 §:ssä säädetään.

Edellä 5 momentissa tarkoitettujen valtionosuuksien lisäykset ja vähennykset lasketaan euromäärästä, joka saadaan, kun kunnalle uusien tämän lain voimaantulo vuodesta sovellettavien valtionosuuksien määräytymisperusteiden vuodelle 2005 laskettavien valtionosuuksien yhteismäärästä vähennetään valtionosuudet, jotka kunnalle on myönnetty 4 momentissa tarkoitettuun toimintaan vuonna 2005. Laskemisen perusteena käytetään kuntien vuoden 2004 alun asukaslukua sekä samoja oppilas-, opiskelija-, opetustunti- ja henkilötyövuosimääriä, joita on käytetty määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2005.

2.

Laki**sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (733/1992) 17 §:n 3 momentti, 4 a luku ja 45 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 17 §:n 3 momentti laissa 1150/1996, 4 a luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 45 a § laissa 1364/2004,

muutetaan 11 §:n 2 momentti, 12 §:n 1—3 momentti, 15 §:n otsikko ja 1 momentti, 16 ja 16 a § sekä 16 b §:n 1 momentti ja 18 §,

sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 2 momentti, 12 §:n 1—3 momentti, 15 §:n otsikko ja 1 momentti, 16 ja 16 a § sekä 17 §:n 3 momentti mainitussa laissa 1150/1996 sekä 16 b §:n 1 momentti laissa 1145/2000 sekä 18 § mainitussa laissa 1150/1996 sekä laeissa 974/1998, 1409/2001 ja 1290/2004, sekä

lisätään lakiin uusi 15 a, 15 b § ja 18 a § seuraavasti:

11 §

Laskennalliset kustannukset

Lisäksi sosiaalihuollossa laskennalliset kustannukset hyväksytään työttömyyden perusteella määrättyjen kustannusten laskemiseksi erikseen asukasta ja työtöntä kohden sekä lastensuojelun tarpeen ja vammaisuuden perusteella määrättyjen kustannusten laskemiseksi asukasta kohden. Terveydenhuollossa laskennalliset kustannukset hyväksytään sairastavuuden perusteella määrättyjen kustannusten laskemiseksi asukasta kohden.

12 §

Kunnan valtionosuus

Käyttökustannusten valtionosuus on kunnalle määriteltujen laskennallisten kustannusten ja omarahoitusosuuden erotus. Laskennalliset kustannukset määritellään erikseen sosiaalihuollon ja terveydenhuollon määrätymistekijöiden sekä kunnan syrjäisyyden perusteella. Määrätymistekijöitä ovat asukasluku, ikärakenne, palvelu- ja jalostusaloilla toimivien osuus työllisestä työvoimasta, työttömyys, sairastavuus, vaikeasti vammaisten henkilöiden lukumäärä ja lastensuojelun tarve sekä syrjäisyys siten kuin jäljempänä tässä laissa säädetään.

Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset saadaan kertomalla ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset asianomaiseen ikäryhmään kuuluvien lukumäärällä sekä kertomalla 0—6-vuotiaiden laskennalliset kustannukset lisäksi päivähoitokertoimella ja laskemalla saadut ikäryhmittäiset euromäärät yhteen. Työttömyyden vaikutus kustannuksiin lasketaan kertomalla asukasta kohden määriteltä laskennallinen kustannus kunnan asukasluvulla ja työttömyyskertoimella sekä kertomalla erikseen kunnan työttömien lukumäärällä työtöntä kohden määriteltä laskennallinen kustannus. Lastensuojelun tarpeen perusteella määrättyvät kustannukset lasketaan kertomalla kunnan asukasta kohden määriteltä laskennallinen kustannus kunnan asukasluvulla ja lastensuojelukertoimella. Vammaisten henkilöiden lukumäärän vaikutus kustannuksiin saadaan kertomalla kunnan asukasta kohden määriteltä laskennallinen kustannus kunnan asukasluvulla ja vammaiskertoimella. Sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten kokonaisuus saadaan ikärakenteen, työttömyyden, vammaisuuden ja lastensuojelun perusteella määriteltujen rahamäärien summana.

Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset saadaan kertomalla ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset asianomaiseen ikäryhmään kuuluvien lukumäärällä. Sairastavuuden perusteella määrättyvät kustannukset lasketaan kertomalla erikseen asukasta

kohden määritely euromäärä kunnan asukasluvulla ja sairastavuuskertoimella. Terveystenhoitoon laskennalliset kustannukset saadaan ikäryhmittäisten ja sairastavuuden perusteella määriteltyjen kustannusten summana.

15 §

Päivähoitokerroin

Päivähoitokerroin lasketaan jakamalla palvelu- ja jalostusaloilla toimivien kunnan työllisen työvoiman osamäärä koko maan vastaavalla osamäärällä.

15 a §

Vammaiskerroin

Vammaiskerroin lasketaan jakamalla kunnassa kansaneläkelain (347/1956) mukaista eläkkeensaajan hoitotukea saavien, lapsen hoitotuesta annetun lain (444/1969) mukaista hoitotukea ja vammaistukilain (124/1988) mukaista vammaistukea saavien sekä vammaisuuden perusteella laitoshoidossa olevien yhteismäärä kunnan asukasluvulla sekä jakamalla saatu osamäärä koko maan vastaavalla osamäärällä. Eläkkeensaajan hoitotukea ja vammaistukea saavien henkilöiden määrää laskettaessa ei oteta huomioon ruokavaliokorvausta saaneita henkilöitä.

Kerrointa määriteltäessä käytetään kaksi vuotta ennen toimintavuotta alkavan vuoden edellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja.

15 b §

Lastensuojelukerroin

Lastensuojelukerroin lasketaan jakamalla kunnassa tehtyjen lastensuojelulain (683/1983) mukaisten lasten huostaanottojen määrä kunnan asukasluvulla ja jakamalla saatu osamäärä koko maan vastaavalla osamäärällä. Kerrointa laskettaessa kunnan huostaanottojen määränä on 2, jos huostaanottoja on ollut enintään 4.

Kerrointa määriteltäessä käytetään kaksi

vuotta ennen toimintavuotta alkavan vuoden huostaanottotietoja.

16 §

Syrjäisyyskerroin

Syrjäisyyskerroin on 1,05, 1,08, 1,10 tai 1,17. Valtioneuvoston asetuksella vahvistetaan ne kunnat, joilla on syrjäisyyskerroin, ja kunkin kunnan kertoimen suuruus.

Kunnan syrjäisyyskerroin on 1,05, jos kunnan kuntien valtiosuuslain 10 §:ssä tarkoitettu paikallisen ja seudullisen väestöpohjan perusteella määräytyvä syrjäisyysluku on 0,5—0,99. Kunnat, joiden syrjäisyysluku on 1,00—1,49, kerroin on 1,08. Jos kunnan syrjäisyysluku on 1,50 tai suurempi, kunnan syrjäisyyskerroin on 1,17.

Jos saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/81) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettun saaristokunnan asukkaista vähintään puolet asui toimintavuotta edeltävän vuoden alussa ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, on tällaisen kunnan syrjäisyyskerroin 1,10. Jos kunta olisi oikeutettu myös 2 momentissa tarkoitettuun syrjäisyyskertoimeen, kunnan syrjäisyyskerroin määritellään sen mukaan, kumpi niistä on kunnalle edullisempi.

16 a §

Kertoimien laskenta eräissä tapauksissa

Jos 13—15, 15 a ja 15 b sekä 16 §:ssä tarkoitettuja kertoimia laskettaessa ei ole käytettävissä mainituissa pykälissä tarkoitettun ajankohdan mukaisia tietoja, käytetään kertoimien laskennassa tämän sijasta viimeisimpiä asianomaisessa pykälässä tarkoitettua ajankohtaa edeltäviä tietoja.

16 b §

Eräiden kertoimien määräytyminen ja työtömien lukumäärän huomioon ottaminen kuntajakoa muutettaessa

Kuntien valtiosuuslain 22 a §:ssä tarkoitettun kuntajaon muutoksen yhteydessä sovelletaan kuntajaon muutoksen voimaantulo-

vuoden valtionosuuksia laskettaessa niitä tämän lain 13—15, 15 a ja 15 b sekä 16 §:ssä tarkoitettuja kertoimia, jotka perustuvat edeltävän vuoden kuntajakoon. Myöhempien vuosien valtionosuuksia laskettaessa käytetään kerrointen laskemiseen uusien tai laajentuvien kuntien tietoja.

18 §

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset jakautuvat vuosina 2006—2007 kuntien ja valtion kesken siten, että kuntien osuus tämän lain mukaan määräytyvistä kustannuksista on 67,78 prosenttia ja valtion osuus 32,22 prosenttia.

Kustannustenjako valtion ja kuntien välillä tarkistetaan joka neljäs vuosi (tarkistusvuosi) siten kuin kuntien valtionosuuslain 6 §:ssä säädetään.

18 a §

Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten tarkistaminen

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien perusteena olevat laskennalliset kustannukset tarkistetaan to-

teutuneiden kustannusten mukaisiksi. Kustannusten tarkistuksessa otetaan huomioon kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien perusteena olevien erityislakien mukaisten toimintojen järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset. Käyttökustannuksiin ei sisälly perustamishankkeiden kustannuksia, arvonnäköveron osuutta, laskennallisia korkoja ja poistoa, lainanhoitokustannuksia eikä muita vastaavia eriä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset tarkistetaan vuosittain kustannustason muutoksen mukaisesti siten kuin kuntien valtionosuuslain 3 §:ssä säädetään.

Kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään kaksi vuotta ennen toimintavuotta alkaneen vuoden tietoja toteutuneista kustannuksista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2006.

Sen estämättä, mitä 18 ja 18 a §:ssä säädetään, kustannustenjaon tarkistamiseen valtion ja kuntien välillä sovelletaan vuoden 2007 loppuun saakka tämän lain voimaan tullessa voimassa olevia säännöksiä. Kuntien ja valtion osuudet sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin määräytyvät kuitenkin siten kuin 18 §:n 1 momentissa säädetään.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

lastensuojelulain 5 a—5 c §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 §

Tällä lailla kumotaan 5 päivänä elokuuta 1983 annetun lastensuojelulain (683/1983) 5 a—5 c §, sellaisina kuin ne ovat, 5 a § laissa 123/1999, 5 b § viimeksi mainitussa laissa ja laissa 531/2001 sekä 5 c § mainitussa lais-

sa 123/1999 ja laeissa 733/1992 ja 425/2001.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

4.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (635/1998) 19 §:n 5 momentti, 29 ja 30 § sekä 46 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1389/2001,

muutetaan 1 §:n 1 momentin 5 kohta, 9 ja 10 §, 11 §:n 3 momentti, 14 §, 16 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 ja 2 momentti, 18 §:n 1 momentti, 19 §:n 1, 2 ja 7 momentti, 20 §, 21 §:n 2 momentti, 23 b §:n 1 ja 2 momentti, 24 §, 24 a §:n 1 ja 2 momentti, 28 §, 31 §:n 2 ja 3 momentti, 43 §:n otsikko ja 1 momentti, 44 §, 45 §:n 2 momentti, 46 §:n 5 ja 6 momentti, 49 § ja 54 §:n otsikko, sellaisena kuin niistä ovat 9, 10 ja 14 §, 16 §:n 1 momentti, 19 §:n 2 ja 7 momentti sekä 46 §:n 5 ja 6 momentti mainitussa laissa 1389/2001, 11 §:n 3 momentti ja 43 §:n otsikko laissa 1280/2002, 17 §:n 1 momentti laissa 1140/2003 ja 2 momentti laissa 1186/1998, 19 §:n 1 momentti mainitussa laissa 1211/2000, 20 § osaksi mainitussa laissa 1389/2001 ja laissa 412/2005, 23 b §:n 1 ja 2 momentti sekä 24 a §:n 1 ja 2 momentti laissa 1291/2004, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 1186/1998, 1211/2000 ja 1389/2001, uusi 5 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 6 momentiksi, 23 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1389/2001, uusi 2—4 momentti, lakiin uusi 47 a §, 54 §:ään uusi 2—4 momentti sekä lakiin uusi 57 b § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle käyttökustannuksiin ja perustamishankkeisiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta sekä muuta rahoituksesta sellaista toimintaa varten, josta säädetään:

5) ammattikorkeakoululaissa (351/2003) ja ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetussa laissa (356/2003);

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa, ammattikorkeakoululaissa ja ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua toimintaa varten ei myönnetä 5 luvun mukaista valtionosuutta ja -avustusta perustamishankkeeseen. Mainittujen lakien mukaisessa toiminnassa käytössä olevista tiloista sekä kalustosta ja muusta irtaimistosta aiheutuviin muihin kuin käyttö-

kustannuksiin myönnetään rahoitusta siten kuin 19 ja 20 §:ssä säädetään. Muutoin ammatillisen koulutuksen, ammatillisen aikuis-koulutuksen ja ammattikorkeakoulun rahoitukseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään käyttökustannusten rahoituksesta.

9 §

Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin

Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin vuosina 2006 ja 2007 on 54,70 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädettyllä tavalla laskettu euromäärä jaetaan maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa kaikki 8 §:n 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitettut kuntien valtionosuuden perusteet lasketaan yhteen ja näin saatuun euromäärään lisätään:

1) kuntayhtymille ja yksityisille koulutuksen järjestäjille 7 §:n 1 momentin mukaisesti

lasketut valtionosuuden perusteita vastaavat euromäärät; sekä

2) valtion oppilaitoksille 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten 16 §:n nojalla vahvistettujen keskimääräisten yksikköhintojen perusteella lasketut valtionosuuden perusteita vastaavat euromäärät.

Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa ei oteta huomioon:

1) perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen valmistavaa opetusta saavia oppilaita eikä perusopetusta saavia oppilaita lukuun ottamatta opiskelijoita, joilla ei ole kotikuntalaisia tarkoitettua kotikuntaa Suomessa tai joilla on kotikunta Ahvenanmaalla;

2) oppilaita ja opiskelijoita, joille perusopetuslain 7 §:n 1 momentin ja lukiolain 3 §:n 1 momentin nojalla järjestetään opetusta ulkomailla; eikä

3) ammatillisessa opettajankoulutuksessa olevia opiskelijoita eikä tästä koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia.

10 §

Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin

Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin on 70,30 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että kaikkien kuntien yhteenlasketut 8 §:n 5 ja 7 kohdassa tarkoitettut valtionosuuksien perusteet jaetaan maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

11 §

Ammatillisen lisäkoulutuksen käyttökustannusten rahoitus

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetuille koulutuksen järjestäjille myönnetään muun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettua ammatillisen lisäkoulutuksen käyttökustannuksia varten rahoitusta 87 prosenttia euromäärästä, joka saadaan laskemalla yhteen koulutuksen järjestäjälle valtionosuuden laskemisen perusteeksi vah-

vistettujen opiskelijatyövuosien määrien ja opiskelijatyövuotta kohden määrättyjen yksikköhintojen tulot. Yrityksen tai muun yhteisön henkilöstön kehittämiseksi järjestettävässä koulutuksessa rahoitus on kuitenkin 48 prosenttia mainitulla tavalla laskettavasta euromäärästä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään, miten rahoituksen perusteena oleva opiskelijatyövuosi määräytyy.

14 §

Valtionosuus liikuntatoiminnan ja nuorisotyön käyttökustannuksiin

Kunnalle myönnetään valtionosuutta liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin 29,70 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun kunnan asukasmäärä kerrotaan liikuntatointa varten asukasta kohden määrättyllä yksikköhinnalla.

Kunnalle myönnetään valtionosuutta nuorisotyön käyttökustannuksiin 29,70 prosenttia euromäärästä, joka saadaan kun kunnan alle 29-vuotiaiden asukkaiden määrä kerrotaan nuorisotyötä varten asukasta kohden määrättyllä yksikköhinnalla.

16 §

Keskimääräiset yksikköhinnat

Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteina käytettävät keskimääräiset yksikköhinnat siten kuin kuntien valtionosuuslain 3, 4, 6 ja 15 §:ssä säädetään.

17 §

Perusopetuksen yksikköhinnat

Perusopetuksen yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka neljäs vuosi perusopetuksesta kaikille opetuksen järjestäjille yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan

oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia oppilaita. Yksikköhintoja laskettaessa esiopetusta saavien oppilaiden määrästä otetaan huomioon 91 prosenttia ja 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden määrästä 60 prosenttia. Esiopetusta saavien perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden määrä otetaan kuitenkin huomioon kokonaan.

Kunnille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan kunnan asukastiheyden, kaksikielisuuden ja saaristoisuuden perusteella sekä 7—9 vuosiluokalla olevien, perusopetuslain 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetusta saavien, ruotsinkieliseen opetukseen osallistuvien ja vieraskielisten oppilaiden lukumäärän perusteella. Lisäksi harvimmien asuttujen kuntien ja saaristokuntien yksikköhintoja porrastetaan 1—6 vuosiluokkien oppilaiden osalta alle 80 oppilaan kouluissa sekä ja 7—9 vuosiluokkien osalta alle 180:lle samankieliselle oppilaalle järjestettävän opetuksen perusteella. Porrastusten suuruudesta ja yksikköhintojen tarkemmasta laskemisesta sekä siitä, mitä kuntia pidetään harvimmien asuttuina kuntina, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opetusministeriö voi lisäksi erityisestä syystä korottaa tässä momentissa säädetyllä tavalla laskettua yksikköhintaa.

18 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden määrästä, jotka opintonsa aloittaessaan ovat täyttäneet 18 vuotta, otetaan huomioon 60 prosenttia.

19 §

Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat

Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi koulutusaloittain siten, että kunkin koulutusalan koulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna kaikille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan kunkin koulutusalan koulutusta saaneiden opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. Valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin luetaan mukaan ammatillisen koulutukseen liittyvät ammatillisen koulutuksen järjestäjien kirjainpidon mukaiset poistot. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon oppisopimuskoulutuksesta ja ammatillisesta lisäkoulutuksesta aiheutuneita kustannuksia eikä kyseistä koulutusta saavia opiskelijoita. Jos koulutusalan koulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole mahdollista selvittää, yksikköhinta määrätään koulutusalan arvioitujen kustannusten perusteella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin yksikköhintojen laskemisesta ja poistojen laskemisesta mukaan valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin.

Yksikköhintoja porrastetaan erityisopetuksen, opiskelijoille annettavan majoitusedun ja muiden olennaisesti koulutuksen kustannuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella. Lisäksi yksikköhintoja porrastetaan koulutuksen tuloksellisuuden perusteella. Tuloksellisuuden perustuva porrastus määräytyy opiskelijoiden työllistymisen, jatko-opintoihin siirtymisen, koulutuksen keskeyttämisen ja opintojen suoritusajan sekä henkilöstön kelppoisuuden ja kehittämistoimenpiteiden perusteella. Tuloksellisuuden perusteella määräytyvä osuus on enintään kaksi prosenttia 1 momentin mukaisista valtakunnallisista kokonaiskustannuksista. Opetusministeriö voi lisäksi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin yksikköhinnan laskemisesta tässä momentissa säädetyllä tavalla.

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta on 77 prosenttia 16 §:n nojalla vahvistetavasta ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Opetusministeriö määrää vuosittain valtion talousarvion rajoissa oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat erikseen ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä erikseen muuta ammatillista lisäkoulutusta varten. Tässä momentissa tarkoitettuja yksikköhintoja korotetaan erityisopetuksessa siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

20 §

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi siten, että yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna kaikissa ammattikorkeakouluissa aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan valtionosuuden myöntämisen perusteena käytettävien ammattikorkeakoululain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen mukaan määräytyvien laskennallisten opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin luetaan mukaan ammattikorkeakoulun ylläpitäjän ammattikorkeakoulutoimintaan liittyvät kirjapidon mukaiset poistot. Poistojen lukemisesta mukaan valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin säädetään tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Yksikköhinnat määrätään siten, että euro-määrät, jotka saadaan kertomalla yksikköhinnat 1 momentin mukaan määräytyvällä laskennallisella opiskelijamäärällä, yhteenlaskettuina vastaavat 1 ja 2 momentin mukaan laskettuja valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Ammattikorkeakoulun yksikköhinta muodostuu laskennallisen opiskelijamäärän ja ammattikorkeakoulussa suoritettujen tutkintojen määrän mukaan määrittävistä osuksista siten, että opiskelijamäärän osuus on 70

prosenttia ja tutkintojen määrän osuus 30 prosenttia. Opetusministeriö voi erityisestä syystä korottaa ammattikorkeakoulun yksikköhintaa. Yksikköhinnan laskemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Muina kuin 1 momentissa tarkoitettuina vuosina yksikköhinnat lasketaan siten kuin tässä pykälässä säädetään, kuitenkin 1 momentissa tarkoitetun vuoden yksikköhintoja laskettaessa käytettyjen kokonaiskustannusten perusteella.

21 §

Taiteen perusopetuksen yksikköhinnat

Edellä 13 §:ssä tarkoitetut taiteen perusopetuksen yksikköhinnat lasketaan joka neljäs vuosi taiteenaloittain jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna kunkin taiteenalan opetuksesta aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset asianomaisella taiteenalalla yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna pidettyjen opetustuntien yhteismäärällä. Jos taiteenalan opetuksesta aiheutuneita kustannuksia ja pidettyjen opetustuntien määrää ei ole mahdollista selvittää, määrätään yksikköhinta asianomaisen taiteenalan opetuksen arvioitujen kustannusten ja opetustuntien määrän perusteella. Muina vuosina yksikköhinnat lasketaan edelliselle vuodelle määrättyjen yksikköhintojen perusteella.

23 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen koulutusmuotojen käyttökustannukset, joihin myönnetään rahoitusta Euroopan yhteisöjen talousarviosta, saadaan lukea tämän lain nojalla rahoitettaviksi käyttökustannuksiksi silta osin kuin Euroopan yhteisöjen talousarviosta myönnettävä ja sitä vastaava valtion talousarvion mukainen erillinen kansallinen rahoitus ei niitä kata.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen eri kou-

lutusmuotojen käyttökustannuksista vähennetään koulutuksen järjestäjille 42 §:n nojalla asianomaista toimintaa varten kustannusten laskemisvuonna myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä. Ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksista vähennetään ammattikorkeakoululain 33 §:n 1 momentin nojalla myönnettyä rahoitusta vastaava euromäärä.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään ammatillisen koulutuksen järjestäjän ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjän kirjjanpidon mukaisista poistoista on voimassa, mitä 19 §:n 1 momentissa ja 20 §:n 2 momentissa säädetään.

23 b §

Opetustoimen yksikköhintojen laskeminen vuosina 2005—2007

Sen estämättä, mitä keskimääräisten yksikköhintojen ja yksikköhintojen laskemisesta sekä kustannustenjaon tarkistuksesta säädetään, vuosien 2005—2007 keskimääräiset yksikköhinnat ja yksikköhinnat lasketaan siten kuin jäljempänä tässä pykälässä säädetään.

Vuoden 2003 valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella oppilasta, opiskelijaa tai opetustuntia kohti eri koulutusmuodoille vuodelle 2005 laskettavia keskimääräisiä yksikköhintoja verrataan vuodelle 2004 vahvistettujen keskimääräisten yksikköhintojen perusteella vuodelle 2005 laskettaviin keskimääräisiin yksikköhintoihin. Tästä erotuksesta otetaan vuoden 2005 keskimääräisissä yksikköhinnoissa huomioon 27 prosenttia, 44 prosenttia vuonna 2006 ja 61 prosenttia vuonna 2007.

24 §

Kirjastojen yksikköhinnat

Kirjaston yksikköhinnat lasketaan joka neljäs vuosi jakamalla kirjaston ylläpidosta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneet kustannukset kuntien asukasmäärällä.

Kirjaston yksikköhintoja porrastetaan harvaan asutuissa kunnissa ja saaristokunnissa. Porrastusten suuruudesta ja yksikköhintojen tarkemmasta laskemisesta sekä siitä, mitä kuntia pidetään harvaan asuttuina kuntina, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opetusministeriö korottaa lisäksi sellaisen kunnan yksikköhintaa, joka ministeriön päätöksen mukaisesti ylläpitää yleisten kirjastojen keskuskirjastoa tai maakuntakirjastoa. Opetusministeriö voi korottaa yksikköhintaa myös muun kunnalle annetun erityisen tehtävän takia.

Yksikköhintojen laskemisesta on lisäksi voimassa, mitä 23 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Yksikköhintoja laskettaessa kustannuksista vähennetään kirjastoja ylläpitäville kunnille 42 §:n perusteella kirjastotoimintaa varten kustannusten laskemisvuonna myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä. Kirjaston yksikköhinnan määräämisestä on lisäksi voimassa, mitä 16 §:ssä säädetään.

24 a §

Kirjastojen yksikköhintojen laskenta vuosina 2005—2007

Sen estämättä, mitä keskimääräisten yksikköhintojen ja yksikköhintojen laskemisesta sekä kustannustenjaon tarkistuksesta säädetään, vuosien 2005—2007 keskimääräiset yksikköhinnat ja yksikköhinnat lasketaan kirjaston osalta siten kuin jäljempänä tässä pykälässä säädetään.

Vuonna 2003 kirjastojen ylläpidosta aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella vuodelle 2005 laskettavaa keskimääräistä yksikköhintaa verrataan vuodelle 2004 vahvistetun keskimääräisen yksikköhinnan perusteella vuodelle 2005 laskettavaan keskimääräiseen yksikköhintaan. Tästä erotuksesta otetaan vuoden 2005 keskimääräisessä yksikköhinnoissa huomioon 27 prosenttia, 44 prosenttia vuonna 2006 ja 61 prosenttia vuonna 2007.

28 §

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat lasketaan erikseen kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon osalta joka neljäs vuosi jakamalla yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset asianomaisten kulttuurilaitosten saman kalenterivuoden todellisten henkilötyövuosien yhteismäärällä. Yksikköhinta määrätään varainhoitovuodelle arvioidun kustannustason mukaiseksi ja ottaen huomioon valtion toimenpiteistä aiheutuvat toiminnan laajuuden ja laadun muutokset soveltuvin osin siten kuin kuntien valtionosuuslain 3 §:n 1—3 kohdassa sekä 4 §:ssä säädetään.

Muina vuosina yksikköhinnaksi määrätään edelliselle vuodelle määrätty yksikköhinta tarkistettuna 1 momentissa tarkoitetuilla kustannustason sekä toiminnan laajuuden ja laadun muutoksilla.

Yksikköhintojen laskemisesta on lisäksi voimassa, mitä 23 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Yksikköhintoja laskettaessa kustannuksista vähennetään laitosten ylläpitäjille 42 §:n, teatteri- ja orkesterilain 6 a §:n 2 ja 3 momentin sekä museolain 4 a §:n nojalla niiden toimintaa varten kustannusten laskemisvuonna myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euronäärä.

Arvonlisäveron osalta on voimassa, mitä 23 a §:ssä säädetään.

31 §

Perustamishanke

Maa-alueen hankkimista ei pidetä perustamishankkeena.

Muun kuin 1 momentissa tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankkimista ei pidetä perustamishankkeena. Perustamishankkeena pidetään kuitenkin 1 momentissa säädettyin edellytyksin kirjastoauton ja -veneen hankintaa.

43 §

Liikenneopettajankoulutukseen sekä saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen myönnettävä valtionavustus

Ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle myönnetään vuosittain liikenneopettajankoulutusta varten valtionavustusta määrä, joka likimäärin vastaa koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia.

44 §

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintomäärien laskeminen

Varainhoitovuoden rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan. Ammatillisen peruskoulutuksen varainhoitovuoden rahoitus lasketaan kuitenkin enintään järjestämisluvan kokonaisopiskelijamäärän mukaisesti. Lisäksi voidaan ottaa huomioon sellaiset arvioidut oppilas- ja opiskelijamäärien muutokset, jotka aiheutuvat laista, asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai päätöksestä taikka valtion talousarviosta. Yksikköhintoja laskettaessa sovelletaan kuitenkin varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyn oppilas- ja opiskelijamääriä. Toiminnan käynnistyessä rahoitus lasketaan arvioidun oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, ammattikorkeakoulujen varainhoitovuoden rahoitus ja yksikköhinnat lasketaan ammattikorkeakoululain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen mukaan määräytyvän opiskelijamäärän ja suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen perusteella.

Oppilas ja opiskelija voidaan lukea samanaikaisesti rahoituksen perusteena olevaksi oppilaaksi tai opiskelijaksi vain yhdessä tämän lain soveltamisalaan kuuluvassa koulutuksessa.

Ne oppilaat ja opiskelijat, joita ei ole ilmoitettu valtionapuviranomaiselle säädettyssä määrääjässä, voidaan jättää rahoituksen pe-

rusteena olevia oppilaita ja opiskelijoita laskettaessa huomioon ottamatta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rahoituksen määrittämisessä käytettävien oppilas-, opiskelija- ja tutkintomäärien laskemisesta.

45 §

Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen

Valtionapuviranomainen tarkistaa, ammatikorkeakouluille myönnettävää rahoitusta lukuun ottamatta, 1 momentin mukaan myönnetyn rahoituksen varainhoitovuoden keskimääräisten oppilas- ja opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitus tarkistetaan kuitenkin enintään ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrätyn kokonaisopiskelijamäärän mukaiseksi.

46 §

Rahoituksen maksaminen käyttökustannuksiin

Jos kunnan 8 §:ssä säädetty valtionosuuden peruste, kunnalle 11 §:n 2 ja 3 momentin nojalla myönnettävä rahoitus ja kunnalle 13—15:n mukaan myönnettävä valtionosuus on pienempi kuin 9 ja 10:n mukaan lasketut euromäärät, kunnan tulee maksaa erotus valtiolle kahdessa erässä, ensimmäinen erä varainhoitovuoden heinäkuun ja toinen erä varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä.

Jos kunnalle käyttökustannuksiin tämän lain mukaan myönnetty valtionosuus on pienempi kuin kuntien valtionosuuslain 17 §:n 2 momentissa säädetty tämän lain mukaisiin valtionosuuksiin kohdistettava osuus kunnan maksettavaksi tulevasta tasausvähennyksestä, kunnan tulee maksaa erotus valtiolle 5 momentissa säädettyinä ajankohtina.

47 a §

Maksatuksen keskeytys

Valtionapuviranomainen voi päätöksellään määrätä tässä laissa tarkoitetun rahoituksen maksamisen keskeytettäväksi, jos:

1) on ilmeistä, ettei rahoituksen saaja enää järjestä rahoituksen perusteena olevaa toimintaa, tai rahoituksen saaja olennaisessa määrin toimii vastoin asianomaista toimintaa koskevia lakeja tai asetuksia taikka niiden nojalla annettuja määräyksiä;

2) ne perusteet, joiden mukaan rahoitus määrättyä tarkoitusta varten on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet, tai

3) Euroopan yhteisön lainsäädännössä edellytetään maksatuksen keskeyttämistä.

49 §

Perustamishankkeeseen suoritettun valtionosuuden palautus

Perustamishankkeeseen saatua valtionosuutta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan. Jos omaisuus luovutetaan toiselle, joka käyttää omaisuutta valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan, tästä luovutuksesta johtuva palautus voidaan jättää määräämättä, jos luovuttaja omaisuuden luovutuksen yhteydessä sitoutuu vastaamaan palautusehdoista myös luovutuksen jälkeen tai jos luovutuksen saaja sitoutuu vastaaviin omaisuuden luovuttajaa koskeviin palautusehtoihin. Palautusta ei määrätä myöskään suoritettavaksi, jos valtionosuuden myöntämisestä on kulunut yli 15 vuotta.

Jos omaisuus, johon on saatu valtionosuutta, tuhoutuu tai vahingoittuu, voidaan valtionosuutta vastaava suhteellinen osa vakuutus- tai muusta korvauksesta määrätä palautettavaksi valtiolle tai vähentää uuden perustamishankkeen valtionosuudesta. Palautusta ei määrätä kuitenkaan suoritettavaksi eikä

vähennystä tehdä, jos valtionosuuden myöntämisestä on kulunut yli 15 vuotta.

Palautusvelvollisuudesta ja korvauksen vähentämisestä päättää 53 §:ssä tarkoitettu valtionapuviranomainen. Valtionosuuden saajan on ilmoitettava valtionapuviranomaiselle kuuden kuukauden kuluessa 1 ja 2 momentissa tarkoitettua olosuhteiden muuttumisesta. Jos myöhemmin käy ilmi, ettei ilmoitusta ole tehty määräajassa, on valtionosuutta vastaava suhteellinen osa omaisuuden käyvästä arvosta palautettava valtiolle korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentin mukaisine korkeineen, jollei valtionapuviranomainen erityisestä syystä toisin päättä.

54 §

Tietojen toimittaminen, tarkastusoikeus ja virka-apu

Opetusministeriöllä ja ministeriön päätöksen mukaisesti opetushallituksella on oikeus 1 momentissa mainittujen tietojen oikeellisuuden toteamiseksi suorittaa tarpeellisia rahoituksen saajan talouteen ja toimintaan kohdistuvia tarkastuksia. Rahoituksen saajan on korvauksetta annettava tarkastusta suorittavalle virkamiehelle kaikki tarkastuksen kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset, asiakirjat, tallenteet ja muu aineisto sekä muutoinakin avustettava tarkastuksessa. Tarkastusta suorittavalla virkamiehellä on oikeus päästä tarkastuksen edellyttämässä laajuudessa rahoituksen saajan hallinnassa tai käytössä oleviin rahoitettavassa toiminnassa käytettäviin tiloihin ja muille alueille.

Tarkastusta suorittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa tarkastuksen kohteena oleva aineisto haltuunsa, jos tarkastaminen sitä edellyttää. Aineiston haltuunotosta on tarkastuksen yhteydessä laadittava pöytäkirja. Siinä on mainittava haltuunoton tarkoitus ja haltuun otettu aineisto. Aineisto on palautettava viipymättä, kun sitä ei enää tarvita tarkastuksen suorittamiseksi.

Opetusministeriöllä ja opetushallituksella on oikeus saada poliisi- ja ulosottoviranomaisilta tarpeellista virka-apua 2 momentin mukaisten tarkastustehtävien suorittamisessa.

57 b §

Valtionavustuslain eräiden säännösten soveltaminen

Jollei tässä laissa toisin säädetä, tämän lain nojalla myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2006. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran syksyllä 2005 määrättäessä keskimääräisiä yksikköhintoja ja yksikköhintoja vuodelle 2006.

Tämän lain 17—21 ja 24 §:n säännöksiä, jotka koskevat yksikköhintojen laskemista toteutuneiden kustannusten pohjalta, sovelletaan ensimmäisen kerran laskettaessa ja määrättäessä yksikköhintoja vuodelle 2008.

Valtionosuuden vahvistamisperusteista, valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistamisesta sekä kustannustason muutoksen määräytymisestä on voimassa, mitä kuntien valtionosuuslain muuttamisesta annetun lain (/2005) voimaantulosäännöksen 2 ja 3 momentissa säädetään.

Tämän lain 28 §:n säännöksiä yksikköhintojen laskemisesta kunkin taide- ja kulttuuri-laitosmuodon kustannusten perusteella sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2008. Vuosina 2006 ja 2007 yksikköhinnat määräytyvät tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Vuosina 2008 ja 2009 yksikköhinnat määräytyvät siten, että tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan määräytyviä yksikköhintoja verrataan tämän lain mukaisesti laskettaviin yksikköhintoihin. Erotuksesta otetaan huomioon vuoden 2008 yksikköhinnoissa 33 prosenttia ja vuoden 2009 yksikköhinnoissa 66 prosenttia.

Sen estämättä, mitä 19 §:n 1 momentissa ja 20 §:n 2 momentissa säädetään, jos ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien kirjanpidon mukaisten ammatillisen koulutuksen poistojen määrä on vuosina 2005 ja 2009 alempi kuin 831,32 euroa vuodessa opiskelijaa kohden ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien mainittuina vuosina tehtävien kirjanpidon mukaisten ammattikorkeakoulujen pois-

tojen määrä on alempi kuin 487,31 euroa vuodessa ammattikorkeakoulun valtionosuuden perusteena käytettävää laskennallista opiskelijaa kohden, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen keskimääräistä yksikköhintaa korotetaan, siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarvittaessa säädetään, euromäärällä, joka vastaa edellä mainittujen euromäärien ja kirjanpidon mukaisten opiskelijaa kohden laskettujen poistojen erotusta. Vuosina 2006 ja 2007 keskimääräistä yksikköhintaa korotetaan kuitenkin ammatillisen koulutuksen osalta 393,31 eurolla ja ammattikorkeakoulujen osalta 303,15 eurolla. Mainitut euromäärät on laskettu vuoden 2005 kustannustasossa ja niitä tarkistetaan vuosittain kustannustason arvioidun muutoksen mukaisesti.

Ennen tämän lain voimaan tuloa ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamishankkeisiin myönnetty ja vuosittain maksettavat opiskelijaa kohti lasketut valtionosuudet vähennetään keskimääräisiä yksikköhintoja laskettaessa.

Tämän lain 23 §:n 3 momentin ja 24 §:n 4 momentin säännöksiä, jotka koskevat valtionavustusten vähentämistä käyttökustannuksista sovelletaan ensimmäisen kerran määrätessä yksikköhintoja vuodelle 2008.

Sen estämättä, mitä 20 §:ssä ja tämän voimaantulosäännöksen 5—7 momentissa säädetään ammattikorkeakoulun yksikköhinnan laskemisesta, yksikköhintaan tulevat muutokset rajataan vuosina 2006—2008 siten, että vuonna 2006 yksikköhinta on enintään kolme prosenttia vähemmän tai viisi prosenttia enemmän, vuonna 2007 enintään kuusi

prosenttia vähemmän tai kahdeksan prosenttia enemmän ja vuonna 2008 enintään yhdeksän prosenttia vähemmän tai yksitoista prosenttia enemmän kuin asianomaisen ammattikorkeakoulun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan lasketun ja asianomaisen vuoden keskimääräisen yksikköhinnan tasoon muutetun vuoden 2005, 20 §:n 1 momentin mukaan määräytyvää opiskelijaa kohden lasketun rahoituksen määrää. Rahoituksen määrää koskevaa vertailua tehtäessä mukaan otetaan lain 46 §:n 3 momentissa tarkoitettu euromäärä, mutta ei ammatillisesta opettajankoulutuksesta aiheutuvia kustannuksia ja niiden vaikutusta rahoitukseen, eikä ammattikorkeakoulun yksikköhintaan opetusministeriön päätöksellä erityisesti syystä tehtyjä korotuksia.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyyn rahoitukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Lain 49 §:n säännöksiä perustamishankkeen valtionosuuden palauttamisesta sovelletaan sellaiseen mainitussa 49 §:ssä tarkoitettuun toimenpiteeseen, joka on suoritettu, tai vahinkoon, joka on tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen.

Sen estämättä, mitä 49 §:ssä säädetään perustamishankkeeseen myönnetyn valtionosuuden palauttamisajasta, valtion korvaukselta luovuttamien ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen valtionosuuksien palautusehdoista on voimassa, mitä asianomaisissa luovutussopimuksissa on sovittu.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.

Laki**ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 46 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (630/1998) 46 §:n 1 momentti seuraavasti:

46 §

Rahoitus

tuksesta annetussa laissa (635/1998) säädetään.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta varten myönnetään rahoitusta käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus-

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2006.

6.

Laki**ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 18 §:n 2 momentin kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (631/1998) 18 §:n 2 momentti.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2006.

7.

Laki**ammattikorkeakoululain 32 §:n 2 momentin ja 34 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan 9 päivänä toukokuuta 2003 annetun ammattikorkeakoululain (351/2003) 32 §:n 2 momentti ja 34 §.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2006.

8.

Laki**teatteri- ja orkesterilain 6 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 3 päivänä elokuuta 1992 annetun teatteri- ja orkesterilain (730/1992) 6 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1277/1994, uusi 3 momentti seuraavasti:

6 a §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2006.

Opetusministeriö voi valtion talousarvion rajoissa myöntää valtionavustusta teattereiden ja orkestereiden toiminnan kehittämistä varten.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

9.

Laki**museolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 3 päivänä elokuuta 1992 annettuun museolakiin (729/1992) uusi 4 a § seuraavasti:

2 luku

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2006.**Valtionavustukset**

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4 a §

Opetusministeriö voi valtion talousarvion rajoissa myöntää valtionavustusta erikoismuseoiden erityistehtävien hoitamista varten.

10.

Laki**valtionavustuslain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä heinäkuuta 2001 annetun valtionavustuslain (688/2001) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan kuntien valtionosuuslaissa (1147/1996), opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998), vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) ja sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa (733/1992) säädettyyn valti-

onosuuteen ja valtionavustukseen, jos siitä mainituissa laeissa erikseen säädetään. Tätä lakia ei sovelleta raha-automaattien, kasinopelien eikä pelikasino- tai totopelitoiminnan tuotoista myönnettäviin avustuksiin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2006.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Naantalissa 23 päivänä kesäkuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Alue- ja kuntaministeri *Hannes Manninen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

kuntien valtionosuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 4 §:n 3 momentti sekä 5 ja 29 §, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 3 momentti laissa 1102/1997, *muutetaan* 3 §, 4 §:n 2 momentti, 6 §, 8 §:n 3 momentti, 9 ja 11 §, 13 §:n 2 momentti, 16 §:n 3 momentti ja 27 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 § osaksi mainitussa laissa 1102/1997, 9 § laissa 1360/2001, 16 §:n 3 momentti mainitussa laissa 1102/1997 sekä 27 § osaksi viimeksi mainitussa laissa ja laissa 1061/1998; sekä *lisätään* 10 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1360/2001, uusi 2 momentti ja lakiin uusi 12 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Valtionosuuksien vahvistamisperusteet

Valtionosuuksien vahvistamisperusteet

Valtionosuuksien tai niiden määräämisen perusteena olevat keskimääräiset markkamäärät tai laskennalliset kustannukset vahvistetaan vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten. Tällöin otetaan huomioon:

Keskimääräiset euromäärät tai laskennalliset kustannukset, joita käytetään valtionosuuksien perusteena tai valtionosuuksien määräämisen perusteena, vahvistetaan vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten. Tällöin otetaan huomioon:

1) valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun arvioidut muutokset 4 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla;

1) valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun arvioidut muutokset 4 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla;

2) kustannustason arvioidut muutokset 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla, kuitenkin enintään täyteen ja vähintään puoleen määrään kustannustason arvioidusta muutoksesta;

2) kustannustason arvioidut muutokset 4 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla;

3) vahvistamisvuotta edeltäneenä varainhoitovuonna toteutuneiden ja 1 kohdan perusteella arvioidujen kustannusten välinen erotus 5 §:ssä säädetyllä tavalla; sekä

3) vahvistamisvuotta edeltäneen varainhoitovuoden toteutuneen kustannustason muutoksen ja 2 kohdan mukaisesti mainitulle vuodelle tehdyn arvion erotus; sekä

4) ne tarkistukset, jotka tehdään valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon säilyttämiseksi 6 §:ssä säädetyin perustein.

4) ne tarkistukset, jotka 6 §:n mukaisesti tehdään joka neljäs vuosi valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistamiseksi.

4 §

Valtionosuustehtävien ja kustannustason muutos

Kustannustason muutos lasketaan siten, että kaksi kolmasosaa siitä aiheutuu kunnan ansiotason ja kuntien palkkasidonnaisten maksujen muutoksesta ja yksi kolmasosa yleisen hintatason muutoksesta siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Yleisen valtionosuuden kustannustason muutosta huomioon otettaessa perusteena on markkamäärä, josta on tehty 27 ja 29 §:ssä säädetty vähennykset.

5 §

Toteutuneiden muutosten huomioon ottaminen

Vahvistettaessa varainhoitovuoden valtionosuuksien tai niiden määräämisen perusteena olevia keskimääräisiä markkamääriä tai laskennallisia kustannuksia, otetaan huomioon vahvistamisvuotta edeltäneen varainhoitovuoden toteutuneet, 4 §:n nojalla tehdyistä arvioista poikkeavat valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun sekä kustannustason muutokset.

6 §

Kustannustenjaon säilyttäminen

Valtio osallistuu kunnille tehtäväkohtaisten valtionosuuksien piiriin kuuluvista tehtävistä aiheutuviin kustannuksiin samassa suhteessa kuin se on osallistunut niihin tämän lain tullessa voimaan. Tämä ei kuitenkaan koske perustamishankkeista eikä muusta kulttuuritoimesta kuin kirjastotoimesta aiheutuvia kustannuksia eikä laskennallisia korkoja, lainanhoitokustannuksia tai poistoja taikka muita vastaavia eriä.

Kustannustenjaon kehitys selvitetään koko maan tasolla ja kokonaisuudessaan valtion ja kuntien välillä. Tehtäväkohtaisten valtionosuuksien tai niiden määräämisen perusteena olevia keskimääräisiä markka-

4 §

Valtionosuustehtävien ja kustannustason muutos

Kustannustason muutos määräytyy peruspalveluiden hintaindeksin mukaisesti. *Indeksi perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen käyttömenoilla painotettuun kustannustason muutokseen siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.*

(3 mom. kumotaan)

(kumotaan)

6 §

Kustannustenjaon tarkistaminen

Kustannustenjako valtion ja kuntien välillä tarkistetaan valtakunnallisesti yhtenä kokonaisuutena joka neljäs vuosi siten kuin 2-4 momentissa säädetään.

Kustannustenjaon tarkistuksessa tehtäväkohtaiset valtionosuuden perusteena käytettävät laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat sekä niiden määräämisen perusteena käytettävät keskimääräiset euromää-

määriä tai laskennallisia kustannuksia tarkistetaan selvitysten edellyttämällä tavalla joka neljäs vuosi (*tarkistusvuosi*) siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa (733/92) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (705/92) säädetään.

Jos vuotuinen kustannustason muutos on 3 §:n 2 kohdan perusteella päätetty joinakin vuosina ottaa huomioon vähemmästä kuin täydestä määrästä, otetaan muutokset kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon enintään päätetyn suuruisina.

8 §

Yleisen valtionosuuden määräytyminen

Näin saatuun markkamäärään lisätään 9–12 §:ssä määriteltyjen olosuhdelisien mukaan määräytyvät markkamäärät. Saaristo- tai syrjäisyyslisää maksetaan *kuitenkin* kunnalle vaihtoehtoisena sen mukaan, kumpi niistä on kunnalle edullisempi.

9 §

Saaristolisiä

Saariston kehityksen edistämisestä annetussa laissa (494/1981) tarkoitetut kunnat, joiden väestöstä vähintään puolet asuu ilman kiinteätä tieyhteyttä mantereeseen, saavat saaristolisänä euromäärän, joka on yleisen valtionosuuden perusosa kuusinkertaisena, muut saaristokunnat euromäärän,

rät tarkistetaan toteutuneiden kustannusten mukaisiksi siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa (733/1992) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998) säädetään. Perustamishankkeista ja muusta kulttuuritoimesta kuin kirjastotoimesta aiheutuvia kustannuksia, arvonnäköveroä sekä laskennallisia korkoja, lainanhoitokustannuksia, poistoja tai muita vastaavia eriä ei lueta laskennallisiin kustannuksiin, jollei siitä mainituissa laeissa erikseen toisin säädetä.

Valtio osallistuu 2 momentissa tarkoitettuihin laskennallisiin kustannuksiin ja yksikköhintoihin prosentiosuuksilla, joista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat määrätään sekä 3 momentissa tarkoitetut valtionosuusprosentit säädetään varainhoitovuodelle ja kolmelle sitä seuraavalle vuodelle.

8 §

Yleisen valtionosuuden määräytyminen

Näin saatuun euromäärään lisätään 9–12 ja 12 a §:ssä määriteltyjen olosuhdelisien mukaan määräytyvät euromäärät. Saaristo- tai syrjäisyyslisää maksetaan kunnalle vaihtoehtoisena sen mukaan, kumpi niistä on kunnalle edullisempi. *Saaristosakunnalle maksetaan kuitenkin samanlaisesti sekä saaristo- että syrjäisyyslisää.*

9 §

Saaristolisiä

Saariston kehityksen edistämisestä annetussa laissa (494/1981) tarkoitetut kunnat, joiden väestöstä vähintään puolet asuu ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, saavat saaristolisänä euromäärän, joka on yleisen valtionosuuden perusosa seitsenkertaisena ja muut saaristokunnat euromäärän,

joka on yleisen valtionosuuden perusosa kolminkertaisena, ja saaristo-osakunnat euromäärän, joka on saaristossa asuvien määrä kerrottuna 150 prosentilla yleisen valtionosuuden vahvistetusta keskimääräisestä euromäärästä

10 §

Syrjäisyyslisä

11 §

Liikenteen taajamalisä

Kunnat, joiden taajamaväestön määrä ylittää 40 000, saavat liikenteen taajamalisänä markkamäärän, joka on taajamassa asuvien henkilöiden määrä kerrottuna 45 prosentilla yleisen valtionosuuden vahvistetusta keskimääräisestä markkamäärästä. Taajamaväestön määräytymisperusteet säädetään asetuksella.

joka on yleisen valtionosuuden perusosa nelinkertaisena.

10 §

Syrjäisyyslisä

11 §

Taajamarakennelisä

Edellä 1 momentissa mainitussa laissa tarkoitetut saaristo-osakunnat saavat saaristolisänä euromäärän, joka saadaan kertomalla saaristossa asuvien määrän ja yleisen valtionosuuden keskimääräisen euromäärän tulo luvulla 1,5. Jos saaristo-osassa asuu vähintään 1 200 asukasta, kunnalle myönnetään saaristolisänä kunnan yleisen valtionosuuden perusosaa vastaava euromäärä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kunta, jonka asukastiheys maaneliökilometriä kohden varainhoitovuotta edeltävän vuoden alussa on enintään 0,5, saa syrjäisyyslisänä euromäärän, joka on yleisen valtionosuuden perusosa yhdeksänkertainena.

taajamaväestön määrä kerroin

40 000—99 999 0,75

100 000—199 999 0,70

200 000— 0,01

Kunnalle, jonka taajamaväestön määrä on vähintään 40 000, myönnetään taajamarakennelisää, joka saadaan kertomalla taajamassa asuvan väestön määrän ja yleisen valtionosuuden keskimääräisen euromäärän tulo seuraavilla kertoimilla:

Taajamassa asuvan väestön määrän laskentaperusteista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

12 a §

Asukasluvun muutokseen perustuva lisä

Kunnat, joiden asukasluvun muutos kolmena varainhoitovuotta edeltävänä vuonna on ollut yhteensä vähintään kuusi prosenttia, saavat asukasluvun muutokseen perustuvana lisänä euromäärän, joka on yleisen valtionosuuden perusosa kerrottuna luvulla 1,39.

13 §

Rahoitusavustus

Valtionapuviranomainen voi asettaa avustuksen myöntämiseksi ja käytölle kunnan talouden tervehdyttämistä koskevia ehtoja.

13 §

Rahoitusavustus

Rahoitusavustuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Suunnitelma tulee liittää avustushakemukseen. Valtionapuviranomainen voi asettaa avustuksen myöntämiseksi ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Rahoitusavustus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

16 §

Valtionosuuden ja rahoitusavustuksen myöntäminen sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vahvistaminen

Rahoitusavustusta on haettava valtionapuviranomaiselta varainhoitovuoden elokuun loppuun mennessä.

16 §

Valtionosuuden ja rahoitusavustuksen myöntäminen sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vahvistaminen

Rahoitusavustusta on haettava valtionapuviranomaisen päättämään ajankohtaan mennessä.

27 §

Yleisen valtionosuuden perusteena oleva markkamäärä

Yleisen valtionosuuden keskimääräinen markkamäärä asukasta kohden on vuonna 1997 206 markkaa.

Kunnalle 3 §:n perusteella määräytyvästä yleisen valtionosuuden keskimääräisestä

27 §

Yleisen valtionosuuden perusteena oleva euromäärä

Vuonna 2006 yleisen valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen euromäärä on 27,75 euroa asukasta kohden.

Kunnalle myönnettävästä yleisestä valtionosuudesta vähennetään vuodesta 2006

markkamäärästä vähennetään vuoden 1998 alusta 4 markkaa.

Kunnalle 3 §:n perusteella määräytyvästä yleisen valtionosuuden keskimääräisestä markkamäärästä vähennetään vuoden 1999 alusta 8,60 markkaa.

Kunnalle 3 §:n perusteella määräytyvästä yleisen valtionosuuden keskimääräisestä markkamäärästä vähennetään vuoden 2000 alusta 4,50 markkaa.

Kunnalle 8 §:n ja tämän pykälän 1 momentin perusteella määräytyvästä yleisestä valtionosuudesta vähennetään vuodesta 1997 lukien kunnan asukasta kohden 29,50 markkaa.

lukien 10,75 euroa kunnan asukasta kohden vuosina 1997 ja 1998 toteutettujen julkisen talouden säästöpäätösten sekä vuodesta 2006 voimaan tulevien yleisen valtionosuuden määräytymisperusteiden muutosten vuoksi.

29 §

Valtionosuudet vuodesta 1998 lukien

Sen estämättä, mitä 6 §:ssä säädetään, vähennetään kuntien valtionosuuksia vuoden 1997 tasosta vuonna 1998 yhteensä 1 300 miljoonaa markkaa siten, että vähennyksistä kohdistetaan 6 prosenttia tämän lain, 57 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain sekä 37 prosenttia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella maksettaviin valtionosuuksiin.

Yleisen valtionosuuden 1 momentissa tarkoitettu vähennys toteutetaan vähentämällä 8 §:n perusteella laskettavasta markkamäärästä vuodesta 1998 lukien kunnan asukasta kohden 15,30 markkaa.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Tämän lain 3 §:ää valtionosuuksien vahvistamisperusteista ja 6 §:ää kustannusten tarkistamisesta sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2008. Määrättäessä valtionosuuksia vuosille 2006 ja 2007 sovelletaan mainituilta osin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain 4 §:n 2 momentissa säädettyä peruspalveluiden hintaindeksiä sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2006.

Tämän lain voimaan tullessa voimaan tulneiden valtionosuusperusteiden muutosten aiheuttamaa muutosta kunnan valtionosuuksiin tasataan vuosina 2006—2008 siten kuin tässä momentissa sekä 5 ja 6 momentissa säädetään. Tasausta laskettaessa otetaan huomioon valtionosuusperusteiden muutokset, jotka aiheutuvat tästä laista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta annetusta laista (/2005). Lisäksi otetaan huomioon perusopetuksen ja kirjaston valtionosuusperusteiden muutokset, jotka aiheutuvat opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetusta laista (/2005) sekä kansalaisopiston valtionosuusperusteiden muutokset, jotka aiheutuvat vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta annetusta laista (/2005).

Edellä 4 momentissa tarkoitettujen valtionosuusperusteiden muutosten vuoksi valtionosuuksia menettävän kunnan valtionosuuksia lisätään siten, että menetys asukasta kohden on enintään 50 euroa vuonna 2006, enintään 100 euroa vuonna 2007 ja enintään 150 euroa vuonna 2008. Valtionosuuksia lisää saavan kunnan valtionosuuksia puolestaan vähennetään siten, että valtionosuuksien lisäys asukasta kohden on enintään 100 euroa vuonna 2006, enintään 200 euroa vuonna 2007 ja enintään 300 euroa vuonna 2008. Valtionosuuksien lisäysten maksamisesta ja vähennysten perimisestä sekä kohdentamisesta eri hallinnonaloille on voimassa, mitä kuntien valtionosuuslain 17 §:ssä säädetään.

Edellä 5 momentissa tarkoitettujen valtionosuuksien lisäykset ja vähennykset lasketaan euromäärästä, joka saadaan, kun kunnalle uusien tämän lain voimaantulovuodesta sovellettavien valtionosuuksien määrätymisperusteiden vuodelle 2005 laskettavien valtionosuuksien yhteismäärästä vähennetään valtionosuudet, jotka kunnalle on myönnetty 4 momentissa tarkoitettuun toimintaan vuonna 2005. Laskemisen perusteena käytetään kuntien vuoden 2004 alun

asukaslukua sekä samoja oppilas-, opiskelija-, opetustunti- ja henkilötyövuosimääriä, joita on käytetty määrättäessä valtion-osuuksia vuodelle 2005.

2.

Laki**sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (733/1992) 17 §:n 3 momentti, 4 a luku ja 45 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 17 §:n 3 momentti laissa 1150/1996, 4 a luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 45 a § laissa 1364/2004,

muutetaan 11 §:n 2 momentti, 12 §:n 1—3 momentti, 15 §:n otsikko ja 1 momentti, 16 ja 16 a § sekä 16 b §:n 1 momentti ja 18 §,

sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 2 momentti, 12 §:n 1—3 momentti, 15 §:n otsikko ja 1 momentti, 16 ja 16 a § sekä 17 §:n 3 momentti mainitussa laissa 1150/1996 sekä 16 b §:n 1 momentti laissa 1145/2000 sekä 18 § mainitussa laissa 1150/1996 sekä laeissa 974/1998, 1409/2001 ja 1290/2004, sekä

lisätään lakiin uusi 15 a, 15 b § ja 18 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Laskennalliset kustannukset

Laskennalliset kustannukset

Lisäksi sosiaalihuollossa laskennalliset kustannukset hyväksytään työttömyyden perusteella määrättyvien kustannusten laskemiseksi erikseen asukasta ja työtöntä kohden sekä terveydenhuollossa sairastavuuden perusteella määrättyvien kustannusten laskemiseksi asukasta kohden.

Lisäksi sosiaalihuollossa laskennalliset kustannukset hyväksytään työttömyyden perusteella määrättyvien kustannusten laskemiseksi erikseen asukasta ja työtöntä kohden sekä *lastensuojelun tarpeen ja vammaisuuden perusteella määrättyvien kustannusten laskemiseksi* asukasta kohden. *Terveydenhuollossa laskennalliset kustannukset hyväksytään sairastavuuden perusteella määrättyvien kustannusten laskemiseksi* asukasta kohden.

12 §

Kunnan valtionosuus

Käyttökustannusten valtionosuus on kunnalle määriteltyjen laskennallisten kustannusten ja omarahoitusosuuden erotus. Laskennalliset kustannukset määritellään erikseen sosiaalihuollon ja terveydenhuollon määräytymistekijöiden sekä kunnan syrjäisyyden perusteella. Määräytymistekijöitä ovat asukasluvu, ikärakenne, palvelu- ja jaloitusaloilla toimivien osuus työllisestä työvoimasta, työttömyys ja sairastavuus sekä syrjäisyys siten kuin jäljempänä tässä laissa säädetään.

Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset saadaan kertomalla ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset asianomaiseen ikäryhmään kuuluvien lukumäärällä sekä kertomalla 0—6-vuotiaiden laskennalliset kustannukset lisäksi työssäkäyntikertomella ja laskemalla saadut ikäryhmittäiset markkamäärät yhteen. Työttömyyden vaikutus kustannuksiin lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty laskennallinen kustannus kunnan asukasluvulla ja työttömyyskertomella sekä kertomalla erikseen kunnan työttömien lukumäärällä työtöntä kohden määritelty laskennallinen kustannus. Sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten kokonaismäärä saadaan ikärakenteen ja työttömyyden perusteella määriteltyjen markkamäärien summana.

Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset saadaan kertomalla ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset asianomaiseen ikäryhmään kuuluvien lukumäärällä. Sairastavuuden perusteella määräytyvät kustannukset lasketaan kertomalla erikseen asukasta kohden määritelty markkamäärä kun-

12 §

Kunnan valtionosuus

Käyttökustannusten valtionosuus on kunnalle määriteltyjen laskennallisten kustannusten ja omarahoitusosuuden erotus. Laskennalliset kustannukset määritellään erikseen sosiaalihuollon ja terveydenhuollon määräytymistekijöiden sekä kunnan syrjäisyyden perusteella. Määräytymistekijöitä ovat asukasluvu, ikärakenne, palvelu- ja jaloitusaloilla toimivien osuus työllisestä työvoimasta, työttömyys, sairastavuus, *vaikeasti vammaisten henkilöiden lukumäärä ja lastensuojelun tarve* sekä syrjäisyys siten kuin jäljempänä tässä laissa säädetään.

Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset saadaan kertomalla ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset asianomaiseen ikäryhmään kuuluvien lukumäärällä sekä kertomalla 0—6-vuotiaiden laskennalliset kustannukset lisäksi *päivähoitokertomella* ja laskemalla saadut ikäryhmittäiset *euromäärät* yhteen. Työttömyyden vaikutus kustannuksiin lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty laskennallinen kustannus kunnan asukasluvulla ja työttömyyskertomella sekä kertomalla erikseen kunnan työttömien lukumäärällä työtöntä kohden määritelty laskennallinen kustannus. *Lastensuojelun tarpeen perusteella määräytyvät kustannukset lasketaan kertomalla kunnan asukasta kohden määritelty laskennallinen kustannus kunnan asukasluvulla ja lastensuojelukertomella. Vammaisten henkilöiden lukumäärän vaikutus kustannuksiin saadaan kertomalla kunnan asukasta kohden määritelty laskennallinen kustannus kunnan asukasluvulla ja vammaiskertomella.* Sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten kokonaismäärä saadaan ikärakenteen, työttömyyden, vammaisuuden ja lastensuojelun perusteella määriteltyjen rahamäärien summana.

Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset saadaan kertomalla ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset asianomaiseen ikäryhmään kuuluvien lukumäärällä. Sairastavuuden perusteella määräytyvät kustannukset lasketaan kertomalla erikseen asukasta kohden määritelty *euromäärä* kunnan

nan asukasluvulla ja sairastavuuskertoimella. Terveystuon laskennalliset kustannukset saadaan ikäryhmittäisten ja sairastavuuden perusteella määritettyjen kustannusten summana.

15 §

Työssäkäyntikerroin

Työssäkäyntikerroin lasketaan jakamalla palvelu- ja jalostusaloilla toimivien kunnan asukkaiden ja kunnan työllisen työvoiman osamäärä koko maan vastaavalla osamäärällä.

asukasluvulla ja sairastavuuskertoimella. Terveystuon laskennalliset kustannukset saadaan ikäryhmittäisten ja sairastavuuden perusteella määritettyjen kustannusten summana.

15 §

Päivähoitokerroin

Päivähoitokerroin lasketaan jakamalla palvelu- ja jalostusaloilla toimivien kunnan asukkaiden ja kunnan työllisen työvoiman osamäärä koko maan vastaavalla osamäärällä.

15 a §

Vammaiskerroin

Vammaiskerroin lasketaan jakamalla kunnassa kansaneläkelain (347/1956) mukaista eläkkeensaajan hoitotukea saavien, lapsen hoitotuesta annetun lain (444/1969) mukaista hoitotukea ja vammaistukilain (124/1988) mukaista vammaistukea saavien sekä vammaisuuden perusteella laitoshoidossa olevien yhteismäärä kunnan asukasluvulla sekä jakamalla saatu osamäärä koko maan vastaavalla osamäärällä. Eläkkeensaajan hoitotukea ja vammaistukea saavien henkilöiden määrää laskettaessa ei oteta huomioon ruokavaliokorvausta saaneita henkilöitä.

Kerrointa määriteltäessä käytetään kaksi vuotta ennen toimintavuotta alkavan vuoden edellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja.

15 b §

Lastensuojelukerroin

Lastensuojelukerroin lasketaan jakamalla kunnassa tehtyjen lastensuojelulain (683/1983) mukaisten lasten huostaanottojen määrä kunnan asukasluvulla ja jaka-

malla saatu osamäärä koko maan vastavalla osamäärällä. Kerrointa laskettaessa kunnan huostaanottojen määränä on 2, jos huostaanottoja on ollut enintään 4.

Kerrointa määriteltäessä käytetään kaksi vuotta ennen toimintavuotta alkavan vuoden huostaanottotietoja.

16 §

Syrjäisyyskerroin

Syrjäisyyskerroin on 1,05 tai 1,15. Valtioneuvosto määrää ne kunnat, joilla on syrjäisyyskerroin, ja kunkin kunnan kertoimen suuruuden. *Kerroy voidaan määrätä kunnalle, jonka vuonna 1994 maksamat syrjäseutulisät olivat vähintään 3 prosenttia kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksista ja kunnallisen virkaehtosopimuksen mukaiset kunnan syrjäseututuet olivat vähintään 2. Korkeampi kerroy voidaan määrätä kunnalle, jonka syrjäseututuet olivat vähintään 5. Syrjäisyyskerroy määrättäessä otetaan huomioon myös kansanterveyslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun kuntayhtymän maksamat syrjäseutulisät, jos kunta oli mainittuna vuonna jäsenenä tällaisessa kuntayhtymässä.*

Jos saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/81) 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun saaristokunnan asukkaista vähintään puolet asui toimintavuotta edeltävän vuoden alussa ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, on tällaisen kunnan syrjäisyyskerroy 1 momentista poiketen 1,10.

16 §

Syrjäisyyskerroin

Syrjäisyyskerroy on 1,05, 1,08, 1,10 tai 1,17. Valtioneuvoston *asetuksella vahvistetaan* ne kunnat, joilla on syrjäisyyskerroy, ja kunkin kunnan kertoimen suuruus.

Kunnan syrjäisyyskerroy on 1,05, jos kunnan kuntien valtiosuuslain 10 §:ssä tarkoitettu paikallisen ja seudullisen väestöpohjan perusteella määräytyvä syrjäisyysluku on 0,5—0,99. Kunnat, joiden syrjäisyysluku on 1,00—1,49, kerroy on 1,08. Jos kunnan syrjäisyysluku on 1,50 tai suurempi, kunnan syrjäisyyskerroy on 1,17.

Jos saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/81) 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun saaristokunnan asukkaista vähintään puolet asui toimintavuotta edeltävän vuoden alussa ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, on tällaisen kunnan syrjäisyyskerroy 1,10. *Jos kunta olisi oikeutettu myös 2 momentissa tarkoitettuun syrjäisyyskertoimeen, kunnan syrjäisyyskerroy määritellään sen mukaan, kumpi niistä on kunnalle edullisempi.*

16 a §

Kertoimien laskenta eräissä tapauksissa

Jos 13—16 §:ssä tarkoitettuja kertoimia laskettaessa ei ole käytettävissä mainituissa pykälissä tarkoitetun ajankohdan mukaisia tietoja, käytetään kertoimien laskennassa tämän sijasta viimeisimpiä asianomaisessa pykälässä tarkoitettua ajankohtaa edeltäviä tietoja.

16 b §

Eräiden kertoimien määräytyminen ja töttöimien lukumäärän huomioon ottaminen kuntajakoa muutettaessa

Kuntien valtionosuuslain 22 a §:ssä tarkoitetun kuntajaon muutoksen yhteydessä sovelletaan kuntajaon muutoksen voimaantulo vuoden valtionosuuksia laskettaessa niitä tämän lain 13—15 §:ssä tarkoitettuja kertoimia, jotka perustuvat edeltävän vuoden kuntajakoon. Myöhempien vuosien valtionosuuksia laskettaessa käytetään kerrointen laskemiseen uusien tai laajentuvien kuntien tietoja.

17 §

Kunnan omarahoitusosuus

Jos valtion kunnalle suorittaman valtionosuuden suuruudesta on erikseen säädetty tästä laista poikkeavalla tavalla, otetaan tämä huomioon omarahoitusosuuden lisäyksenä tai vähennyksenä.

18 §

Kustannustenjaon säilyttäminen

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset jakautuvat kuntien ja valtion kesken siten, että kuntien osuus tämän lain mukaan määräytyvistä kustannuksista on

16 a §

Kertoimien laskenta eräissä tapauksissa

Jos 13—15, 15 a ja 15 b sekä 16 §:ssä tarkoitettuja kertoimia laskettaessa ei ole käytettävissä mainituissa pykälissä tarkoitettua ajankohdan mukaisia tietoja, käytetään kertoimien laskennassa tämän sijasta viimeisimpiä asianomaisessa pykälässä tarkoitettua ajankohtaa edeltäviä tietoja.

16 b §

Eräiden kertoimien määräytyminen ja töttöimien lukumäärän huomioon ottaminen kuntajakoa muutettaessa

Kuntien valtionosuuslain 22 a §:ssä tarkoitetun kuntajaon muutoksen yhteydessä sovelletaan kuntajaon muutoksen voimaantulo vuoden valtionosuuksia laskettaessa niitä tämän lain 13—15, 15 a ja 15 b sekä 16 §:ssä tarkoitettuja kertoimia, jotka perustuvat edeltävän vuoden kuntajakoon. Myöhempien vuosien valtionosuuksia laskettaessa käytetään kerrointen laskemiseen uusien tai laajentuvien kuntien tietoja.

17 §

Kunnan omarahoitusosuus

(3 mom. kumotaan)

18 §

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset jakautuvat vuosina 2006—2007 kuntien ja valtion kesken siten, että kuntien osuus tämän lain mukaan määräy-

67,01 prosenttia ja valtion osuus 32,99 prosenttia. *Jos vuotuinen kustannustason muutos on kuntien valtionosuuslain 3 §:n 2 kohdan perusteella päätetty joinakin vuosina ottaa huomioon vähemmästä kuin täydestä määrästä, otetaan tämä huomioon valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaossa siten, että valtion osuus pienenee asianaomaisten vuosien alennettua kustannustason tarkistusta vastaavasti.*

Kustannustenjaossa otetaan huomioon erityislakien mukaisten toimintojen järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset ja käyttökustannusten valtionosuus. Käyttökustannuksiin ei sisälly perustamishankkeiden kustannuksia, arvonnisäveron osuutta, laskennallisia korkoja ja poistoa, lainanhoitokustannuksia eikä muita vastaavia eriä.

Kustannustenjako selvitetään joka neljäs vuosi (tarkistusvuosi). Jos toteutunut kustannustenjako koko maan tasolla laskettuna tarkistusvuotta edeltävänä vuonna poikkeaa 1 momentin mukaisesta tilanteesta, on valtionosuuksien määriä tarkistettava siten, että kustannustenjako palautuu 1 momentin mukaiselle tasolle tarkistusvuotta seuraavan vuoden alusta. Jos tarkistusvuotta edeltävän vuoden tiedot eivät tällöin ole käytettävissä, käytetään tätä edeltävän vuoden tietoja. Kustannustenjaon selvityksen yhteydessä voidaan muuttaa valtionosuuden määräytymisperusteiden keskinäistä painotusta vastaamaan palvelujen tarpeessa tapahtuneita muutoksia.

tyivistä kustannuksista on 67,78 prosenttia ja valtion osuus 32,22 prosenttia.

Kustannustenjako valtion ja kuntien välillä tarkistetaan joka neljäs vuosi (tarkistusvuosi) siten kuin kuntien valtionosuuslain 6 §:ssä säädetään.

18 a §

Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten tarkistaminen

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien perusteena olevat laskennalliset kustannukset tarkistetaan toteutuneiden kustannusten mukaisiksi. Kustannusten tarkistuksessa otetaan huomioon kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien perusteena olevien erityislakien mukaisten toimintojen järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset. Käyttökustannuksiin ei sisälly perustamishankkeiden kustannuksia, arvonnisäveron

osuutta, laskennallisia korkoja ja poistoa, lainanhoitokustannuksia eikä muita vastaavia eriä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset tarkistetaan vuosittain kustannustason muutoksen mukaisesti siten kuin kuntien valtionosuuslain 3 §:ssä säädetään.

Kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään kaksi vuotta ennen toimintavuotta alkaneen vuoden tietoja toteutuneista kustannuksista.

4 a luku

Lastensuojelun kustannusten tasaus

30 a §

Lastensuojelun suurten kustannusten tasaus

Valtion korvaus lastensuojelulaissa (683/1983) tarkoitettuun lastensuojelun suurten kustannusten tasaukseen maksetaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (517/1977) 7 §:n mukaan määräytyvälle erityishuoltopiirin kuntayhtymälle.

Korvaus suoritetaan tasasuuruisin erin kalenterikuukauden 11. päivään mennessä.

30 b §

Korvauksen rahoitus

Edellä 30 a §:n 1 momentissa tarkoitettun valtion korvauksen kokonaismäärä vähentää vastaavalla summalla 10 §:n mukaan määräytyvää käyttökustannusten valtionosuutta.

Valtion korvauksen kokonaismäärä vahvistetaan vuosittain valtion talousarvion yhteydessä ja kuntayhtymien osuudet korvaukseen vahvistetaan vuosittain asianomaisen ministeriön päätöksellä niiden määräytymisperusteiden mukaan, joista on säädetty lastensuojelulain 5 c §:n 2 momentissa.

4 a luku

Lastensuojelun kustannusten tasaus

(luku kumotaan)

Voimassa oleva laki

30 c §

Tasauksen seuranta

Erityishuoltopiirin kuntayhtymän on ilmoitettava sosiaali- ja terveysministeriölle vuosittain huhtikuun loppuun mennessä edellisenä vuonna kuntayhtymän tilinpäätökseen kirjattujen tasauskorvausten kokonaismäärä.

Kuntayhtymän tulee lisäksi toimittaa sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle tiedot tasauksen perusteena olleista toimenpiteistä vuosittain viimeistään toukokuun loppuun mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat määräykset ilmoitettavista tiedoista.

45 a §

Kunnan omarahoitusosuuden korottaminen ja alentaminen

Edellä 17 §:ssä säädettyä kunnan omarahoitusosuutta asukasta kohden korotetaan seuraavasti:

1) asumistuen ja muiden ensisijaisten etuuksien yhteensovittamisen johdosta omarahoitusosuutta korotetaan 7,74 eurolla vuonna 1998 ja 17,16 eurolla vuodesta 1999;

2) asumistuessa hyväksyttävien enimmäisasumismenojen ja työmarkkinatuen lapsikorotuksen tason korottamiseen liittyvien toimeentulotukimenojen vähenemisen johdosta omarahoitusosuutta korotetaan 0,65 eurolla vuodesta 2002;

3) maahanmuuttajien erityistuesta annettussa laissa (1192/2002) tarkoitettuun tukeen liittyvän toimeentulotukimenojen vähenemisen johdosta omarahoitusosuutta korotetaan 0,67 eurolla vuonna 2003 ja 2,99 eurolla vuodesta 2004; sekä

4) lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen sairaanhoitokustannusten täyskustannusvastuun toteuttamisen johdosta omarahoitusosuutta korotetaan 9,94 eurolla vuodesta 2005.

Edellä 17 §:ssä säädettyä kunnan omarahoitusosuutta asukasta kohden alennetaan

45 a §

Kunnan omarahoitusosuuden korottaminen ja alentaminen

(kumotaan)

verokompensaation toteuttamiseksi 23,30 eurolla kutakin kunnan asukasta kohden.

Omarahoitusosuuden korotus ja alentaminen otetaan edellä säädetyn suuruisena huomioon myöhemmässä valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Sen estämättä, mitä 18 ja 18 a §:ssä säädetään, kustannustenjaon tarkistamiseen valtion ja kuntien välillä sovelletaan vuoden 2007 loppuun saakka tämän lain voimaan tullessa voimassa olevia säännöksiä. Kuntien ja valtion osuudet sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin määräytyvät kuitenkin siten kuin 18 §:n 1 momentissa säädetään.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (635/1998) 19 §:n 5 momentti, 29 ja 30 § sekä 46 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat laissa 1389/2001,

muutetaan 1 §:n 1 momentin 5 kohta, 9 ja 10 §, 11 §:n 3 momentti, 14 §, 16 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 ja 2 momentti, 18 §:n 1 momentti, 19 §:n 1, 2 ja 7 momentti, 20 §, 21 §:n 2 momentti, 23 b §:n 1 ja 2 momentti, 24 §, 24 a §:n 1 ja 2 momentti, 28 §, 31 §:n 2 ja 3 momentti, 43 §:n otsikko ja 1 momentti, 44 §, 45 §:n 2 momentti, 46 §:n 5 ja 6 momentti, 49 § ja 54 §:n otsikko, sellaisena kuin niistä ovat 9, 10 ja 14 §, 16 §:n 1 momentti, 19 §:n 2 ja 7 momentti sekä 46 §:n 5 ja 6 momentti mainitussa laissa 1389/2001, 11 §:n 3 momentti ja 43 §:n otsikko laissa 1280/2002, 17 §:n 1 momentti laissa 1140/2003 ja 2 momentti laissa 1186/1998, 19 §:n 1 momentti mainitussa laissa 1211/2000, 20 § osaksi mainitussa laissa 1389/2001 ja laissa 412/2005, 23 b §:n 1 ja 2 momentti sekä 24 a §:n 1 ja 2 momentti laissa 1291/2004, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 1186/1998, 1211/2000 ja 1389/2001, uusi 5 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 6 momentiksi, 23 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1389/2001, uusi 2—4 momentti, lakiin uusi 47 a §, 54 §:ään uusi 2—4 momentti sekä lakiin uusi 57 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle käyttökustannuksiin ja perustamishankkeisiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta sekä muusta rahoituksesta sellaista toimintaa varten, josta säädetään:

5) ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/1995);

9 §

Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin

Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin on 43 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu euromäärä jaetaan maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa kaikki 8 §:n 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitetut kuntien valtionosuuden perusteet lasketaan yhteen ja näin saatuun euromäärään lisätään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle käyttökustannuksiin ja perustamishankkeisiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta sekä muusta rahoituksesta sellaista toimintaa varten, josta säädetään:

5) ammattikorkeakoululaissa (351/2003) ja ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetussa laissa (356/2003);

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa, ammattikorkeakoululaissa ja ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua toimintaa varten ei myönnetä 5 luvun mukaista valtionosuutta ja -avustusta perustamishankkeeseen. Mainittujen lakien mukaisessa toiminnassa käytössä olevista tiloista sekä kalustosta ja muusta irtaimistosta aiheutuviin muihin kuin käyttökustannuksiin myönnetään rahoitusta siten kuin 19 ja 20 §:ssä säädetään. Muutoin ammatillisen koulutuksen, ammatillisen aikuiskoulutuksen ja ammattikorkeakoulun rahoitukseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään käyttökustannusten rahoituksesta.

9 §

Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin

Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin vuosina 2006 ja 2007 on 54,70 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu euromäärä jaetaan maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa kaikki 8 §:n 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitetut kuntien valtionosuuden perusteet lasketaan yhteen ja näin saatuun euromäärään lisätään:

1) kuntayhtymille ja yksityisille koulutuksen järjestäjille 7 §:n 1 momentin mukaisesti lasketut valtionosuuden perusteita vastaavat euromäärät;

2) valtion oppilaitoksille 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten 16 §:n nojalla vahvistettujen keskimääräisten yksikköhintojen perusteella lasketut valtionosuuden perusteita vastaavat euromäärät; *sekä*

3) *perustamishankkeista aiheutuvien kustannusten vuoksi kymmenen prosenttia euromääräistä, jotka saadaan, kun ammattikorkeakouluissa ja muussa ammatillisessa peruskoulutuksessa kuin oppisopimuskoulutuksessa opiskelevien määrien sekä 16 §:n mukaisesti ammattikorkeakouluja ja ammatillista peruskoulutusta varten vahvistettujen keskimääräisten yksikköhintojen tuloista vähennetään 19 §:n 5 momentissa ja 20 §:n 5 momentissa tarkoitettujen valtionosuuden laskentaperusteeksi koulutuksen järjestäjille vahvistettujen vuosivuokrien perusteella lasketut valtionosuuden perusteet.*

Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa ei oteta huomioon perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetukseen valmistavaa opetusta saavia oppilaita eikä perusopetusta saavia oppilaita lukuun ottamatta opiskelijoita, joilla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa tai joilla on kotikunta Ahvenanmaalla. *Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa ei myöskään oteta huomioon oppilaita ja opiskelijoita, joille perusopetuslain 7 §:n 1 momentin ja lukiolain 3 §:n 1 momentin nojalla järjestetään opetusta ulkomailla.*

Kunnan rahoitusosuuteen lisätään julkisen talouden tasapainottamiseksi toteutettujen valtionosuuksien vähennysten perusteella kunnan asukasta kohden vuosittain euromäärä, joka saadaan, kun 103,10 euroa muutetaan varainhoitovuoden arvioituun kustannustasoon. Lisäksi kunnan rahoitusosuuteen lisätään valtiolle lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta ja ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta aiheutuvien kustannusten perusteella kunnan asukasta kohden vuosittain euromäärä, joka saadaan, kun 5,72 eu-

1) kuntayhtymille ja yksityisille koulutuksen järjestäjille 7 §:n 1 momentin mukaisesti lasketut valtionosuuden perusteita vastaavat euromäärät; *sekä*

2) valtion oppilaitoksille 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten 16 §:n nojalla vahvistettujen keskimääräisten yksikköhintojen perusteella lasketut valtionosuuden perusteita vastaavat euromäärät.

Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa ei oteta huomioon:

1) perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen valmistavaa opetusta saavia oppilaita eikä perusopetusta saavia oppilaita lukuun ottamatta opiskelijoita, joilla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa tai joilla on kotikunta Ahvenanmaalla;

2) oppilaita ja opiskelijoita, joille perusopetuslain 7 §:n 1 momentin ja lukiolain 3 §:n 1 momentin nojalla järjestetään opetusta ulkomailla; *eikä*

3) *ammatillisessa opettajankoulutuksessa olevia opiskelijoita eikä tästä koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia.*

*roa muutetaan varainhoitovuoden arviot-
tuun kustannustasoon. Tässä momentissa
mainitut euromäärät on laskettu vuoden
1998 arvioidussa kustannustasossa.*

10 §

*Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan
ja taiteen perusopetuksen
käyttökustannuksiin*

Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin on 63 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että kaikkien kuntien yhteenlasketut 8 §:n 5 ja 7 kohdassa tarkoitetut valtionosuuden perusteet jaetaan maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

11 §

*Ammatillisen lisäkoulutuksen käyttökustan-
nusten rahoitus*

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettulle koulutuksen järjestäjälle myönnetään muun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettun ammatillisen lisäkoulutuksen käyttökustannuksia varten rahoitusta 90 prosenttia euromäärästä, joka saadaan laskemalla yhteen koulutuksen järjestäjälle valtionosuuden laskemisen perusteeksi vahvistettujen opiskelijatyövuosien määrien ja opiskelijatyövuotta kohden määrättyjen yksikköhintojen tulot. Yrityksen tai muun yhteisön henkilöstön kehittämiseksi järjestettävässä koulutuksessa rahoitus on kuitenkin 50 prosenttia mainitulla tavalla lasketusta euromäärästä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään, miten rahoituksen perusteena oleva opiskelijatyövuosi mää-
räytyy.

14 §

*Valtionosuus liikuntatoiminnan ja
nuorisotyön käyttökustannuksiin*

Kunnalle myönnetään valtionosuutta lii-

10 §

*Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan
ja taiteen perusopetuksen
käyttökustannuksiin*

Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin on 70,30 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että kaikkien kuntien yhteenlasketut 8 §:n 5 ja 7 kohdassa tarkoitetut valtionosuuksien perusteet jaetaan maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

11 §

*Ammatillisen lisäkoulutuksen käyttökustan-
nusten rahoitus*

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuille koulutuksen järjestäjille myönnetään muun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettun ammatillisen lisäkoulutuksen käyttökustannuksia varten rahoitusta 87 prosenttia euromäärästä, joka saadaan laskemalla yhteen koulutuksen järjestäjälle valtionosuuden laskemisen perusteeksi vahvistettujen opiskelijatyövuosien määrien ja opiskelijatyövuotta kohden määrättyjen yksikköhintojen tulot. Yrityksen tai muun yhteisön henkilöstön kehittämiseksi järjestettävässä koulutuksessa rahoitus on kuitenkin 48 prosenttia mainitulla tavalla laskettavasta euromäärästä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään, miten rahoituksen perusteena oleva opiskelijatyövuosi mää-
räytyy.

14 §

*Valtionosuus liikuntatoiminnan ja
nuorisotyön käyttökustannuksiin*

Kunnalle myönnetään valtionosuutta lii-

kuntatoiminnan käyttökustannuksiin 37 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun kunnan asukasmäärä kerrotaan liikuntatoimintaa varten asukasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

Kunnalle myönnetään valtionosuutta nuorisotyön käyttökustannuksiin 37 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun kunnan alle 29-vuotiaiden asukkaiden määrä kerrotaan nuorisotyötä varten asukasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

16 §

Keskimääräiset yksikköhinnat

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteina käytettävät keskimääräiset yksikköhinnat siten kuin kuntien valtionosuuslain 3 §:n 1—3 kohdassa sekä 4, 5 ja 15 §:ssä säädetään. Keskimääräisten yksikköhintojen vahvistamisesta kuntien valtionosuuslain 6 §:ssä tarkoitettuna vuonna on lisäksi voimassa, mitä kuntien valtionosuuslain 6 §:n 3 momentissa säädetään.

17 §

Perusopetuksen yksikköhinnat

Perusopetuksen yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka toinen vuosi perusopetuksesta kaikille opetuksen järjestäjille yksikköhintojen määräämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia oppilaita. Yksikköhintoja laskettaessa esiopetusta saavien oppilaiden määrästä otetaan huomioon 91 prosenttia ja 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden määrästä otetaan huomioon 60 prosenttia. Esiopetusta saavien perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden määrä otetaan kuitenkin huomioon kokonaan.

kuntatoiminnan käyttökustannuksiin 29,70 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun kunnan asukasmäärä kerrotaan liikuntatoimintaa varten asukasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

Kunnalle myönnetään valtionosuutta nuorisotyön käyttökustannuksiin 29,70 prosenttia euromäärästä, joka saadaan kun kunnan alle 29-vuotiaiden asukkaiden määrä kerrotaan nuorisotyötä varten asukasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

16 §

Keskimääräiset yksikköhinnat

Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteina käytettävät keskimääräiset yksikköhinnat siten kuin kuntien valtionosuuslain 3, 4, 6 ja 15 §:ssä säädetään.

17 §

Perusopetuksen yksikköhinnat

Perusopetuksen yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka neljäs vuosi perusopetuksesta kaikille opetuksen järjestäjille yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia oppilaita. Yksikköhintoja laskettaessa esiopetusta saavien oppilaiden määrästä otetaan huomioon 91 prosenttia ja 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden määrästä 60 prosenttia. Esiopetusta saavien perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden määrä otetaan kuitenkin huomioon kokonaan.

Kunnille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, kunnan kouluverkon rakenteen, perusopetuslain 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetusta saavien oppilaiden määrän ja kunnan asukastiheyden perusteella. Yksikköhintoja korotetaan kymmenellä prosentilla niiden oppilaiden osalta, joille järjestetään perusopetuslain 4 §:n 4 momentin mukaista perusopetusta ruotsin kielellä. Saaristokunnissa, joissa yli puolella asukkaista ei ole kiinteää kulkuyhteyttä manteeeseen, yksikköhintaa korotetaan 20 prosentilla. Muissa saaristokunnissa yksikköhintaa korotetaan kymmenellä prosentilla. Asianomainen ministeriö voi lisäksi erityisestä syystä korottaa tässä momentissa säädetyllä tavalla laskettua yksikköhintaa.

Kunnille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan *kunnan asukastiheyden, kaksikielisyyden ja saaristoisuuden perusteella sekä 7—9 vuosiluokalla olevien, perusopetuslain 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetusta saavien, ruotsinkieliseen opetukseen osallistuvien ja vieraskielisten oppilaiden lukumäärän perusteella. Lisäksi harvimminkin asuttujen kuntien ja saaristokuntien yksikköhintoja porrastetaan 1—6 vuosiluokkien oppilaiden osalta alle 80 oppilaan kouluissa sekä 7—9 vuosiluokkien osalta alle 180:lle samankieliselle oppilaalle järjestettävän opetuksen perusteella. Porrastusten suuruudesta ja yksikköhintojen tarkemmasta laskemisesta sekä siitä, mitä kuntia pidetään harvimminkin asuttuina kuntina, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opetusministeriö voi lisäksi erityisestä syystä korottaa tässä momentissa säädetyllä tavalla laskettua yksikköhintaa.*

18 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka toinen vuosi kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden määräästä, jotka opintonsa aloittaessaan ovat täyttäneet 18 vuotta, otetaan huomioon 60 prosenttia.

18 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka *neljäs* vuosi kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määräämistä *edeltänyttä vuotta* edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden määräästä, jotka opintonsa aloittaessaan ovat täyttäneet 18 vuotta, otetaan huomioon 60 prosenttia.

19 §

Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat

Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka toinen vuosi koulutusaloittain siten, että kunkin koulutusalan koulutuksesta yksikköhintojen

19 §

Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat

Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka *neljäs* vuosi koulutusaloittain siten, että kunkin koulutusalan koulutuksesta yksikköhintojen

määräämistä edeltäneenä vuonna kaikille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan kunkin koulutusalan koulutusta saaneiden opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon oppisopimuskoulutuksesta ja ammatillisesta lisäkoulutuksesta aiheutuneita kustannuksia eikä kyseistä koulutusta saavia opiskelijoita. Jos koulutusalan koulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole mahdollista selvittää, yksikköhinta määrätään koulutusalan arvioitujen kustannusten perusteella.

Yksikköhintoja porrastetaan, sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään, erityisopetuksen ja muiden olennaisesti koulutuksen kustannuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella. Yksikköhintaa korotetaan majoitusedun saaneiden opiskelijoiden osalta siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Opetusministeriö voi lisäksi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa.

Jos koulutusta järjestetään toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa, koulutuksen järjestäjälle määrättyä yksikköhintaa voidaan korottaa euromäärällä, joka lasketaan jakamalla ministeriön valtioneuvoston laskentaperus-

määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna kaikille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan kunkin koulutusalan koulutusta saaneiden opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. *Valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin luetaan mukaan ammatilliseen koulutukseen liittyvät ammatillisen koulutuksen järjestäjien kirjanpidon mukaiset poistot.* Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon oppisopimuskoulutuksesta ja ammatillisesta lisäkoulutuksesta aiheutuneita kustannuksia eikä kyseistä koulutusta saavia opiskelijoita. Jos koulutusalan koulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole mahdollista selvittää, yksikköhinta määrätään koulutusalan arvioitujen kustannusten perusteella. *Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin yksikköhintojen laskemisesta ja poistojen lukemisesta mukaan valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin.*

Yksikköhintoja porrastetaan *erityisopetuksen, opiskelijoille annettavan majoitusedun ja muiden olennaisesti koulutuksen kustannuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella. Lisäksi yksikköhintoja porrastetaan koulutuksen tuloksellisuuden perusteella. Tuloksellisuuteen perustuva porrastus määräytyy opiskelijoiden työllistymisen, jatko-opintoihin siirtymisen, koulutuksen keskeyttämisen ja opintojen suoritusajan sekä henkilöstön kelpoisuuden ja kehittämistoimenpiteiden perusteella. Tuloksellisuuden perusteella määräytyvä osuus on enintään kaksi prosenttia I momentin mukaisista valtakunnallisista kokonaiskustannuksista. Opetusministeriö voi lisäksi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin yksikköhinnan laskemisesta tässä momentissa säädetyllä tavalla.*

(5 mom. kumotaan)

teeksi vahvistama vuosivuokra koulutuksen järjestäjän ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden määrällä. Tässä momentissa tarkoitettuja vuokria ei oteta huomioon laskettaessa 1 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta on 80 prosenttia 16 §:n nojalla vahvistetusta ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Opetusministeriö määrää vuosittain valtion talousarvion rajoissa oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat erikseen ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä erikseen muuta ammatillista lisäkoulutusta varten. Tässä momentissa tarkoitettuja yksikköhintoja korotetaan erityisopetuksessa siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

20 §

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka toinen vuosi ammattikorkeakoulututkinnoittain siten, että kuhunkin tutkintoon johtavasta koulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltäneenä vuonna kaikissa ammattikorkeakouluissa aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan tutkintoa suorittavien ja valtiosuuden myöntämisen perusteena käytettävien opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. Jos tutkintoon johtavasta koulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole mahdollista selvittää, lasketaan yksikköhinta asianomaiseen tutkintoon johtavan koulutuksen arvioitujen kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja tutkinnoittain laskettaessa ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus katsotaan yhdeksi kokonaisuudeksi.

Yksikköhintoja voidaan porrastaa, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, ottamalla huomioon tutkintoon johtavien koulu-

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta on 77 prosenttia 16 §:n nojalla vahvistetavasta ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Opetusministeriö määrää vuosittain valtion talousarvion rajoissa oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat erikseen ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä erikseen muuta ammatillista lisäkoulutusta varten. Tässä momentissa tarkoitettuja yksikköhintoja korotetaan erityisopetuksessa siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

20 §

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi siten, että yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna kaikissa ammattikorkeakouluissa aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan valtiosuuden myöntämisen perusteena käytettävien ammattikorkeakoululain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettun sopimuksen mukaan määräytyvien laskennallisten opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin luettaan mukaan ammattikorkeakoulun ylläpi-

tusohjelmien ja muiden opetusjärjestelyjen kustannuksissa olevat olennaiset erot. Asianomainen ministeriö voi lisäksi erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa.

Yksikköhinnat määrätään siten, että eumäärät, jotka saadaan kertomalla tutkinnoittain lasketut yksikköhinnat kutakin tutkintoa suorittavien opiskelijoiden määrällä, yhteenlaskettuina vastaavat 1 momentissa tarkoitettuja tutkintokohtaisia valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Kun ammattikorkeakoulussa järjestetään kahteen tai useampaan 1 momentissa tarkoitettuun tutkintoon johtavaa koulutusta, ammattikorkeakoulun yksikköhinnaksi määrätään eri tutkintoja suorittavien opiskelijoiden määrien ja 1 momentissa tarkoitettujen yksikköhintojen perusteella laskettu opiskelijamäärällä painotettu keskiarvo. Ammatillisten erikoistumisopintojen yksikköhinta on sama kuin ammattikorkeakoululle määrätty yksikköhinta.

Jos koulutusta järjestetään toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa, ammattikorkeakoululle määrättyä yksikköhintaa voidaan korottaa eumäärällä, joka lasketaan jakamalla ministeriön valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistama vuosivuokra ammattikorkeakoulun opiskelijamäärällä. Tässä momentissa tarkoitettuja vuokria ei oteta huomioon laskettaessa 1 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Muina kuin 1 momentissa mainittuina vuosina yksikköhinnat lasketaan siten kuin tässä pykälässä säädetään, kuitenkin 1 momentissa tarkoitettun vuoden yksikköhintoja laskettaessa selvitettyjen kokonaiskustannusten perusteella.

21 §

Taiteen perusopetuksen yksikköhinnat

Edellä 13 §:ssä tarkoitettut taiteen perusopetuksen yksikköhinnat lasketaan joka toinen vuosi taiteenaloittain jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä vuonna kunkin taiteenalan opetuksesta aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset asi-

täjän ammattikorkeakoulutoimintaan liittyvät kirjanpidon mukaiset poistot. Poistojen lukemisesta mukaan valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin säädetään tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Yksikköhinnat määrätään siten, että eumäärät, jotka saadaan kertomalla yksikköhinnat 1 momentin mukaan määräytyvällä laskennallisella opiskelijamäärällä, yhteenlaskettuina vastaavat 1 ja 2 momentin mukaan laskettuja valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Ammattikorkeakoulun yksikköhinta muodostuu laskennallisen opiskelijamäärän ja ammattikorkeakoulussa suoritettujen tutkintojen määrän mukaan määrättävistä osuuksista siten, että opiskelijamäärän osuus on 70 prosenttia ja tutkintojen määrän osuus 30 prosenttia. Opetusministeriö voi erityisestä syystä korottaa ammattikorkeakoulun yksikköhintaa. Yksikköhinnan laskemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Muina kuin 1 momentissa tarkoitettuina vuosina yksikköhinnat lasketaan siten kuin tässä pykälässä säädetään, kuitenkin 1 momentissa tarkoitettun vuoden yksikköhintoja laskettaessa käytettyjen kokonaiskustannusten perusteella.

21 §

Taiteen perusopetuksen yksikköhinnat

Edellä 13 §:ssä tarkoitettut taiteen perusopetuksen yksikköhinnat lasketaan joka neljäs vuosi taiteenaloittain jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna kunkin taiteenalan opetuksesta aiheutuneet valtakunnalliset koko-

anomaisella taiteenalalla yksikköhintojen määräämistä edeltäneenä vuonna pidettyjen opetustuntien yhteismäärällä. Jos taiteenalan opetuksesta aiheutuneita kustannuksia ja pidettyjen opetustuntien määrää ei ole mahdollista selvittää, määrätään yksikköhinta asianomaisen taiteenalan opetuksen arvioitujen kustannusten ja opetustuntien määrän perusteella. Muina vuosina yksikköhinnat lasketaan edelliselle vuodelle määrättyjen yksikköhintojen perusteella.

23 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

naiskustannukset asianomaisella taiteenalalla yksikköhintojen määräämistä *edeltänyttä vuotta* edeltäneenä vuonna pidettyjen opetustuntien yhteismäärällä. Jos taiteenalan opetuksesta aiheutuneita kustannuksia ja pidettyjen opetustuntien määrää ei ole mahdollista selvittää, määrätään yksikköhinta asianomaisen taiteenalan opetuksen arvioitujen kustannusten ja opetustuntien määrän perusteella. Muina vuosina yksikköhinnat lasketaan edelliselle vuodelle määrättyjen yksikköhintojen perusteella.

23 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen koulutusmuotojen käyttökustannukset, joihin myönnetään rahoitusta Euroopan yhteisöjen talousarviosta, saadaan lukea tämän lain nojalla rahoitettaviksi käyttökustannuksiksi siltä osin kuin Euroopan yhteisöjen talousarviosta myönnettävä ja sitä vastaava valtion talousarvion mukainen erillinen kansallinen rahoitus ei niitä kata.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen eri koulutusmuotojen käyttökustannuksista vähennetään koulutuksen järjestäjille 42 §:n nojalla asianomaista toimintaa varten kustannusten laskemisvuonna myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä. Ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksista vähennetään ammattikorkeakoululain 33 §:n 1 momentin nojalla myönnettyä rahoitusta vastaava euromäärä.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään ammatillisen koulutuksen järjestäjän ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjän kirjanpidon mukaisista poistoista on voimassa, mitä 19 §:n 1 momentissa ja 20 §:n 2 momentissa säädetään.

23 b §

Opetustoimen yksikköhintojen laskeminen vuosina 2005—2007

Sen estämättä, mitä *edellä tässä luvussa säädetään* keskimääräisten yksikköhintojen

23 b §

Opetustoimen yksikköhintojen laskeminen vuosina 2005—2007

Sen estämättä, mitä keskimääräisten yksikköhintojen ja yksikköhintojen laskemi-

ja yksikköhintojen laskemisesta sekä *kuntien valtionosuuslain 6 §:n 2 momentissa* kustannustenjaon tarkistuksesta, vuosien 2005—2007 keskimääräiset yksikköhinnat ja yksikköhinnat lasketaan siten kuin jäljempänä tässä pykälässä säädetään.

Vuoden 2003 valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella oppilasta, opiskelijaa tai opetustuntia kohti eri koulutusmuodoille vuodelle 2005 laskettavia keskimääräisiä yksikköhintoja verrataan vuodelle 2004 vahvistettujen keskimääräisten yksikköhintojen perusteella vuodelle 2005 laskettaviin keskimääräisiin yksikköhintoihin. Tästä erotuksesta otetaan vuoden 2005 keskimääräisissä yksikköhinnoissa huomioon 27 prosenttia ja 44 prosenttia vuonna 2006. *Laskettaessa keskimääräisiä yksikköhintoja vuodelle 2007 vuoden 2005 valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella näistä kustannuksista vähennetään tai niihin lisätään euromäärä, joka on 39 prosenttia edellä tarkoitettusta erotuksesta.*

24 §

Kirjaston yksikköhinnat

Kirjaston yksikköhinnat lasketaan asutusrakenteeltaan erilaisia kuntia varten joka toinen vuosi jakamalla asutusrakenteeltaan samankaltaisille kunnille kirjaston ylläpidosta yksikköhinnan määrittämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneet kustannukset näiden kuntien asukasmäärällä. Yksikköhintoja laskettaessa jätetään huomiotta 23 §:ssä tarkoitettut kustannukset.

Kirjaston yksikköhinnan määrittämisestä on lisäksi voimassa, mitä 16 §:ssä säädetään.

sesta sekä kustannustenjaon tarkistuksesta säädetään, vuosien 2005—2007 keskimääräiset yksikköhinnat ja yksikköhinnat lasketaan siten kuin jäljempänä tässä pykälässä säädetään.

Vuoden 2003 valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella oppilasta, opiskelijaa tai opetustuntia kohti eri koulutusmuodoille vuodelle 2005 laskettavia keskimääräisiä yksikköhintoja verrataan vuodelle 2004 vahvistettujen keskimääräisten yksikköhintojen perusteella vuodelle 2005 laskettaviin keskimääräisiin yksikköhintoihin. Tästä erotuksesta otetaan vuoden 2005 keskimääräisissä yksikköhinnoissa huomioon 27 prosenttia, 44 prosenttia vuonna 2006 ja 61 prosenttia vuonna 2007.

24 §

Kirjastojen yksikköhinnat

Kirjaston yksikköhinnat lasketaan *joka neljäs vuosi jakamalla kirjaston ylläpidosta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneet kustannukset kuntien asukasmäärällä.*

Kirjaston yksikköhintoja porrastetaan harvaan asutuissa kunnissa ja saaristolakunnissa. Porrastusten suuruudesta ja yksikköhintojen tarkemmasta laskemisesta sekä siitä, mitä kuntia pidetään harvaan asuttuina kuntina, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opetusministeriö korottaa lisäksi sellaisen kunnan yksikköhintaa, joka ministeriön päätöksen mukaisesti ylläpitää yleisten kirjastojen keskuskirjastoa tai maakuntakirjastoa. Opetusministeriö voi korottaa yksikköhintaa myös muun kunnalle annetun erityisen tehtävän takia.

Yksikköhintojen laskemisesta on lisäksi voimassa, mitä 23 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Yksikköhintoja laskettaessa kustannuksista vähennetään kirjastoja ylläpitäville kunnille 42 §:n perusteella kirjastotoimintaa varten kustannusten laskemisvuonna myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä. Kirjaston yksikköhinnan määrittämisestä on lisäksi voimassa, mitä 16 §:ssä säädetään.

24 a §

Kirjaston yksikköhintojen laskeminen vuosina 2005—2007

Sen estämättä, mitä 16 ja 24 §:ssä säädetään keskimääräisen yksikköhinnan ja yksikköhintojen laskemisesta sekä kuntien valtionosuuslain 6 §:n 2 momentissa kustannustenjaon tarkistuksesta, kirjaston vuosien 2005—2007 keskimääräiset yksikköhinnat ja yksikköhinnat lasketaan siten kuin jäljempänä tässä pykälässä säädetään.

Vuonna 2003 kirjastojen ylläpidosta aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella vuodelle 2005 laskettavaa keskimääräistä yksikköhintaa verrataan vuodelle 2004 vahvistetun keskimääräisen yksikköhinnan perusteella vuodelle 2005 laskettavaan keskimääräiseen yksikköhintaan. Tästä erotuksesta otetaan vuoden 2005 keskimääräisessä yksikköhinnassa huomioon 27 prosenttia ja 44 prosenttia vuonna 2006. Laskettaessa keskimääräistä yksikköhintaa vuodelle 2007 vuoden 2005 valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella näistä kustannuksista vähennetään tai niihin lisätään euromäärä, joka on 39 prosenttia edellä tarkoitettusta erotuksesta.

28 §

Museoiden yksikköhinta

Asianomainen ministeriö vahvistaa museoiden yksikköhinnaksi museoiden laskennallista henkilötyövuotta kohden edelliselle vuodelle vahvistetun yksikköhinnan

24 a §

Kirjastojen yksikköhintojen laskenta vuosina 2005—2007

Sen estämättä, mitä keskimääräisten yksikköhintojen ja yksikköhintojen laskemisesta sekä kustannustenjaon tarkistuksesta säädetään, vuosien 2005—2007 keskimääräiset yksikköhinnat ja yksikköhinnat lasketaan kirjaston osalta siten kuin jäljempänä tässä pykälässä säädetään.

Vuonna 2003 kirjastojen ylläpidosta aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella vuodelle 2005 laskettavaa keskimääräistä yksikköhintaa verrataan vuodelle 2004 vahvistetun keskimääräisen yksikköhinnan perusteella vuodelle 2005 laskettavaan keskimääräiseen yksikköhintaan. Tästä erotuksesta otetaan vuoden 2005 keskimääräisessä yksikköhinnoissa huomioon 27 prosenttia, 44 prosenttia vuonna 2006 ja 61 prosenttia vuonna 2007.

28 §

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat lasketaan erikseen kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon osalta joka neljäs vuosi jakamalla yksikköhintojen

tarkistettuna arvioitujen kustannustason ja valtion toimenpiteistä aiheutuvien toiminnan muutosten mukaisesti.

määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset asianomaisten kulttuurilaitosten saman kalenterivuoden todellisten henkilötyövuosien yhteismäärällä. Yksikköhinta määrätään varainhoitovuodelle arvioidun kustannustason mukaiseksi ja ottaen huomioon valtion toimenpiteistä aiheutuvat toiminnan laajuuden ja laadun muutokset soveltuvin osin siten kuin kuntien valtionosuuslain 3 §:n 1—3 kohdassa sekä 4 §:ssä säädetään.

Muina vuosina yksikköhinnaksi määrätään edelliselle vuodelle määrätty yksikköhinta tarkistettuna 1 momentissa tarkoitetuilla kustannustason sekä toiminnan laajuuden ja laadun muutoksilla.

Yksikköhintojen laskemisesta on lisäksi voimassa, mitä 23 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Yksikköhintoja laskettaessa kustannuksista vähennetään laitosten ylläpitäjille 42 §:n, teatteri- ja orkesterilain 6 a §:n 2 ja 3 momentin sekä museolain 4 a §:n nojalla niiden toimintaa varten kustannusten laskemisvuonna myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä.

Arvonlisäveron osalta on voimassa, mitä 23 a §:ssä säädetään.

29 §

Orkestereiden yksikköhinta

Asianomainen ministeriö vahvistaa orkestereiden yksikköhinnaiksi orkestereiden laskennallista henkilötyövuotta kohden edelliselle vuodelle vahvistetun yksikköhinnan tarkistettuna arvioitujen kustannustason ja valtion toimenpiteistä aiheutuvien toiminnan muutosten mukaisesti.

30 §

Teattereiden yksikköhinta

Asianomainen ministeriö vahvistaa teattereiden yksikköhinnan laskennallista henkilötyövuotta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

29 §

Orkestereiden yksikköhinta

(kumotaan)

30 §

Teattereiden yksikköhinta

(kumotaan)

31 §

Perustamishanke

Maa-alueen hankkimista ei pidetä perustamishankkeena. *Perustamishankkeena pidetään kuitenkin maatilan ja harjoitusmetseen hankintaa ammatillista koulutusta ja ammattikorkeakouluja varten.*

Muun kuin 1 momentissa tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankkimista ei pidetä perustamishankkeena. Perustamishankkeena pidetään kuitenkin 1 momentissa säädettyin edellytyksin *laitehankintoja ammatillista koulutusta ja ammattikorkeakouluja varten sekä kirjastoauton ja -veneen hankintaa.*

43 §

Opettajankoulutukseen sekä saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen myönnettävä valtionavustus

Ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle myönnetään vuosittain opettajankoulutusta varten valtionavustusta. Valtionavustukset yhteenlaskettuina likimäärin vastaavat opettajankoulutuksesta aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

44 §

Oppilas- ja opiskelijamäärien laskeminen

Varainhoitovuoden rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan. Lisäksi voidaan ottaa huomioon sellaiset arvioidut oppilas- ja opiskelijamäärien muutokset, jotka aiheutuvat laista, asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai päätöksestä taikka valtion talousarviosta. Yksikköhintoja laskettaessa sovelletaan kuitenkin, *sen mukaan kuin asetuksella säädetään*, varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyn oppilas- ja opiskelijamääriä.

31 §

Perustamishanke

Maa-alueen hankkimista ei pidetä perustamishankkeena.

Muun kuin 1 momentissa tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankkimista ei pidetä perustamishankkeena. Perustamishankkeena pidetään kuitenkin 1 momentissa säädettyin edellytyksin kirjastoauton ja -veneen hankintaa.

43 §

Liikenneopettajankoulutukseen sekä saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen myönnettävä valtionavustus

Ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle myönnetään vuosittain *liikenneopettajankoulutusta* varten valtionavustusta määrää, joka likimäärin vastaa koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia.

44 §

Oppilas-, opiskelija- ja tutkintomäärien laskeminen

Varainhoitovuoden rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan. *Ammatillisen peruskoulutuksen varainhoitovuoden rahoitus lasketaan kuitenkin enintään järjestämisluvan kokonaisopiskelijamäärän mukaisesti.* Lisäksi voidaan ottaa huomioon sellaiset arvioidut oppilas- ja opiskelijamäärien muutokset, jotka aiheutuvat laista, asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai päätöksestä taikka valtion talousarviosta. Yksikköhintoja laskettaessa

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, toiminnan käynnistyessä rahoitus lasketaan arvioidun oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan.

Rahoituksen määräämisessä käytettävien oppilas- ja opiskelijamäärien laskemisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

45 §

Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen

Valtionapuviranomainen tarkistaa 1 momentin mukaan myönnetyn rahoituksen varainhoitovuoden keskimääräisen oppilas- ja opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä.

46 §

Rahoituksen maksaminen käyttökustannuksiin

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle

sovelletaan kuitenkin varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyn oppilas- ja opiskelijamääriä. Toiminnan käynnistyessä rahoitus lasketaan arvioidun oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, ammattikorkeakoulujen varainhoitovuoden rahoitus ja yksikköhinnat lasketaan ammattikorkeakoululain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen mukaan määräytyvän opiskelijamäärän ja suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen perusteella.

Oppilas ja opiskelija voidaan lukea samanaikaisesti rahoituksen perusteena olevaksi oppilaaksi tai opiskelijaksi vain yhdessä tämän lain soveltamisalaan kuuluvassa koulutuksessa.

Ne oppilaat ja opiskelijat, joita ei ole ilmoitettu valtionapuviranomaiselle säädetyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena olevia oppilaita ja opiskelijoita laskettaessa huomioon ottamatta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rahoituksen määräämisessä käytettävien oppilas-, opiskelija- ja tutkintomäärien laskemisesta.

45 §

Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen

Valtionapuviranomainen tarkistaa, ammattikorkeakouluille myönnettävää rahoitusta lukuun ottamatta, 1 momentin mukaan myönnetyn rahoituksen varainhoitovuoden keskimääräisten oppilas- ja opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitus tarkistetaan kuitenkin enintään ammatillisen koulutuksen järjestämissä määrätyn kokonaisopiskelijamäärän mukaiseksi.

46 §

Rahoituksen maksaminen käyttökustannuksiin

(3 mom. kumotaan)

maksettavaan rahoitukseen lisätään perustamishankkeista aiheutuneiden kustannusten perusteella 43 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun koulutuksen järjestäjän opiskelijamäärän ja ammatilliselle koulutukselle 16 §:n nojalla vahvistetun keskimääräisen yksikköhinnan tulosta jaettuna kymmenellä vähennetään koulutuksen järjestäjälle 19 §:n 5 momentin nojalla valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistettujen vuosivuokrien perusteella lasketut valtionosuuden perusteet. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen opiskelijoita ei kuitenkaan tällöin oteta huomioon. Ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle maksettavaan rahoitukseen lisättävä euromäärä lasketaan vastaavasti ammattikorkeakoulun opiskelijamäärän, ammattikorkeakoululle 16 §:n nojalla vahvistetun keskimääräisen yksikköhinnan ja ammattikorkeakoululle 20 §:n 5 momentin nojalla valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistetun vuosivuokran perusteella.

Jos kunnan 8 §:ssä säädetty valtionosuuden peruste, *johon on lisätty 3 momentissa tarkoitettu perustamishankkeista aiheutuneiden kustannusten perusteella laskettu euromäärä*, kunnalle 11 §:n 2 ja 3 momentin nojalla myönnettävä rahoitus ja kunnalle 13—15 §:n mukaan myönnettävä valtionosuus, on pienempi kuin 9 ja 10 §:n mukaan lasketut euromäärät, kunnan tulee maksaa erotus valtiolle kahdessa erässä, ensimmäinen erä varainhoitovuoden heinäkuun ja toinen erä varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä.

Jos kunnalle käyttökustannuksiin tämän lain mukaan myönnetty valtionosuus, *johon on lisätty 3 momentissa tarkoitettu perustamishankkeista aiheutuneiden kustannusten perusteella laskettu euromäärä*, on pienempi kuin kuntien valtionosuuslain 17 §:n 2 momentissa säädetty tämän lain mukaisiin valtionosuuksiin kohdistettava osuus kunnan maksettavaksi tulevasta tasausvähennyksestä, kunnan tulee maksaa erotus valtiolle 5 momentissa säädettyinä ajankohtina.

Jos kunnan 8 §:ssä säädetty valtionosuuden peruste, kunnalle 11 §:n 2 ja 3 momentin nojalla myönnettävä rahoitus ja kunnalle 13—15 §:n mukaan myönnettävä valtionosuus on pienempi kuin 9 ja 10 §:n mukaan lasketut euromäärät, kunnan tulee maksaa erotus valtiolle kahdessa erässä, ensimmäinen erä varainhoitovuoden heinäkuun ja toinen erä varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä.

Jos kunnalle käyttökustannuksiin tämän lain mukaan myönnetty valtionosuus on pienempi kuin kuntien valtionosuuslain 17 §:n 2 momentissa säädetty tämän lain mukaisiin valtionosuuksiin kohdistettava osuus kunnan maksettavaksi tulevasta tasausvähennyksestä, kunnan tulee maksaa erotus valtiolle 5 momentissa säädettyinä ajankohtina.

47 a §

Maksatuksen keskeytys

Valtionapuviranomainen voi päätöksellään määrätä tässä laissa tarkoitetun rahoituksen maksamisen keskeytettäväksi, jos:

- 1) on ilmeistä, ettei rahoituksen saaja enää järjestä rahoituksen perusteena olevaa toimintaa, tai rahoituksen saaja olennaisessa määrin toimii vastoin asianomaisesta toimintaa koskevia lakeja tai asetuksia taikka niiden nojalla annettuja määräyksiä;*
- 2) ne perusteet, joiden mukaan rahoitus määrättyä tarkoitusta varten on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet, tai*
- 3) Euroopan yhteisön lainsäädännössä edellytetään maksatuksen keskeyttämistä.*

49 §

*Perustamishankkeeseen suoritettun
valtionosuuden palautus*

Perustamishankkeeseen saatua valtionosuutta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan. Palautusta ei määrätä suoritettavaksi, jos valtionosuuden myöntämisestä on kulunut yli 30 vuotta.

Jos omaisuus, johon on saatu valtionosuutta, tuhoutuu tai vahingoittuu, voidaan valtionosuutta vastaava suhteellinen osa vakuutus- tai muusta korvauksesta kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle tai vähentää uuden perustamishankkeen valtionosuudesta.

49 §

*Perustamishankkeeseen suoritettun
valtionosuuden palautus*

Perustamishankkeeseen saatua valtionosuutta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan. Jos omaisuus luovutetaan toiselle, joka käyttää omaisuutta valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan, tästä luovutuksesta johtuva palautus voidaan jättää määräämättä, jos luovuttaja omaisuuden luovutuksen yhteydessä sitoutuu vastaamaan palautusehdoista myös luovutuksen jälkeen tai jos luovutuksen saaja sitoutuu vastaaviin omaisuuden luovuttajaa koskeviin palautusehtoihin. Palautusta ei määrätä myöskään suoritettavaksi, jos valtionosuuden myöntämisestä on kulunut yli 15 vuotta.

Jos omaisuus, johon on saatu valtionosuutta, tuhoutuu tai vahingoittuu, voidaan valtionosuutta vastaava suhteellinen osa vakuutus- tai muusta korvauksesta määrätä palautettavaksi valtiolle tai vähentää uuden perustamishankkeen valtionosuudesta. Palautusta ei määrätä kuitenkaan suoritetta-

Palautusvelvollisuudesta ja korvauksen vähentämisestä päättää asianomainen ministeriö. Valtionosuuden saajan on ilmoitettava ministeriölle kuuden kuukauden kuluessa 1 ja 2 momentissa tarkoitettua olosuhteiden muuttumisesta. Jos myöhemmin käy ilmi, ettei ilmoitusta ole tehty määräajassa, on valtionosuutta vastaava suhteellinen osa omaisuuden käyvästä arvosta palautettava valtiolle korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentin mukaisine korkoineen, jollei ministeriö erityisestä syystä toisin päättä.

54 §

Tietojen toimittaminen

vaksi eikä vähennystä tehdä, jos valtionosuuden myöntämisestä on kulunut yli 15 vuotta.

Palautusvelvollisuudesta ja korvauksen vähentämisestä päättää 53 §:ssä tarkoitettu valtionapuviranomainen. Valtionosuuden saajan on ilmoitettava valtionapuviranomaiselle kuuden kuukauden kuluessa 1 ja 2 momentissa tarkoitettua olosuhteiden muuttumisesta. Jos myöhemmin käy ilmi, ettei ilmoitusta ole tehty määräajassa, on valtionosuutta vastaava suhteellinen osa omaisuuden käyvästä arvosta palautettava valtiolle korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentin mukaisine korkoineen, jollei valtionapuviranomainen erityisestä syystä toisin päättä.

54 §

Tietojen toimittaminen, tarkastusoikeus ja virka-apu

Opetusministeriöllä ja ministeriön päätöksen mukaisesti opetushallituksella on oikeus 1 momentissa mainittujen tietojen oikeellisuuden toteamiseksi suorittaa tarpeellisia rahoituksen saajan talouteen ja toimintaan kohdistuvia tarkastuksia. Rahoituksen saajan on korvauksetta annettava tarkastusta suorittavalle virkamiehelle kaikki tarkastuksen kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset, asiakirjat, tallenteet ja muu aineisto sekä muutoinkin avustettava tarkastuksessa. Tarkastusta suorittavalla virkamiehellä on oikeus päästä tarkastuksen edellyttämässä laajuudessa rahoituksen saajan hallinnassa tai käytössä oleviin rahoitettavassa toiminnassa käytettäviin tiloihin ja muille alueille.

Tarkastusta suorittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa tarkastuksen kohteena oleva aineisto haltuunsa, jos tarkastaminen sitä edellyttää. Aineiston haltuunotosta on tarkastuksen yhteydessä laadittava pöytäkirja. Siinä on mainittava haltuunoton tarkoitus ja haltuun otettu aineisto. Aineisto on palautettava viipymättä, kun sitä ei enää tarvita tarkastuksen suorittamiseksi.

Opetusministeriöllä ja opetushallituksella on oikeus saada poliisi- ja ulosottoviran-

omaisilta tarpeellista virka-apua 2 momentin mukaisten tarkastustehtävien suorittamisessa.

57 b §

Valtionavustuslain eräiden säännösten soveltaminen

Jollei tässä laissa toisin säädetä, tämän lain nojalla myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran syksyllä 2005 määrättäessä keskimääräisiä yksikköhintoja ja yksikköhintoja vuodelle 2006.

Tämän lain 17—21 ja 24 §:n säännöksiä, jotka koskevat yksikköhintojen laskemista toteutuneiden kustannusten pohjalta, sovelletaan ensimmäisen kerran laskettaessa ja määrättäessä yksikköhintoja vuodelle 2008.

Valtionosuuden vahvistamisperusteista, valtion ja kuntien välisestä kustannustensaon tarkistamisesta sekä kustannustason muutoksen määräytymisestä on voimassa, mitä kuntien valtionosuuslain muuttamisesta annetun lain (/) voimaantulosäännöksen 2 ja 3 momentissa säädetään.

Tämän lain 28 §:n säännöksiä yksikköhintojen laskemisesta kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon kustannusten perusteella sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2008. Vuosina 2006 ja 2007 yksikköhinnat määräytyvät tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Vuosina 2008 ja 2009 yksikköhinnat määräytyvät siten, että tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan määräytyviä yksikköhintoja verrataan tämän lain mukaisesti laskettaviin yksikköhintoihin. Erotuksessa otetaan huomioon vuoden 2008 yksikköhinnoissa 33 prosenttia ja vuoden 2009 yksikköhinnoissa 66 prosenttia.

Sen estämättä, mitä 19 §:n 1 momentissa ja 20 §:n 2 momentissa säädetään, jos ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien kirjanpidon mukaisten ammatillisen koulutuksen poistojen määrä on vuosina 2005 ja

2009 alempi kuin 831,32 euroa vuodessa opiskelijaa kohden ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien mainittuina vuosina tehtävien kirjanpidon mukaisten ammattikorkeakoulujen poistojen määrä on alempi kuin 487,31 euroa vuodessa ammattikorkeakoulun valtionosuuden perusteena käytettävää laskennallista opiskelijaa kohden, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen keskimääräistä yksikköhintaa korotetaan, siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarvittaessa säädetään euromäärällä, joka vastaa edellä mainittujen euromäärien ja kirjanpidon mukaisten opiskelijaa kohden laskettujen poistojen erotusta. Vuosina 2006 ja 2007 keskimääräistä yksikköhintaa korotetaan kuitenkin ammatillisen koulutuksen osalta 393,31 eurolla ja ammattikorkeakoulujen osalta 303,15 eurolla. Mainitut euromäärät on laskettu vuoden 2005 kustannustasossa ja niitä tarkistetaan vuosittain kustannustason arvioidun muutoksen mukaisesti.

Ennen tämän lain voimaan tuloa ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamishankkeisiin myönnettyt ja vuosittain maksettavat opiskelijaa kohti lasketut valtionosuudet vähennetään keskimääräisiä yksikköhintoja laskettaessa.

Tämän lain 23 §:n 3 momentin ja 24 §:n 4 momentin säännöksiä, jotka koskevat valtionavustusten vähentämistä käyttökustannuksista sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä yksikköhintoja vuodelle 2008.

Sen estämättä, mitä 20 §:ssä ja tämän voimaantulosäännöksen 5—7 momentissa säädetään ammattikorkeakoulun yksikköhinnan laskemisesta, yksikköhintaan tulevat muutokset rajataan vuosina 2006—2008 siten, että vuonna 2006 yksikköhinta on enintään kolme prosenttia vähemmän tai viisi prosenttia enemmän, vuonna 2007 enintään kuusi prosenttia vähemmän tai kahdeksan prosenttia enemmän ja vuonna 2008 enintään yhdeksän prosenttia vähemmän tai yksitoista prosenttia enemmän kuin asianomaisen ammattikorkeakoulun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan lasketun ja asianomaisen vuoden keskimääräisen yksikköhinnan tasoon muutetun vuoden 2005, 20 §:n 1 momentin mukaan määräytyvää opiskelijaa

kohden lasketun rahoituksen määrä. Rahoituksen määrää koskevaa vertailua tehtäessä mukaan otetaan lain 46 §:n 3 momentissa tarkoitettu euromäärä, mutta ei ammatillisesta opettajankoulutuksesta aiheutuvia kustannuksia ja niiden vaikutusta rahoitukseen, eikä ammattikorkeakoulun yksikköhintaan opetusministeriön päätöksellä erityisestä syystä tehtyjä korotuksia.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyyn rahoitukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Lain 49 §:n säännöksiä perustamishankkeen valtionosuuden palauttamisesta sovelletaan sellaiseen mainitussa 49 §:ssä tarkoitettuun toimenpiteeseen, joka on suoritettu, tai vahinkoon, joka on tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen.

Sen estämättä, mitä 49 §:ssä säädetään perustamishankkeeseen myönnetyn valtionosuuden palauttamisajasta, valtion korvauksetta luovuttamien ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen valtionosuuksien palautusehdoista on voimassa, mitä asianomaisissa luovutussopimuksissa on sovittu.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.

Laki**ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 46 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (630/1998) 46 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

46 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta varten myönnetään rahoitusta *perustamishankkeisiin ja* käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998) säädetään.

Ehdotus

46 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta varten myönnetään rahoitusta käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998) säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
mikuuta 2006.*

10.

Laki**valtionavustuslain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä heinäkuuta 2001 annetun valtionavustuslain (688/2001) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia *ei* sovelleta kuntien valtionosuuslaissa (1147/1996), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998), vapaasta sivistystyöstä annetus-

Ehdotus

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan kuntien valtionosuuslaissa (1147/1996), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998), vapaasta sivistystyöstä annetus-

sa laissa (632/1998), sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa (733/1992) eikä kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa (560/1975) säädettyyn valtionosuuteen tai -avustukseen. Tätä lakia ei sovelleta *myöskään* raha-automaattien, kasinopelien eikä pelikasino- tai totopelitoiminnan tuotoista myönnettäviin avustuksiin.

sa laissa (632/1998) ja sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa (733/1992) *säädettyyn valtionosuuteen ja valtionavustukseen, jos siitä mainituissa laeissa erikseen säädetään*. Tätä lakia ei sovelleta raha-automaattien, kasinopelien eikä pelikasino- tai totopelitoiminnan tuotoista myönnettäviin avustuksiin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
